

BUDAVÁRI
ÖNKORMÁNYZAT
Hagyomány és Megújulás

BUDAPEST I. KERÜLET BUDAVÁRI ÖNKORMÁNYZAT

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ÉS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA Megalapozó vizsgálat / Helyzetelemzés - Helyzetértékelés

Készült a KMOP-6.2.1/K-13-2014-0002 „Közép-Magyarországi Operatív Program – Fenntartható településfejlesztés a kis- és középvárosokban – Integrált Településfejlesztési Stratégiák kidolgozása” című projekt keretében.

2015. augusztus

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft.
Cím: 1146 Budapest, Hermína út 17.
Tel: +36-1-471-8955
Fax: +36-1-471-8975
E-mail: proregio@proregio.hu
Honlap: www.kozpontiregio.hu

Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft.
Cím: 1061 Budapest, Andrássy út 10.
Tel: +36-1-317-5318
Fax: +36-1-317-3296
E-mail: bfvt@bfvt.hu
Honlap: www.bfvt.hu

Bezerédy-Herald Balázs
Pásztor Endre

Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft. – gazdaságfejlesztési szakértő
Pro Regio Nonprofit Közhasznú Kft. – gazdaságfejlesztési szakértő

Pogány Aurél TK 01-5060

BFVT Kft. – felelős tervező,
településterv. zöldfelületi és tájrendezési szakági terv.

Albrecht Ute TT/1É 01-0517

BFVT Kft. – ügyvezető, vezető településtervező

András István TT/1É 01-0525

BFVT Kft. – vezető településtervező, műemlékvédelmi szakértő

Ökrös László TT 01-6090

BFVT Kft. – településtervező

Kovács Gábor
Tamás

BFVT Kft. – településtervező

Fonyódi Mariann É 01-3519

BFVT Kft. – építész

Lelkes Mihály Tkö 01-2320

BFVT Kft. – településterv. közlekedési szakági tervező

Tatai Zsombor K 01-5263

BFVT Kft. – településterv. zöldfelületi és tájrendezési szakági tervező

Orosz István TE, TH 05-1585

BFVT Kft. – településterv. energiaközmű és elektronikus hírközlési
szakági terv.

Horváth Adrienn

BFVT Kft. – közműtervező

Jordán Péter TV 01-2129

PESTTERV Kft. – településtervezési vízközmű szakági tervező

Hamar Anna

MTA RKK – társadalompolitikai és antiszegregációs szakértő

Uzzoli Annamária

MTA RKK – társadalompolitikai és antiszegregációs szakértő

Tartalomjegyzék

1.	HELYZETFELTÁRÓ, HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZEK	9
1.1.	Településhálózati összefüggések, az I. kerület helye a fővárosban, térségi kapcsolatok	9
	Budapest nemzetközi és országos szerepe.....	9
	A kerület szerepe a településhálózatban	9
	A kerület funkcionális és területi kapcsolatai.....	10
1.2.	Fejlesztési és rendezési környezet, illeszkedés.....	12
	Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	12
	Fővárosi településfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	16
	Hatályos kerületfejlesztési döntések bemutatása	21
	A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	24
	A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – Budavár fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai	26
	A kerületre vonatkozó településrendezési tervi előzmények vizsgálata.....	28
1.3.	A település társadalma	33
	Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség	33
	Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	40
	Veszélyeztetettség elkerülésére vonatkozó intézkedések	41
	Települési identitást erősítő tényezők.....	41
1.4.	A település humán infrastruktúrája.....	43
	Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)	43
	Esélyegyenlőség biztosítása.....	48
1.5.	A település gazdasága.....	51
	A település gazdasági súlya, szerepköre.....	51
	A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői.....	54
	A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, fejlesztési elképzelései.....	56
	A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	57
	Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	60
1.6.	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	62
	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	62
	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	63
	Gazdaságfejlesztési tevékenység.....	64
	Foglalkoztatáspolitikai	65
	Lakás- és helyiséggazdálkodás	65
	Intézményfenntartás	67
	Energiagazdálkodás	69
	Településüzemeltetési szolgáltatások	70
1.7.	A táji és természeti adottságok	73
	Természeti adottságok, tájhasználat, tájszerkezet.....	73
	Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek.....	74
1.8.	Zöldfelületi rendszer vizsgálata	75

	Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek	75
	Zöldfelületi ellátottság értékelése	77
1.9.	Az épített környezet vizsgálata	80
1.9.1.	Az épített környezet értékei	80
1.9.2.	Területfelhasználás vizsgálata	89
1.9.3.	Telekstruktúra	92
1.9.4.	Építmények vizsgálata, településkarakter	94
1.9.5.	Településkarakter, helyi sajátosságok	102
1.9.6.	Épített környezet konfliktusai, problémái	109
1.10.	Közlekedés	113
	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	113
	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	116
	Parkolás	118
1.11.	Közművesítés	120
	Vízi közművek	120
	Energiaellátás, energiagazdálkodás	121
	Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei	122
	Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése	122
	Elektronikus hírközlés	123
1.12.	Környezetvédelem	124
	Talaj	124
	Felszíni és a felszín alatti vizek	124
	Levegőtisztaság és védelme	125
	Zajterhelés	126
	Hulladékkezelés	126
1.13.	Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)	128
	Építésföldtani korlátok	128
	Vízrajzi veszélyeztetettség	129
	Egyéb	130
1.14.	Városi klíma	131
2.	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	132
2.1.	A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	132
	Fejlesztési és rendezési környezet, illeszkedés	132
	Társadalom	132
	Humán infrastruktúra	132
	Gazdaság	133
	Épített környezet	133
	Zöldfelületek, környezetvédelem	134
	Közlekedés	135
	Közművesítés	135
	Helyzetértékelés az európai unió tematikus céljaihoz kapcsolódóan	135
2.2.	probléma- és értéktérkép	138
	Problématérkép/értéktérkép	138

	Közlekedés	139
	Közművek.....	139
	Zöldfelületek, környezetvédelem	139
	Az épített környezet értékei	141
	Természeti, zöldfelületi értékek	142
2.3.	Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek.....	148
	1. Vár.....	148
	2. Víziváros.....	148
	3. Tabán	149
	4. Gellért-hegy	149
	5. Krisztinaváros.....	150
	Városrészekre vonatkozó tendenciák.....	151
3.	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	152
4.	MELLÉKLETEK	154
4.1.	Hatályos területfejlesztési döntések bemutatása MELLÉKLET.....	154
4.2.	Az épített környezet értékei MELLÉKLET	157
4.3.	Alulhasznosított és barnamezős területek	170

Ábrajegyzék

1. ábra: Központrendszer közlekedési és funkcionális összetettsége.....	10
2. ábra A sikeres város stratégiájának alapelemei.....	13
3. ábra BTFK célrendszere.....	15
4. ábra Budapest 2030 célrendszere	17
5. ábra Budapest ITS 2020 célrendszere.....	19
6. ábra - Budapest ITS akcióterületek Forrás: IVS	22
7. ábra: OTTrT Szerkezeti Tervlap kivonata	24
8. ábra: BATrT Szerkezeti Tervének kivonata	25
9. ábra: TSZT 2015 kivonat.....	27
10. ábra: Az I. kerület Budapest zónarendszerében	29
11. ábra: A területfelhasználási egységek az I. kerületben	30
12. ábra: Az I. kerület Budavár beépítésre szánt területek beépítési sűrűségének bsá értékei	31
13. ábra Lakónépesség alakulása (2000-2013)	33
14. ábra Állandó népességen belül a 0-14 évesek aránya.....	34
15. ábra Állandó népességen belül a 60-x évesek aránya (%)	34
16. ábra Öregségi mutató (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves).....	35
17. ábra - Természetes fogyás.....	35
18. ábra - Vándorlási egyenleg alakulása	36
19. ábra A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya (%) - 2011	37
20. ábra Budapest I. kerület szegregátum áttekintő	40
21. ábra Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (fő).....	43
22. ábra Óvodai férőhelyek száma (gyógynevelési neveléssel együtt) (db)	46
23. ábra Általános iskolai tanulók száma (gyógynevelési neveléssel együtt) (fő)	47
24. ábra Nappali tagozatos középisk. tanulók száma (a hat-, nyolcévfolyamos gimnáziumok megf. évfolyamaival) (fő)	47
25. ábra A Közép-magyarországi régió gazdasági fejlettsége Kelet-Közép-Európai összehasonlításban.....	51
26. ábra Az egy főre jutó helyi iparüzési adó Budapesten és a kerületekben	53
27. ábra Regisztrált társas vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása (%), 2012	55
28. ábra Regisztrált társas vállalkozások száma létszámkategóriák szerint (2013), az összes százalékában	56
29. ábra Nyertes gazdaságfejlesztési projektek (KMOP) megoszlása tématerületek szerint	57
30. ábra Egyetemi, főiskolai végzettségű, 25 éves és idősebb népesség, a megfelelő korúak százalékában.....	58
31. ábra A három európai törzshálózati folyosó metszéspontjában	59
32. ábra Lakásállomány csoportosítása építésük dátuma szerint, 2011	60
33. ábra A kerület lakásállományának minőségi jellemzői	60
34. ábra Ingatlanárak alakulása az I. kerületben	61
35. ábra Önkormányzati bevételek, kiadások alakulása (Mrd Ft).....	62
36. ábra Lakbér és helyiségbér bevétel alakulása az I. kerületben (millió Ft).....	66
37. ábra Követelések évenkénti bontásban (millió Ft)	67
38. ábra Az Épületfelújítási Pályázat keretében az Önkormányzat által nyújtott támogatások	69
39. ábra Tájföldrajzi visszatekintés az ókorba és a középkorba	73
40. ábra Buda kataszteri térképe 1873-ból.....	73
41. ábra Buda vára és a Viziváros, valamint a Tabán a XVIII. század második felében	73
42. ábra Természeti védettségek az I. kerület területén	74
43. ábra Zöldfelületi rendszer	76
44. ábra Közparkok, közterületek és erdőterületek lakóterületektől való távolsága	77
45. ábra Zöldfelületi intenzitás érték, 2010.	78

46. ábra Buda legkorábbi ismert ábrázolása Hartmann Schedel Világkrónikájában (1493)	80
47. ábra Buda ostroma 1684	81
48. ábra Második katonai felmérés (1806-1869)	81
49. ábra Harmadik katonai felmérés (1869-1887)	81
50. ábra Az 1849-es ostrom Than Mór ábrázolásában	82
51. ábra Attila út 33., háttérben a Királyi Palota.	82
52. ábra Az I. kerület régészeti területei	84
53. ábra Az I. kerület Világörökségi helyszínei	85
54. ábra Az I. kerület műemlékei	86
55. ábra Az I. kerület műemléki jelentőségű területei és műemléki környezetek	87
56. ábra Az I. kerület nemzeti és történelmi emlékhelyei	87
57. ábra Az I. kerület. kerületszélei	89
58. ábra Tényleges területfelhasználás az I. kerületben	91
59. ábra I. kerületi ingatlanok telekméretének (m ²) megoszlása	92
60. ábra Jellemző telekméret területi megoszlása (m ²)	93
61. ábra Oktatási létesítmények elhelyezkedése az 500 méteres ellátási körzetekkel a lakóterületekhez képest.	95
62. ábra Jellemző beépítési mérték (%) megoszlása a kerület egészén	97
63. ábra Jellemző beépítési mérték területi megoszlása (%)	98
64. ábra Jellemző szintszámok (%) megoszlása a kerület egészén	98
65. ábra Szintszámok területi megoszlása	99
66. ábra A beépítési sűrűség tényleges bsá értékei	100
67. ábra A területfelhasználási egységek fejlesztési potenciálja az I. kerületben	100
68. ábra Budavár a Duna felől	103
69. ábra Karaktertérkép	104
70. ábra Barnamezős területek az I. kerületben	110
71. ábra Közúthálózat	114
72. ábra Közösségi közlekedési hálózat	115
73. ábra Ivóvíz főnyomó vezetékek	120
74. ábra Csatorna főgyűjtő hálózat	120
75. ábra Villamosenergia-ellátás	121
76. ábra Gázellátás	121
77. ábra Távhőellátás	122
78. ábra Közúti zajkonfliktus nappal	126
79. ábra Vasúti zajkonfliktus nappal	126
80. ábra Budapest építésalkalmassági térképe	128
81. ábra Budai várbarlang-rendszer (ismert járatainak és üregeinek) elhelyezkedése	129
82. ábra Árvízvédelem	129
83. ábra Budapest felszínhőmérsékleti anomáliájának átlagos júniusi szerkezete délutáni időszakban 2013-ban	131
84. ábra: Problématérkép	138
85. ábra: Értéktérkép (épített környezet)	141
86. ábra: Értéktérkép (természeti, zöldfelületi értékek)	142
87. ábra Az I. kerület. kerületszélei	148

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat A település lakónépességének hosszabb távú trendjének vizsgálata	33
2. táblázat - Nemzetiség, anyanyelv vagy családban használt nyelv	36
3. táblázat - Iskolai végzettség alakulása (2011)	37

4. táblázat - Családszerkezet alakulása (2011)	37
5. táblázat Gazdasági aktivitás alakulása (2011)	38
6. táblázat - Jövedelmi viszonyok (2012)	38
7. táblázat - Budapest I. kerület városrész adatok (2011)	39
8. táblázat: Székhellyel bíró vállalkozások néhány fontosabb adatai kerületeiben (2012)	52
9. táblázat - Foglalkoztatási kapacitás alakulása, 2001-2011	53
10. táblázat Az I. kerület gazdaságfejlesztésének (KMOP) főbb mutatói	56
11. táblázat Nemzeti emlékhelyek.....	88
12. táblázat Történelmi emlékhely	88
13. táblázat Önkormányzati ingatlanvagyon kataszter.....	93
14. táblázat Önkormányzati lakás- és nem lakás céljára szolgáló bérlemények.....	94
15. táblázat Önkormányzati ingatlangazdálkodási bevételek	94

Rövidítések

BATrT	Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terv
BKISZ	Budapesti Komplex Integrált Szennyvízelvezetési és Szennyvíztisztítási Program
BP ITS 2020	Budapest 2020 Integrált Településfejlesztési Stratégia
BTFK	Budapest Területfejlesztési Konceptiója
Budapest 2030	Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Konceptió
CBC	Cross-Border Cooperation (Határon átnyúló együttműködés)
Étv	Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESZA	Európai Szociális Alap
FŐTEP	Fővárosi Területfejlesztési Program
KÉSZ	Kerületi Építési Szabályzat
KMOP	Közép-Magyarországi Operatív Program
OFTK	Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
OTrT	Országos Területrendezési Terv
PMTFK	Pest Megyei Területfejlesztési Konceptió
SZT	Szabályozási terv
TSZT 2015	Budapest főváros településszerkezeti terve

1. HELYZETFELTÁRÓ, HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZEK

1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, AZ I. KERÜLET HELYE A FŐVÁROSBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Budapest nemzetközi és országos szerepe

Budapest az európai városhálózat tagjaként 1,7 millió fős lakosságával a jelentősebb európai városok közé tartozik. Nemzetközi, s ezen belül is makroregionális szerepköre jelentős, de a főváros és térsége együttes fejlesztésével, fejlődésével ezt a pozíciót tovább kell erősíteni az ország egészének versenyképessége érdekében. A KSH adatai alapján 2011-ben Magyarországon belül Budapesten termelték a GDP 38 %-át (míg lakossági súlya csak 17,6 %), a beruházások 24 %-a szintén itt valósult meg (2013). Az egyetemi és kutatási központok kiemelkedő koncentrációja hozzájárult ahhoz, hogy a versenyképesség egyik legfontosabb jellemzője, az országban kutatás-fejlesztésre fordított éves ráfordítás közel 60 %-a itt realizálódjon. Budapest a szolgáltatási szektor dominanciája mellett olyan ágazatok kiemelkedő központja, mint a kreatív ipar, az ITK szektor, a gyógyszeripar.

Budapest az ország első számú turisztikai fogadóterülete, kulturális kínálata és épített öröksége nemzetközi viszonylatban is jelentős. Budapest központú az ország légi forgalma, ugyanakkor a város a közlekedési hálózatok történeti kialakulása nyomán a legfontosabb közúti és vasúti csomópont. Logisztikai pozícióját tovább erősítik a transzeurópai közlekedési hálózatok, melynek egyik eleme maga a Duna vízi útja. A főváros vonzereje, népszerűsége erősödik, mely mind a lakosságszámban, mind a turisztikai adatokban jól tükröződik. Az elmúlt 10 évben Budapest népessége növekedni tudott, a Budapestről történő elvándorlás 2007-től megfordult, így a főváros migrációs egyenlege ismét pozitív tendenciát mutat.

A kerületspecifikus versenyképességi tényezőkről részletesebben az *1.5. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők* fejezetben olvashatunk. Ugyanitt találunk információkat a három európai törzshálózati folyosóról, amelyek metszéspontjában a főváros fekszik.

A főváros és vele együtt élő környezete (közel 3 millió fő, az ország lakosságának mintegy 30%-a) együtt alkotja a budapesti funkcionális várostérséget, a budapesti gazdasági tér még ennél is nagyobb kiterjedésű és jelentőségű. Budapest és térsége a népesség, a jövedelem és a tőkekoncentráció tekintetében kiemelkedő az ország más térségeihez viszonyítva, és ezzel arányosak a közlekedés terén jelentkező terhelések, igények. A térségen belüli intézményesített együttműködés azonban alacsony hatékonyságú, az együttműködés szintje jelenleg nem megfelelő, a térségi pozíció megerősítése érdekében szorosabb kapcsolat szükséges.

A Budapesti várostérség nemzetközi, országos és regionális szerepkörének alakításában az I. kerület is szerepet játszik sajátos adottságaival, megvalósított fejlesztéseivel, ugyanakkor ezen szerepkörök önálló értelmezése a kerület szintjén csak korlátozottan tehető meg. A kerületek mindegyike hozzájárult ennek a kivételes pozíciónak a kialakításához, és jövőben a komparatív előnyökre építve és egymással együttműködve érhető csak el előrelépés szinte minden fontos területen.

A kerület szerepe a településhálózatban

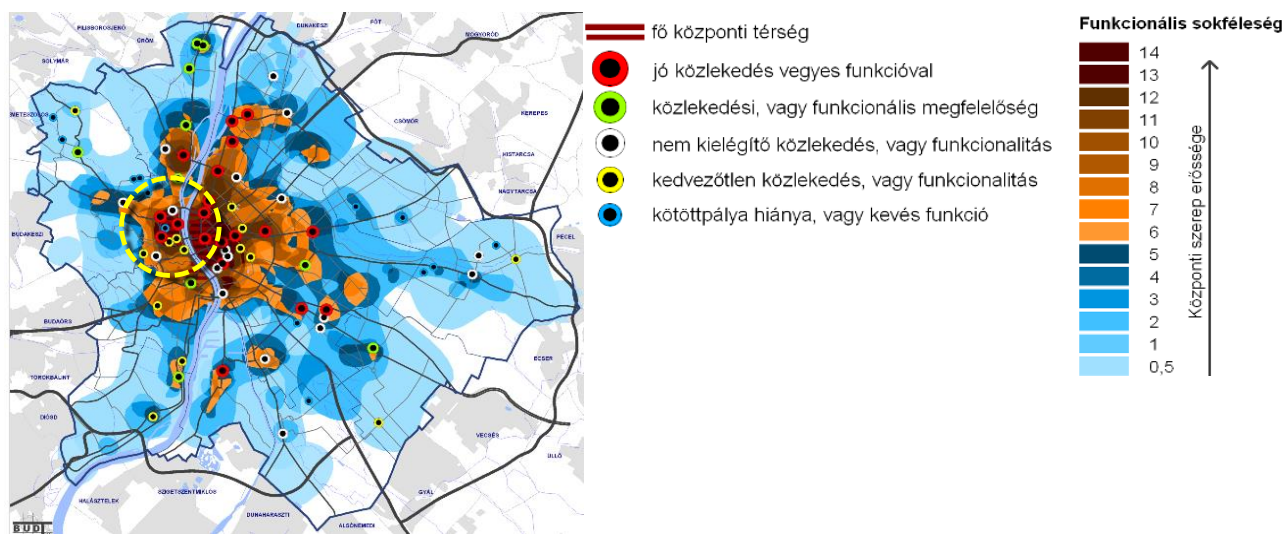
Az I. kerület Budavár szerepkörét mind nemzetközi, mint térségi kitekintésben alapvetően meghatározza a kerület Budapesten belüli elhelyezkedése: a kerület a belváros szerves része, több országos jelentőségű (Duna) és fővárosi szinten kiemelkedő (rakpartok, Hegyalja út, Budai Váralagút) közlekedési korridor érinti.

Kötőtpályás tömegközlekedési eszközök erősítik az agglomerációs kapcsolatot, így a szentendrei HÉV Batthyány téri végállomása és a Déli pályaudvar fontos kapcsolati helyszínek. A Budapesti Regionális

Gyorsvasúti Rendszer a nagyváros agglomerációjában fekvő települések és a nagyváros között teremt kedvező eljutási idővel átszállásmentes kötőpályás kapcsolatot.

A vízi közlekedés is erősíti az agglomerációs kapcsolatokat. A Duna, mint a fővárost kettészelő természetes vízi közlekedési útvonal tömegközlekedési és rekreációs-turisztikai szempontból kihasználatlan. A nemzetközi hajóforgalom az északi és déli Duna-szakaszt egyaránt igénybe veszi. A dunai hajózás szerepe jelenleg minimális a városkörnyéki és városon belüli tömegközlekedési kapcsolatok biztosításában, a folyami hajózásban rejlő lehetőségeket kiaknázva viszonylag csekély költséggel megvalósítható az agglomeráció és Budapest belvárosának gyors és menetrendszerű összeköttetése.

A város hálózati rendszere és területeinek jellemzői mellett meghatározóak azok a közösségi helyszínek, lokális kisközpontok, kerületközpontok, melyek a város működésében alapvető sűrűsödéseket jelentenek. Fontosak, mert a legtöbb esetben egyben közlekedési csomópontokhoz, jellemzően közösségi közlekedés átszállóhelyeihez kapcsolódva jöttek és jönnek létre. (Déli pályaudvar, Széll Kálmán tér, Batthyány tér)

1. ábra: Központrendszer közlekedési és funkcionális összetettsége

Forrás: Budapest 2030

Az I. kerület városrészei, kulturális, oktatási és idegenforgalmat vonzó létesítményei közül számos nem csak hazai, de nemzetközi mércével is kiemelkedő értéket képvisel. A kerület gazdasági életének mozgatórugója egyértelműen az épített (Budai vár, Duna-part) és természeti (Várlejtő, Gellérthegy, Tabán, Krisztinaváros) értékeire épülő turizmus. A Budai Várnegyed 1987 óta szerepel az UNESCO Világörökség helyszínei között a budapesti Duna-parttal együtt. (Kiemelten védendő karakterű területek mind városszerkezeti és városképi szempontból is a Nagykörút és a "Budai-körút" által határolt terület, a Városliget és az Újlipótváros déli része.)

A kerület funkcionális és területi kapcsolatai

Az I. kerületnek a belső zóna részeként nincs közvetlen kapcsolata a Budapesten kívüli szomszédos településekkel, csak közvetve, a határoló és a közbenső kerületeken keresztül. Közigazgatási szempontból szomszédos a II., XI., XII., kerületekkel és a Duna bal partján fekvő V. kerülettel, melynek területét a hajdani városfal határolta.

A belső zóna e térségeinek kialakulása, épületállományának kora, műszaki állapota, a lakásállomány felszereltsége, a népesség, népsűrűség, sőt, e kerületek (elsősorban: az V., VI., VII. kerületek) területi nagysága is sok hasonlóságot, azonos problémakört mutat. Dominánsabb feladat ezekben a kerületekben az értékmegőrző rehabilitáció, az elavult infrastrukturális ellátás (közműhálózatok, útburkolatok) fejlesztése, a lakónépesség megtartó képességének növelése, a jobb életminőség megteremtése. A közlekedési rendszerek a belső zónában csak csekély mértékben, vagy egyáltalán nem fejleszthetők. A

különböző helyeken kialakuló ellehetetlenülő közúti közlekedési helyzet javítása csak a térségen áthaladó forgalom elkerülő utakra szervezésével és a területen kívüli beavatkozásokkal érhető el, melyek legtöbb esetben csak a környező kerületek kárára lennének végrehajthatóak.

SWOT / TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Központi fekvésű terület, ebből adódó kedvező hálózati közlekedési kapcsolatokkal; - Országos és nemzetközi szinten is erős turisztikai szerepkör; - Történetileg kialakult központi szerepkörök – ezen belül az I. kerület városközponti és kiemelt budai körúti helyszíneinek szerepe jelentős;	Gyenge együttműködés a szomszédos kerületekkel, melyhez hozzájárul a vasúti terület átjárhatatlansága;
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Erősödő idegenforgalmi tendenciák miatt a Duna-part kihasználtsága javulhat; - A szomszédos kerületekkel való együttműködés erősítésével javulhat a kerületek közötti munkamegosztás; - Térségi együttműködéssel a dunai hajózás szerepe növekedhet;	- Központi elhelyezkedése miatt a szomszédos területek fejlesztési elképzelései súlyozottan érinthetik a kerületet; - A nemzetközi turisztikai érdeklődés csökkenésével a kerület gazdasági ereje csökkenhet; - A turizmus túlzott térnyerése a Budai Várnegyedben; - A központi, adminisztratív funkciók révén a Budai Várnegyed elérhetősége, nyilvánossága csökken.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A Fővárossal és a szomszédos kerületekkel történő intenzívebb együttműködés.
- Duna-part potenciáljának hasznosítása
- Makroregionális szerepkör erősítése részben a Duna térhez kapcsolódva
- Alulhasznosított területek fejlesztése, funkciókkal való feltöltése.

1.2. FEJLESZTÉSI ÉS RENDEZÉSI KÖRNYEZET, ILLESZKEDÉS

Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló – módosított – 1996. évi XXI. Törvény (Tftv.) szerint a **területfejlesztés**: „az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.” A területfejlesztést megalapozó egyik fejlesztési dokumentum a **területfejlesztési koncepció**, amely „az ország, illetve egy térség átfogó távlati fejlesztését megalapozó és befolyásoló tervdokumentum, ami meghatározza a térség hosszú távú, átfogó fejlesztési céljait, továbbá a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, információkat biztosít az ágazati és a kapcsolódó területi tervezés és a területfejlesztés szereplői számára”.

Az országos, illetve térségi tervek a fővárost értelemszerűen érintik, javaslatot tesznek a fejlesztési irányokra. Az országos és a térségre vonatkozó valamennyi hatályos dokumentum egybehangzóan rögzíti a térség kiemelkedő jelentőségét, a közép-európai és a magyarországi térszerkezetben betöltött meghatározó szerepét.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény számos változást hozott a fővárosi önkormányzat számára az ellátandó feladatok terén, megjelent a megyei önkormányzatok feladatát képező területfejlesztés és rendezés is. Budapest nehezen illeszthető a megyék tervrendszerébe, mert a településfejlesztési és területfejlesztési koncepció is ugyanazon közigazgatási területre vonatkozóan készült. A fővárost – így az I. kerületet is – a következő területfejlesztési dokumentumok érintik:

- Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (továbbiakban: OFTK), ami a 1/2014. (I.3.) OGY határozat mellékleteként került elfogadásra,
- a 2014. június 30-i közgyűlésén elfogadott Budapest Területfejlesztési Koncepciója (továbbiakban: BTFK), valamint
- Fővárosi Területfejlesztési Programot (továbbiakban: FŐTEP) a Fővárosi Közgyűlés 215/2015. (11.25.) határozatával került elfogadásra.

A szomszédos Pest megye területfejlesztési dokumentum, a Pest Megyei Területfejlesztési koncepció (továbbiakban: PMTFK) megállapításai is érintik közvetetten a fővárost, a kerületeket.

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

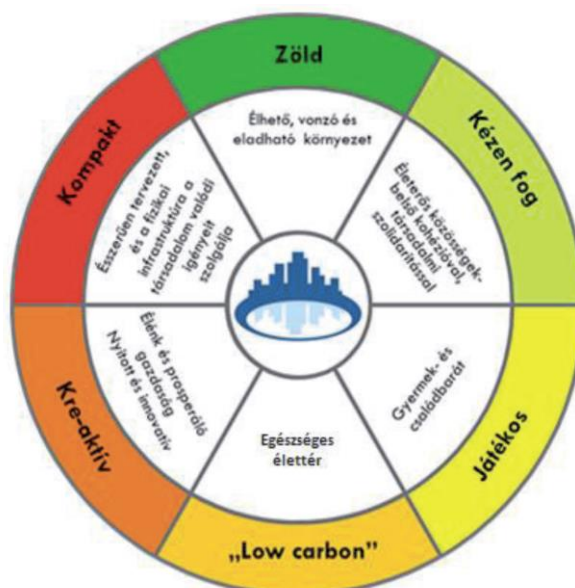
Az Országgyűlés a nemzeti jövőkép elérése érdekében négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt jelölt ki. A négy cél a társadalom és gazdaság egészének szól, beleértve a társadalom és a gazdasági környezethez való viszonyulást és a környezeti szempontokat is. Az átfogó célok a gazdasági és társadalmi fordulatot célozzák meg, az alábbiak szerint:

- értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés,
- népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom,
- természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme,
- térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Az átfogó célok megvalósulása érdekében az Országgyűlés megerősítette az OFTK tizenhárom specifikus célkitűzését, köztük hét szakpolitikai jellegű célt és hat területi célt. A célok a társadalom és a gazdaság egészének, valamint minden ágazatnak, térségi és helyi szereplőknek szólnak, továbbá kirajzolják azokat a fejlesztési súlypontokat is, amelyekre a középtávú – fókuszált – fejlesztési feladatok épülhetnek:

Az OFTK **Budapest területfejlesztési igényei és feladatai** című fejezetében a főváros pozicionálása mellett a következő fejlesztési irányok kerültek kijelölésre:

- A térségi pozíció erősítése a földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználásával.
- Az összmagyarság identitásának erősítése a Kárpát-medence kulturális központjaként.
- Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése.
- Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel.
- A népesség megtartása vonzó, egészséges életkörülmények biztosításával, az esélyegyenlőség megerősítésével és a rugalmas lakásstruktúra kialakításával.
- Kezdeményező város- és térségfejlesztés, tudás- és készség alapú gazdaságfejlesztés, zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése, valamint a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása.
- A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása.
- A város és a Duna együttélésének megteremtése.
- Kiegyensúlyozott városi térszerkezet kialakítása differenciált központrendszerrel, a kompakt város elvének megvalósítása.
- A területhasználat és a közlekedés integrált fejlesztése, a városi közösségi közlekedés súlyának növelése.

2. ábra A sikeres város stratégiájának alapelemei

Forrás: OFTK

Szakpolitikában érvényesítendő specifikus célok

versenyképes, innovatív gazdaság

gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság

életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése

kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I

értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom

jó állam, szolgáltató állam és biztonság

stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme

Területi specifikus célok

Az ország makro-regionális szerepének erősítése

A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat

Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése / az egyes nagytérségek megújulását biztosító fejlesztések

Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése

Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése

Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása

Pest Megyei Területfejlesztési Konceptió (PMTFK)

Pest megye és Budapest egy fejlesztési térség, a fejlesztési és rendezési irányok összehangolása fontos feladat. Pest megye jövőképeinek alapja a diverzitás megtartása és erősítése a gazdaság, a kultúra, a média, a köz- és a szakoktatás, a felsőoktatás és a tudomány területein egyaránt. Ez jelenti egy olyan növekedés alapját, amely munkahelyeket teremt, nagyobb jövedelmet, kezelhető kockázatokat és a környezet, az erőforrások megkímélését, azaz fenntartható növekedést eredményez.

A megye területfejlesztési koncepciója és a BTFK szoros együttműködésben készült, így az összhang biztosított. A két terv számos azonos elemet tartalmaz a térségre vonatkozóan.

Pest megye specifikus céljai

Az együttműködések intézményesítése a térségi szereplőkkel, a megye belső intézményfejlesztése, menedzsment szervezetének felállítása.

A fejlődésben lemaradó Szobi, Aszód, Nagykáta, Cegléd, Ráckevei térségek gazdasági-társadalmi felzárkóztatása.

Társadalmi megújulás: Testben és lélekben egészséges, együttműködő egyén és közösségek.

Makroregionális logisztikai funkciók és a rászervezhető értékteremtő képesség erősítése kiemelten az MO mentén a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér térségében.

Pest megye térségének nemzetközi és országos multimodális közlekedési kapcsolatrendszerének fejlesztése a transzfer szerep ellátása és hálózatos térszerkezet kialakulása érdekében.

A térség kohéziójának javítása érdekében a megye belső közlekedési kapcsolatrendszerének fejlesztése, kiemelten kezelve a térségközpontok és vonzáskörzetük közlekedését és az elővárosi közlekedést.

Adottságokra épülő munkamegosztásban együttműködő policentrikus települési struktúra kialakítása.

A gazdaság teljesítményének, hatékonyságának és stabilitásának erősítése; több lábon álló gazdaság; a technológia és tudásintenzív, valamint a foglalkoztatást erősítő ágazatok kiegyensúlyozott fejlesztése.

Gazdasági húzóterseink innovációs teljesítményének, versenyképességének, exportjának növelése

Kreatív, tudásalapú társadalom, korszerű gyakorlati tudás biztosítása, az oktatás intézményrendszerének infrastrukturális és tartalmi megújítása, a kultúra, kulturális értékek megőrzése és fejlesztése, a térségi- és helyi identitás erősítése.

Egészséges társadalom, a megye lakossága egészségi állapotának javítása, kiemelt hangsúlyt fektetve az egészséges életmódra és a prevencióra

A közösségek megújítása, a családi értékek előtérbe helyezése, „családbarát” megye, a társadalmi bizalom erősítése

Tervezett, koordinált térségfejlesztés, takarékos területhasználat, épített és környezeti értékek megóvása és fejlesztése

Budapest Területfejlesztési Konceptiója (BTFK)

A területfejlesztési koncepció megfogalmazza a térség 2030-ra elérni kívánt jövőképét, térszerkezetét, valamint a 2020-ra szóló átfogó és stratégiai célokban előirányzott célállapotot. A koncepció célrendszerében a fejlesztési alapelvek – egyben, mint horizontális célok – olyan szemléleti alapvetések, amelyeket a célrendszer minden egyes elemére vonatkozóan következetesen alkalmazni kell: az elérhetőséget, a fenntarthatóságot, az esélyegyenlőséget.

Az átfogó célok Budapest meglévő értékeire és sokszínűségére alapoznak, meghatározva azokat az irányokat, melyek az integrált fejlesztési elvek érvényesülése mellett Budapest jövőjének fejlesztési alapjait képezik. Az átfogó célok elérését kilenc stratégiai (specifikus) cél segíti.

3. ábra BTFK célrendszere

Forrás: BTFK

Fővárosi Területfejlesztési Program (FŐTEP)

A 2014-2020-as tervezés tekintetében a megyék elsődlegesen a területi operatív programokhoz készíthetik el fejlesztési javaslatukat. A Közép-magyarországi régióban a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) biztosíthatja részben a finanszírozás alapját. A Tftv. 5.§ n) pontja szerint a területfejlesztési program „a területfejlesztési koncepció alapján kidolgozott középtávú cselekvési terv”. A területfejlesztési program stratégiai, valamint operatív programrészből áll.

BTFK stratégiai céljai közül, várhatóan 6 célhoz rendelhető uniós társfinanszírozás

Tudásalapú, versenyképes, innovatív és "zöld" gazdaság

Hatékony városszerkezet kialakítása - kompakt város

A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek és táji adottságok megőrzése

Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése

Befogadó, támogató, aktív társadalom

Rugalmas és korszerű lakásstruktúra kialakítása

A stratégiai célok nem minden elemükben támogathatók, viszont egyes támogatási területeik összekapcsolhatóak, ezért a tartalmukat a FŐTEP 5 prioritás-tengely alá rendezi.

Prioritástengely

Intézkedések

I. Gazdaságfejlesztés a versenyképes, innovatív és „zöld” Budapestért

- 1.1 Technológiai innováció és tudástranszfer hatékonyságának javítása
- 1.2. Felhasználóbarát városkormányzás kialakítása
- 1.3. Turizmus, mint gazdasági húzóágazat
- 1.4. Városterégi együttműködés

II. Településfejlesztési beavatkozások a hatékony városszerkezetért

- 2.1. Vegyes területhasználat kialakítása - a Dunával együtt élő város
- 2.2. Barnamezős területek funkcióváltása
- 2.3. Differenciált központrendszer létrehozása
- 2.4. Értékvédelem – értékteremtés
- 2.5. A lakásállomány optimalizálása

III. Környezeti fejlesztések Budapest fenntartható fejlődéséért	3.1 Zöld- és egyéb biológiailag aktív felületek megőrzése, növelése, természetvédelem
	3.2 Zaj- és légszennyezés csökkentése
	3.3 Korszerű hulladékgazdálkodás és talajvédelem
	3.4 Korszerű vízgazdálkodás
	3.5 Energiahatékonyság és klímavédelem
IV. Közlekedésfejlesztés Budapest komplex szerepkörének szolgálatában	4.1. Nemzetközi és országos közlekedési kapcsolatok fejlesztése
	4.2. Térségi közlekedés fejlesztése)
	4.3. A fővárosi közösségi közlekedés fejlesztése
	4.4. A fővárosi egyéni közlekedés fejlesztése
V. Társadalmi beavatkozások a befogadó, támogató és aktív Budapestért	5.1. Befogadó és támogató társadalom
	5.2.A társadalmi, gazdasági környezet változásaihoz való alkalmazkodás segítése
	5.3. A humán szolgáltatások optimalizálása
	5.4. A kulturális kínálat bővítése

A dokumentum elfogadás előtt áll, minisztériumi hozzájárulással ugyan rendelkezik, de amíg az operatív programok országos szinten nem kerülnek elfogadásra, és a pontos források nem ismertek, nem véglegesíthető.

Fővárosi településfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (továbbiakban: Étv.) szerint a „településfejlesztés feladata a településen élők számára a települési élet- és környezetminőség javítása, a környezetbiztonság erősítése, a települési erőforrásokra építő, az erőforrások fenntarthatóságát biztosító, hosszú és rövid távú fejlesztési irányok, célok és az azok elérését biztosító programok és eszközök meghatározása.”

„A **településfejlesztési koncepció** hosszú távra rendszerbe foglalja az önkormányzat településfejlesztési szándékait, ennek keretében a területi adottságok és összefüggések figyelembevételével meghatározza a település jövőképét, javaslatot tesz a helyi környezet, társadalom, gazdaság és az infrastruktúra átfogó fejlesztésére, a műszaki, az intézményi, valamint a táji, természeti és ökológiai adottságok fenntartható hasznosítására. A településfejlesztési koncepcióban foglaltakat a települési önkormányzat döntéseiben érvényesíti.

Az **integrált településfejlesztési stratégia** a rendelkezésre álló és bevonható források ismeretében meghatározza a településfejlesztési koncepcióban meghatározott célok megvalósítását egyidejűleg szolgáló beavatkozásokat, programokat, továbbá a megvalósítás eszközeit és nyomon követését.”

Budavár területét a többszintű önkormányzati rendszer, valamint a fejlesztési tervek egymásra épülése (tervhierarchia és az időtávok különbözősége) miatt több fővárosi és kerületi településfejlesztési dokumentum is érinti. A hatályos fővárosi településfejlesztési dokumentumok a következők:

- Budapest 2030 Hosszú távú fejlesztési koncepció (továbbiakban: Budapest 2030),
- ITS Budapest stratégia 2020 (továbbiakban: BP ITS 2020).

A főváros hatályos hosszú távú településfejlesztési koncepciója Budapest teljes közigazgatási területére tartalmazza a településfejlesztés irányát. A Budapest 2030 767/2013.(IV.24.) Főv. Kgy. határozattal került jóváhagyásra, előírja a 2030-ig elérendő hosszú távú célokat. Ezt követően a törvénynek megfelelően új középtávú program vált szükségessé. Ennek megfelelően került kidolgozásra a fővárosi új stratégiája, az BP ITS 2020, ami mára elfogadásra került a 923/2014. (VI.30.) Főv. Kgy. határozattal.

Budapest 2030

A városfejlesztési koncepció az Étv. szerint a Fővárosi Közgyűlés által elfogadott olyan várospolitikai dokumentum, amely Budapest jövőbeni kialakítására vonatkozik.

A koncepció a meglévő értékekre építve a következő jövőképet fogalmazza meg:

Budapest élhető és vonzó, egyedi karakterű főváros, az ország és a várostérség innovatív gazdasági és kulturális központjaként az európai városhálózat megbecsült tagja.

A koncepció 4 átfogó célt határoz meg, amely Budapest meglévő értékeire és sokszínűségére alapoz, meghatározva azokat az irányokat, melyek az integrált fejlesztési elvek érvényesülése mellett Budapest jövőjének fejlesztési alapjait képezik:

- Budapest az európai városhálózat erős tagja,
- Érték- és tudáslapú, fenntartható gazdaság,
- Harmonikus, sokszínű városi környezet,
- Javuló életminőség, harmonikus együttélés.

A célok meghatározása a szemléleti alapvetések (élhetőség, fenntarthatóság, esélyegyenlőség) és az átfogó célok alapján történt. A kitűzött 17 cél és az átfogó célok viszonyát az alábbi táblázat mutatja be, egy-egy cél, ugyan eltérő mértékben, de egyszerre több átfogó célt is szolgál.

C É L O K		ÉLHETŐSÉG, FENNTARTHATÓSÁG, ESÉLYEGYENLŐSÉG ERŐSÍTÉSE A NÉPESSÉGMERTARTÁS ÉRDEKÉBEN			
		BUDAPEST AZ EURÓPAI VÁROS- HÁLÓZAT ERŐS TAGJA	ÉRTÉK- ÉS TUDÁSALAPÚ, FENN- TARTHATÓ GAZDASÁG	HARMONIKUS, SOKSZÍNŰ VÁROSI KÖRNYEZET	JAVULÓ ÉLETMINŐSÉG, HARMONIKUS EGYÜTTÉLÉS
1.	Kezdeményező városfejlesztés	■	■	■	■
2.	Partnerség – a jövő közös tervezése a térségben és országosan	■	■	■	■
3.	Egységes Budapest	■	■	■	■
4.	Budapest nemzetközi és európai szerepkörének erősítése	■	■	■	■
5.	Egészséges környezeti feltételek megteremtése	■	■	■	■
6.	Klímavédelem és hatékony energiafelhasználás	■	■	■	■
7.	Egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése	■	■	■	■
8.	A Dunával együtt élő város	■	■	■	■
9.	Hatékony és kiegyensúlyozott városszerkezet - kompakt város	■	■	■	■
10.	A barnamezős területek a városfejlesztési célterületei	■	■	■	■
11.	Intelligens mobilitás	■	■	■	■
12.	Tudás-, készség- és zöldalapú gazdaságfejlesztés	■	■	■	■
13.	Önfenntartó városgazdálkodási rendszer	■	■	■	■
14.	A kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése	■	■	■	■
15.	Humán szolgáltatások optimalizálása	■	■	■	■
16.	Igényekhez igazodó, rugalmas lakásstruktúra megteremtése	■	■	■	■
17.	Befogadó, támogató és aktív társadalom	■	■	■	■

4. ábra Budapest 2030 célrendszere

Forrás: Budapest 2030

BP ITS 2020

Az ITS szerepe, hogy bemutassa azokat a konkrétabb ágazati és területi fejlesztési irányokat, projekteket, melyet Budapest Főváros Önkormányzata középtávon kíván megvalósítani a Budapest 2030 hosszú távú céljainak elérése érdekében.

Miközben a FŐTEP elsősorban a gazdaságfejlesztést helyezi fókuszba, a főváros integrált településfejlesztési stratégiája a Fővárosi Önkormányzat által előkészítendő, koordinálandó, megvalósítandó fejlesztéseket, projekteket helyezi a középpontba – természetesen összehangolva és illeszkedve a Főváros egész területére elfogadott, illetve párhuzamosan készülő területfejlesztési dokumentummal. A stratégia időtávja illeszkedik az EU programozási ciklusához, tehát az a 2014 és 2023 (2020-at követően a projektek megvalósítására további 3 év áll rendelkezésre) között megvalósítani tervezett fejlesztéseket és fejlesztési irányokat foglalja magában.

A Budapest 2030-ban meghatározott átfogó célok elérését középtávon két specifikus cél szolgálja:

- Gazdasági teljesítmény növelése (gazdasági teljesítményét nemzetközi szinten erősítő budapesti várostérség);
- Életminőség feltételeinek javítása (minőségi nagyvárosi életfeltételek).
- A specifikus célok elérését középtávon öt tematikus és egy kiemelt területi cél mentén kívánja Budapest Főváros Önkormányzata megvalósítani.

Tematikus célok**1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés**

A városfejlesztés kezdeményező, együttműködő jellegét erősítő intézmény- és eszközrendszer, valamint koordinációs mechanizmusok kialakítása.

2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet

A foglalkoztatást bővítő és a hozzáadott értéket előállító gazdasági szereplők működésének, együttműködésének, piacszerzésének támogatása.

3. Intelligens városműködés

A városi, várostérségi közszolgáltatások hatékonyságának javítása a kooperáció, valamint a környezettudatos és innovatív megoldások alkalmazásával.

4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet

Élhetőbb, a társadalmi igényeknek megfelelő városi környezet feltételeinek kialakítása, a gazdasági prosperitást, társadalmi kohéziót és régió-túlmutató szerepkört egyaránt szolgáló infrastruktúrák fejlesztésével.

5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek (tematikus cél)

Az egyéni és közösségi öngondoskodás, felelősségvállalás, az esélyegyenlőség, valamint Budapest befogadó jellegének erősítése.

Területi cél**6. Dunával együtt élő város**

A Duna, a Duna-partok és a dunai szigetek közösségi és gazdasági adottságainak integrált fejlesztése.

Az ITS-ben meghatározott célokkal kapcsolatosan olyan eszközök és konkrét projektszintű beavatkozások kerültek megfogalmazásra, amelyek az I. kerület Budavári Önkormányzat fejlesztési szándékait közvetett vagy közvetlen módon pozitívan támogatják. Mindemellett fontos megemlíteni, hogy az I kerületben jelentős számban vannak jelen, állami és fővárosi tulajdont érintő, a stratégiában nevesített projektek.

1. tematikus cél: Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés:

1.4. Turisztikai desztináció menedzsment tevékenységi kör megerősítése

2. tematikus cél: Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet:

2.2.4. Dunai gazdasági program: kikötő fejlesztés és Duna-part gazdasági hasznosítása

3. tematikus cél: Intelligens városműködés:

3.1.10.1	Budapesti árvízvédelmi stratégia
3.1.10.1	Fővárosi önkormányzati árvízvédelmi művek rekonstrukciója és fejlesztése
3.2.23.	Széchenyi Lánchíd és a Váralagút felújítása
3.2.25.	Budapesti és regionális kerékpáros közlekedés fejlesztése és kerékpáros szolgáltatás- fejlesztés
3.2.27.	A Duna integrálása Budapest közlekedési rendszerébe (hajózás fejlesztése)

4. tematikus cél: Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet:

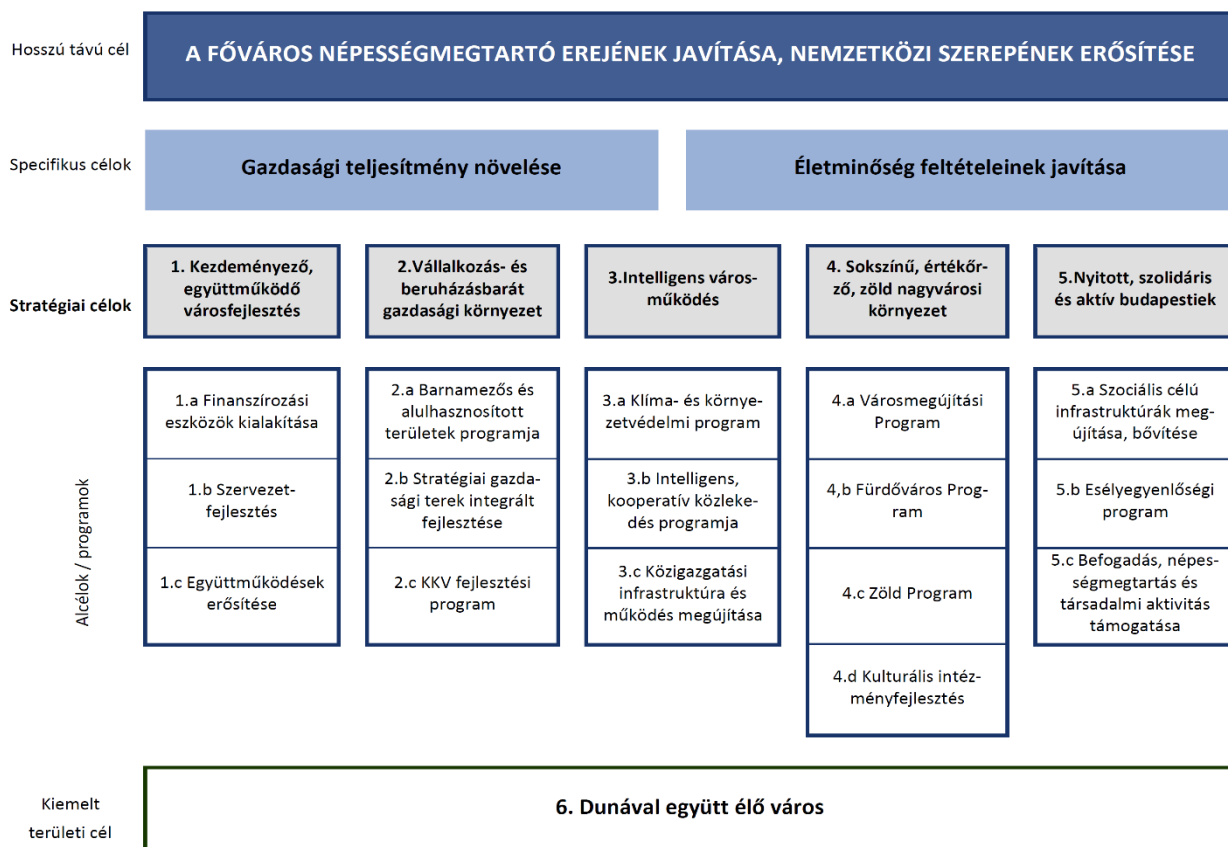
4.1.2.	A belvárosi Duna-partok komplex közterületi rehabilitációja
4.2.8	Fürdőváros Konceptió

6. területi cél: Dunával együtt élő város

Turisztikai, szabadidős, zöld és közterületi rendszerek integrált fejlesztése a Duna mentén – megközelíthető, „végigjárható”, kikapcsolódást nyújtó Duna-partok

Lánchíd - Váralagút felújítása

Dunai gazdasági program (kikötők, úszóművek)

5. ábra Budapest ITS 2020 célrendszere

Forrás: BP ITS 2020

Tematikus Fejlesztési Programok (TFP)

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény hatályos rendelkezései alapján Budapest Főváros Önkormányzatának feladata a Budapest területére eső fejlesztési elképzelések

összehangolása; a fejlesztési tervezés koordinációja. E feladatkörből adódóan, egyben egy új termékfajt létrehozva, zajlott le a Tematikus Fejlesztési Programok (TFP) tervezési folyamata a budapesti területi szereplők (elsősorban a kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat) részvételével. Intenzív közös munka során, 2014 tavaszán kerültek lefektetésre a 2014-2020-as időszakra vonatkozó fejlesztési elképzelések három, majd 2015 tavaszától egy, összvárosi koordinációt igénylő témakörben, a kapcsolódó gazdasági, civil és szakmai szervezetek bevonásával:

- Duna menti területek összehangolt fejlesztése;
- Barnamezős területek fejlesztése;
- Szociális városrehabilitációs programok;
- Gazdaságélénkítés és munkahelyteremtés tematikus fejlesztési program.

A TFP-k kitűzött céljai az első három témakör esetében:

- a hosszú távú fejlesztési együttműködés kialakítása a fővárosban;
- a fejlesztések közötti szinergiák lehetőségének megteremtése;
- a főváros területére érkező uniós fejlesztési források felhasználásának koordinálása;
- e témák vonatkozásában Integrált Területi Beruházás megvalósításának előkészítése.

Gazdaságélénkítés és munkahelyteremtés TFP kitűzött céljai:

- a Főváros és kerületei valamint a magánszféra szereplői közötti együttműködés és párbeszéd megerősítése a vállalkozásbarát üzleti környezet megteremtése céljából;
- az önkormányzat(ok) által birtokolt, és a gazdaságélénkítést, munkahelyteremtést közvetlenül szolgáló, vagy azt közvetlenül befolyásoló eszközök felmérése és javaslatok megfogalmazása azok hatékony felhasználására;
- összvárosi projektekre, intézményfejlesztésre, intézményi együttműködésre, pályázati konstrukciókra vonatkozó javaslatok meghatározása;
- a kormányzati partnerek által Budapesten gazdaságélénkítésre és munkahelyteremtésre fordított erőforrások hatékonyabb felhasználására, és a szabályozói környezetnek a TFP céljait támogató változásaira vonatkozó javaslatok megfogalmazása.

A Barnamezős fejlesztési elképzelések közül az „I-01 Déli pályaudvar és környéke beépítési és hasznosítási lehetőségeinek feltárása” projekt érinti a kerületet.

A Duna menti területek összehangolt fejlesztése kapcsán a kerületet érintő projektek:

- FŐV-02: Budapest árvízvédelmi műtárgyainak állapotfelmérése és beavatkozási terv kidolgozása,
- FŐV-03: Budapest árvízvédelmi műtárgyainak fejlesztése,
- FŐV-04: Duna menti Integrált Városfejlesztési Stratégia kidolgozása,
- FŐV-05: A belvárosi Duna-partok komplex közterületi rehabilitációja,
- FŐV-14: A Duna integrálása Budapest közlekedési rendszerébe (hajózás fejlesztése),
- FŐV-15: Köztulajdonú kikötői infrastruktúra kialakítása,
- FŐV-17: Budapest és regionális kerékpáros útvonalak és szolgáltatások fejlesztése,
- FŐV-20: M5 metró északi szakaszának üzem módváltása –előkészítés,
- FŐV-23: Duna-hidak rekonstrukciója – Lánchíd és Váralagút felújítása, Petőfi híd felújításának előkészítése, I-01: Batthyány tér rekonstrukciója,
- I-02: Felső rakparti kerékpáros és gyalogos sétány szétválasztása, elkülönítése, fejlesztése (Halász utcai közlekedési csomóponttal)
- XI-01: Gyalog a Dunán,
- K-5: Duna menti kerékpáros infrastruktúra fejlesztése,

- K-6: Duna-menti térség rekreációs és turisztikai feltételeinek javítása.

Hatályos területfejlesztési döntések bemutatása

A Budavári Önkormányzat Integrált Városfejlesztési Stratégiája (2009)

A Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete a terület Integrált Városfejlesztési Stratégiáját a 216/2008.(X.30.) sz. határozatával fogadta el. A széleskörű lakossági meghallgatásokat követően a fejlesztési terv 2009-ben került végleges formájában elfogadásra. A területben ugyan az IVS elfogadásától napjainkig számos változás ment végbe, több projekt és célkitűzés megvalósult, azonban az elfogadott IVS azóta is helytállóan és irányadónak tekintett a terület jövőbeni fejlesztései szempontjából.

Az IVS stratégiai fejezetében került rögzítésre a Budavári Önkormányzat hosszú távú jövőképe, melynek főbb hosszú távú, középtávú tematikus és rövidtávú céljai a következők:

Átfogó, hosszú távú célok, jövőkép

a Világörökség részét képező területi egység, épített és természeti környezet elemeinek megóvása, fenntartása és bemutatása,

a lakódominancia fenntartása, élhető és nívós lakókörnyezet biztosítása,

idegenforgalmi vonzerő, szerepkör megtartása,

a Déli pályaudvar és környéke átalakítása, a vasúti terület lefedésével kétszintes területfelhasználás lehetőségeinek megteremtése, irodai, kereskedelmi, sport- és szabadidős funkciók részére

Középtávú tematikus célok

a páratlan táji, történelmi és építészeti emlékekben gazdag terület építészeti egységének megteremtése, az elpusztult, vagy eltorzított elemeinek helyreállítása

a Döbrentei tér és környéke szórakoztató, sport és szabadidő, kulturális célú fejlesztése, közparkok térbeli összeköttetésének kialakítása

az idegenforgalmi és lakókörnyezeti színvonal emelése, az „élhető város” feltételeinek javítása

a közlekedési problémák rendezése, az átmenő forgalom kitiltása, a célforgalom útvonalának, a parkolásnak megoldása, a gyalogos, kerékpáros közlekedés előnyben részesítése

Rövid távú célok

értékmegőrző felújítások, rekonstrukciók

épületek, építmények műszaki állapotának avultsága és a kedvezőtlen talajadottságok miatt szükséges beavatkozások

forgalmi terhelések, környezetszennyezés csökkentése,

közterületek minőségjavító rekonstrukciója (burkolat, utcabútor, térvilágítás, tisztaság, közbiztonság, stb.).

A területi stratégia hat akcióterületet jelöl. A fejlesztéshez kapcsolódó akcióterületek alapvetően a megkezdett, középtávra és a hosszú távú megvalósításra tervezett beavatkozások térbeli csoportosítása alapján kerültek meghatározásra. A stratégia az akcióterületeken belül fejlesztéseket és rekonstrukciókat különböztetett meg.

A Budavári Önkormányzat által kijelölt akcióterületek

- I. jelű akcióterület: a Budai vár térsége
- II. jelű akcióterület: Vízváros térsége
- III. jelű akcióterület: Tabán - Gellérthegy
- IV. jelű akcióterület: Krisztinaváros
- V. jelű akcióterület: Naphegy térsége
- VI. jelű akcióterület: Déli pályaudvar térsége

A Budavári Önkormányzat városfejlesztési stratégiájában lehatárolt akcióterületek fejlesztési elképzeléseiből nagy arányban valósultak meg rövid, közép és hosszútávra tervezett fejlesztések is. A megvalósult és tervezett beruházások részletes listáját és készültségi fokát a Melléklet 4.1. számú fejezete tartalmazza

Kiemelt, megvalósult fejlesztések és rekonstrukciók:

I. jelű akcióterület: Budai:

Az akcióterületen elsősorban közterület-rekonstrukciók és épületfelújítások valósultak meg.

Mátyás-templom felújítása: A kivitelezési munkák 2006-ban kezdődtek. Elsőként a térszín alatti építmények készültek el, majd a falszárítás és a tetőszerkezet, végül a külső homlokzat került felújításra. Az eredetileg kitűzött 2010-es határidő helyett a templomot 2013. október 13-án ünnepi szertartás keretében szentelte fel Erdő Péter bíboros.

A Szentháromság tér és a Hess András tér rendezése: A Mátyás templom felújításával aktuálissá vált a Szentháromság tér és a Hess András tér rendezése is. A templomot keretező közterület felújítása 2014 közepére fejeződtek be. A felújítások kapcsán új, egységes útburkolat és átgondolt forgalmi rend kerület kialakításra.

II. jelű akcióterület: Víziváros térsége

A Víziváros területén elsősorban épületrekonstrukciók és közterület felújítások valósultak meg.

III. jelű akcióterület: Tabán - Gellérthegy

A Tabán és Gellérthegy területén lehatárolt akcióterületen jellemzően épület rekonstrukciók, közterület rendezések valósultak meg.

Várbazár: A Világörökség részét képező komplexum 1996 óta a világ száz legveszélyeztetettebb műemlékének egyike. 2011-ben született kormányhatározat a Várbazár rekonstrukciójáról és a budai Várnegyed hosszú távú fejlesztéséről, valamint a budavári királyi kertek revitalizációjáról és a környék közlekedési problémáinak rendezéséről. A Várbazár és a budavári királyi kertek rekonstrukciója 2011 decemberében lett kiemelt projekt. A felújítás 7985 négyzetméter nagyságú épületet érintett és 4867 négyzetméternyi új épület építettek. Az átadásra 2014-ben került sor.

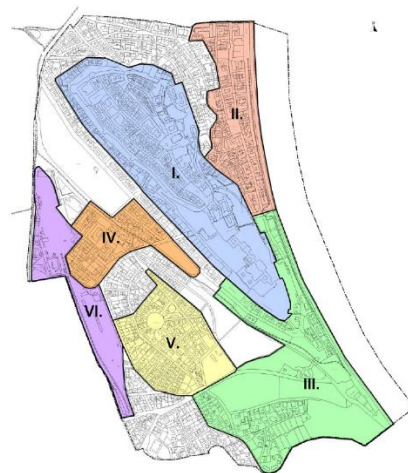
Rudas Fürdő: Budapest egyik legjellegzetesebb városképi, műemléki területén évtizedek óta rontotta az összképet a Rudas fürdő romos, rossz állapotban lévő épülettömege. 2012-ben KMOP támogatás igénybe vételével az üzemeltető BGYH Zrt. a fürdő homlokzatát és tetőszerkezetét felújította, és ezzel a fürdő épülete a rangjának megfelelő vonzó külsejét visszanyerte. Az épületcsoport teljes pompáját a déli szárnyhoz csatlakozó palackozó átépítésével nyerte el. A munkálatok 2014-ben fejeződtek be.

IV. jelű akcióterület: Krisztinaváros

Az akcióterületen túlnyomó részt közterület felújítások és épület felújítások valósultak meg.

Horváth Kert: A Budavári Önkormányzat Képviselő-testülete 2009 tavaszán fogadta el a terület rendezési tervét, majd ez alapján megkezdődött a felújítás. A fejlesztés első üteme a műszakilag és esztétikailag is elavult pavilonok lebontása volt. Helyükön alakították ki a hajdani Budai Színkör porondját idéző kis teret, majd a felújítás kapcsán felállították Déryné szobrát is. A fejlesztés második ütemében megkezdődik a pavilon kialakítása, a szobrot körülvevő lépcsősor köré épült az íves alaprajzú üvegtetős pavilon és a kávézóterasz. A beruházás 2014 nyarán készült el.

V. jelű akcióterület: Naphegy térsége

6. ábra - Budapest ITS akcióterületek

Forrás: IVS

A területen elsősorban középület felújítások, valamint egy jelentős kapacitású wellness-szolgáltató létesítmény valósult meg.

Oxigén - Wellness beruházás a Czákó utcában: A területen megvalósult wellness-fitness épület előremutató építészetével, környezetbe való illeszkedésével a városrész egyik legjelentősebb beruházása. A tervezés 2007-ben kezdődött majd a kivitelezés 2010-re fejeződött be.

VI. jelű akcióterület: Déli pályaudvar térsége

A *Déli pályaudvar* rekonstrukciójának kérdéskörét mára már több évtizedre visszanyúló kerületi és összvárosi tervezés előzte meg. A jelentősen leromlott, városképi szempontból lehangoló látványt nyújtó pályaudvari épületek és kiszolgáló területek felújítására már több éve jogerős építési engedély van hatályban. A hatályos településrendezési tervek a pályaudvar felülépítését teszik lehetővé, az így nyert területeken pedig új városi funkciók jelenhetnek meg. A pályaudvar rekonstrukciójával párhuzamosan a környező közterületek megújítása is szükségessé válna.

Az IVS antiszegregációs fejezetében a 2001-es KSH adatok alapján a kerületben egy helyen található olyan terület, mely megfelelne a tényleges szegregátum feltételeinek. A KSH nyilatkozat szerint az érintett terület a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselési Háza, amely egy tömb nagyságú épület. A 2001-es adatok szerinti alacsony népességszáma illetve a speciális funkciók miatt azonban mégsem tekinthető valódi szegregátumnak. A fejezet foglalkozik a lakosság demográfiai összetételének változásaival, az életminőséget befolyásoló feltételek változásaival, vizsgálja a népesség kor szerinti megoszlását valamint a társadalombiztosítási ellátások folyósítását a kerületben. Bemutatja a gyermekétkeztetés megoldásainak módjait, az egyéb szociális szolgáltatásokat és a szociális szolgáltatások iránti igények alakulását.

Az IVS utolsó fejezetében kerültek meghatározásra a stratégia megvalósíthatóságának eszközei, vagyis a kiegyensúlyozott ingatlangazdálkodás - amely kitér a vagyongazdálkodási stratégiára, a fejlesztések megvalósítása érdekében a pénzügyi források bővítésére - partnerségi terv, önkormányzati vagyongyarapodás lehetőségeinek vizsgálata, humánerőforrás fejlesztés.

A stratégia több kulcsprojektet is megfogalmazott. Ezek közül a Széll Kálmán tér (egykoron Moszkva tér) rendezése, amelynek munkálatai 2015 elején elindultak, várható befejezésének ideje 2016 tavasza. A másik kulcsprojektje a kerületnek a Duna elérhetőségének javítása, a rakpartok minőségi közterület-fejlesztése. Ez a projekt, ahogyan a Déli-pályaudvar rendezése sem történt még meg.

Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció felülvizsgálata

A kerület 2004 őszén készítette el a Szociális Szolgáltatástervezési Koncepcióját, amely teljes körű áttekintést adott az ellátórendszerekről és a jogszabályi elvárásoknak megfelelően a hosszú távú fejlesztési elképzeléseket rögzítette. A 2009-es felülvizsgálat célja volt azoknak az alapelveknek, irányoknak és céloknak a meghatározása, amelyek a korábbi tervezési fázisban esetleges változásokon mentek keresztül.

Ennek során a vonatkozó statisztikai adatok, a Népjóléti Iroda nyilvántartási rendszerének adatai, KSH területi statisztikai adatbázisai, a korábban elkészült szakmai anyagok, beszámolók és az elmúlt időszakban született, más koncepcionális anyagok feldolgozása után született meg a felülvizsgált tanulmány.

Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Program (2013)

A kerület a Helyi Esélyegyenlőségi Programját 2013.-ban készítette el, amely rögzíti az esélyegyenlőség érdekében ellátandó szükséges feladatokat. A program célja az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség követelményeinek, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvének, a diszkriminációmentesség

és a szegregációmentesség megteremtése, valamint a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén feltárt problémák kezelése.

A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

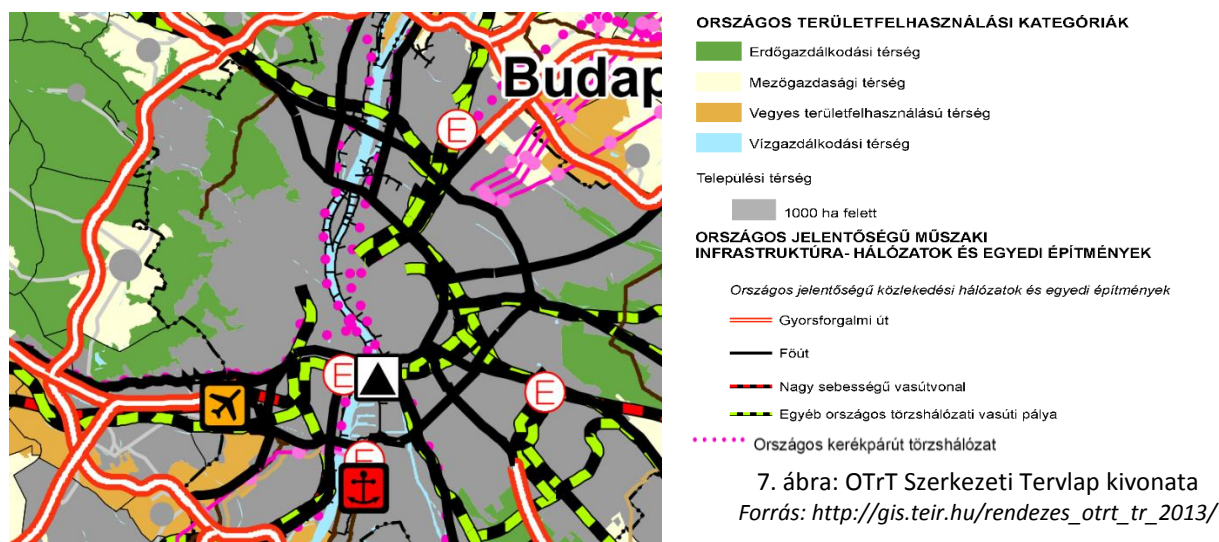
A területfejlesztésről és területrendezésről szóló – módosított – 1996. évi XXI. törvény szerint a területrendezés feladata különösen „a környezeti adottságok feltárása és értékelése; a környezet terhelését, terhelhetőségét és a fejlesztési célokat figyelembe vevő területfelhasználásnak, az infrastrukturális hálózatok területi szerkezetének, illetve elhelyezésének – az ágazati koncepciókkal összhangban történő – megállapítása, az országos és térségi, továbbá a területrendezéssel kapcsolatos településrendezési célok összehangolása.”

Budapestet – ennek megfelelően az I. kerület Budavár területét is – érintő területrendezési tervek:

az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény (OTrT),

a Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény (BATrT).

Országos Területrendezési Terv – OTrT

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 2. sz. mellékletét képező „Ország Szerkezeti Terve” c. tervlapja alapján az I. kerület szinte teljes egésze 1000 ha feletti települési térség területfelhasználási kategóriába tartozik. A kerület keleti keskeny sávja, a Duna folyam területe vízgazdálkodási térségbe tartozik.

A törvény további, I. kerület Budavár területét érintő mellékletei:

3/1. sz. melléklet – Országos ökológiai hálózat övezete: a kerület déli részén a Gellért-hegy Hegyalja út menti területe

3/5. sz. melléklet – Tájvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete: Budai vár, Várlejtő, Vízváros, Tabán, Gellért-hegy térsége

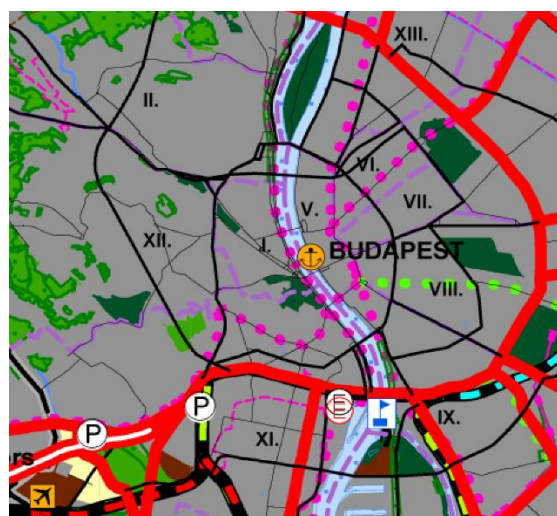
3/6. sz. melléklet – Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete: a kerület egésze

3/7. sz. melléklet – Országos vízminőség-védelmi terület övezete: Budai vár, Várlejtő, Vízváros, Tabán, Gellért-hegy térsége, a Naphegy és a Krisztinaváros városrész részterületei

3/8. sz. melléklete – Nagyvízi meder és a Vásárhelyi – terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezete: a kerület teljes dunai partszakasza

3/9. sz. melléklete – Kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezete: a kerület egésze

Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terv – (BATrT)

JELMAGYARAZAT

városias települési térség	országos kerékpárút törzshálózat eleme
hagyományosan vidéki települési térség	térségi kerékpárút-hálózat eleme
nagy kiterjedésű zöldterületi települési térség	térségi közforgalmú kikötő
magas zöldfelületi arányú települési térség	logisztikai központ
erdőgazdálkodási térség	térségi jelentőségű P+R
mezőgazdasági térség	400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme
különleges rendeltetésű térség	220 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme
építmények által igénybe vett térség	átvitelt befolyásoló 120 kV-os elosztó hálózat
vízgazdálkodási térség	térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózat
gyorsforgalmi út	nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték
főút	térségi szénhidrogén szállítóvezeték
térségi mellékút	erőmű
nagysebességű vasútvonal	kiserőmű
	elsőrendű árvízvédelmi fővonal

8. ábra: BATrT Szerkezeti Tervének kivonata

Forrás: http://gis.teir.hu/rendezes_bp_agglo/

Térségi Szerkezeti Terv területfelhasználási kategóriái I. kerület Budavár területét érintően:

Városias települési térség

Nagy kiterjedésű zöldterületi települési térség - a kerület déli részén a Gellért-hegy és a Tabán térsége, Vérmező

Vízgazdálkodási térség - a Duna parti sáv

BATrT. Szerkezeti Terve által megjelölt, I. kerület Budavár területét érintő további elemek:

országos kerékpárút törzshálózat eleme

térségi közforgalmú kikötő

térségi mellékút

BATrT. Övezeti tervének I. kerület Budavár területét érintő mellékletei:

3.1. sz. melléklet – Magterület övezete: a kerület déli részén a Gellért-hegy és a Tabán térsége

3.2. sz. melléklet – Ökológiai folyosó övezete: a kerület Duna menti része

3.9. sz. melléklet – Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete: Budai vár, Várlejtő, Víziváros, Tabán, Gellért-hegy térsége

3.11. sz. melléklet – Világörökség és világörökség várományos terület

3.12. sz. melléklet – Történeti települési terület

3.13. sz. melléklet – Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete

3.14. sz. melléklet – Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe övezete

3.14. sz. melléklet – Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete

3.17. sz. melléklet – Nagyvízi meder övezete

3.18. sz. melléklet – Földtani veszélyforrás területének övezete

3.19. sz. melléklet – Vízerózióknak kitett terület övezete

3.22. sz. melléklet – Honvédelmi terület övezete

Kiemelt beruházásokra vonatkozó kormányhatározatok és rendeletek

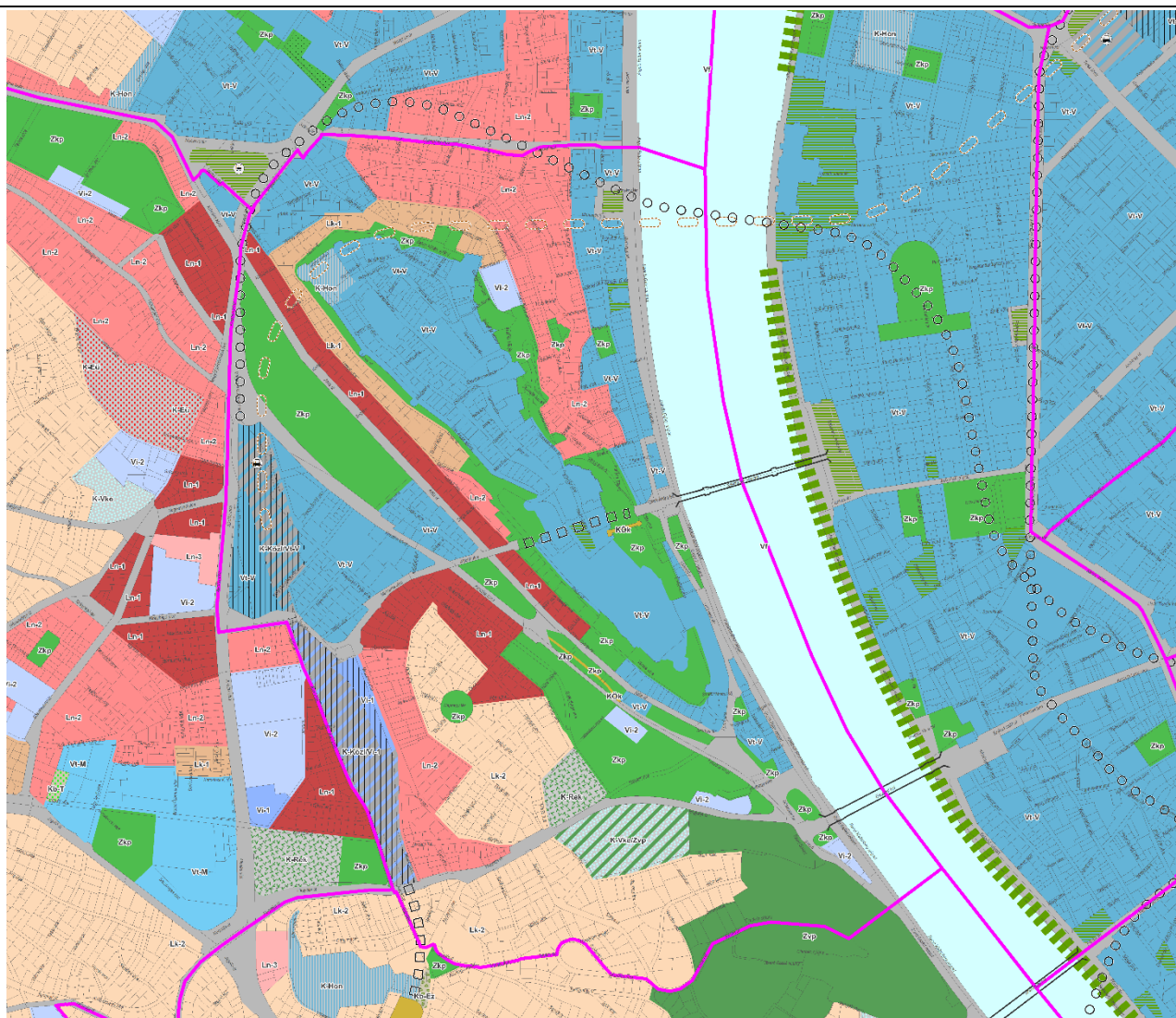
Tervezett/folyamatban lévő kiemelt beruházások

rendelet/határozat	projekt megnevezése	érintett terület
150/2006. (VII. 21.) Korm. rendelet	budapesti központi szennyvíztisztító telep és kapcsolódó létesítményei projekt	főgyűjtő: Budapest, I., III., XI. ker. 7 km hosszúságú főgyűjtője
311/2011. (XII. 23.) Korm. rend.	Várbazár, valamint a budavári királyi kertek rekonstrukciója	2.11. A 30. számú vasútvonal, Budapest–Kelenföld–Székesfehérvár szakasz rekonstrukciója.
345/2012. (XII. 6.) Korm. rendelet	egyes közlekedésfejlesztési projektek	2.41. A MÁV Zrt. állomásfejlesztési és integrált ügyfélszolgálat fejlesztési program megvalósítása (Rákos, Rákoshegy, Kőbánya-Kispest, Kőbánya alsó, Zugló, Budapest-Déli pu., Budapest-Keleti pu., Budapest-Nyugati pu., állomások felvételi épületeinek felújításával). 3.13. A budai fonódó villamosközlekedés megteremtése: Széll Kálmán téri ág, Bem rakparti ág, Széll Kálmán tér rekonstrukciója.
227/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet	Miniszterelnökség budavári elhelyezéséhez szükséges felújítási és építési feladatok a Budai Várnegyed területén	Budapest I. kerület, Színház utca 5–11. szám alatt található, a Budapest I. kerület 6459 helyrajzi szám alatt nyilvántartott, természetben a Budapest I. kerület, Színház utca 1–3. szám alatt található, a Budapest I. kerület 6515, 6458 helyrajzi számokon nyilvántartott várfal, a Budapest I. kerület 6461 helyrajzi szám alatt nyilvántartott, természetben a Budapest I. kerület, Színház utca, a Budapest I. kerület 14363/1 helyrajzi szám alatt nyilvántartott, természetben a Budapest I. kerület kivett közpark ingatlanokon (a továbbiakban együtt: Ingatlanok) megvalósuló, a Miniszterelnökség budavári elhelyezéséhez szükséges felújítási és építési beruházás

A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – Budavár fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

Az I. kerületnek a belső zóna részeként nincs Budapesten kívüli szomszédos települése, közigazgatási szempontból szomszédos a II., XI., XII. és a Duna túlpartján levő V. kerületekkel, amelyekre vonatkozóan a Fővárosi Közgyűlés 50/2015.(I.28.) számú határozatával elfogadott Budapest főváros településszerkezeti terve (továbbiakban: TSZT 2015) hatályos.

„Budapest főváros kétszintű önkormányzata (a főváros önkormányzati rendszere) a fővárosi és a kerületi szintű önkormányzatokból áll.” (Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény)
Minden fővárosi kerületben települési önkormányzat működik, melynek feladata a helyi településrendezési szabályok megalkotása a **Fővárosi Településrendezési terv** alapján

9. ábra: TSZT 2015 kivonat

Forrás TSZT 2015

A TSZT 2015 által meghatározott **közlekedési infrastruktúra** nem tartalmaz olyan elemeket, amelyek csak a szomszédos kerületek közigazgatási területét érintik, de hatásuk befolyásolja az I. kerület fejlődését. Az I. kerületet, és több szomszédos kerületet is érintő közlekedési elemeket az 1.2. fejezet *A kerületre vonatkozó településrendezési tervi előzmények vizsgálata* része ismerteti.

II. kerület

Az I. kerülettel a Széll Kálmán tér és Csalogány utca vonalában érintkezik, a közterületi hálózatok szervesen kapcsolódnak.

XI. kerület – Újbuda

Az I. kerülettel a Gellért-hegy térségében szervesen kapcsolódik a közterületi hálózat. A XI. kerületre vonatkozóan a TSZT 2015-nek nincs – az 1.2. fejezet *A kerület településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata* részében nevesített közlekedési elemeken kívül – az I. kerület fejlesztéseit is befolyásoló eleme.

XII. kerület – Hegyvidék

Az I. kerülettel a Krisztina körút–Alkotás út vonalában érintkezik, a közterületi hálózatok szervesen kapcsolódnak. A XII. kerületre vonatkozóan a TSZT 2015-nek nincs az I. kerület fejlesztéseit is befolyásoló eleme.

V. kerület – Belváros – Lipótváros

A kerületek közigazgatási határa a Duna vonalában érintkezik, a kapcsolatokat két Duna híd és egy metróvonal jelenti.

A kerületre vonatkozó településrendezési tervi előzmények vizsgálata

A közelmúltban lezajlott jogszabályi változások a településrendezésben is változásokat okoztak. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) 14/A. § (2) bekezdés határozza meg a **fővárosi településrendezési új eszközöket**. Az I. kerületet érinti

- a fővárosi településszerkezeti terv – Budapest főváros településszerkezeti terve (TSZT 2015),
- a fővárosi rendezési szabályzat (FRSZ), valamint
- a fővárosi kerületi önkormányzat által a fővárosi településszerkezeti tervvel, a fővárosi rendezési szabályzattal összhangban a kerület területére megállapított kerületi építési szabályzat.

Az Étv. 2. § alapján a településszerkezeti terv „a településfejlesztési koncepcióban foglalt célok megvalósítását biztosító, a település szerkezetét, a területfelhasználást és a műszaki infrastruktúra-hálózatok elrendezését meghatározó terv”.

A fővárosi rendezési szabályzat pedig „a fővárosban a településrendezés és az építés összehangolt rendjének biztosítása érdekében az országos településrendezési és építési követelményeknek, valamint a főváros településszerkezeti tervének megfelelően a területfelhasználási egységek beépítési sűrűségét, meghatározott területek beépítési magasságát, a fővárosi infrastruktúra területbiztosítását megállapító fővárosi önkormányzati rendelet, amely telekalakítási és építésjogi szabályozási elemeket nem tartalmaz”.

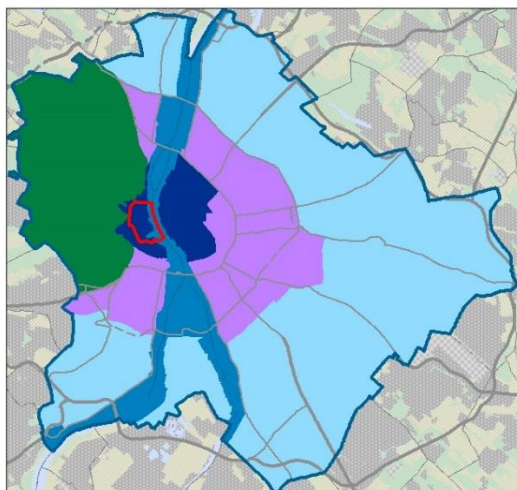
Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő Testülete által a **16/2000. (VIII.15.) Kt. rendeletével** elfogadott, többszörösen módosított Kerületi Építési Szabályzat (KÉSZ) és a részeit képző Övezeti tervlap (ÖT), Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat szövege (KVÉSZ) valamint Szabályozási tervlapok (KSZT). még a korábbi fővárosi tervi környezetben, korábbi jogszabályi háttér alapján készültek.

Budapest főváros településszerkezeti terve (TSZT 2015) és Fővárosi rendezési szabályzat (FRSZ)

Budapest új településszerkezeti terve (a rendezési szabályzattal együtt) a főváros teljes közigazgatási területére készült, 2015. január 28-án fogadta el a Fővárosi Közgyűlés (50/2015.(I.28.) Főv. Kgy. határozat és 5/2015.(II.16.) Főv. Kgy. rendelet). A településszerkezeti terv hosszú távra szóló terv, 10 évet meghaladó időtávlatra készült.

Budapest településszerkezeti tervének biztosítania kell a települést alkotó kerületek közös értékeinek megőrzését, a kerületi önkormányzatok érdekeinek összehangolását, a város egységes szemléletű, de területileg differenciált fejlesztését annak érdekében, hogy Budapest ne 23 kerület halmaza, hanem egy város legyen.

A TSZT által megfogalmazottakat általános, jellemzően szerkezeti típusú, és a területfelhasználással összefüggő témakörökben a TSZT leírása, az Étv. szerint meghatározandó paramétereket a Fővárosi rendezési szabályzat közvetíti a kerületi szabályozás felé a kerületi szintű előírások kidolgozásához.

Az I. kerület legnagyobb része a belső zónában helyezkedik el, keleti oldala a Duna menti zónába tartozik. A TSZT 2015 Budavárt területén meghatározta a (tervezett) területfelhasználási egységeket a beépítésre szánt és a beépítésre nem szánt területeken egyaránt.

- Belső zóna
- Átmeneti zóna
- Elővárosi zóna
- Hegyvidéki zóna
- Duna menti zóna

10. ábra: Az I. kerület Budapest zónarendszerében

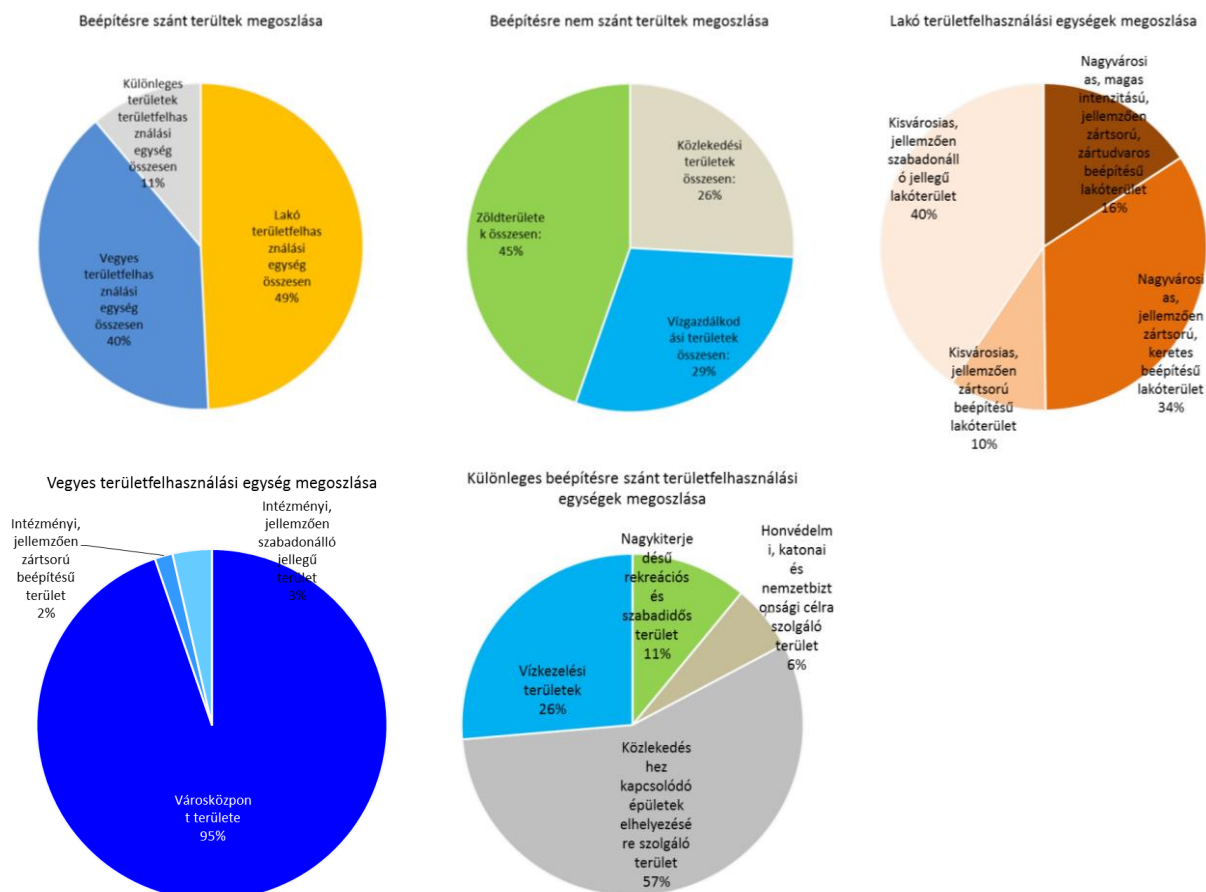
Forrás: TSZT 2015

A kerület Budapest legkisebb kerületei közé tartozik, Budapest összterületének (~52 500 ha) mindössze 0,64%, azaz 341 ha. A kerület 60,6%-a (206,52 ha) beépítésre szánt területfelhasználási egységbe sorolt, amelynek mintegy fele lakóterület. A beépítésre nem szánt területek (134,3 ha) nagy részét a zöldterületek és a közlekedési valamint vízgazdálkodási területek teszik ki.

Területfelhasználási egységek megoszlása az I. kerületben

Beépítésre szánt (ha)			Beépítésre nem szánt (ha)		
Lakó területfelhasználási egység			Közlekedési területek		
▪ Nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú, zárt udvaros beépítésű lakóterület	▪		▪ 1	34,49	
			Közüti közlekedési terület	KÖu	
▪ Nagyvárosias, jellemzően zárt sorú, keretes beépítésű lakóterület	▪		▪ 3	34,78	
			Közlekedési területek összesen:		
▪ Kisvárosias, jellemzően zárt sorú beépítésű lakóterület	▪		▪ 9		
			Vízgazdálkodási területek		
▪ Kisvárosias, jellemzően szabadonálló jellegű lakóterület	▪		▪ 4	39,62	
			Folyóvizek medre és partja	Vf	
Lakó területfelhasználási egység összesen:			101,70	Vízgazdálkodási területek összesen:	39,62
Vegyes területfelhasználási egység			Zöldterület		
Városközpont területe	Vt-V	77,46	Közkert, közpark	Zkp	47,51
Intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű terület	Vi-1	1,35	Városi park	Zvp	12,39
Intézményi, jellemzően szabadonálló jellegű terület	Vi-2	2,96	Zöldterületek összesen:		
			59,90		
Vegyes területfelhasználási egység összesen:			81,77	Beépítésre nem szánt területek összesen:	134,30
Különleges területek területfelhasználási egység					
Nagykiterjedésű rekreációs és szabadidős terület	K-Rek	2,53			

Honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célra szolgáló terület	K-Hon	1,44
Közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló terület	K-Közl	13,00
Vízkezelési területek	K-Vke	6,07
Különleges területek területfelhasználási egység összesen:		23,04
Beépítésre szánt területek összesen:		206,52

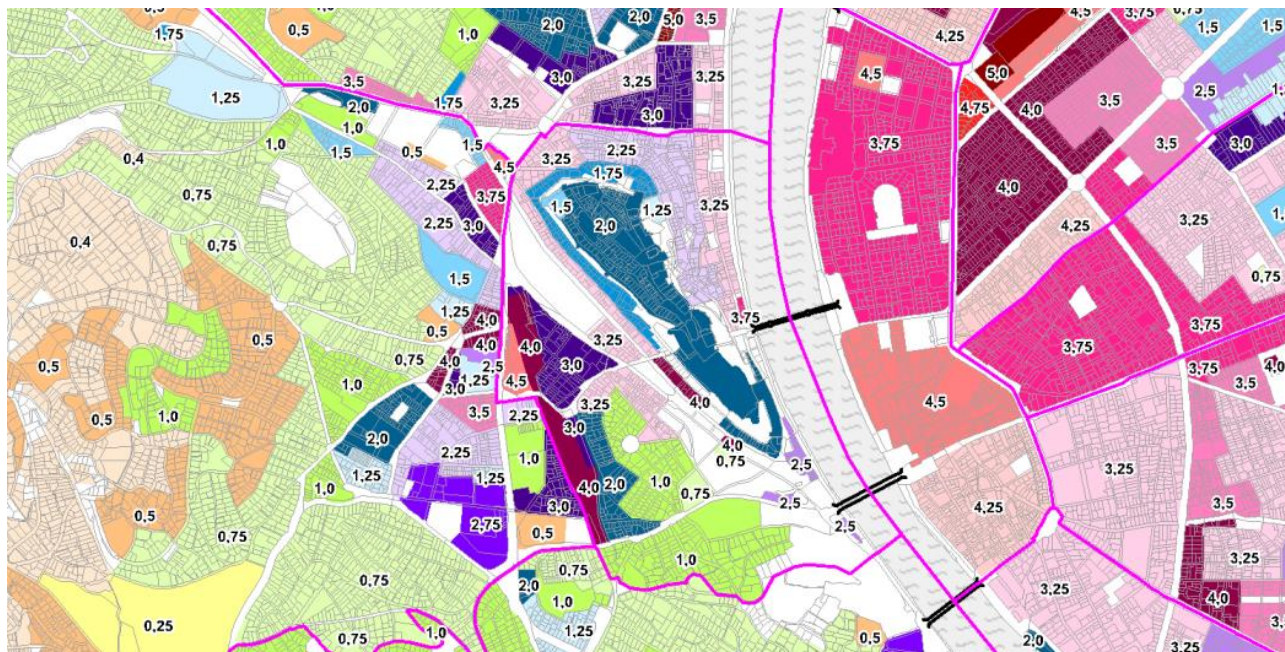
11. ábra: A területfelhasználási egységek az I. kerületben

Az Étv. szerint az FRSZ egyik kiemelt feladata a területfelhasználási egységek beépítési sűrűségének meghatározása. Az FRSZ szerint a beépítési sűrűség kétféle értékre tagolódik, hogy a területhasználat kiszolgálásához szükséges parkolási infrastruktúra épületen belüli biztosítása támogatott legyen. A bsá jelű általános sűrűségi érték az általánosan elhelyezhető funkciók számára, a bsp jelű parkolási sűrűségi érték viszont kizárólag az épületen belüli parkolás céljára vehető igénybe.

Az I. kerület Budavár területén a terv által meghatározott beépítési sűrűség bsá értéke a kerület jelentős részén 3,0 érték feletti. A sűrűségi értékek 0,75 és 4,5 közöttiek. Magasabb, 3,5-4,5 közötti értékek Krisztinavárosban, a Déli pályaudvar területén és elszórtan, egyes intenzív beépítésű területeken találhatók.

Jelentős változással érintett területként a TSZT területfelhasználási tervlapján megjelennek azok a területek, melyek nagyobb egybefüggő – legalább egy-két tömb méretben alulhasznosítottak és változást igényelnek. A változás nem feltétlenül jelent területfelhasználás tekintetében is változást, vagy funkcióváltást, hanem a terület jelen állapotához képest várható nagyobb mértékű átalakulást jelzi. Ilyen terület az I. kerület tekintetében a Déli pályaudvar csarnoki és rendező pályaudvari része. A terület jelenleg

túlnyomó részt közlekedési terület, jelentős számú leromlott, használaton kívüli épületállománnyal, valamint alulhasznosított területekkel.

12. ábra: Az I. kerület Budavár beépítésre szánt területek beépítési sűrűségének bsá értékei

Forrás: FRSZ 2. melléklet – részlet

Szerkezeti szempontból a vasúti hálózat jelenleg felszín felett vezetett nyomvonalai alapvetően elválasztó hatásúak, amelyek városrészeket választanak el egymástól. A városfejlesztési koncepció az elválasztó hatások csökkentését is feladatként rögzíti. A koncepcionális cél érdekében a TSZT ezért alkalmazza a Déli pályaudvar esetében a többszintes területfelhasználást, amelynek révén lehetővé válik hosszabb távon a városszerkezetbe ékelődő vasúti létesítmény lefedhetősége, és más funkció együttes megjelenésével a városi szövetbe való integrálása.

Az I. kerület szempontjából a TSZT legnagyobb jelentőségű – csak nagy távlatban reális – tervezett közlekedési eleme a Déli pályaudvar felszín alatti összekötése a Nyugati pályaudvarral. A két pályaudvar vasúti összekötése az S-bahn rendszerű vasúti közlekedés utolsó ütemeként az átmenő rendszerű vasúti közlekedés megszervezését teszi majd lehetővé.

A TSZT tartalmazza a meglévő budai villamos közlekedés összekötését az Erzsébet hídon keresztül a Rákóczi út visszaállítandó villamos közlekedésével.

Az I. kerületi Duna szakasz mentén tervezett az EuroVelo hálózat 6-os sz. nyomvonalának megvalósítása, lehetőség szerint felhasználva a jelenlegi kerékpárút szakaszokat. A K-NY-i irányú kapcsolatot az Alagúton átvezetett, valamint a Csalogány utcán vezetett, településszerkezeti jelentőségű kerékpáros infrastruktúra nyomvonalai fogják biztosítani.

Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat (KVSZ) és a szabályozási tervek (SZT)

Budapest I. Kerület Budavári Önkormányzat Képviselő Testülete által a **16/2000. (VIII.15.) Kt. rendeletével** elfogadott, többszörösen módosított Kerületi Építési Szabályzat (KÉSZ) és a részeit képző Övezeti tervlap (ÖT), Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat szövege (KVÉS)Z) valamint Szabályozási tervlapok, összesen 89 szelvény (KSZT). a kerület teljes egészére egységesen készültek. A 2000 után készült szabályozási tervek a KÉSZ alaprendeletét módosították.

SWOT / FEJLESZTÉSI ÉS RENDEZÉSI KÖRNYEZET, ILLESZKEDÉS

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- A fejlesztési dokumentumok kiemelt szerepet biztosítanak a kerület központi térségeinek; - A TSZT és az FRSZ 2015 által meghatározott szabad fejlesztési potenciálról a kerület rugalmasan, mérlegelve saját szabályozásában rendelkezhet; - Egységes szerkezetű, egész kerületet lefedő településrendezési eszközök; - Jelentős számú megvalósult fejlesztés az akcióterületeken belül; - A hatályos KÉSZ korlátozza az egyes területrészek túlépítését, besűrűsödését, támogatja a lakások méretének és komfortjának növekedését;	- A kerületi koncepcióba foglalt főbb célkitűzésekből nem valósult meg, felülvizsgálatra szoruló akcióterületek és fejlesztési célkitűzések; - Az új területfelhasználási rendszerből adódó fejlesztési lehetőségek (TSZT és FRSZ 2015), a beépítési sűrűség kerületi szintre történő mérlegelés nélküli leképezése és használata jelentős túlépítést eredményezhet; - A jelentős fejlesztési potenciállal rendelkező, értékes építészeti karakterrel rendelkező területeken eltérő karakterű fejlesztések megjelenése;
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- A magasabb szintű fejlesztési tervekben előtérbe kerül a Duna menti és a Világörökségi területek fejlesztése; - A DÉSZ készülő szabályozása kedvező kereteket biztosít a dunaparti területek fejlesztéséhez; - A kerület arculatát jelentősen meghatározó kiemelt kormányberuházások;	Kormányzat fejlesztési prioritásainak változása.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Akcióterületek felülvizsgálata.
- Akcióterületeken belüli projektlista kidolgozása.
- Kerülethatárokon túlnyúló fejlesztési elképzelések összehangolása a szomszédos kerületekkel.
- A TSZT 2015 és FRSZ, új jogszabályi környezet és paraméterek körültekintő, épített örökséget figyelembe vevő alkalmazása.

1.3. A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

Budapest I. kerülete mind területének nagysága (3,41 km²), mind pedig állandó népességszáma alapján a legkisebb kerületek közé tartozik a fővárosban. Hasonlóan kisterületű, kis népességszámú, de sűrűn lakott kerület a belső zónában az V., VI. és VII. kerület.

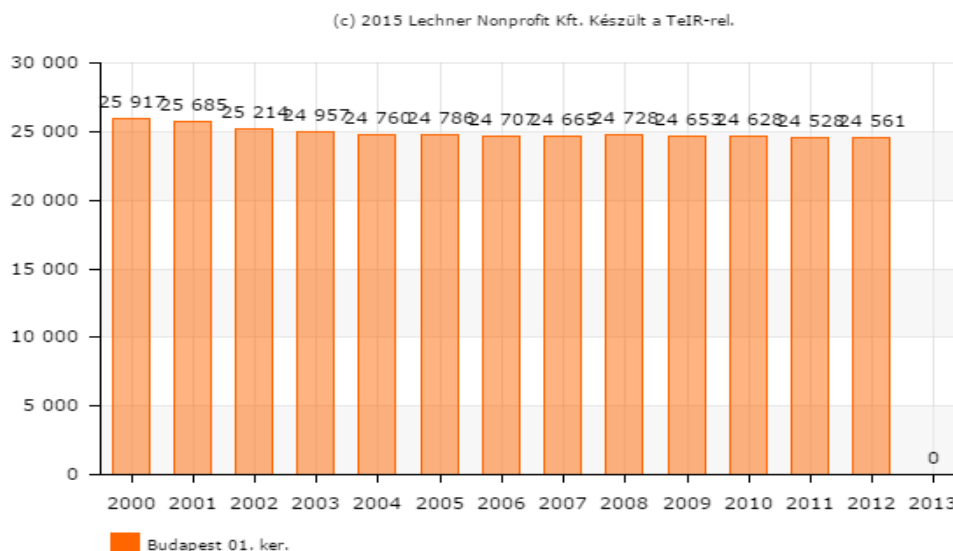
A kerület lakónépessége 1970 óta folyamatosan csökken, de ez 2001-től lelassult. (1. táblázat) A 2011. évi népszámlálás adatok szerint a lakónépesség száma 24.158 fő volt, ami 2012-re 403 fővel növekedett. (13. ábra) Népsűrűsége 7084,5 fő/km² volt 2011-ben, ami több mint a kétszerese a budapesti átlagnak: ezzel ugyan a főváros egyik legsűrűbben lakott kerülete, viszont ennél sűrűbben lakottak a belső zóna kerületei (pl. VI., VII. kerület). A kerület lakónépessége 2001-2011 között összesen 1.759 fővel csökkent, ami elsősorban az alacsony születésszámmal magyarázható. A népesedési helyzet legkedvezőtlenebb alakulása 2001-hez köthető a kerületben, azóta ugyan a népességcsökkenés mérséklődött, mégis a budapesti átlaghoz képest nagyobb arányú a népességfogyás mértéke.

Terület	1970	1980	1990	2001	2011
Budapest I. kerület	46631	41097	34778	25914	24158
Előző időpont arányában (%)	-	88,1	84,6	74,5	93,2
Pest megye	-	110,8	97,5	114,1	112,3
Budapest	-	102,9	97,9	88,2	97,3
Magyarország	-	104,0	96,9	98,3	97,4

1. táblázat A település lakónépességének hosszabb távú trendjének vizsgálata

Forrás: KSH Népszámlálás 2011 alapján

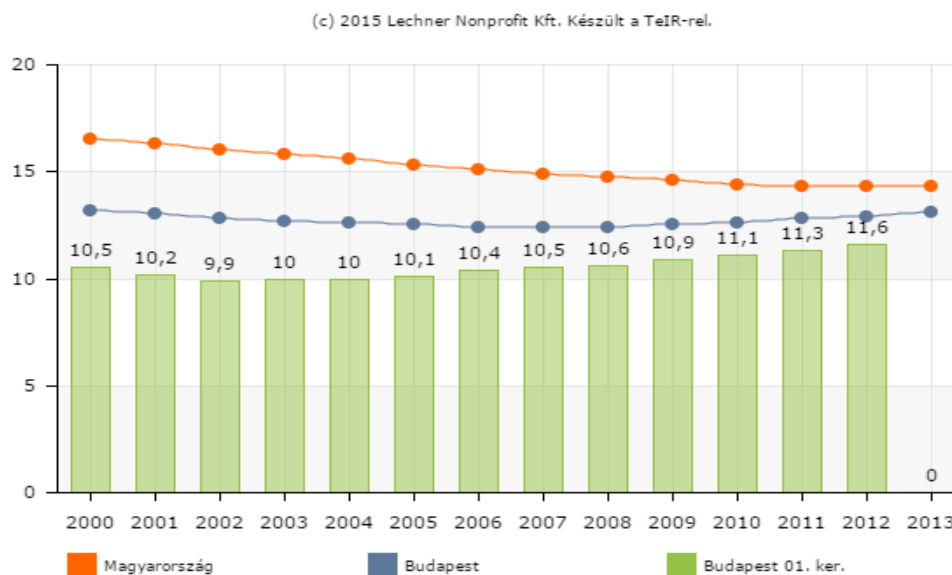
Az I. kerületi népességszám az 1970-es évek eleji 46 ezer főről az 1980-as évek elejére 40 ezer főre csökkent, majd 1990-ben 35 ezer fő, illetve a 2000-es évek elején 25 ezer fő alá csökkent. A lakónépesség több mint 40 év óta tartó kitartó csökkenése a 2000-es évek elejétől visszaesett, és lényegében 2003 óta stagnált. Sőt, az elmúlt egy-két évben enyhe növekedés volt tapasztalható.

13. ábra Lakónépesség alakulása (2000-2013)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

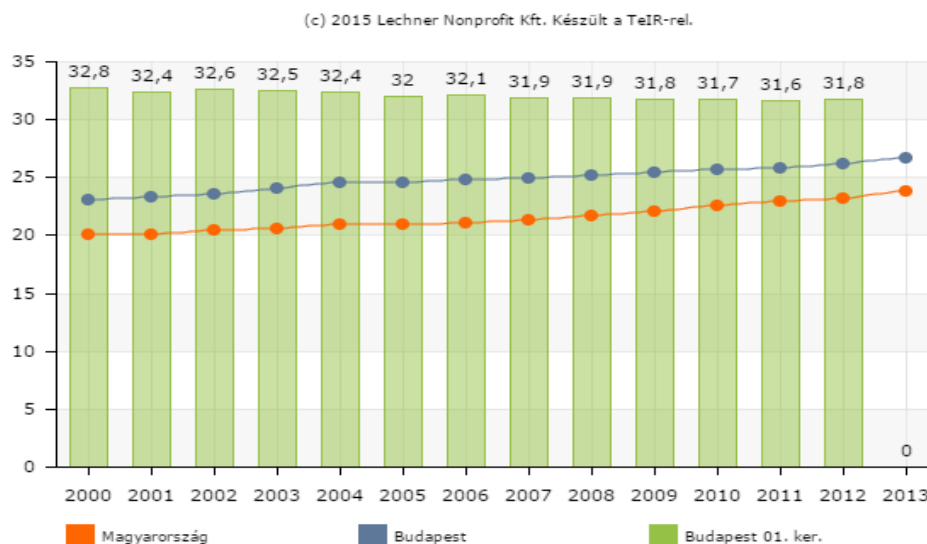
Az I. kerületben élő fiatalok (14 év alattiak) aránya 2000-től folyamatosan az országos és a fővárosi átlag alatt volt. (14. ábra) A 2000-es évek első felében 10% körül stagnált a 0-14 évesek aránya az állandó népességben belül, azonban 2006-tól enyhén, de folyamatosan emelkedett a mutató értéke. A fiatakorúak aránya 11,6% volt 2012-ben, ami egy százalékpontos növekedést jelent 2000-hez képest.

14. ábra Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

Az I. kerületben élő 60 év felettiek aránya általában 10 százalékponttal haladta meg a budapesti, illetve több mint 10 százalékponttal a magyarországi átlagot a 2000-es évek elején. (15. ábra) 2003 óta az országos és a fővárosi átlagérték nagyobb mértékben növekedett, és közben az I. kerületben regisztrált idősek aránya 31-32% körül mozgott, vagyis a kerületi idős népesség részaránya már csak néhány százalékponttal van a budapesti átlagszint felett. A 60-x évesek aránya az állandó népességben belül 31,8% volt az I. kerületben 2012-ben.

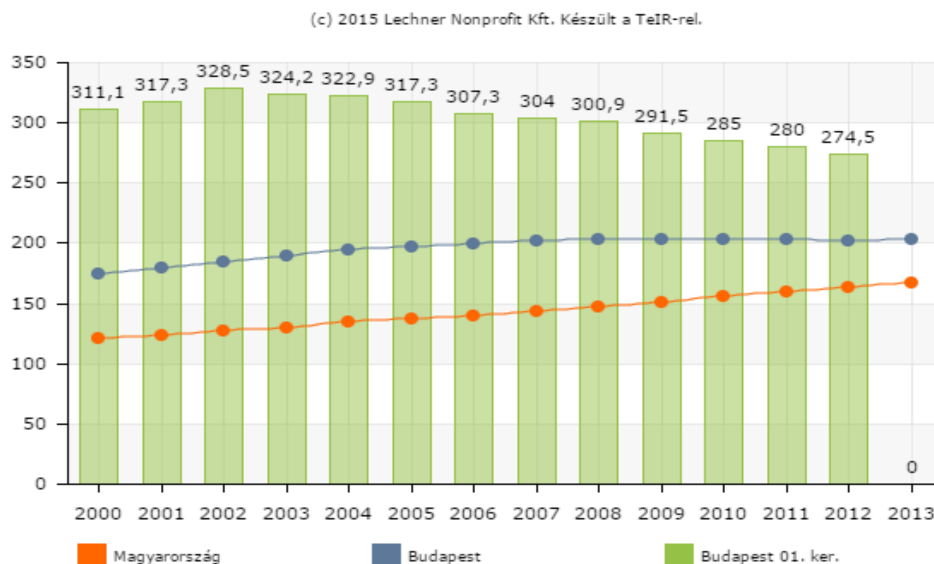

15. ábra Állandó népességben belül a 60-x évesek aránya (%)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

A fiatal- és az időskorúak egymáshoz viszonyított aránya alapján értelmezett öregségi mutató az I. kerületben utal a helyi népesség elöregedésére. (16. ábra) A kerületben regisztrált öregségi mutató jelentős mértékben meghaladja az országos és a fővárosi átlagszintet, bár 2005-től folytonos mérséklődése

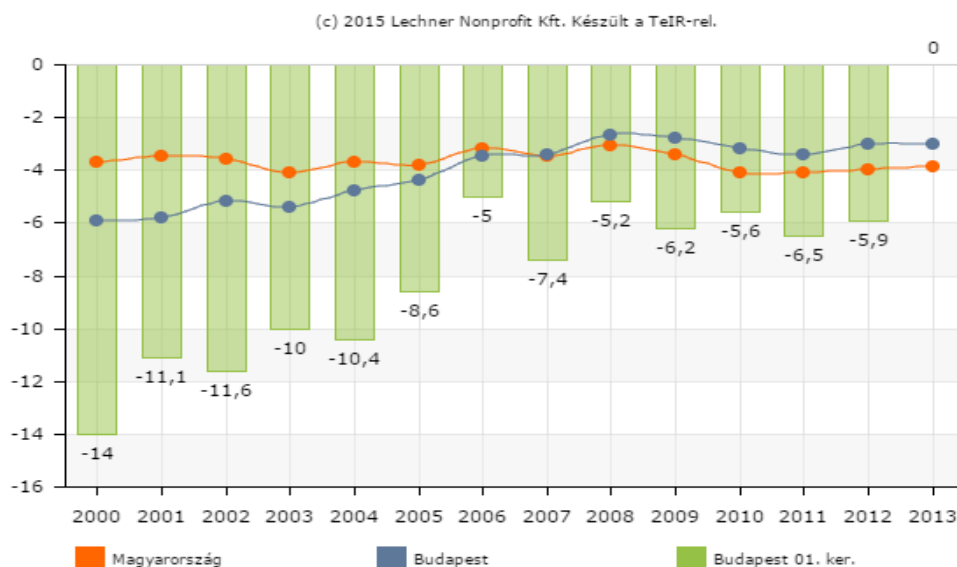
tapasztható. Az öregségi mutató 317,3% volt 2005-ben, amely 274,5%-ra csökkent 2012-ben. Az öregségi mutató legmagasabb kerületi értéke 2002-ben volt (328,5%). Ugyan az öregségi mutató az elmúlt 5-6 évben javult, ennek ellenére a kerületben élő idősek aránya több mint a háromszorosa a fiatalkorúak arányának. Tehát az I. kerületben a népességszökkenés mellett a másik meghatározó demográfiai jelenség az elöregedés.

16. ábra Öregségi mutató (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

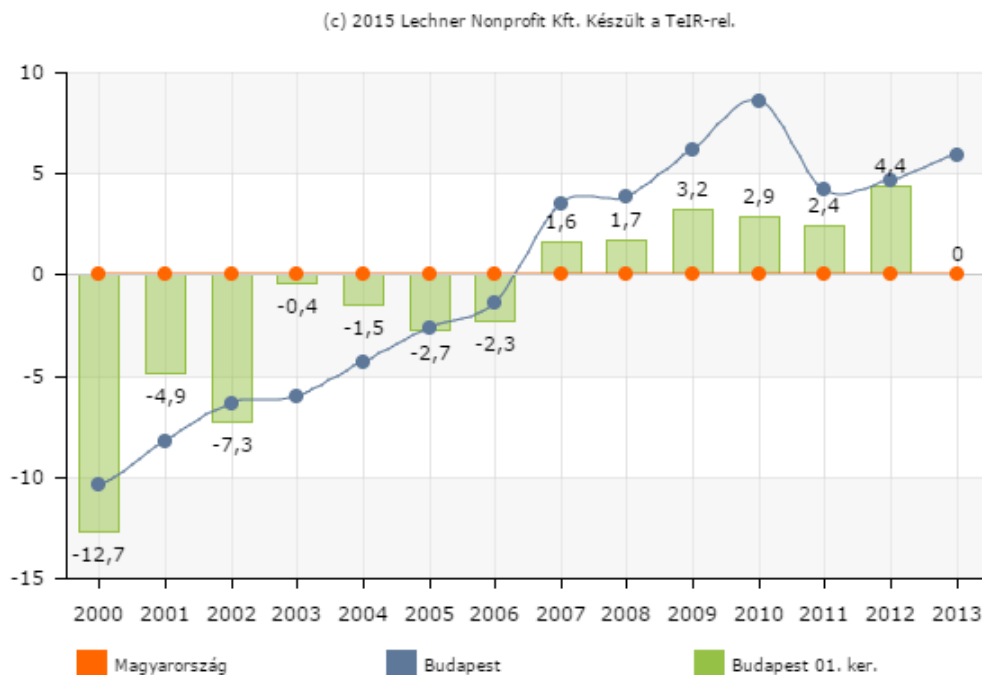
A népességfogyás és az elöregedés kedvezőtlen alakulása együttesen utal a természetes fogyás jelenségére az I. kerületben. (17. ábra) A természetes fogyás legmagasabb értéke (-14 ezrelék) 2000-ben volt megfigyelhető. A 2000-es évek első felében a természetes fogyás mértéke kitartóan enyhült és 2006-ra -5 ezrelékre csökkent. 2006 óta nagyobb részt -5 és -6 ezrelék közötti a természetes fogyás I. kerületi alakulása, 2012-ben -5,9 ezrelék volt. A természetes fogyás jelentős mértékben meghaladta a magyarországi és a budapesti átlagot, azonban az elmúlt 6-7 évben a kerületben tapasztalt mérséklődése miatt már csak néhány százalékponttal van az országos és a fővárosi átlag felett. A kerületre jellemző természetes fogyás tehát abból adódik, hogy minden évben többen halnak meg, mint ahányan születnek, vagyis az élveszületési arányszám elmarad a reprodukciós szinttől.

17. ábra - Természetes fogyás

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

A vándorlási egyenleg I. kerületi alakulása 2007-től fordulatot vett: addig negatív volt, azóta pozitív értéket mutat. (18. ábra) Ez azt jelenti, hogy 2000-2006 között több volt az elvándorló/kiköltöző, viszont 2006 után több volt az odavándorló/beköltöző. A migráció mértéke 2006-2012 között kismértékben, de folyamatosan növekedett, 2012-ben 4,4 ezrelék volt. Ez az érték a budapesti átlagnak megfelel, de a 2007-től Budapesten is pozitívvá váló vándorlási egyenleg magasabb értékű volt, mint az I. kerületben 2011-ig. Ugyanakkor 2007 előtt az I. kerületi negatív vándorlási egyenleg kisebb mértékű volt a Budapesten regisztrálnál.

18. ábra - Vándorlási egyenleg alakulása

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

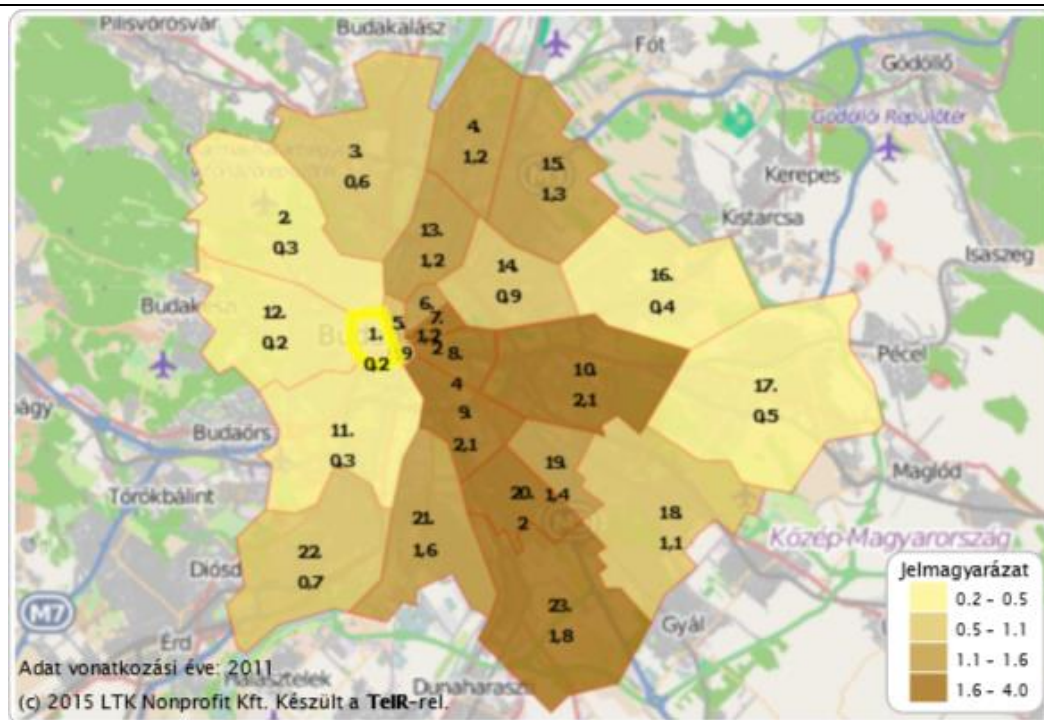
A 2011. évi népszámlálás alapján a lakónépesség 1,8%-a vallotta magát a német nemzetiséghez tartozónak az I. kerületben. (2. táblázat) Ezzel ők vannak a legtöbben a kerületben, a többi megnevezett nemzetiség – pl. cigány, román, szlovák, orosz – részaránya 0,4% alatt van. Nemzetiségi önkormányzatok a kerületben 2014-től: Budavári Bolgár, Görög, Német, Örmény, Roma, Szerb Nemzetiségi Önkormányzat. Korábban működött a kerületben Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat is. (Forrás: IVS 2009) A Budapesten élő cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya 0,2% az I. kerületben. (19. ábra)

Terület	Cigány	Német	Román	Szlovák	Orosz
I. kerület	42	678	85	75	98
Pest megye	20719	30176	5649	7463	1833
Magyarország	315583	185696	35641	35208	13337

2. táblázat - Nemzetiség, anyanyelv vagy családban használt nyelv

Forrás: KSH Népszámlálás 2011 alapján

Az I. kerületi lakosság körében magasabb mind az érettségizettek, mind a diplomások aránya a budapesti és az országos átlagnál. (3. táblázat) A 18 évesnél idősebb kerületi lakosságban a legalább érettségizettek aránya 86%, míg a 25 évesnél idősebbek között az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezőké pedig 55% (2011). Ezek az értékek jelentős mértékben meghaladják a budapesti és az országos szintet. Az I. kerület lakossága tehát jól képzett, magas az iskolai végzettsége, sok köztük a diplomás.

19. ábra A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya (%) - 2011

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

Terület	Legalább érettségizett a 18-x népesség arányában	Egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezik a 25-x népesség arányában	Átlag iskolai évfolyam, 7-x népre, 2011
I. kerület	85,7	55,2	13,0
Budapest	69,9	34,1	11,6
Magyarország	49,0	19,0	10,2

3. táblázat - Iskolai végzettség alakulása (2011)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

Összesen 5.797 családot regisztráltak az I. kerületben 2011-ben. (4. táblázat) A családszerkezet kedvezőtlenebbül alakul a kerületben, mint Budapesten. Az I. kerületben a családok 57%-a gyermekes, míg Budapesten 63%-a. A kerületi családok 43%-a gyermek nélküli, ez Budapesten 37%. Az I. kerületben a gyermekes családok közel fele egyszülős, vagyis az egyik szülő egyedül neveli a gyermeket/gyermekeket. Az egyszülős családok veszélyeztetettek a különböző szociális jellegű problémák megjelenése által.

Terület	Egy szülő + gyermek(ek) típusú családok száma összesen	Gyermekecs családok száma	Gyermekek nélküli családok száma	Családok száma összesen
I. kerület	1447	3307	2490	5797
Budapest	109764	284131	168774	452905
Magyarország	536614	1777740	935640	2713380

4. táblázat - Családszerkezet alakulása (2011)

Forrás: Népszámlálás, 2011

Az I. kerületben regisztrált munkanélküliek aránya egyike a legalacsonyabb értékeknek Budapesten. (5. táblázat) A 2011. évi népszámlálási adatok alapján a munkanélküliek aránya 7,9% volt a kerületben, a foglalkoztatottak és munkanélküliek együttesen 78%-át tették ki a 15-64 éves népességnek, valamint a foglalkoztatottak aránya 72% volt. A gazdasági aktivitás mutatói alapján az I. kerület helyzete budapesti és országos viszonylatban is kedvezőnek mondható.

Terület	Munkanélküli ráta	Foglalkoztatottak és munkanélküliek a 15-64 éves népesség arányában	Foglalkoztatottak a 15-64 éves népesség arányában
I. kerület	7,9	78,0	71,9
Budapest	10,4	72,7	65,1
Magyarország	12,6	64,8	56,6

5. táblázat Gazdasági aktivitás alakulása (2011)

Forrás: Népszámlálás, 2011

A NAV SZJA 2012. évi adatai alapján megállapítható, hogy az egy adózóra jutó átlag havi jövedelem 209.559 forint volt az I. kerületben. (6. táblázat) A kerületi lakosok jövedelmi viszonyai tehát kedvezőnek tekinthetők országos és budapesti viszonylatban. Budapesten a XII. kerületben élők jövedelme a legmagasabb, de az I. kerület a legjobb helyzetűek között van.

Megnevezés	Egy adózóra jutó átlag havi jövedelem 2012	Országos átlag arányában (%)
I. kerület	209 559	160,5
Budapest	173 780	127,1
Magyarország	130564	100

6. táblázat - Jövedelmi viszonyok (2012)

Forrás: NAV SZJA adatok 2012 alapján saját számítás

A 2011. évi népszámlálási adatok városrészenkénti megoszlása árnyaltabb képet ad az I. kerület népességének társadalmi-gazdasági helyzetéről. (7. táblázat) Legnagyobb népességszámmal a Krisztinaváros és a Víziváros, míg legkevesebbel a Tabán rendelkezik. Az időskorú népesség legnagyobb arányban (közel 40%-ban) a Gellérthegyén él. Minden városrészben kb. 10% a fiatalkorúak aránya. A 15-59 év közöttiek legkisebb része (50%-a) a Gellérthegyén él, a többi kerületrészen arányuk 57-58%. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül legmagasabb értéke (3,7%) a Tabánban, legkisebb értéke pedig a Gellérthegyén (1,9%) figyelhető meg. A Tabánban és a Vízivárosban a legalacsonyabb a diplomások aránya (53-54%), a többi kerületrészen ez a mutató 55-56% körül mozog. A Tabán kisebb mértékben kedvezőtlenebb helyzete a többi kerületrészhöz képest tapasztalható a munkanélküliek és a tartós munkanélküliek magasabb arányában is. A legtöbb lakás a Krisztinavárosban és a Vízivárosban van. Az alacsony komfortfokozatú lakások magasabb aránya is ezekben a városrészen, valamint a Tabánban figyelhető meg. (7. táblázat)

Mutató megnevezése	Budapest I. kerület összesen*	Gellérthegy	Krisztinaváros	Tabán	Vár	Víziváros
Lakónépesség száma	24158	1563	11037	1005	2164	8364
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	10,2	9,7	10,5	10,1	9,9	10,2
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	57,0	50,6	56,7	56,3	58,8	58,0
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	32,8	39,7	32,8	33,5	31,3	31,8
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	3,2	1,9	3,3	3,7	2,5	3,3
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	55,2	56,1	56,2	52,9	56,4	53,8

Lakásállomány (db)	16972	1049	7550	776	1325	6272
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	3,6	1,6	4,1	4,0	2,4	3,6
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	29,2	31,9	28,6	30,2	30,0	28,9
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	2,1	1,5	2,2	2,3	1,6	2,1
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	67,4	65,1	67,9	65,6	66,5	68,0
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	38,7	44,6	38,5	43,2	33,5	38,7
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	23729					
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	9,4	8,5	9,0	11,9	12,1	9,1
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül	50,2	56,6	50,0	50,6	48,5	49,6
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	7,9	5,9	7,8	9,9	8,1	7,8
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	4,6	3,4	4,6	6,3	4,0	4,5
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	2,9	1,5	3,4	3,2	2,2	2,7
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	20,9	10,1	21,2	16,3	26,8	21,5

* Az oszlop tartalmazza a lakcím nélküli hajléktalanok (25 fő) adatait

7. táblázat - Budapest I. kerület városrész adatok (2011)

Forrás: Népszámlálás, 2011

Az életminőség alakulásának fontos információhordozója a kerületi lakásállomány, valamint a kerületben található lakások összetétele, minősége. A kerületi lakásállományt 16.971 db lakás alkotja (2012). Számuk lényegesen nem változott 2000 óta. Ezzel a nagyságrenddel az I. kerület inkább a kisebb lakásállománnyal rendelkező kerületek közé sorolható Budapesten. Az ezer lakosra jutó lakások száma meghaladja az országos és a fővárosi átlagot, ami abból adódik, hogy a kis alapterületű kerületben viszonylag sokan élnek, nagy a népsűrűség. Az épített lakások aránya az éves lakásállományban 1% alatti értékkel bírt 2000 óta, amely jelentős módon eltért a budapesti magasabb átlagszinttől. Az alacsony komfortfokozatú lakások – félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás – aránya 3,6% volt a kerületben 2011-ben. A kerületben lévő lakásállomány többsége nagy értékű: az épületek egy része védettséget élvez, vagy eleve kiemelkedő építészeti értéket képvisel. A teljes lakásállomány kb. 9%-a önkormányzati tulajdonban van, amely főként a Várban és a Vízivárosban koncentrálódik. (Forrás: IVS 2009)

A zöldfelületek, a természeti értékek, illetve a kapcsolódásra alkalmas városi zöldterületek megléte jelentős mértékben növeli az élhető város feltételeinek javítását, egyben az életminőség objektíven is értelmezhető mérőszámai. A kis alapterület ellenére rendkívül jó adottságokkal bír az I. kerület egyrészt a meglévő közparkok, zöld közterek, fasorok, másrészt a nagy összefüggő, részben természetvédelem alatt álló zöldterületek miatt. Az egy főre jutó zöldfelület nagysága 3,7 m². Az egy főre jutó parkterület az I. kerületben több mint a duplája a budapesti átlagnak. Nagyobb kiterjedésű zöldterület, parksáv található a Krisztina körút – Attila út vonalában (pl. Tabán, Vérmező, Horváth-kert), a várfal körüli lejtőn, a Gellérthegyen, a Naphegyen, a Duna-parti fásított sétány. Két fővárosi jelentőségű meleg vízű karsztvízforrás-csoport is itt helyezkedik el: a Rudas és a Rácz gyógyfürdő forrásai. Fővárosi jelentőségű védett természeti érték a Bécsi kapu tér 8. szám alatti szőlőtőke és a Mészáros utca – Pálya utca sarkán álló vadgesztenyefa csoport. (Forrás: IVS 2009) A Budai Vár alatti 4 km hosszú üreg- és barlangrendszer természetes úton alakult ki, ám a történelem folyamán az emberi tevékenységek folyamatosan formálták, különböző módon vették igénybe és hasznosították. A kerületben több mint 20 játszótér van, amelyek inkább kisebb alapterületűek.

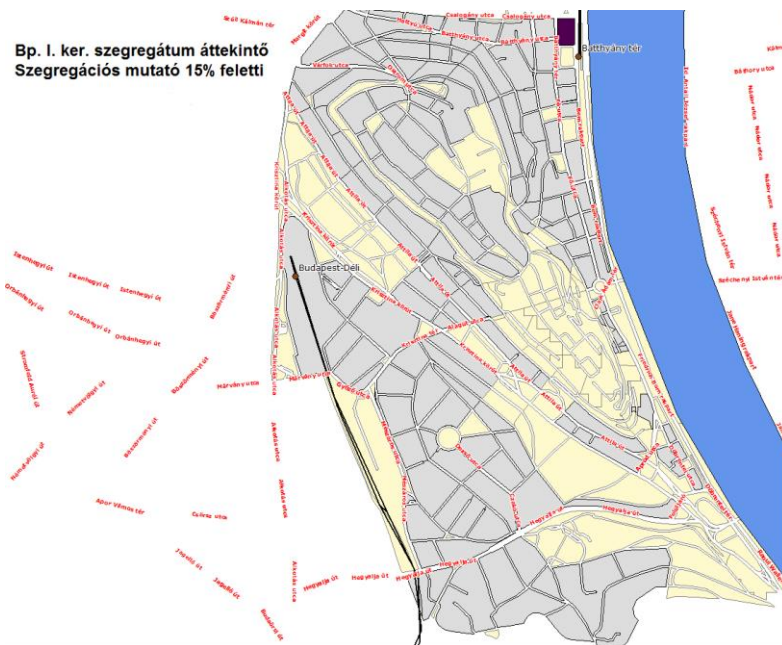
A kerület közintézményei célul tűzték ki, hogy minden eszközzel és lehetőséggel támogatják a fogyatékkal élők közösségi integrálását. Már minden óvodában tudják fogadni az enyhén fogyatékos gyermekeket. A Helyi Esélyegyenlőségi Programban (2013) kiemelt feladat a fogyatékkal élők társadalmi integrációját, foglalkoztatási és érvényesülési lehetőségeit minél szélesebb körben megvalósítani, megteremteni. A fogyatékkal élőkre vonatkozóan nem állnak rendelkezésre az I. kerületre vonatkozó értékelhető statisztikai adatok, amelyek alapján pontos képet lehetne alkotni a fogyatékkal élők lakhatási, egészségügyi, foglalkoztatási helyzetéről. A Budapesti Mozgáskorlátozottak Egyesületének I. kerületi szervezete mint civil szervezet segítik a kerületben élő mozgáskorlátozottakat.

A kerületben élő szenvedélybetegek sokrétű támogatását, segítségét egy civil szervezet, a „Fogadó” Pszichoszociális Szolgálat végzi.

Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A KSH adatszolgáltatása alapján megállapítható, hogy Budapest I. kerületében nem található szegregátum, vagyis nincs olyan kerületrész, ahol a szegregációs mutató 15% feletti lenne. (20. ábra)

A kerület 2009. évi IVS-ben sem volt a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján megnevezett olyan terület, amely megfelelt volna a tényleges szegregátum feltételeinek. (Forrás: IVS 2009) A korábbi IVS ugyan megjelölt egy területet (Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza tömb nagyságú épülete, ahol 76 rászoruló gondozása történt), de ez az épület funkciója miatt nem tekinthető valódi szegregátumnak.

20. ábra Budapest I. kerület szegregátum áttekintő
Forrás: KSH adatszolgáltatás

Veszélyeztetettség elkerülésére vonatkozó intézkedések

Budapest I. kerület 2009. évi IVS-e a KSH adatok alapján megállapította, hogy a kerületben nincs szegregátum, így az IVS-ben szereplő Anti-szegregációs Terv elsősorban a megelőzésre koncentrált. (Forrás: IVS 2009) Legfontosabb célként a jövőbeli társadalmi leszakadás és szociális elszigetelődés megakadályozása jelent meg. A célok és tervek a kerület egészére vonatkozóan jelentek meg, így nem tettek különbséget a kerületrészek között.

A bér lakás-állomány – a kerületi teljes lakásállomány kb. 9%-a – veszélyeztetettségének megelőzésére az Önkormányzat a korábbi IVS-ben célul tűzte ki, hogy ezt az értékes, részben védettség alatt álló lakásvagyont nem értékesíti. Ezt a célt és tervet az elmúlt években az Önkormányzat megvalósította, elsősorban az építészeti értékek megóvása érdekében.

A szegregáció elkerülésében a 2009-es IVS az időskorú népességre, a szociálisan rászorulókra, a fogyatékkal élőkre, a nemzetiségekre és a hajléktalanokra koncentrált. Az azóta eltelt időszakban az Önkormányzat az egészségügyi alapellátás és a szociális ellátás intézményi infrastruktúrájának megújításával, részben a szolgáltatások bővítésével, részben a részben pedig azok civil szervezetekkel történő fenntartásával, részben pedig a szociális támogatás kiterjesztésével hatékonyan kezelte a szegregáció megelőzését. Néhány példa a megelőző célú tervek teljesülésére:

A Maros utcai szakrendelő felújítása folyamatos, a Roham utcában pedig új fogászati rendelő jött létre. A közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítése folyamatos a kerületben. A szociális támogatások jogosultsági kritériuma megváltozott, részben a válság társadalmi következményeinek kezelése érdekében is. A civil szervezetek és a nemzetiségi önkormányzatok bevonása a kerület életébe sikeres, amely erős lokálpatriotizmussal párosul. 2012-ben TÁMOP-támogatás keretében a kismamák munkaerő-piaci integrációját segítő képzés valósult meg a kerületben.

Települési identitást erősítő tényezők

Az I. kerület földrajzi adottságaiból fakadó sokszínűsége és annak megőrzése érdekében a helyi identitástudat erősítése elsősorban a hagyományok őrzésén és a lokálpatriotizmus fenntartásán alapszik. A kerület életében fontos szerephez jutnak a civil szervezetek, a helyi médiák, a turisztikai nevezetességek, a kulturális programok, a testvérvárosi kapcsolatok.

Az I. kerületben élénk a kulturális élet, de ennek legnagyobb része turisztikai attrakció, amely a világ minden tájáról érkezők számára nyújtanak kikapcsolódást, szórakozást az év egészében. A települési identitást erősítő tényezők között tehát azokat a kulturális programokat, intézményeket kell kiemelni, amelyek elsősorban a helyi hagyományőrzésre és közösségépítésre épülnek, és a helyieket szólítják meg még úgyis, ha szélesebb látogatóközönségre tartanak számot. Ezt a célt szolgáló fontosabb állandó létesítmények például a Budavári Művelődési Ház, valamint a rendszeres programok például a Márai Szalon, a gyermeknapi programok, a komolyzenei koncertek, a Czákó utcai Nyárbúcsúztató Bál stb.

Budavári Önkormányzat testvérvárosi kapcsolatait elsősorban a közép-európai országok fővárosaival – azok belvárosi kerületeivel –, valamint a határon túli magyar városokkal alakította ki. Cél megerősíteni és elmélyíteni a városok közti baráti kapcsolatot a kultúra, sport, oktatás, idegenforgalom, városi területtervezés, kerületi hivatalok és önkormányzatok tevékenysége, valamint az Európai Unióhoz és más európai és világszervezethez kapcsolódó lehetséges együttműködés útján. A kerület testvérvárosai a következők: Bécs I. kerülete (Ausztria), Capestrano (Olaszország), Carouge (Svájc), Lendva (Szlovénia), Marlow (Egyesült Királyság, Anglia), Prága I. kerülete (Csehország), Pozsony I. kerülete (Szlovákia), Regensburg (Németország), Székelyudvarhely (Románia), Zenta (Szerbia), Varsó belvárosi kerülete – Sródmiescie (Lengyelország).

Az I. kerületben a helyi sajtó és média több kiadvánnyal és egyéb megjelenési formával van jelen hosszú évek óta, amelyekkel nemcsak a folyamatos lakossági tájékoztatást valósítják meg, hanem elősegítik a kerülethez való kötődés elmélyülését és az egységes identitástudat megerősödését, fennmaradását. 1999 óta az összes Önkormányzati Beszámoló nyilvánosan elérhető a kerület hivatalos honlapján: ezek olyan kiadványok, amelyek tartalmazzák az adott évi kerületi eseményeket. A lakossági fórumokról készült Tájékoztató kiadványok mindenki számára könnyen elérhetők az interneten. (Forrás: www.budavar.hu). A Várnegyed c. kerületi újság havonta kétszer jelenik meg, nyomtatottan és elektronikusan (Várnegyed Online) is hozzáférhető a helyiek számára, és a kerület életével kapcsolatos fontos tudnivalókról tájékoztat. 2007 óta évente egy-két alkalommal megjelenő kulturális kiadványok a kerület történelmének kulturális vonatkozásait dolgozza fel könyv vagy film formátumban. A kerületi facebook közösség az interaktív kapcsolattartást teszi lehetővé. (Forrás: <http://www.facebook.com/1.kerulet>)

Az I. kerület a főváros egyik leglátogatottabb idegenforgalmi és kulturális célterülete. Történelmi épületegységei önmagukban is sok külföldi és hazai turistát vonzanak, de az itt található múzeumok, könyvtárak, színházak nemcsak az ide látogatóknak, hanem a helyi lakosoknak is számtalan kulturális lehetőséget biztosítanak. A turizmus a kerület épített (Világörökség részei: Budai vár, beépült Duna-part) és természeti (Várlejtő, Gellérthegy, Tabán, Krisztinaváros) értékeire épül. A helyi identitástudat erősítésében arra kell törekedni, hogy az idegenforgalom és az abból eredő környezeti terhelés ne akadályozza az élhető környezet feltételrendszerének fennmaradását, és ne legyen a lakónépesség számára a kerületből való elvándorlás kiváltó oka. A helyi identitást erősítő tényezők között hangsúlyozni kell a fenntartható turizmus hosszú távú megvalósításának célkitűzését.

Az I. kerületben a civil szervezetek aktív tevékenységet folytatnak, és a helyi lakosság nagy számban vesz részt a civil szervezetek programjain. (Forrás: www.budavar.hu) Az Önkormányzat pályázati úton támogatja a szervezeteket, azok rendezvényeit, illetve karitatív tevékenységeit. Közel 40 civil szervezet létezik az I. kerületben. Jelentősebb civil szervezetek a kerületben: Budai Polgári Casino Egyesület, Budapest I. kerület Budavári Polgárőr, Önkéntes Tűzoltó és Egészségvédő Egyesület, Budavári Lakosok Szövetsége, Haypál Alapítvány, Krisztinavárosi Szent Gellért Alapítvány, Lánchíd Kör Egyesület, Tabán Társaság Egyesület, Tabánért Alapítvány, Tabáni Spartacus Sport és Környezetvédő Egyesület, Várbarátok Köre Közhasznú Egyesület, Nagycsaládosok Országos Egyesülete, Budapesti Mozgáskorlátozottak Egyesületének I. kerületi szervezete stb. Civil programok a kerületben, amelyeket általában a Czákó utcában szerveznek: Budavári Lakosok Gulyáspartija, Leecsőfesztivál.

Az I. kerület sportélete szintén a helyi identitástudat egyik erősítő tényezője. A Czákó utcai Sport- és Szabadidőközpont a kerület sportéletének fő színhelye. Rendszeresen a tavaszi és őszi sportnapok, ahol nagy létszámban jelennek meg a kerület lakosai: pl. a Tavaszköszöntő Sportnap, az őszi Lengyel-Magyar Sportnap, Machos Ferenc futballtorna, a Rendvédelmi Sportnap, Polgári Védelem Napja stb. A Krisztina körút mentén fővárosi fenntartású tenispályák kínálnak sportolási lehetőséget a kerületben. Immár hagyomány, hogy május végén egyházi labdarúgó-bajnokságot rendeznek a kerületi sportközpontban.

A közbiztonság fenntartása kiemelt fontosságú az I. kerület számára, mert nagyszámú turista tartózkodik a kerület különböző részeiben, hisz a helyi látóvonalok szinte egész évben ide vonzzák a látogatókat. A közbiztonság magas szintű megvalósítása egyben az életminőség mérőfoka is, és ha az itt élők biztonságban érzik magukat, akkor az egyben a helyi identitástudat erősödésével is együtt jár. Cél a közvetlen társadalmi és intézményi kapcsolatok elmélyítése, a lakosság és a rendőrség közötti párbeszéd fenntartása, valamint a közterületi jelenlét még hatékonyabbá tétele, illetve a megelőzés érdekében az I. kerületben a választási körzeteknek megfelelően tíz körzeti megbízotthoz fordulhatnak a polgárok (Várnegyed). Ezen kívül működik egy civil szervezet is a kerületben, a Budavári Polgárőr.

1.4. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

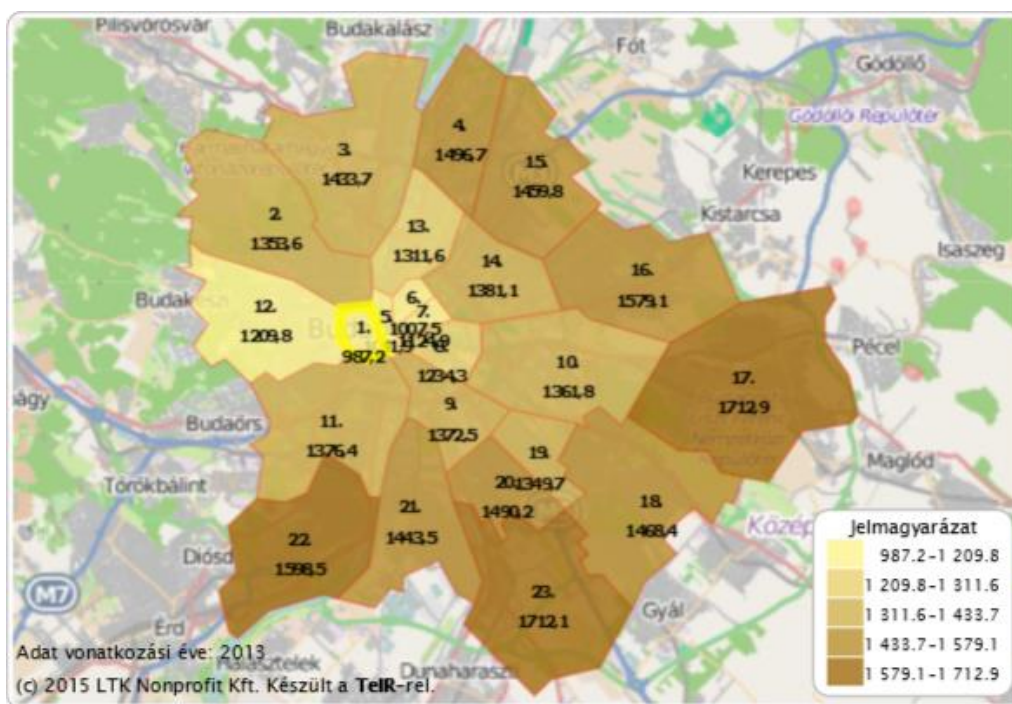
Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)

A humán közszolgáltatásokhoz tartozik az egészségügyi és a szociális ellátás, az oktatás, valamint a kultúra és a sport.

Egészségügy

Az I. kerület egészségügyi ellátása az alapellátási és a járóbeteg-szakellátási szinten biztosított. Azonban a járóbeteg-ellátás intézménye nem a kerületben, hanem a szomszédos XII. kerületben található, a Maros utcában (Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálat Szakorvosi Rendelőintézet). Az egészségügyi alapellátás minden szolgáltatása jelen van a kerületben. A felnőtt háziorvosi rendelők száma 4 db, míg a gyermek háziorvosi rendelőkből 2 db található a kerületben. A felnőttorvosi sürgősségi orvosi ügyeletet és a gyermekorvosi ügyeletet egyaránt a FŐNIX SOS Rt. látja el a kerületben, míg az éjszakai és munkaszüneti ügyeletek elérhetők a XII. kerület Beethoven utcában. Az egészségügyi alapellátást az alapszintű felnőtt- és a gyermekfogászat, illetve a védőnői szolgálat (ACSI) képviseli még egy-egy rendelővel a kerületben, valamint a kerületi iskolákban az iskola- és ifjúság orvosi ellátás van jelen.

A Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálat a Szakorvosi Rendelőintézetet 1997-ben hozta létre, majd a kötelező egészségügyi alapellátási mellett saját kezelésbe vette a Maros utcai alatti Szakorvosi Rendelőintézetet is. Az I. kerület 1992-től a XII. kerülettel közösen működteti a felnőtt ügyeleti ellátást. A gyermekorvosi ügyelet telephelye a Szent János Kórház területén van. A felnőtt lakosságot 15 háziorvos látja el, közülük csak egy közalkalmazott, a többi vállalkozó háziorvos. Az egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma 100 fővel növekedett 2000-2012 között (960 főről 1.068 főre). Az I. kerület azok közé a kerületek közé tartozik Budapesten, ahol a háziorvosok kevésbé túlterheltek, az átlagos praxisnagyság az EU-ajánlásnak megfelelően 1.200 fő alatti. A háziorvosi praxispopuláció nagysága alapján az I. kerülethez hasonló helyzetű az V., VI., VII. és XII. kerület. (21. ábra)

21. ábra Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (fő)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

A kerületi védőnői szolgálatot 5 iskola és 5 védőnő látja el 2005-től. (Forrás: *Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013*). A kerületben 5 fogorvos praktizál, többségük az új Roham utcai telephelyen. Az iskola-egészségügyi szolgálat a kerületben működő állami, egyházi és egyéb fenntartású iskolák tanulóiról gondoskodik (összesen kb. 4.000 főről). A kerületben a területi ellátást végző védőnők szoros együttműködésben vannak az ifjúsági orvosokkal, iskolavédőnőkkel, gyermekorvosokkal és az óvodai, bölcsődei védőnőkkel.

A járóbeteg-szakorvosi ellátás nagymértékben alkalmazkodott a kerület idősödő népessége krónikus betegségeinek (pl. magas vérnyomás, szív- és érrendszeri, ill. mozgásszervi betegségek) kezeléséhez. A szakrendelőben a legfontosabb szakrendelések megtalálhatóak, pl. belgyógyászat, laboratórium, sebészet, nőgyógyászat, bőrgyógyászat, ultrahang-diagnosztika, fül-orr, gégészet, röntgen, ortopédia, fizioterápia, gyógytorna, neurológia stb. (Forrás: *Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata 2012*)

Az I. kerületben nincs kórház és egyéb fekvőbeteg-ellátó intézmény. A fekvőbeteg szakellátást szakmacsoportonként a szomszédos kerületekben található kórházak (pl. XII. kerület Szent János Kórház) és a belvárosban lévő egyetemi klinikák látják el.

A Budavári Önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a kerületi egészségügyi szolgáltatás fejlesztésére és korszerűsítésére. Egyrészt a Maros utcai szakrendelő fejlesztésre minden évben jelentős összegeket fordít, másrészt a 2000-es évek közepétől kezdődően megújította a meglévő intézményeket, valamint újakat hozott létre (pl. Zsolt utcai háziorvosi rendelő), harmadrészt új fogászati centrumot alakított ki a Roham utcában. A Roham utcai fogászati rendelő létrehozása mintegy 60 millió forintba került: 200 m²-eb 3 fogászati rendelő és egy röntgen várja a betegeket. Az intézmény akadálymentesítése során a mozgássérültek számára rámpa épült, illetve a közelben 2 mozgássérült parkoló került kialakításra úgy, hogy az utca kereszteződéseiben a padkát lesüllyesztették.

Szociális ellátás

Az I. kerületben a Budavári Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központ alapszolgáltatásait 3 szakmai szervezeti egységen keresztül biztosítja (Forrás: *Budavár Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata 2012*):

1. Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat feladatai: családsegítés, gyermekjóléti ellátás, pszichiátriai betegek közösségi ellátása, alternatív napközbeni ellátás.
2. Gondozási Központ feladatai: házi segítségnyújtás, étkeztetés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás.
3. Nappali ellátás feladatai: idősek klubja, idősek nappali ellátása.

A Szolgáltatási Központ speciális feladatként közművelődési feladatot is ellát, könyvtárszolgáltatás nyújtással. A Szolgáltatási Központ székhelye az Attila utcában van, telephelyei pedig a Hattyú utcában, Fő utcában, Roham utcában és az Országház utcában találhatók.

Folyamatosan csökken az étkeztetést igénybevevők száma 2007 óta a kerületben: 2012-ben 41.255 adag meleg étel kiosztása történt meg az év folyamán. A házi segítségnyújtás (pl. szociális ügyintézés, háztartás vezetése, fürdetés, mentális gondozás, betegellátás, személyszállítás stb.) 1971-ben szerveződött meg az I. kerületben: 2012-ben 12 szociális gondozó, 1 vezető gondozó, 1 szociális asszisztens és 1 gépkocsivezető biztosította a feladat ellátását. Megfigyelhető, hogy a házi segítségnyújtásban regisztrálható látogatások száma és a gondozási idő fokozatosan csökken az I. kerületben, ennek fő okai: kliensek száma csökkent, gondozási díj összege növekedett, inkább télen veszik igénybe a szolgáltatásokat. Az inaktív korú népességen belül az idősek, pszichiátriai megbetegedéssel küzdők és a fogyatékkal élők biztonságérzetének növelése és a krízishelyzetek elkerülése érdekében 2004-től a Budavári Önkormányzat kialakította a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást. (Forrás: *Budavár Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata 2012*) A szolgáltatásban részesülők száma folyamatosan növekszik (2011-ben 65-en), és évről évre nő a riasztások száma. A 18. életévüket betöltött, egészségi

állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek napközbeni ellátását hétfőtől-péntekig az Idősek Klubja biztosítja az I. kerületben, amelynek 3 telephelye van. Összesen 110 férőhely biztosított ebben az ellátási formában. Mivel a kerületi lakosság előregedése előrehaladott, ezért várólisták alakultak ki az Idősek Klubja ellátási formába való bekerülés kapcsán. A kerületben 2003 óta működik pszichiátriai betegek számára közösségi ellátás. A pszichiátriai betegek közösségi ellátása 2007 óta integrált intézmény részeként, a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálattal egy épületben folyik. A közösségi ellátást igénylők száma emelkedő tendenciát mutatott az elmúlt években: 2011-ben 46 fő ellátása történt meg.

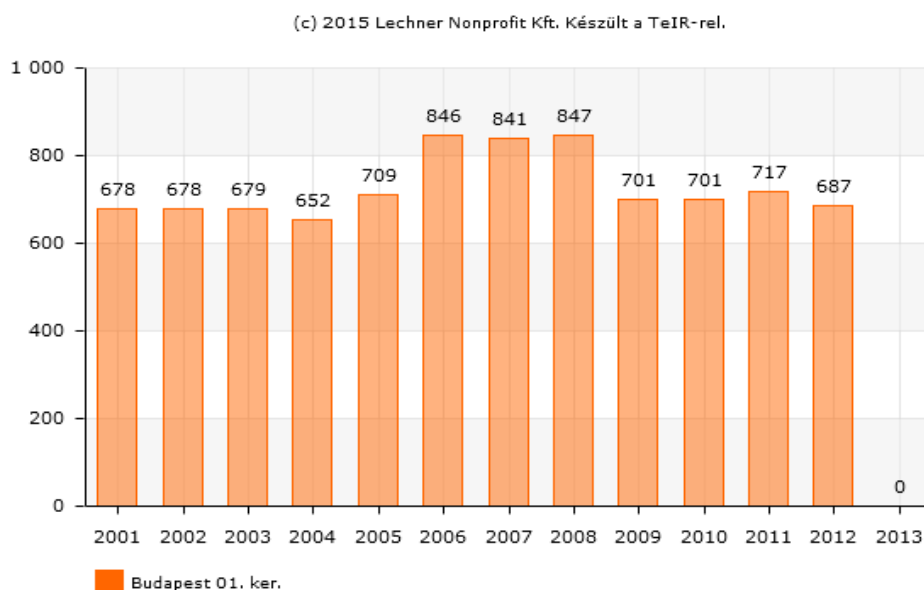
A Budavári Önkormányzat kezelésében lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény jelenleg nincs a kerületben. A Máltai Szeretetszolgálat mellett a katolikus egyház fenntartásában lévő Farkas Edit Szeretettotthon biztosít összesen 160-180 férőhelyet. A Budavári Önkormányzat a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal áll szerződésben egyes ellátások biztosítása kapcsán: például utcai szociális munka, nappali melegedő, közösségi ellátás szenvedélybetegek számára stb. A kerületben megtalálható hajléktalanok ellátását a Budavári Önkormányzattal kötött szerződés alapján a Magyar Máltai Szeretetszolgálat végzi. Azoknak a hajléktalan embereknek, akik az intézményi ellátást különböző okok miatt nem veszik igénybe, az Utcái Gondozó Szolgálat nyújt segítséget. *(Forrás: Budavár Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció Felülvizsgálata 2012)*. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Utcái Gondozó Szolgálat 2011-ben 68 fő ellátást végezte az I. kerületben. A fogyatékosok nappali intézményét a Rehabilitációs Fejlesztő Központ végzi az I. kerületben az Önkormányzattal kötött szerződés alapján.

A gyermekjóléti intézmények az I. kerületben a Budavári Önkormányzat Egyesített Bölcsőde (három telephelye a Tigris, a Lovas és az Iskola utcában van), illetve a Családsegítő Szolgálat és a Gyermekjóléti Szolgálat. A gyermekjóléti alapellátás keretében egy jól működő gyermekvédelmi jelzőrendszer segíti a szakemberek munkáját a kerületben. A három telephellyel működő Egyesített Bölcsőde 166 gyermek fogadására alkalmas. Az alapellátáson túl időszakos gyermekfelügyelet is megvalósul az intézményben. A létszám ezzel a szolgáltatással kiegészülve általában csoportszobánként 16 fő. *(Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013)* Mindhárom bölcsődében fontos feladat a sajátos nevelés igényű (SNI) gyermekek fejlesztése, gondozása, nevelése. Számukra az integrált, inkluzív ellátási minta gyakorlóhelye az Egyesített Bölcsőde az Eötvös Loránd Tudományegyetem és az Apor Vilmos Katolikus Főiskola megbízása alapján. Az intézmény szoros kapcsolatot tart a Kézenfogva Alapítvánnyal, a Korai Fejlesztő Központtal és a Szakértői Bizottsággal annak érdekében, hogy minél több tájékoztatást kapjanak a gondozónők az SNI-gyermekekről. Az Önkormányzat a kerületben működő három családi napközi működéséhez nyújt támogatást ellátási szerződés alapján. A támogatási szerződés értelmében az Önkormányzat az I. kerületi lakóhellyel rendelkező gyermekek után havonta 20 ezer forint támogatást nyújt a családi napközi fenntartói részére. A gyermekek átmeneti otthona feladat ellátására 2011. évben az Önkormányzat a feladat ellátására szerződést kötött az Óbudai Családi Tanácsadó és Gyermekvédelmi Központ – Gyermekek Átmeneti Otthonával. *(Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013)*

Oktatás

Az oktatást, mint humán közszolgáltatást az óvodák, az általános iskolák és a középiskolák képviselik az I. kerületben. Budavári Önkormányzat a kerület három óvodaintézményének szervezeti átalakításával 2012-ben hozta létre a Brunszvik Teréz Budavári Óvodák intézményét, amelynek fenntartója. Az óvodák pedagógiai koncepciójában kiemelt fontossággal jelenik az meg, hogy a kerületben olyan kulturális örökség veszi körül a gyermekeket, amelyek megóvása, egyáltalán értéként való kezelése része legyen a mindennapokban, és a kisgyermekek nevelésének. A hagyományörzés és a környezeti értékek megismerése érdekében az óvodák együttműködésben vannak a kerületi Művelődési Házzal és a kerületben található Nemzeti Táncszínházzal. A Brunszvik Teréz Budavári Óvodák székhelye a Nyárs utcában van, telephelyei

pedig az Iskola utcában, a Lovas utcában, a Toldy Ferenc utcában, a Tigris utcában és a Mészáros utcában vannak. A 6 óvodába összesen 595 kisgyermek jár (2012), de 687 férőhely áll rendelkezésre (22. ábra): legnagyobb kapacitással – több mint 120 fővel – a Nyárs utcai, az Iskola utcai és a Lovas utcai óvoda rendelkezik. A legtöbb óvodai kapacitás 2006-2008 között volt a kerületben (több mint 80 fő): azóta a korosztály (3-5 évesek) számának megfelelően egyre kevesebb a kerületi óvodai férőhely. A meglévő kapacitások elegendőek a kerületi óvodákba beíratott kisgyermek számára, ugyanis az egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma 0,97 fő volt 2012-ben. A Fenntartó által engedélyezett létszámok az óvodákban: 1 fő intézményvezető, 50 fő óvodapedagógus, 1 fő fejlesztő pedagógus, 0,5 fő pszichológus, 11 fő adminisztrációs személyzet, 30 fő nevelő-oktató munkát segítő személyzet (pl. konyhás, dajka, takarító stb.). A kisgyermek beírása az óvodákba az óvodai körzethatárok alapján szervezett, amelyek kijelöléséről a Budavári Önkormányzat dönt.

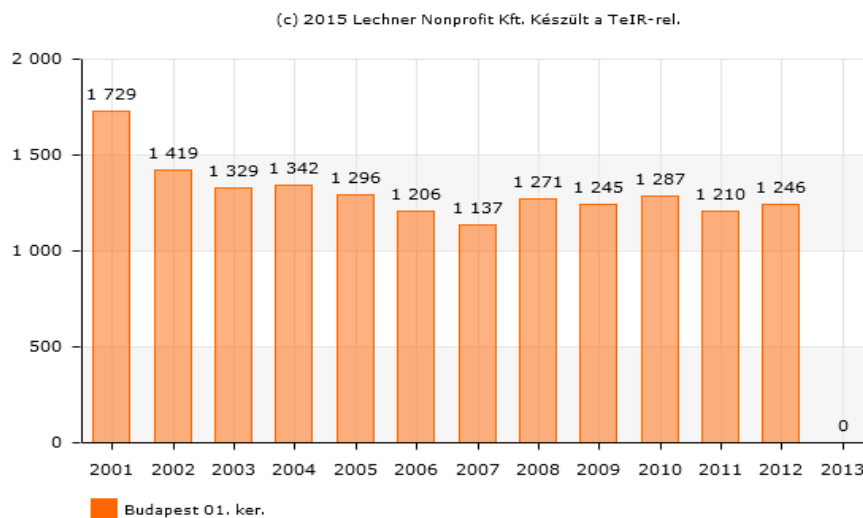
22. ábra Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (db)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Budapest I. Tankerületéhez három általános iskola (Batthyány Lajos Általános Iskola, Budavári Általános Iskola, Lisznyai Utcai Általános Iskola) és hét középiskola (Petőfi Sándor Gimnázium, Kosztolányi Dezső Gimnázium, Toldy Ferenc Gimnázium, Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Farkas Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola, Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium, Alapfokú Művészeti Iskola és Szakközépiskola) tartozik. Az I. kerületi Pedagógiai Szakszolgálat a Logodi utcában működik. A KLIK Budapest I. Tankerülethez tehát tíz intézmény tartozik, mindegyikben fenntartóként működik közre, a működtető Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Gazdasági Műszaki Ellátó és Szolgáltató Szervezet. A kerületben található Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium és Kollégium, amely egyházi fenntartású. A kerületben az iskolák, a diákok és a szülők segítségével hozták létre az I. kerületi Nevelési Tanácsadó és Logopédiai Intézetet, amelynek munkáját pszichológusok, fejlesztő pedagógusok, logopédusok, mentálhigiénés szakember és gyermekpszichiáter látják el. Az intézmény épületét 2007-ben teljesen felújította a Budavári Önkormányzat, és az egykori óvoda épületébe beköltözhetett a Nevelési Tanácsadó és Logopédiai Intézet.

Az I. kerületi általános iskolai tanulók száma 2000-től kezdetben gyorsabban, később mérsékeltebben csökkent 1.729 főről 1.246 főre (2012). (23. ábra) Az általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszáma kisebb mértékű csökkenést élt meg a 2000-es évek folyamán, azonban 2011-re elérte a 2000. évi átlagszintet: értéke 2012-ben 249 fő volt. Ezzel az I. kerület a belső zóna kerületeihez hasonló helyzetben

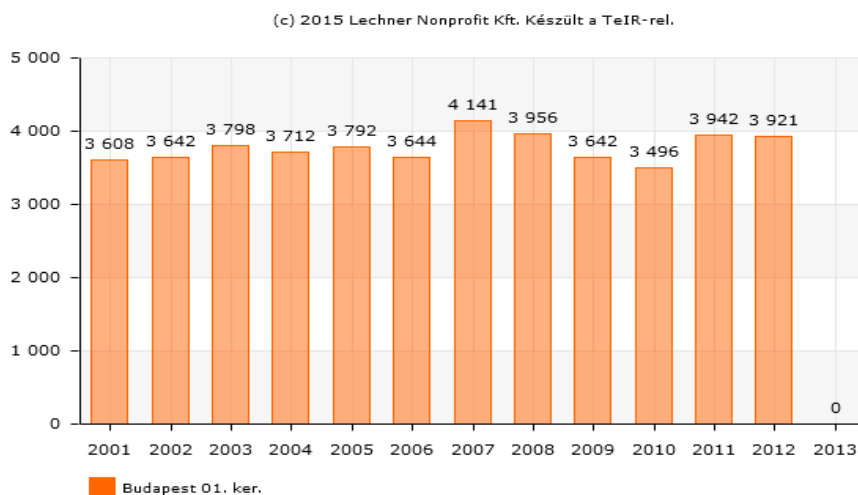
van. A más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban 2008-ban 9% volt, 2012-ben pedig 6,5%: ezzel az I. kerület a budapesti átlag alatt van.

23. ábra Általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (fő)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

A nappali tagozatos középiskolai tanulók száma 2012-ben 3.921 fő volt a kerület középiskoláiban. (24. ábra) Ez 2000-hez képest 300 fő tanulói létszámnövekedést jelent, de 2007-ben a középiskolai tanulók száma meghaladt a 4.000 főt. A más településről bejáró középiskolai iskolai tanulók aránya a kerület nappali oktatásában 2008-ban 29,7% volt, 2012-ben 27,3% volt, tehát a középiskolai tanulók közel harmada nem kerületi lakos. Ők a kerületen kívüli településekről, más kerületekből ingáznak az I. kerületi középiskolákba.

24. ábra Nappali tagozatos középisk. tanulók száma (a hat-, nyolcévfolyamos gimnáziumok megf. évfolyamaival) (fő)

Forrás: Lechner Nonprofit Kft

A Helyi Esélyegyenlőségi Program (2013) kimutatásai bizonyították, hogy az I. kerület családjaiban és oktatási intézményeiben is szembe kell nézni a gyermek- és fiatalok különböző veszélyeztetettségével. A kerület bölcsődéibe és oktatási intézményeibe járók közül veszélyeztetett volt 2012-ben:

- a bölcsődékben: 32 fő (ebből kerületi lakos 97%),
- az óvodákban: 12 fő (ebből kerületi lakos 67%),
- az általános és középiskolákban: 252 fő (ebből kerületi lakos 37%).

A veszélyeztetett gyermekek védelme elsősorban a gyermekjóléti alapellátás feladata. Ez a védelmi rendszer hatékonyan működik az I. kerületben, mert a védelembé vételi ügyek és az ideiglenes elhelyezések

száma nem jelentős. Gyermekvédelmi törvény és az önkormányzat rendelete a pénzbeli ellátásokat az alábbi formákban határozta meg: rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, rendkívüli gyermekvédelmi támogatása, gyermektartásdíj megelőlegezése, otthonderemtési támogatás, kiegészítő gyermekvédelmi támogatás, beiskolázási támogatás, óvodáztatási támogatás, szociális tanulmányi ösztöndíj, születési támogatás. Ezeket a pénzbeli ellátási formákat évről évre egyre többen veszik igénybe: ez utal arra, hogy a válság miatt – főleg a hiteltartozások miatt – egyre több család került nehéz helyzetbe az I. kerületben is. A 2012. évben rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben összesen 92 család, 167 gyermek részesült, ebből 6 család tartósan beteg, illetve fogyatékossgal élő gyermek jogán. A 92 családból 61 esetben egyedülálló volt a szülő. *(Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013)* A 2012. évben 160 család, 253 gyermek részesült rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban. A kerületi általános és középiskolákban 2014/15. tanév folyamán összesen 194 tanuló volt hátrányos helyzetű. *(Forrás: www.oktatas.hu)*

Kultúra és sport

Az I. kerületben számos kulturális intézmény létezik, de túlnyomó többségük fővárosi vagy állami fenntartás alatt áll (pl. Budapesti Történeti Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Országos Széchényi Könyvtár, Nemzeti Táncszínház, Hagyományok Háza stb.). A Budavári Művelődési Ház (BEM6) a Budavári Önkormányzat által fenntartott, így az I. kerület egyetlen általános közművelődési intézménye. Ez a kulturális intézmény főleg művészeti köröknek és a hagyományos közösségi élményeket biztosító programoknak ad színteret és lehetőséget a kerületben. Az intézmény fő célja a hagyományok megőrzése, felfrissítése, és új tartalommal való megtöltése. *(Forrás: www.bem6.hu)* A Budavári Művelődési Ház az 1970-es évek óta szervezi a Tabáni koncerteket, illetve a 2000-es évek közepétől a Tabáni Népzenei Fesztivált. Az intézmény a székhelye a Tabán Múzeumnak, a Helytörténeti Kiállításnak és Dokumentációs Központnak. Az intézmény táncházában a magyar és a délszláv népzene és néptánc kedvelői is szórakozást találnak.

A Czákó utcai Sport- és Szabadidőközpont 2000 óta létezik. A két hektáros terület fenntartója és felügyeleti szerve a Budapest I. Budavári Önkormányzat. Fő feladata, hogy felkeltse a sport iránti érdeklődési igényt, valamint közreműködni annak szervezésében, hogy az intézmény hozzáférhető legyen a kerületi lakosság és a diákság számára. Továbbá előkészíti és lebonyolítja a kerületi ifjúsági programokat, biztosítja a kerületi iskolák számára a testnevelés órák feltételeit, működteti a kerületi napközis táborokat, valamint irányítja a sportban és testnevelésben érdekelt szervezetek tevékenységeit. A kerületi sportéletben civil szervezetek is aktívan részt vesznek, köztük a Tabáni Spartacus SE és Környezetvédő Egyesület. Az Egyesület a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) 3.2.11/10/1/KMR számú Nevelési-oktatási intézmények tanórai, tanórán kívüli és szabadidős tevékenységeinek támogatása című pályázati felhívására benyújtott "Sport, Természet, Egészség" című pályázat megvalósítására jogosult. Ennek keretében az Egyesület különböző sportversenyeket szervez a kerületben található iskolákban. A Batthyány Lajos Iskola tornaterme 2011-ben pályázati forrásból megújult.

Esélyegyenlőség biztosítása

Budapest I. kerülete, a Budavári Önkormányzat Népjóléti Csoportjának a fő feladata a Helyi Esélyegyenlőségi Programot megvalósító rendszer működtetése.

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Budapest I. kerület Budavári Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat. *(Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2013)* Az önkormányzat ezzel vállalta, hogy az elkészült és elfogadott Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait,

különösen az éves költségvetési koncepciót, a gazdasági programot, a szolgáltatástervezési koncepciót, a településfejlesztési stratégiát, a településrendezési tervet, a településszerkezeti tervet, a településfejlesztési koncepciót, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Egyúttal vállalta, hogy az Esélyegyenlőségi Program megvalósításába bevonja partneri kapcsolatrendszerét.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program (2013) átfogó célja biztosítani a kerületben az egyenlő bánásmódot, az esélyegyenlőséget, a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést, a diszkriminációmentességet, a szegregációmentességet, valamint mindezekkel összefüggésben a megfelelő intézkedések Önkormányzati meghozatalát és kivitelezését. Megnevezett célcsoportjai a kerületi idősek, romák, nők és gyermekek, fogyatékkal élők, szociálisan rászoruló, munkanélküliek.

A közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítése folyamatos. Az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz, a kulturális programokhoz történő fizikai akadálymentesített helyszínen érhetőek el. Az akadálymentesítés mind a fizikai, mind az információs (pl. intézmények honlapjának info-kommunikációja) akadályok csökkentését egyaránt jelenti a kerületben.

2012-ben a TÁMOP 3.2.3.-09/1-KMR-2009-0002 projekt keretében meghirdetésre került a „Visszatérés a munkaerőpiacra” c. képzés, amelynek az egyik kiemelt célcsoportja a GYED-en, GYET-en vagy GYES-en lévő kerületi kismamák. A képzésen résztvevők az info-kommunikációs eszközök használatának módszerét sajátították el.

A kerület támogatási rendszerének alappillére a Budavári Önkormányzat Képviselőtestületének a szociális és gyermekjóléti pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó ellátások című 2/1999. (VI. 25.) Kt. rendelete, amely az önkormányzat által nyújtott támogatásokat foglalja magába. A szociális támogatások jogosultsági kritériuma egyes ellátások szerint változó, a határérték bázisa a mindenkori öregségi nyugdíjminimum összege. A foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők száma átlagban 60-70 fő évente. Budavár Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció Felülvizsgálata (2012) c. dokumentum 2011. évi adatai alapján a kerületben élők legnagyobb számban és mértékben a következő pénzbeli és természetbeni támogatásokat vették igénybe: ápolási díj, átmeneti segély, aktív korúak rendszeres szociális segélye, egészségkárosodott és nem foglalkoztatott rendszeres szociális segélye, adósságkezelési támogatás, születési támogatás stb. Rendszeres szociális segélyezett, aktív korú nem foglalkoztatottak száma éves átlagban kb. 25-30 fő.

SWOT / TÁRSADALOM

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
▪ Erős lokálpatriotizmus, ami a történelmi múltból és a hagyományörzésből fakad; ▪ Helyi népesség legnagyobb részének magasabb az iskolai végzettsége, kedvezőbb a munkaerő-piaci pozíciója és jobb a jövedelmi szintje a fővárosi átlagnál; ▪ Nagy értékű, részben védett, magas presztízzsel rendelkező lakásállomány.	▪ Az idősödés folyamatának kibontakozása és előrehaladott szintje a helyi lakosság körében; ▪ A budapesti átlaghoz képest nagyobb arányú a népességfogyás mértéke.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
▪ Helyi civil szervezetek széleskörű bevonása a kerület kulturális és sportéletének szervezésébe az identitástudat további erősödését eredményezheti; ▪ Az utóbbi években pozitívvá váló vándorlási egyenleg a jövőben eredményezheti, hogy a kerület migrációs célponttá váljon.	▪ Élhető lakókörnyezet egyensúlyának megbomlása a turizmus növekvő mértéke miatt; ▪ A humán közszolgáltatások nem megfelelő mértékben alkalmazkodnak a helyi népesség korszerkezetéhez.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

Népességmegtartást, a budavári életminőség fejlesztését és a helyi identitástudatot növelő fejlesztések:

- Több generáció igényeit kielégítő – elsősorban a fiatal kisgyermekes családok számára vonzó életfeltételeket biztosító – lakásállomány kialakítása. Nem cél a lakásszám növelése, hanem olyan minőségi lakásállomány kialakítása, ami a nagyobb családok számára is elegendő életteret tud biztosítani (pl. kis alapterületű önkormányzati lakások összevonásával);
- Különböző érdekcsoportok (pl. lakosság, turisták, gazdasági szervezetek) közötti érdekellentétek feloldása, egészséges egyensúly megteremtése, a lakófunkció háttérbe szorulása nélkül (skanzen hatás mérséklése);
- A közintézmények valamint a közterületek (elsősorban a Várnegyed) teljes körű akadálymentesítése; A Várnegyed kulturális funkciójának megerősítése: a kerület a fővárosi kulturális élet központi helyszíne legyen, az ehhez kapcsolódó, ugyanakkor a helyi lakosoknak is szóló kulturális programkínálat bővítése;
- A helyi identitástudatot és összetartozást erősítő programok, akciók kínálatának bővítése;
- Az infrastrukturális beavatkozásokat (zöldterületi, rekreációs és sport fejlesztések) kiegészítő szabadidős és sportprogramok kínálatának bővítése.

Helyi igényekhez alkalmazkodó, korszerű, humán intézményrendszer minőségi fejlesztése, bővítése és működési hatékonyságának növelése, elérhetőségének javítása.

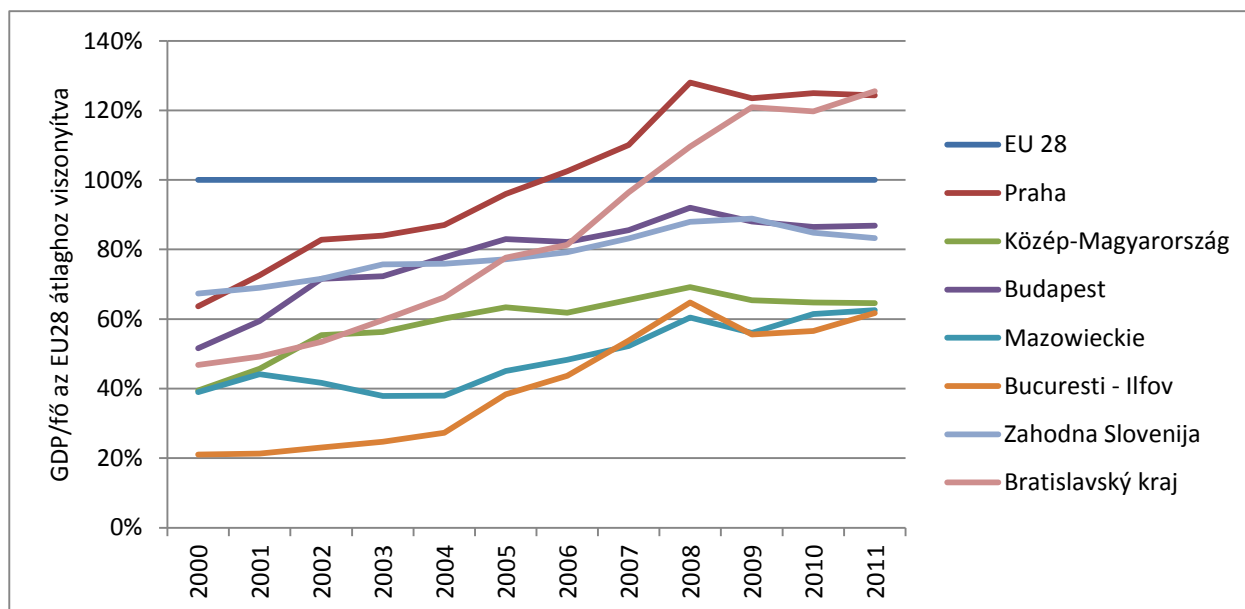
- Gyermekek napközbeni ellátásának (bölcsődék, családi napközik, óvodák) minőségi fejlesztése: pl. energetikai korszerűsítés, felújítás, átalakítás, eszközbeszerzés stb.;
- Általános és középiskolák infrastrukturális fejlesztése, a mindennapos testnevelés feltételeinek megteremtése, sportolási lehetőségek bővítése;
- Az idősek ellátását célzó szociális és egészségügyi intézmények korszerűsítése és szolgáltatásaik bővítése (pl. krónikus ellátás előtérbe helyezése);
- Az egészségügyi alapellátás szolgáltatás- és tartalomfejlesztése (pl. egészségfejlesztés, prevenciók programok);
- Az önkormányzati fenntartású intézmények fejlesztése, működésük racionalizálása, szolgáltatási kínálatuk bővítése.
- Magas színvonalú és elérhető intézményi alapszolgáltatások a kerület minden városrészének lakója számára (Várban és Naphegyen is)

1.5. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

A település gazdasági súlya, szerepköre

Annak érdekében, hogy a kerület gazdasági súlyáról, szerepköréről minél pontosabb képet kapjunk szükséges a tágabb környezetének vizsgálata is, illetve szükséges elhelyezni a kerületet ebben a tágabb gazdasági környezetben. A kerület gazdasági tendenciái ugyanis nagyban függnek a főváros, illetve a régió tendenciáitól, úgyis fogalmazhatunk, hogy a főváros és a régió gazdasági súlya, szerepköre biztosítja a keretrendszert a kerület fejlődéséhez.

A Közép-magyarországi régió, valamint ezen belül Budapest az ezredfordulótól kezdve egyenletes gazdasági növekedést mutatott egészen a 2008-2009-es pénzügyi- és gazdasági válság bekövetkeztéig. Ha csak az egy főre jutó GDP-t vesszük számításba elmondható, hogy a vizsgált időszakban a régiónak gyengült a relatív versenyképessége. Miközben Prága és a Pozsonyi régió gazdasági teljesítménye dinamikus fellendülést produkálva a válság előtt meghaladta az EU28 egy főre jutó GDP-jének 120%-át, addig sem Budapest sem pedig a Közép-magyarországi régió nem volt képes elérni az EU28 egy főre jutó GDP-jének átlagát. 2000 óta a Kelet-közép-európai térség többi régiója pedig csökkentette lemaradását a Közép-magyarországi régióhoz viszonyítva.

25. ábra A Közép-magyarországi régió gazdasági fejlettsége Kelet–Közép–Európai összehasonlításban

Forrás: Eurostat Regional Yearbook

Az alábbi táblázat a társasági adóbevallás adatainak feldolgozását mutatja. A kerületben a külföldi gazdasági társaságok jelenléte nem alacsony (48,33%), viszont elmarad mind az országos, mint pedig a budapesti átlagtól. A nagyobb részben hazai tőkével működő vállalkozások befektetett eszközeinek átlagos állománya (242 113) több mint duplája az országos átlagértéknek, ugyanakkor nem éri el a budapesti szintet. A budavári vállalatok döntően hazai piacon értékesítenek, az exportértékesítés (a nettó árbevétel arányában) a második legalacsonyabb az összes kerület vonatkozásában.

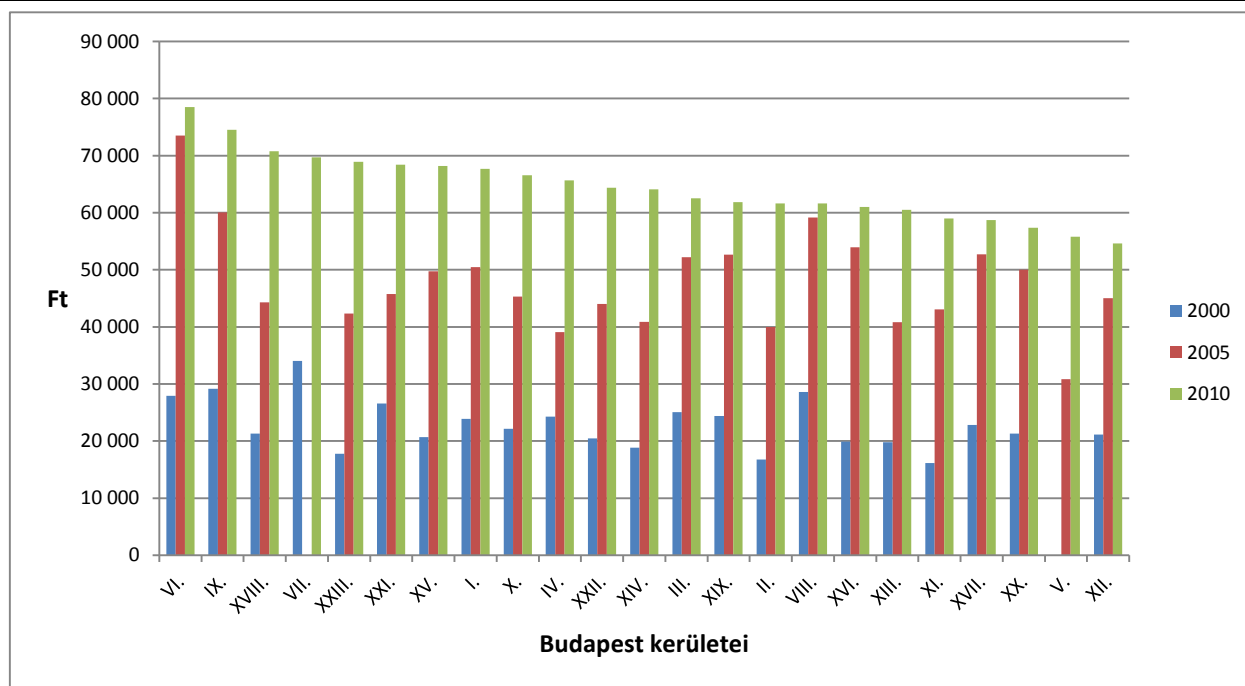
A társasági adóbevallás adatai csak székhely szerinti bontásban érhetőek el, ami a több telephelyes vállalkozások tevékenységét torzíja. Pontosabb képet kaphatunk a kerület gazdasági jelentőségéről, ha a ténylegesen a kerületben realizált gazdasági tevékenységet vesszük számításba, ami a helyi iparűzési adóban (HIPA) érhető tetten. A helyi iparűzési adót ugyanis székhelytől függetlenül minden vállalkozás fizeti, ha tevékenysége érinti a kerületet.

Az egy főre jutó helyi iparűzési adó az ezredfordulótól számított 10 éven belül közel megháromszorozódott a kerületben (~23 ezer Ft-ról ~67 ezer Ft-ra nőtt), ezzel jó alapot teremtve a helyi gazdaság fejlesztésének. A növekedés nem egyedi, a kerületek majdnem mindegyikénél hasonló növekedés volt megfigyelhető. A 2010-es adatok alapján a kerület a középmezőny elején helyezkedett el Budapest kerületei között a beszedett egy főre jutó iparűzési adó rangsorában. A budai kerületek közül egy sem előzi meg e tekintetben.

8. táblázat: Székhellyel bíró vállalkozások néhány fontosabb adatai kerületeiben (2012)

	Külföldi tőke aránya (%)	Értékesítés nettó árbevétele átlagosan (ezer Ft)	Befektetett eszközök átlag értéke (ezer Ft)	Ezer lakosra jutó társasági adózó	Export értékesítés a nettó árbevétel arányában (%)	Jegyzett tőke átlaga (ezer Ft)
01. kerület	48,33	119 913	242 113	27	7,13	23 843
02. kerület	65,13	40 836	289 393	27	17,24	22 485
03. kerület	11,40	72 952	63 663	16	17,77	19 844
04. kerület	35,42	146 430	159 564	11	77,93	4 749
05. kerület	74,99	266 036	1 059 388	30	11,67	118 306
06. kerület	47,21	96 349	92 053	17	14,33	14 700
07. kerület	88,23	50 586	463 100	13	13,25	182 617
08. kerület	23,96	92 208	124 300	10	11,93	21 861
09. kerület	79,07	158 036	208 391	13	19,14	34 855
10. kerület	45,75	73 943	62 754	9	39,52	9 917
11. kerület	33,89	188 730	129 856	19	24,65	25 470
12. kerület	33,12	71 173	41 314	26	13,95	7 278
13. kerület	44,21	125 152	233 151	15	21,65	47 329
14. kerület	56,43	35 762	213 711	15	14,77	9 421
15. kerület	24,12	23 891	11 295	12	9,71	2 328
16. kerület	11,64	14 705	3 830	19	11,06	1 105
17. kerület	37,51	21 466	7 647	15	19,59	1 357
18. kerület	42,73	44 847	47 756	14	56,93	5 810
19. kerület	18,85	21 709	10 107	12	6,71	3 260
20. kerület	15,82	13 836	5 283	12	13,23	2 017
21. kerület	34,19	37 336	17 486	10	23,77	5 371
22. kerület	48,39	36 033	11 341	15	17,04	2 386
23. kerület	55,80	126 285	51 039	13	37,07	10 540
Budapest	61,28	86 675	169 674	16	23,40	27 061
Országosan	54,60	151 455	101 470	26	38,80	25 883

Forrás: NAV, Társasági adóbevallás

26. ábra Az egy főre jutó helyi iparüzési adó Budapesten és a kerületekben

Forrás: TEIR

2001 és 2011 között a helyben dolgozók száma Budapest I. kerületében több mint hatszorosára (!) (18.738 főre) növekedett, ami a vizsgált mutató, a foglalkoztatási kapacitás értékében is növekedést eredményezett, a foglalkoztatási kapacitás a vizsgált 10 éves időszakban 16%-ról 21%-ra növekedett.

9. táblázat - Foglalkoztatási kapacitás alakulása, 2001-2011

	Helyben dolgozók száma összesen		Településről eljárók száma		Településre beígázók száma		Foglalkoztatási kapacitás, %	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
01. kerület	3 039	18 738	7 299	7 000	15 656	14 842	16	21
02. kerület	15 123	47 484	24 279	21 879	28 764	31 935	34	33
03. kerület	23 133	58 147	35 409	32 258	25 291	34 230	48	41
04. kerület	17 641	36 503	30 205	30 073	17 549	19 841	50	46
05. kerület	4 488	56 525	6 285	5 918	61 700	51 218	7	9
06. kerület	6 528	35 831	11 673	11 748	29 411	28 839	18	20
07. kerület	7 786	33 179	17 511	17 044	27 877	23 799	22	28
08. kerület	11 968	55 724	20 102	20 832	41 426	42 127	22	24
09. kerület	8 413	56 936	16 567	18 978	39 527	46 223	18	19
10. kerület	13 861	54 788	21 351	21 648	40 388	40 448	26	26
11. kerület	23 822	88 366	34 364	33 700	49 271	60 821	33	31
12. kerület	9 916	32 507	16 170	14 463	23 254	23 038	30	29
13. kerület	18 798	92 332	29 528	33 184	58 614	67 774	24	27
14. kerület	17 547	60 257	31 879	34 979	38 663	38 419	31	36
15. kerület	11 760	26 280	23 702	22 290	12 599	13 739	48	48
16. kerület	10 968	20 430	19 341	19 692	9 161	9 558	54	53

17. kerület	12 148	19 517	22 091	24 184	5 737	6 653	68	66
18. kerület	15 726	32 645	24 726	25 927	14 873	16 134	51	51
19. kerület	8 151	17 424	20 519	17 872	9 161	9 129	47	48
20. kerület	8 906	18 110	17 917	18 437	9 683	9 044	48	50
21. kerület	13 807	23 013	20 853	20 069	10 252	10 516	57	54
22. kerület	8 434	16 862	13 615	14 088	7 339	8 358	53	50
23. kerület	3 124	11 683	5 321	5 750	4 910	8 420	39	28

Forrás: KSH Népszámlálás

Megjegyzés: foglalkoztatási kapacitás ~ a foglalkoztatott lakosok a helyben lévő munkahelyek arányában, %

A foglalkoztatási kapacitás az összes kerületi foglalkoztatotthoz viszonyított helyi munkahelyek arányát méri fel, tehát az vizsgálja, hogy az összes foglalkoztatotthoz képest mennyien dolgoznak helyben. A vizsgált 10 éves időszakban Budapest kerületeinél ez a mutató többnyire azonos maradt (volt ahol némileg csökkent vagy növekedett), azonban az I. kerületben tapasztalt növekedés a többi kerülethez képest számottevő (6%-os növekedés a foglalkoztatási kapacitásban, 2001 és 2011 között).

A foglalkoztatási kapacitás növekedése mögött az elingázó és a beingázó foglalkoztatottak csökkenése állhat. A kerületből eljáró elingázók számában csökkenés tapasztalható (2011-ben 299 fővel kevesebben ingáztak el, mint 2001-ben). Szintén csökkenés tapasztalható kerületbe bejáró foglalkoztatottak között, 2001-ben 15.656 fő járt be a kerületbe dolgozni, 2011-ben már 814 fővel kevesebben, 14.842-en. A táblázatból nem került feltüntetésre, azonban érdemes megemlíteni, hogy 2011-ben a bejáró foglalkoztatottak többségében más kerületből bejáró ingázók (10.252 fő), kisebb arányban más településről bejárók (4.590 fő). Összefoglalva elmondható, hogy a kerület pozitív tendenciát mutat a foglalkoztatási kapacitás alakulása (megerősödése) tekintetében, egyre több helyi lakos képes a kerületben elhelyezkedni, így egyre kevesebben kényszerülnek ingázásra az otthonuk és a munkahelyük között.

A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Miután elemeztük a kerület gazdasági súlyát, szerepkörét, érdemes áttekinteni a főbb gazdasági ágazatokat és ezek jellemzőit. A kerületben nincsen olyan nagyvállalat, amely kizárólagosan meghatározná a foglalkoztatottsági viszonyokat, vagy a kerület arculatát. Elsősorban kisvállalkozások vannak jelen, amelyek az adóbevételeket produkálják az önkormányzat számára. A kerület gazdasági arculatát nem nagy iparvállalatok határozzák meg, hanem térség látogatói vonzerejére, épített és kulturális örökségére, a műemléki környezetre és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmus. A kerületben található múzeumok (Budapesti Történeti Múzeum, Hadtörténeti Intézet stb.), kulturális létesítmények (pl. Várnegyed Galéria), fürdők (pl. Rudas Fürdő) és egyéb látványosságok (pl. Várbarlang) köré, illetve ezekhez kiegészítő szolgáltatásokat (kiskereskedelem, vendéglátás, szálláshely szolgáltatás) nyújtva egy teljes iparág épült ki.

A közelmúltban megtörtént a Várbazár felújítása, a tervek szerint pedig 2016 végéig a kormány 7,9 milliárd forintot szán a Várnegyed rekonstrukciójára. Ezek a településfejlesztési beavatkozások közvetve járulnak hozzá a Kerület helyi gazdaságának élénküléséhez, potenciális lehetőségeket teremtve a helyi kis és középvállalkozások számára.

A turizmusból a Kerületnek közvetve számtalan előnye származik, az idegenforgalmi bevételeket a legkülönbözőbb fejlesztésekre (pl. településfejlesztés, intézmények energetikai fejlesztése, közlekedésfejlesztés, stb.) lehet fordítani. Azonban megannyi „káros” következménnyel is számolni kell. A turizmus túlzott mértékű növekedése rombolhatja a Polgárváros miliójét. A nagy értékű ingatlanokat ingatlanbefektetők vásárolják fel profitszerzési céllal. Ezek a vállalkozások a számukra gazdaságilag jobban jövedelmező tevékenységeket választják. Így például irodahelyiségeket alakítanak ki az egykori

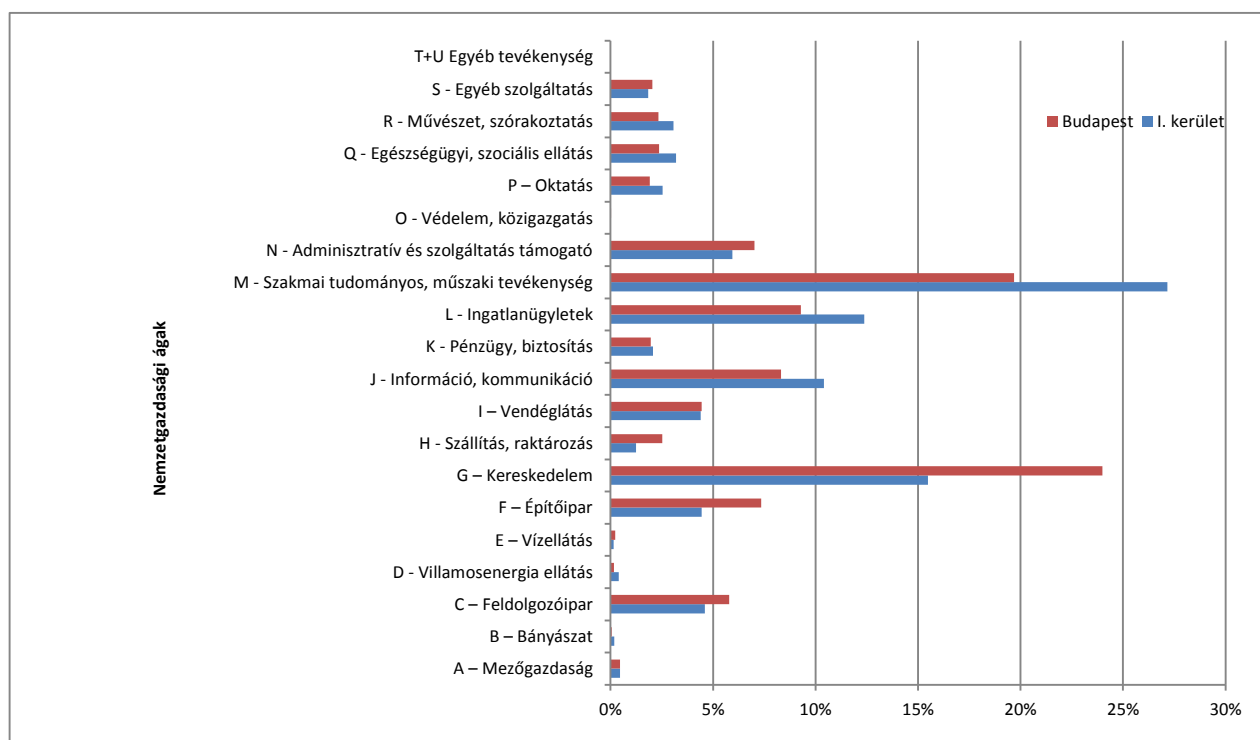
lakóingatlanokban, ezzel párhuzamosan a lakófunkció háttérbe szorul. Az Önkormányzat és a lakosság egybehangzó véleménye alapján ez a folyamat nem kívánatos, a Várnegyed nem válhat „skanzenné”.

A turizmushoz kapcsolódó másik probléma, hogy a Kerület egyes felkapott célterületei (pl. Clark Ádám tér – sikló – Vár – Szent Háromság tér – Halászbástya) túlterheltté válnak, míg pl. az építészeti szinten értékes és egységes arculatú Kapisztrán tér kiesik a fő turistaútvonalakból, szinte csak átmenő forgalmat bonyolít. A „kieső” területek turizmusba való bevonása enyhíthet a fókuszterületek túlterheltségén.

A térség adottságai, hagyományai miatt ipari tevékenység csak nagyon korlátozottan tud megjelenni a kerületben, de ez nem is elvárt fejlesztési cél. A Várnegyed területén (időszakosan) megjelenő hagyományos kézműipar is inkább tekinthető turisztikai látványosságnak.

A Várnegyedben a kiskereskedelmi ellátottság (trafik, kisbolt stb.) valamint az egyéb szolgáltatások (pl. Posta) volumene és színvonala gyenge. Ez részben szintén a turizmusra visszavezethető probléma. A vállalkozások figyelme elsősorban a turisták kiszolgálására (souvenir bolt, kávézók, éttermek) fordul, és kevésbé a kisebb profittal kecsegtető helyi lakosság kiszolgálására. A lakófunkció háttérbeszorulásával, ez egy öngerjesztő folyamatá válik, hiszen a kiköltöző vári lakosok már nem generálnak újabb keresletet. A területen számtalan üres helyiség illetve a kihasználatlan pincerendszer található. Ezek akár megfelelő helyszínt is nyújthatnak a hiányzó szolgáltatások pótlására.

A kerületben 5.153 db regisztrált társas vállalkozás található. Az alábbi ábra a regisztrált társas vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlását mutatja. Kiugróan magasak ezek közül az *Ingatlanügyletek* és a *Szakmai tudományos, műszaki tevékenység, Információ, kommunikáció* és *Kereskedelem* nemzetgazdasági ágak szerepe, ahol a regisztrált társas vállalkozások összesen 65%-a működik. Ezek közül is kiemelkedik a *Szakmai tudományos, műszaki tevékenység* nemzetgazdasági ág, amely nemcsak a többi szektorhoz képest kiugró, hanem a budapesti és az országos átlaghoz viszonyítva is.

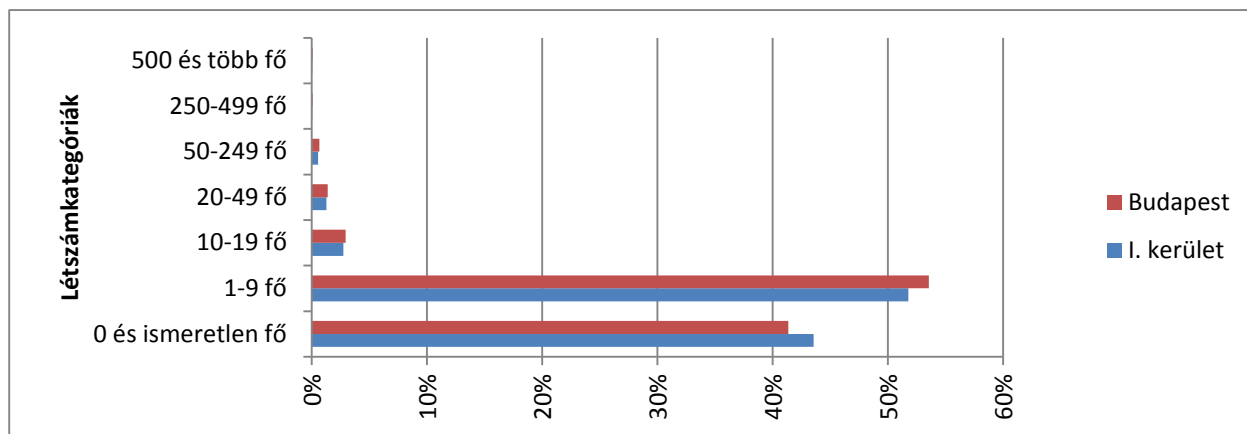

27. ábra Regisztrált társas vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása (%), 2012

Forrás: KSH, T-STAR

A kerület gazdasági szerkezetéről – a nemzetgazdasági ágak szerinti megoszláson túlmenően – további információkat adhat a regisztrált társas vállalkozások létszám-kategóriák szerinti megoszlása (A vállalkozások több mint 40%-áról nem áll rendelkezésre ilyen információ). A regisztrált vállalkozások (összesen 5.112 db) több mint fele (2.647 db) 1-9 fős mikrovállalkozás, 3%-a 10-19 fős kisvállalkozás. A

többi létszámkategóriába tartozó vállalkozás aránya együttesen sem éri el a 3%-ot. A kerületben összesen 3 db 500 vagy több főt foglalkozó regisztrált vállalkozás található.

28. ábra Regisztrált társas vállalkozások száma létszámkategóriák szerint (2013), az összes százalékában
Forrás: KSH, T-Star

A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, fejlesztési elképzelései

A kerület gazdasági szervezeteinek – hasonlóan Budapest és Pest megye többi gazdasági szervezetéhez – egyik legfontosabb fejlesztési forrásait a KMOP 1-es prioritása biztosította. A pályázók közel, 70%-a tudott benyújtani sikeres pályázatot. A nyertes projektek részére megítélt támogatás 2,2 Mrd forint, a projektek elszámolható összköltsége pedig 5,6 Mrd forint. Ez azt jelenti, hogy a támogatott projektek 3,4 Mrd Ft önerőt mozgósítottak a kerület gazdaságában. Az EU-s forrásokból támogatott projektek továbbgyűrűző hatása, tehát a kapcsolódó további magánérs fejlesztések összköltsége pedig megbecsülhetetlen. Az elnyert támogatások nagysága pályázótól és a projekt típusától függően jelentős szórást mutatnak, az 1 projektre jutó átlagos támogatás 15,6 M Ft volt.

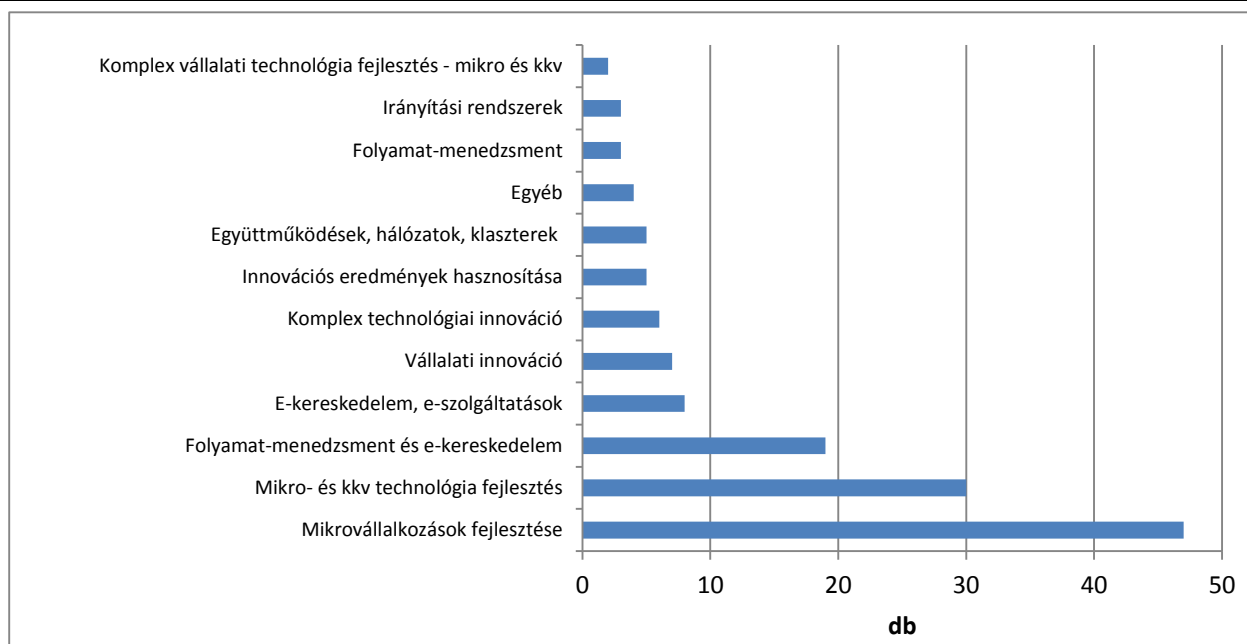
Az alábbi ábrán a KMOP I-es prioritásának nyertes projektjeit (összesen 139 db) ábrázoltuk tématerületenkénti megoszlás szerint. A kerület gazdasági szerkezetét jól jellemezi, hogy legtöbb nyertes pályázat (47 db) a kizárólag mikrovállalkozások fejlesztését célzó konstrukcióra érkezett, ami több mint harmada az összes beérkezett nyertes pályázatnak. A listában második helyen még mindig olyan konstrukció található, amely részben mikrovállalkozásokat céloz, azonban a nyertesek között már egyéb kis- és középvállalkozások is találhatóak. A lista végén a komplex vállalati technológiai fejlesztés, az irányítási rendszerek valamint a folyamat-menedzsment állnak. Ezekhez a konstrukciókhoz kapcsolódik a legkevesebb nyertes pályázat.

Az I. kerület gazdaságfejlesztésének (KMOP) főbb mutatói

Beérkezett pályázatok száma (db)	207
Elutasított (db)	62
Nyertes pályázatok száma (db)	139
Nyerési arány	69%
Nincs döntés (db)	6
Megítélt támogatás (Ft)	2 173 181 966
Projektek összköltsége (Ft)	5 595 562 996
Átlagos támogatási intenzitás	0
Legkisebb elnyert támogatás (Ft)	652 000
Legnagyobb elnyert támogatás	297 736 500
1 projektre jutó átlagos támogatás (Ft)	15 634 403

10. táblázat Az I. kerület gazdaságfejlesztésének (KMOP) főbb mutatói

Forrás: palyazat.gov.hu

29. ábra Nyertes gazdaságfejlesztési projektek (KMOP) megoszlása tématerületek szerint

Forrás: palyazat.gov.hu

A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

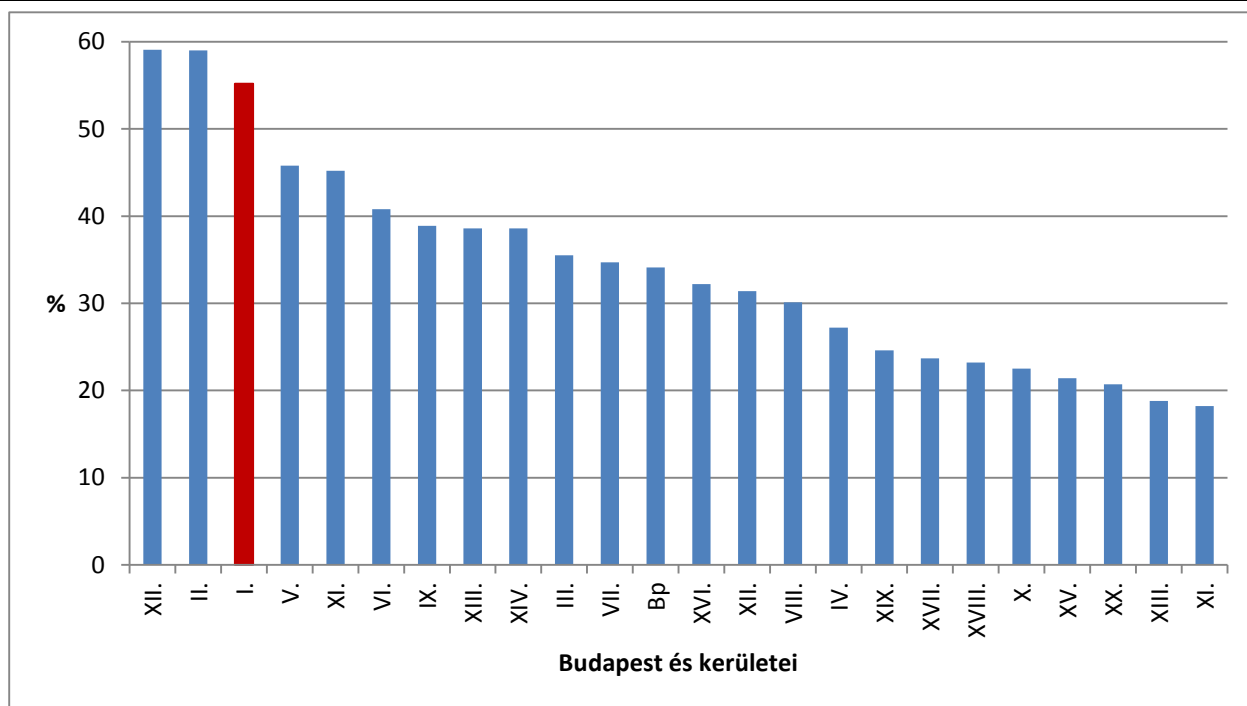
A gazdasági versenyképességet egy megye vagy egy régió esetében a foglalkoztatottság és a gazdasági teljesítmény együttes vizsgálatával tudjuk mérni (azok a területek számítanak versenyképesnek, ahol mindkét mutató magas értéket vesz fel), azonban a gazdasági teljesítmény mérése (pl. egy főre jutó GDP adatokkal) egy kerület esetében már problémás, ugyanis ezen a területi szinten nem állnak rendelkezésre megfelelő adatok. Ez a fajta keresztábra (1 főre jutó GDP – foglalkoztatási ráta keresztábrája) tehát jelen esetben nem használható versenyképesség mérésre.

A vállalatok teljesítőképességét, fejlődési lehetőségeit, hosszabb távú versenyképességét Porter (1990) szerint alapvetően 5 tényezőcsoport határozza meg: a vállalatok közti verseny, a termelési tényezők, a keresleti tényezők, a kapcsolódó és támogató szektorok, valamint a kormányzat. Ezek közül három az, ami részben, vagy egészben helyspecifikus, tehát befolyásolja egy terület / kerület gazdasági potenciálját:

- termelési tényezők, de különösen munkaerő és a föld;
- keresleti tényezők: meghatározó piacok elérhetősége;
- kapcsolódó és támogató szektorok jellemzői.

Az alábbiakban bemutatjuk azokat a mutatókat, amelyek közvetetten befolyásolják / befolyásolhatják a kerület gazdasági versenyképességét. Fontos azonban megjegyezni, hogy a kerület gazdasági versenyképessége erősen korrelál a főváros versenyképességével, így a helyi viszonyok gyakran kevésbé meghatározóak, mint a tágabb környezeté.

A versenyképességet befolyásoló egyik lehetséges mutató a felsőfokú végzettségűek aránya. Ebben a tekintetben a kerület jelentős versenyelőnnyel bír. A 25 éves és idősebb népességnek több mint 55%-a rendelkezik egyetemi vagy főiskolai oklevéllel. Az I. kerület ezzel a kimagasló értékkel két budai kerület mögött az előkelő harmadik helyet foglalja el a kerületek rangsorában.

30. ábra Egyetemi, főiskolai végzettségű, 25 éves és idősebb népesség, a megfelelő korúak százalékában

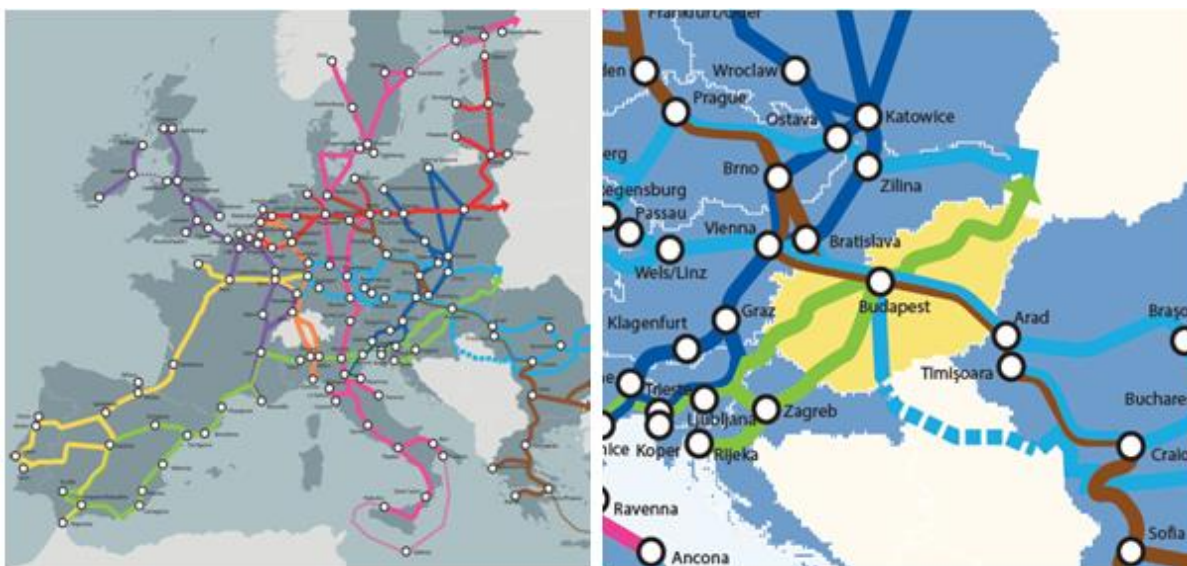
Forrás: Népszámlálás, 2011

A gazdasági versenyképesség szempontjából kiemelkedő szerepet játszik a meghatározó piacok elérhetősége. Az elérhetőség szempontjából az I. kerület alapvetően kedvező pozícióban van:

- egyrészt a kerület a Kelet-közép európai régió egyik legjelentősebb nagyvárosának a része, így a közelség adott mind magához Budapesthez, mind a teljes agglomerációhoz;
- másrészt Budapest, a nagyrégiókat összekötő közúti, vasúti, vízi közlekedési útvonalak metszéspontjában helyezkedik el. E fő közlekedési utak közelségéből adódó előnyökből (idő és költséghatékonyság) a kerület is profitál.

Budapest és így a kerület elérhetősége nemzetközi összevetésben is kedvezőnek minősül. A fővárost három európai törzshálózati folyosó is érinti:

- a Mediterrán folyosó az Adria térségét köti össze Ukrajnával, vasúti és közúti kapcsolatok révén;
- a Rajna-Duna folyosó vasúti és vízi kapcsolatok fejlesztését célozza, hogy a Dél-Németország és Románia közötti tengelyen;
- a Keleti-Kelet-Mediterrán folyosó pedig Észak-Németország és Bulgária közti tengelyt jelenti, vasúti és közúti kapcsolódással.

31. ábra A három európai törzshálózati folyosó metszéspontjában

Forrás: http://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/corridors/maps_en.htm

A kerületnek minden adottsága megvan, hogy vonzó legyen a befektetők számára: az M7-es M1-es autópályák közelsége, a Déli pályaudvar, mint az ország egyik legforgalmasabb vasúti csomópontja, a dunai hajó kikötők, a pesti belváros közelsége, valamint a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közelsége mind hozzájárul az „elérhetőséghez”. A kerületben továbbá egy metróvonal és egy HÉV vonal végállomása is megtalálható, ami a munkaező gyors és kényelmes mozgását biztosítja. Ez utóbbi továbbá közvetlen kapcsolatot biztosít a kerület számára az északi agglomeráció irányába. A Szél Kálmán tér – mint a budai oldal egyik legforgalmasabb közlekedési csomópontja – jelenleg is zajló teljes körű rehabilitációjával pedig még tovább javul a kerület megközelíthetősége.

Budapest számos más kerületével ellentétben, az I. kerületben a befektetők nem válogathatnak a számtalan beépítésre váró üres telek közül. Érdekes módon azonban ez a látszólag negatív tény (nagyfokú beépítettség) is komparatív előnyként értékelhető, hiszen befektetésre alkalmas üres telkek hiányában nem fenyeget a veszély, hogy a kerület gazdasági struktúrájába nem illeszkedő egyedi arculatát romboló beruházások valósulhassanak meg.

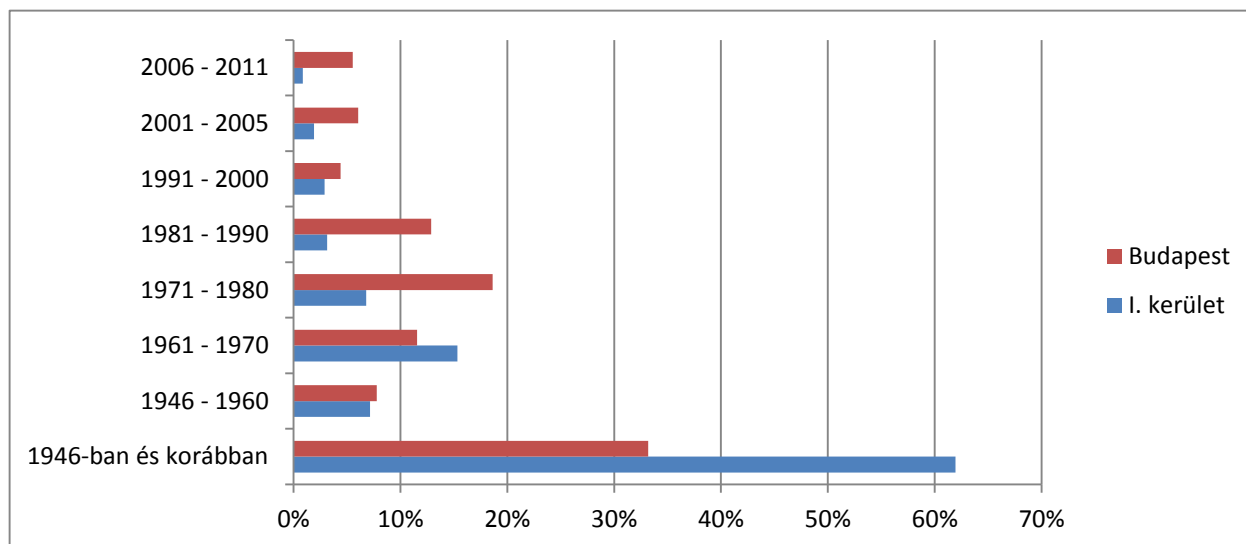
A versenyképesség harmadik összetevője, a támogató és kapcsolódó szektorok helyzete a kerület esetében kedvezőnek mondható, hiszen az ország legnagyobb gazdasági erőközpontjában helyezkedik el (az agglomeráció közelsége is adott), ahol nagyszámú, diverzifikált beszállító, illetve szolgáltató található, legyen szó akár mérnöki, pénzügyi, marketing, vagy éppen jogi szolgáltatásokról. A könnyen elérhető beszállítói kör, valamint a gazdasági szolgáltatások széles spektruma fontos versenyelőnyhöz juttathatja az itt tevékenykedő vállalkozásokat, hiszen gyors, rugalmas szolgáltatásokhoz juthatnak, amelynek igazi jelentőségét azok érzik, akiknek ezt nélkülözni kell.

A kutatás-fejlesztési tevékenység szintén fontos összetevője a gazdasági versenyképességnek. Ez az összetevő jól jellemezhető lenne a kerülethez kötődő szabadalmi bejelentések számával, azonban az adat kerületi szinten nem elérhető. A magyar bejelentők belföldi szabadalmi bejelentéseinek száma 10 ezer lakosra Budapest esetében 2013-ban 1,37 volt, ami érdekes módon „csak” a második legmagasabb eredmény a Közép-magyarországi régióban Szentendrét követően.

A kerületben műszaki jellegű kutatás-fejlesztési tevékenység nem jellemző. A vári múzeumok, könyvtárak a humán kutatásokhoz forrásmunkát, gyűjteményeket tárolnak. Az országos jelentőségű könyvtárak közül az I. kerületben található a Hadtudományi Könyvtár (Kapisztrán tér 2-4.), az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ (Attila út 93.) valamint az Országos Széchenyi Könyvtár (Budavári Palota F épület).

Ingalanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

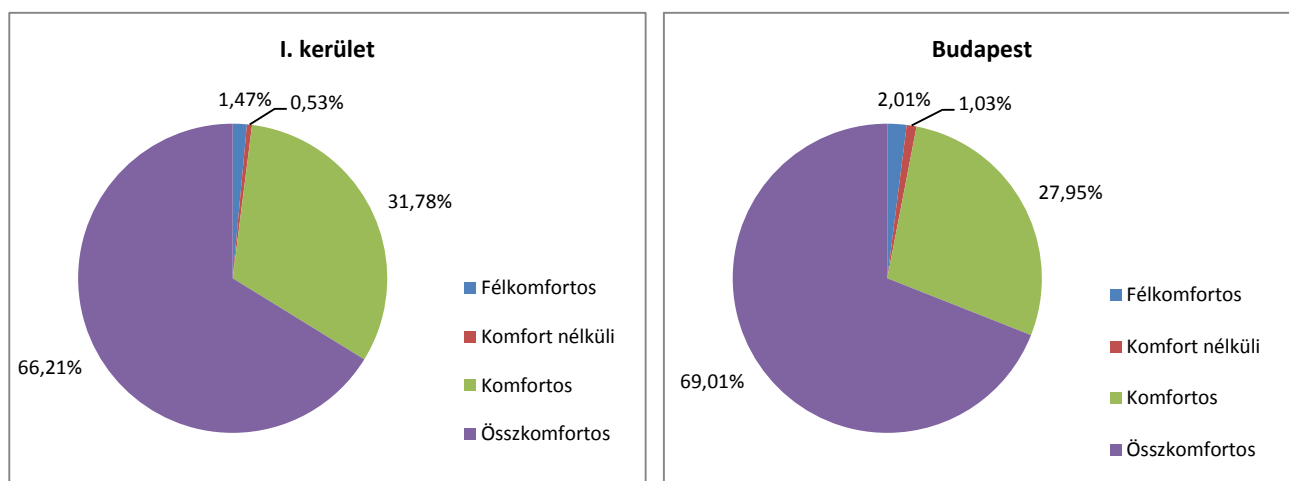
Az ingatlanpiaci állapotok egyik legjellemzőbb ismérve a lakóingatlanok építési kor szerinti megoszlása. A lakóingatlanok több mint 60%-a épült a II. világháború előtt, ami kiugróan magas érték más budapesti kerületekhez viszonyítva (budapesti átlagérték 33%), ami egyben azt is jelenti, hogy a kerület épületállományának karbantartása jelentősen terheli a kerület és a tulajdonosok költségvetését. A lakásállomány kisebb mértékű növekedésére még sor került az 1960-1970-as években, azóta viszont egészen napjainkig folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A vár területén a lakófunkció továbbra is preferált az Önkormányzat vezetése számára, KÉSZ (Kerületi Építési Szabályzat) előírás is van rá. A terület-felhasználási dominanciákra nem csak konkrét előírások, hanem maga a szabályzat koncepciója is kitér.

32. ábra Lakásállomány csoportosítása építésük dátuma szerint, 2011

Forrás: KSH, Népszámlálás

Az lakásállomány korcsoportonkénti megoszlásánál árnyaltabb képet mutat a komfortfokozatonkénti csoportosítás. Ebből a szempontból szerencsés helyzetben van a kerület, hiszen az épület állomány kora ellenére a komfort nélküli lakóingatlanok aránya alig haladja meg a fél százalékot, ami fele a budapesti átlagértéknek. Ezzel szemben az összkomfortos lakóingatlanok aránya (66%) elmarad a budapesti átlagtól (69%).

33. ábra A kerület lakásállományának minőségi jellemzői

Forrás: KSH, Népszámlálás

A lakásállomány minőségi jellemzőinél meg kell még említeni, hogy főként a Várnegyed területén található, műemlék épületek, védett épületek, beosztás / kialakítása nem megfelelő, az egykori nagyobb alapterületű lakásokat kisebb lakóegységekre osztották fel. Ez sajnálatos módon nem kedvez a kisgyermekes családok

betelepülésének, sőt a hagyományos Várnegyedben élő családok újabb generációi is a Várnegyeden / Kerületen kívül költöznek.

Az alábbi táblázatban kiemeltünk még néhány a lakóingatlanokra vonatkozó érdekes számadatot. A tulajdonviszonyokat vizsgálva megállapítható, hogy a budapesti átlaghoz (5%) viszonyítva magasabb az önkormányzati lakóingatlanok aránya (8,65%), ami a vár területén még magasabb értéket mutat. Értelemszerűen a magántulajdonban lévő ingatlanok aránya pedig elmarad a budapesti átlagtól. Jól átgondolt lakásgazdálkodással az önkormányzati tulajdonú ingatlanok jelentős bevételi forrást jelentenek, amely hozzájárul a kerület helyi gazdaságfejlesztési céljainak megvalósításához.

	I. kerület	Budapest
Magánszemélyek tulajdonában lévő lakások aránya (%)	87,62%	92,58%
Önkormányzati tulajdonban lévő lakások aránya (%)	8,65%	5,00%
Négy- és többszobás lakások aránya (%)	12,24%	15,12%
Nem lakott lakások aránya (%)	22,86%	13,04%
4-10 lakásos lakóházak aránya (%)	2,65%	1,96%
11- és több lakásos lakóházak száma (db)	3,74%	2,44%

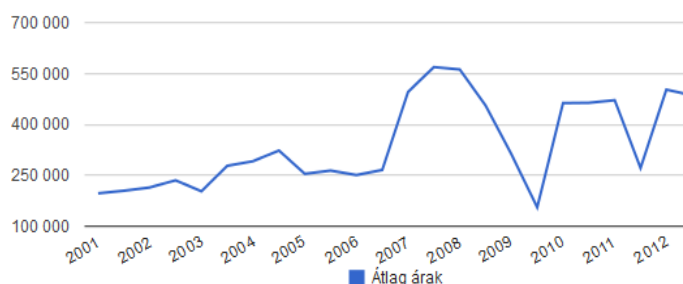
Egyéb lakásállományt érintő adatok, 2011

Forrás: KSH, Népszámlálás

Ingyatlanárak alakulása

Az ingatlanárak vizsgálatánál az Ingatlannet (www.ingatlannet.hu) internetes portál adatbázisának elemzésére hagytuk. Az adatok fenntartással kezelendők, ugyanis csak azok az ingatlanok képezik az elemzés adatbázisát, amely ingatlanok adásvételére került sor az adott időszakban. Ettől eltekintve, az oldalról kinyert adatok segítségével áttekinthető képet kaphatunk a kerület ingatlanárainak főbb jellemzőiről.

A kerület ingatlanárak 2001-től kezdődően egyenletesen kis mértékben növekedtek, majd 2006 után egy nagyobb mértékű emelkedés történt (250 e Ft/m²-ről közel 550 e Ft/m²-re). A hirtelen növekedésnek 2008-2009-es pénzügyi és gazdasági válság (illetve ennek következményeként a lakáshitelezések erőteljes visszaesése) vetett véget.

34. ábra Ingatlanárak alakulása az I. kerületben

Forrás: www.ingatlannet.hu

A kerületben eladásra kínált lakóingatlanok átlagos ára 42,5 millió Ft körül alakul, az átlagos ingatlan négyzetméter ár pedig 509 ezer Ft. Ez utóbbiból (illetve a fenti diagram adataiból) arra következtethetünk, hogy az I. kerület ingatlanpiaca a válság után hamarabb megélénkült, mint egy átlagos budapesti kerület ingatlanpiaca, és a négyzetméterárak szép lassan közelítik a válság előtti szintet. A kerület legalacsonyabb ingatlan négyzetméter árai nem érik el a 220 e Ft-ot, míg a legdrágábban értékesített ingatlanok négyzetméterárai a másfél millió forintot is meghaladhatják

Az I. kerület ingatlanárak, 2015

Átlag m ² -ár (ezer Ft)	509
Átlag m ²	83
Átlagár (M Ft)	42,5
Legolcsóbb m ² (ezer Ft)	217
Legdrágább m ² (ezer Ft)	1572
Legolcsóbb (M Ft)	9,9
Legdrágább (M Ft)	305

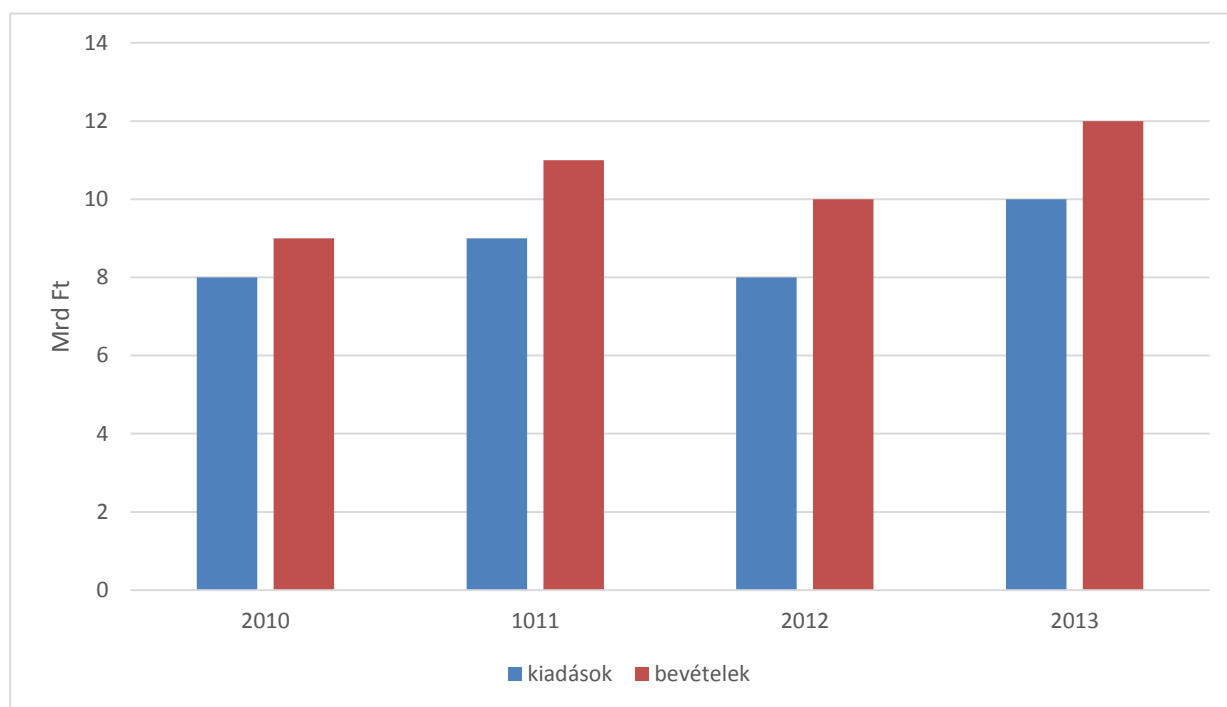
Forrás: www.ingatlannet.hu

1.6. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Az Országgyűlés 2011-ben elfogadta a helyi önkormányzatokról szóló törvényt, amely a korábbi jogszabállyal ellentétben pontosan meghatározza a helyi, köztük a kerületi önkormányzatok feladatait és új alapokra helyezte az önkormányzatok gazdálkodásának, finanszírozásának rendszerét is. A bekövetkezett változásoktól függetlenül a Budavári Önkormányzat továbbra is azon önkormányzatok közé tartozik, amelyek költségvetési gazdálkodása, takarékos, átlátható és a hatályos jogszabályokhoz illeszkedik. Kötelezően ellátandó és önként vállalt feladatait sikeresen teljesíti, úgy hogy a megfelelő színvonalon ellátott oktatási, szociális ellátásból és egyéb ellátásokból nem vett el.

A kerület költségvetése stabil pénzügyi alapokon nyugszik, a kiadások és a bevételek egyensúlyban vannak, és továbbra is jelentős tartalékokkal rendelkezik. A pályázati forrásoknak is köszönhetően a felhalmozási kiadások meghaladják a működési kiadásokat, amelynek eredményeképpen jelentősen nő a kerület vagyona. A tervezett nagyarányú fejlesztésekhez szükséges fedezetet a már elnyert pályázati támogatások és a stabil működésnek köszönhetően elkülönített pénzügyi tartalékok biztosítják. A tartalékoknak köszönhetően az Önkormányzat számára nem jelent problémát a projektekhez szükséges önerő biztosítása. A Várkertbazar és a Vár közlekedési fejlesztése jelentősen megváltoztatta a rendelkezésre álló forrásokat, jelentősen megnőtt a költségvetés nagysága.

35. ábra Önkormányzati bevételek, kiadások alakulása (Mrd Ft)

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

2010-ben az Önkormányzat ciklusprogramjában elfogadott adópolitikája szerint nem emel az adók volumenén és nem vezet be új adókat. Ez azt jelenti, hogy az építmény- és telekadón, a gépjárműadón és az idegenforgalmi adón kívül más adónemet nem vezet be. Az adók alapját és mértékét a helyi adókról szóló törvény határozza meg. Ezen jogszabály lehetővé teszi, hogy az Önkormányzat a bázisévi infláció mértékéig indexálja a törvényben meghatározott adómértéket, melyet a Hivatal adóbevételei reálértékének megőrzése miatt meg is tett.

Helyi adóbevételek alakulása az I. kerületben (millió Ft)

	építményadó	telekadó	iparűzési adó	idegenforgalmi adó
2010	387	4	1 606	25
1011	409	4	1 539	130
2012	501	5	1 506	182
2013	546	6	1 474	215

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A gépjárműadó mértékét a forgalomban lévő gépjárművek teljesítménye után kell meghatározni a Belügyminisztérium gépjárműadó nyilvántartásából lekérhető adatok alapján.

2010-ig a Fővárosi Önkormányzat szedte be az idegenforgalmi adót, és a forrásmegosztás rendszerén keresztül csak minimális összeget juttatott vissza a kerületnek a helyben keletkező bevételekből, miközben a turizmus fokozott jelenléte, jelentős kiadással járt a kerület számára. 2011-től kezdve azonban az Önkormányzat maga veti ki, és szedi be az idegenforgalmi adót a közigazgatási határán belül működő vállalkozásoktól.

Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Az Önkormányzat az elmúlt időszakban számos városfejlesztési beruházás részese volt, projektgazdaként, konzorciumi partnerként, vagy egyéb szereplőként. A megvalósult, ill. megvalósítása alatt álló projektek finanszírozása elsősorban európai uniós, hazai, és önkormányzati forrásokból történt, de pl. a Mátyás templom esetében Norvég Alap forrásai is fel lettek használva.

Az I. kerület kiemelt településfejlesztési beruházásai

Projekt	Rövid leírás
Várkert Bazár	A Várkert Bazár I. ütemének (Várkert Bazár műemléki felújítása) átadása megtörtént, A II. ütemben a királyi kertek rendezése és az új létesítmények kialakítása kerül sor.
Mátyás templom	9,5 Mrd összköltséggel a templom felújítása megtörtént. A történelmi harangokat az Önkormányzat és a Norvég Alap támogatásával újítták fel.
Dísz tér 17.	Az egykori Honvéd Főparancsnokság vonatkozásában kormány 2012-ben 700 millió forintot csoportosított át az épületmaradvány renoválására.
Magyarság Háza	200 millió forintos beruházás keretében megtörtént az épület homlokzat-felújítása. Folytatásként elkészül a látogatóközpont és a magyarságtörténeti kiállítás is.
Budai Vigadó	A Hagyományok Házának is otthont adó Budai Vigadó belső felújításának első üteme, a 100 millió forint hazai támogatással valósult meg, a projekt eredményeképpen továbbá az épület akadálymentessé vált.
Szilágyi Dezső téri templom felújítása	EMMI támogatással megtörtént a református templom tornyának külső műemléki felújítása.
Vári utak	2012-ben kezdődött meg a vári útfelújítás a Fővárosi Önkormányzat tervezésében és finanszírozásában. A munkálatok a Dísz téren és a Tárnok utcában folytatódtak emeltpályás burkolat kialakításával, vízelvezetés rendezésével, a munka a Fortuna utca felújításával folytatódott. A járdák felújítása az Önkormányzat tervezésében és beruházásában történt.
Szentháromság tér – Szentháromság utca - Hess András tér	A Budavári Önkormányzat saját beruházásában 1,2 milliárd forintot biztosított az Önkormányzat a költségvetésében a fejlesztésekre. Továbbá az állam által biztosított 693 millió forintos hazai támogatással valósul meg a Mátyás-templom és környéke

	burkolat-felújítása. Elkészült továbbá a Margaréta terasz dísz-burkolata, a Zenepavilon melletti park, és a Schulek-lépcső nagy pihenőteraszainak felújítása is. Ez utóbbira 8 millió forintot költött az Önkormányzat.
Várfalak	A karbantartás során a Savanyúleves Rondella, az Európa ligeti várfalak és a Hunyadi János úti gyámpilléres fal hibái kerültek kijavításra
Műemlékházak felújítása a Vizivárosban	Elkészült Kapucinus utca 9. és a Pala utca 8. szám alatti műemlékházak felújítása, amelyre az Önkormányzat a Fővárosi Városrehabilitációs pályázaton nyert támogatást.
Pala utca 8.	A barokk lakóházat több ütemben újítták fel. Tevékenységek: keleti szárny rekonstruálása, az utcai és az udvari homlokzati helyreállítása, a tetőfelújítás, a földszinti lakások korszerűsítése, kertrendezés. A projekt összköltsége 210millió Ft volt.
Kapucinus utca 9.	150 millió forint támogatással és 100 millió forint önerővel megújult az épület homlokzata, tetőszerkezete, a belső szerkezet, a nyílászárók és az udvar is. Továbbá 18 vizivárosi műemlékházra az Önkormányzat közel 2,7 milliárd forintot fordított, ebből mintegy 1,4 milliárd forintot nyert a fővárosi városrehabilitációs pályázaton.

A településfejlesztési feladatokban (stratégiaalkotás, beruházások előkészítése, a megvalósítás műszaki és pályázati projektmenedzsmentje, fenntartás) közvetve vagy közvetlenül a polgármesteri hivatal szinte valamennyi szervezeti egysége érintett. A polgármesteri hivatal szervezeti egységeinek településfejlesztéshez kapcsolódó feladatai:

Főépítési Iroda: stratégiaalkotás, rendezési terv, koncepciók, előzetes, engedélyes- és kiviteli tervek elkészítésében való részvétel;

Pénzügyi Igazgatóság: az Önkormányzat költségvetésével kapcsolatos döntés előkészítés és végrehajtás;

Beruházási, Közbeszerzési és Pályázati Iroda: a projektek közbeszerzéséhez kapcsolatos feladatok ellátása;

Építési Iroda építésügyi hatósági feladatai: építések, bontások engedélyezése, használatbavételi engedélyezési stb.

Városüzemeltetési Iroda, Közterület-felügyeleti Iroda: A projektek megvalósítása után a létrehozott infrastrukturális kapacitások fenntartási feladataiban való részvétel.

Településfejlesztési feladatok a döntéshozatal során: A legfontosabb településfejlesztési kérdésekben a képviselőtestület hoz döntést. A testületi ülést megelőzően a bizottságokban történik a döntés-előkészítés. A településfejlesztési kérdésekben leginkább releváns két Bizottság: *Városfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság, Pénzügyi, Tulajdonosi és Jogi Bizottság*

Gazdaságfejlesztési tevékenység

A korábbi időszakokban a Budavári Önkormányzat lehetőségeihez képest mindent megpróbált megtenni annak érdekében, hogy a válság hatásainak helyi vállalkozókra gyakorolt hatását csökkentse, ezzel hozzájárulva elsősorban a meglévő munkahelyek megtartásához. Az Önkormányzat konkrét lépésként 150-200 millió forintos válságkezelési csomagot dolgozott ki a vállalkozók támogatására. Ennek egyik eleme volt, hogy 2010-ig nem emelte a helyiségek bérleti díját. Ez nagyságrendileg éves szinten 50-55 millió forintos támogatást jelentett a vállalkozóknak. Ekkora bevételtől „esett el” úgymond az Önkormányzat annak érdekében, hogy a vállalkozások (üzletek, boltok, éttermek, kávézók) könnyebben viseljék el a válság hatásait és ne kényszerüljenek munkavállalóik elbocsátására. A válságkezelési csomag összeállítása azonban nem veszélyeztette az Önkormányzat költségvetési stabilitását, nem kényszerítette hitelfelvételre az Önkormányzatot, és nem okozott költségvetési hiányt. Az Önkormányzat számára a jövőben sem cél a helyiségbérleti díjak folyamatos emelése, legfeljebb azok inflációval történő korrekciója.

Foglalkoztatáspolitikai

Ahogy azt már az 1.3. *A település társadalma* fejezetben jeleztük, az I. kerületben regisztrált munkanélküliek aránya egyike a legalacsonyabb értékeknek Budapesten, 2011-ben 7,9% volt. a foglalkoztatottak aránya pedig 72% volt. A gazdasági aktivitás mutatói alapján az I. kerület helyzete budapesti és országos viszonylatban is kedvezőnek mondható.

Az Önkormányzat a kerület egyik legnagyobb foglalkoztatója, státuszukat tekintve elsősorban köztisztviselőket, valamint közalkalmazottat foglalkoztat. Az önkormányzat elkötelezett, hogy a kiírt új, vagy megüresedett álláshelyeket – megfelelő képzettséggel és/vagy végzettséggel rendelkező – helyi lakos tudja betölteni.

Az önkormányzat a közmunkaprogramon keresztül közvetlenül munkáltatóként jelenik meg. A Budavári Önkormányzat a 2012. évben három alkalommal nyújtott be kérelmet az illetékes Munkaügyi Központhoz közfoglalkoztatás támogatására. Mindhárom kérelem befogadást nyert és ennek keretében az Önkormányzat 53 fő foglalkoztatását tudta biztosítani napi nyolc órában három illetve négy hónapos időtartamban, 90% -os állami támogatás mellett. A program keretében alkalmazott közfoglalkoztatottak 60%-a fizikai munkát végzett/végez a GAMESZ-nél illetve a kerületi intézményekben. 40%-uk pedig adminisztratív tevékenységet végezett elsősorban a Polgármesteri Hivatalban és az intézményekben.

Az Önkormányzat a jövőben is nagy hangsúlyt kíván fektetni a közfoglalkoztatásra, elsősorban fizikai jellegű munkák elvégzésére, de érdemes lenne átgondolni egy olyan közfoglalkoztatási program megvalósítását, ami kifejezetten a magasabb végzettségű munkanélküliek elhelyezkedését segítené.

Általánosságban elmondható, hogy az Önkormányzatnak érdeke a helyben történő munkahelyteremtés támogatása, mert közvetve ez is hozzájárul ahhoz, hogy a Várnegyed ne csak turisztikai látványosság legyen, hanem egy élő kerület, erős munkahelyi és lakófunkcióval.

Lakás- és helyiséggazdálkodás

Általános helyzet

Magyarországon a helyi lakáspolitikai kialakítása önkormányzati feladatkör, amelynek konkrét feladatai nincsenek törvényileg pontosan szabályozva, de pl. beletartozhat a helyi lakásállomány megújítása, illetve a szociálisan rászorult rétegek lakásproblémáinak enyhítése. Az sincs szabályozva, hogy mely önkormányzatoknak kell szociális bérlakás-szektorral rendelkezniük, és hogy az ilyen típusú állománynak minimálisan milyen méretűnek kell lennie a helyi lakásállományon belül. Vagyis nincs szabályozva a feladatellátás mértéke sem.

Eszközrendszerét tekintve a központi kormányzati eszközökön kívül egyéb, azokat kiegészítő, illetve azok mellett működtethető eszközrendszert alakíthat ki. A helyi lakáspolitikai feladatait, eszközeit, illetve azokkal kapcsolatos szabályozást alapvetően négy jogszabály tartalmazza (Fehér-Somogyi-Teller 2011):

- Az Önkormányzati törvény (1990/ LXV. törvény) az önkormányzatok különös feladataként határozza meg a tulajdonukban lévő bérlakásokkal kapcsolatos lakásgazdálkodást. Ennek tartalmát és mértékét azonban nem határozza meg, az ezzel kapcsolatos feladatokat a lakosság igényei alapján és az önkormányzat anyagi lehetőségeitől függően az önkormányzat maga alakíthatja.
- A Lakástörvény (1993/ LXXVIII. törvény), amely keret jelleggel szabályozza az önkormányzati bérlakásállományhoz kapcsolódó jogviszony tartalmi részeit, a pontos szabályozást azonban az önkormányzatoknak kell kialakítaniuk helyi rendelet útján.
- A 12/2001. Kormányzati rendelet, amely az önkormányzatok által nyújtható önkormányzati lakáshoz jutási támogatásokat határozza meg.

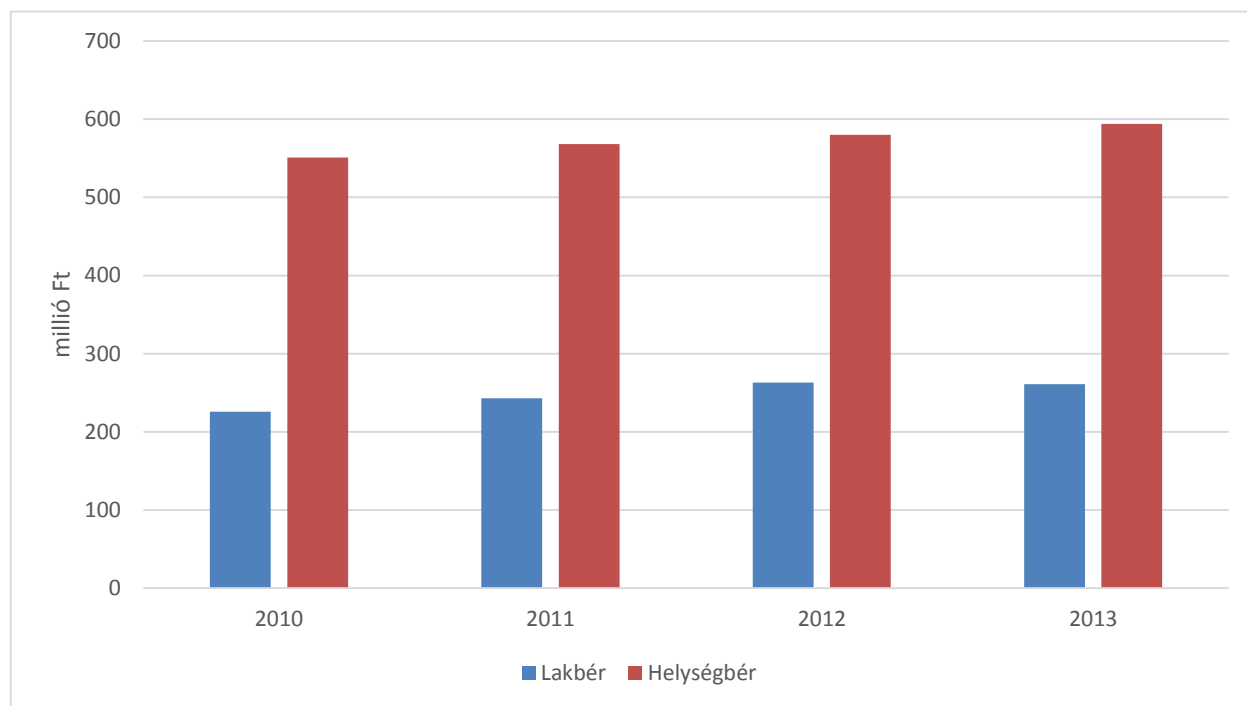
- Szociális törvény (1993/ III. törvény) a helyi lakásfenntartással kapcsolatos támogatások (helyi és kiegészítő lakásfenntartási támogatás, helyi lakbértámogatás) keretjellelű szabályozását.

Lakásgazdálkodás

A szabadon rendelkezésre álló lakásállomány egy része kis mérete, vagy nagyon leromlott műszaki állapota miatt alkalmatlan arra, hogy kihelyezésre használhatók legyenek. Ezeket a gazdaságosan fel nem újítható lakásokat jelenlegi állapotukban nyilvános pályázaton értékesítette az Önkormányzat. A kis alapterületű lakásokra volt a legnagyobb érdeklődés, az Önkormányzat gyakran az induló árnál jóval magasabb áron tudta értékesíteni a lakásokat. A bérleti joggal terhelt lakások megvásárlására általában kisebb a vételi szándék. A bérlők általában egy összegben vásárolták meg az ingatlanokat.

Az Önkormányzat 5 éves határozott idejű bérbeadására hirdetett nyilvános piaci lakáspályázatokat. A pályázóknak vállalnia kellett a lakások szükség szerinti felújítását, illetve a piaci lakbér megfizetését.

A lakberek mértékét hasonlóan az adókhoz hasonlóan évről évre csak és kizárólag az infláció mértékével növelte az Önkormányzat, 2014-ben pedig egyáltalán nem került sor lakbéremelésre. Erre az Önkormányzat kiegyensúlyozott gazdálkodása és az alacsony infláció teremtette meg a lehetőséget.

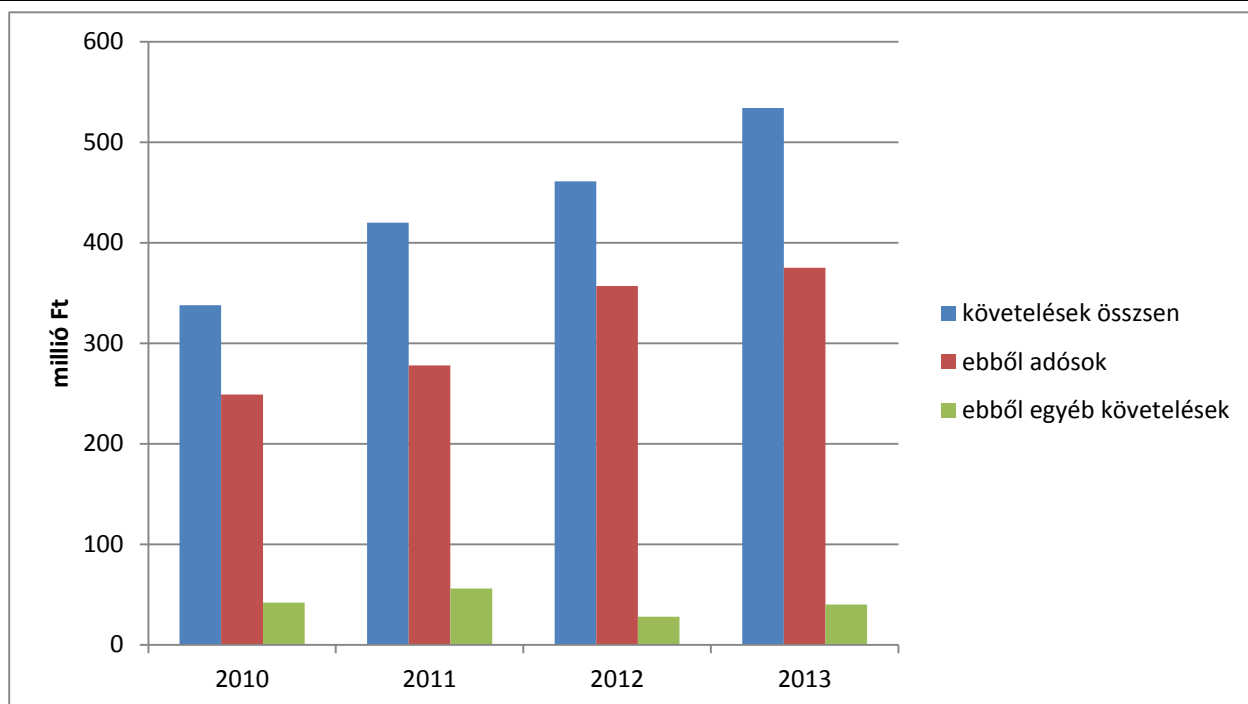

36. ábra Lakbér és helyiségbér bevétel alakulása az I. kerületben (millió Ft)

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Helyiséggazdálkodás (nem lakás céljára szolgáló helyiségek hasznosítása)

2013-ban 55 üres helyiség határozott idejű bérbeadására hirdetett pályázatot az Önkormányzat amelyből 21 helyiség bérbeadása volt sikeres. A nyilvános pályázatokon bérbeadásra meghirdetett helyiségekre nem volt jelentős érdeklődés egyrészt a helyiségek nagy felújítási igénye és az esetenként magas bérleti díjak miatt. Az Önkormányzat alacsonyabb induló bérleti díj meghatározásával próbálta vonzóbbá tenni pályázatokat. A bérleti díjak egy részét csak behajtás útján lehet beszedni.

37. ábra Követelések évenkénti bontásban (millió Ft)

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A helyiségbérleti díjak esetében, hasonlóan a lakbérekhez 2014-ben szintén sor került bérleti díjemelésre. A közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási tervben megfogalmazódott, hogy az Önkormányzat számára nem cél a helyiségbérleti díjak folyamatos emelése, helyette új, a piaci viszonyokhoz folyamatosan alkalmazkodó bérleti díjrendszerre van szükség, amely a turisztikai és a közellátási szempontokat veszi figyelembe.

Intézményfenntartás

A közoktatási reform részeként az általános és középiskolák fenntartása a Klebelsberg Intézményfenntartó Központhoz került. A kerületben is megalakult a I. kerületi Tankerület, amely átvette a kerületi általános és középiskolák fenntartói jogát. Az üzemeltetési feladatok (karbantartás, fűtés, világítás, felújítások) azonban továbbra is önkormányzati hatáskörbe tartoznak. Az Önkormányzat erre több mint 500 millió forintot költ éves szinten. A javítási és karbantartási munkálatokat a GAMESZ intézményi csoportján keresztül látják el.

Az alábbiakban egy listát láthatunk az I kerület legfontosabb intézményeiről. A kerületben összesen három darab önkormányzati fenntartásban lévő bölcsőde található.

Önkormányzat fenntartásában lévő bölcsődék

Iskola utcai Bölcsőde	1011 Budapest, Iskola u. 22-24.
Tigris utcai Bölcsőde	1016 Budapest, Tigris u. 45/a
Lovas úti Bölcsőde	1012 Budapest, Lovas út 3.

A kerületi óvodák összevont intézményként működnek a kerület különböző pontjain (6 telephelyen) szintén önkormányzati fenntartásban.

Önkormányzat fenntartásában lévő óvodák

Brunsztik Teréz Budavári Óvodák	1016. Budapest, Nyárs u. 2-4.
	1011. Budapest, Iskola u. 44
	1013. Budapest, Lovas u. 3.
	1015. Budapest, Toldy Ferenc u. 66.
	1016. Budapest, Mészáros u. 56/b.
	1016. Budapest, Tigris u. 58-60.

A kerület iskolái (9 darab) esetében az Önkormányzat a működtető, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ pedig a fenntartó.

Iskolák

Batthyány Lajos Általános Iskola	1015 Budapest, I. Batthyány u. 8.
Budavári Általános Iskola	1014 Budapest, I. Tárnok u. 9.
Lisznai Utcai Általános Iskola	1016 Budapest, I. Lisznai u. 40-42.
Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium	1015 Budapest, Szabó Ilonka u. 2-4.
Kosztolányi Dezső Gimnázium	1012 Budapest, I. Attila út 135-137.
Szilágyi Erzsébet Gimnázium	1016 Budapest, I. Mészáros u. 5-7.
Toldy Ferenc Gimnázium	1015 Budapest, I. Toldy Ferenc u.9.
Farkas Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (Zeneiskola)	1016 Budapest, I. Lisznai u. 40-42.
I. kerületi Nevelési Tanácsadó és Logopédiai Intézet	1012 Budapest, I. Logodi u.80.

A kerületben három kiemelt kulturális intézményt érdemes megemlíteni, amelyek szervezik a kerület kulturális, sport és művelődési életét.

Kulturális intézmények

Budavári Művelődési Ház	1011 Budapest, I. Bem rkp.6.
Sport- és Szabadidőközpont	1016 Budapest, I. Czákó u.2-4.
Vízivárosi Klub	1015 Budapest, I. Batthyány utca 26

A kerület legfontosabb egészségügyi intézményeit (háziiorvosi rendelők, fogászatok stb.) az alábbi táblázat tartalmazza.

Egészségügyi intézmények

Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálat Szakorvosi Rendelőintézet	1122 Budapest, XII. Maros u. 16/b.
Felnőtt háziiorvosi rendelők	1014 Budapest, I. Tárnok u. 9-11. 1013 Budapest, I. Attila út 35. 1015 Budapest, I. Csalogány u. 22-24. 1016 Budapest, I. Zsolt u. 6.
Gyermekorvosi rendelők	1012 Budapest, I. Mikó u. 12. 1011 Budapest, I. Markovics I. u. 2.
Gyermekorvosi ügyelet	1125. Diós árok 1-3.
Felnőttorvosi sürgősségi orvosi ügyelet	1126 Budapest, XII. Beethoven u. 8.
Éjszakai- munkaszüneti ügyeletek I. és XII. kerületek részére	1126 Budapest, XII. Beethoven u. 8.
Felnőtt fogászat	1013 Budapest, Roham utca 8.
Gyermekfogászat	1012 Budapest, I. Attila út 135-137.
Védőnői szolgálat - ACSI	ÁNTSZ Pest Megyei Intézet

A kerület négy legfontosabb szociális intézményét az alábbi táblázat tartalmazza.

Szociális intézmények

Budavári Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központ	1016 Bp. Attila út 89.
I. sz. Idősek Klubja	1015 Bp., Hattyú u. 16.
II. sz. Idősek Klubja	1013 Bp. Roham u. 7.
III. sz. Idősek Klubja	1011 Bp., Fő u.

Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat elkötelezett a kerületben található intézményeinek energetikai korszerűsítésére. A helyben csak korlátozottan rendelkezésre álló fejlesztési források miatt, az Önkormányzat minden lehetőséget megragad, hogy energetikai korszerűsítésre, energiahatékonyság növelésére pályázatot nyújtson be. Az alábbiakban összefoglaltuk a 2007-2013-as programozási időszakban megvalósult / megvalósuló – az Önkormányzatot érintő – legfontosabb energetikai projekteket. A 394 millió Ft összköltségből megvalósuló projektek összesen 323 millió Mrd Ft EU+hazai vissza nem térítendő társfinanszírozásban részesültek, a fennmaradó részt (önerő) az Önkormányzat biztosította.

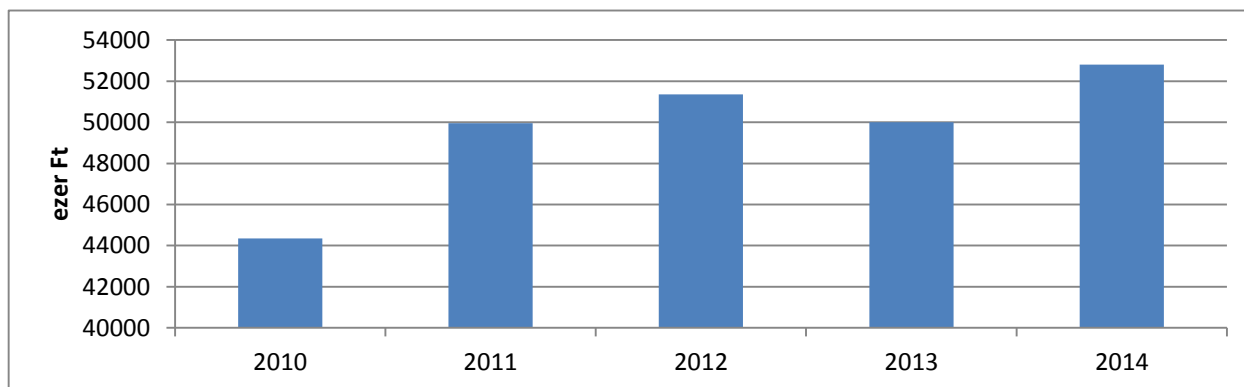
Energetikai projektek 2007-2013

Projekt	Összköltség (Ft)	Támogatás (Ft)	intenzitás	EU/HAZAI	ERFA/ESZA	Státusz
Budavári Általános Iskola energetikai korszerűsítése (külső homlokzat hőszigetelése, fűtési rendszer korszerűsítése stb.)	140 869 473	107 272 104	76,15%	EU	ERFA	Megvalósult
Iskola utcai bölcsőde, a Vízvárosi Óvoda, valamint a Toldy Ferenc Gimnázium - megújuló energiahordozók (napelem, napkollektor)	44 199 929	37 569 940	85%	EU	ERFA	Megvalósult
Toldy Ferenc Gimnázium, Vízvárosi Óvoda Iskola, Egyesített Bölcsőde – megújuló energiahordozók (napkollektor, napelem fotovoltaikus kísérőmű)	na	na		na	na	na
Budavári Önkormányzat óvodáinak és bölcsődéinek energetikai korszerűsítése	209 758 611	178 294 819	85%	EU	ERFA	Megvalósítás alatt áll
Összesen	394 828 013	323 136 863	82%			

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Megjegyzendő azonban, hogy a sikeres pályázati tevékenység ellenére, az általánosan kialakított támogatási rendszer nem kifejezetten kedvező az Önkormányzat számára. A pályázati rendszer nincsen tekintettel a speciális helyszínekre, speciális épületekre illetve speciális tulajdoni helyzetekre sem. A pályázati és támogatási rendszert javasolt lenne úgy átalakítani / kiegészíteni, hogy figyelembe vegye az ilyen helyi sajátosságokat. (Példa: pályázati forrásból elsősorban a műanyag nyílászárók beépítése támogatható, ugyanakkor a kerület arculatához az eredeti fanyílászárók illeszkednek, ezek felújítása, cseréje lenne szükséges). Legalább pilot jelleggel korlátozott pályázói kör számára elérhetően lehetne olyan konstrukciót kialakítani, amely a műemléki környezetben megvalósítható fejlesztéseket kezeli. Erre azonban az Önkormányzatnak közvetlen ráhatása nincsen.

A fenti Európai Unió pályázati forrásokon felül kerületben további részben energetikai projekt valósulhattak meg, az Önkormányzat segítségével. Az alábbi diagram az Önkormányzat által meghirdetett épületfelújítási pályázat keretében megítélt támogatásokat mutatja:

38. ábra Az Épületfelújítási Pályázat keretében az Önkormányzat által nyújtott támogatások

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A Közép-magyarországi régiót, a korábbi időszakok (2007-2013) forrásbősége után az európai uniós források szükségessége fogja jellemezni a 2014-2020-as programozási időszakban. Az energiahatékonyság

területe azonban azon kevés tematikus terület közé tartozik, ahol a rendelkezésekre álló európai uniós forrásokból minőségi fejlesztések valósulhatnak meg.

Településüzemeltetési szolgáltatások

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény alapján helyben biztosítható közfeladatok közé, nevesítve bekerült a településüzemeltetés, ide sorolva az alábbiakat:

- köztemetők kialakítása és fenntartása
- a közvilágításról való gondoskodás,
- kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása,
- a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása,
- közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása,
- gépjárművek parkolásának biztosítása

Az alábbiakban összefoglaltuk az I. kerület városüzemeltetésében érintett legfontosabb szervezeteket, és feladataikat.

Városüzemeltetési Iroda feladata a városüzemeltetéshez kapcsolódó valamennyi feladat ellátása:

- műszaki ellenőrzés
- közterületek hasznosításával kapcsolatos feladatok,
- az Önkormányzat tulajdonában és kezelésében lévő utak, közterületi támfalak, parkok, egyéb műszaki létesítmények fenntartásának, felújításának előkészítése, bonyolítása,
- a hivatali tűz-, munka- és balesetvédelmi feladatok ellátása,
- a barlangrendszerrel kapcsolatos feladatok ellátása, Önkormányzathoz tartozó egyes intézmények karbantartása,
- a parkolási rendszerekkel kapcsolatos műszaki feladatok végrehajtása,
- a köz- és díszvilágítással kapcsolatos fenntartási feladatok ellátása, energiagazdálkodási ügyek,
- graffitimentesítés.

Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Gazdasági Műszaki Ellátó és Szolgáltató Szervezet: az intézmény a volt GAMESZ és az I. ker. Házgondnoksági Kft. tevékenységének összevonásával 2007. július 1-én jött létre. A szervezet a korábbi önkormányzati intézményekkel összefüggő gazdasági-műszaki feladatok mellett az önkormányzati tulajdonban álló ingatlanok kezelői és bérbeadói feladatainak ellátását is végzi.

- A Bérleményüzemeltetési osztály az önkormányzati lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérlőinek bérleti szerződéssel összefüggő ügyeit, a lakbérek és helyiségbérleti díjak számlázását, beszedését, valamint az önkormányzati tulajdonban álló ingatlanok kezelési feladatait végzi.
- A Műszaki osztály az önkormányzati ingatlanokkal kapcsolatos műszaki bejelentéseket vizsgálja ki, elvégzi a bérbeadóra tartozó karbantartási, helyreállítási, felújítási munkákat mind a lakásokban, mint az épületekben.
- A közterület takarítási osztály az I. kerületi Önkormányzat illetékessége alá tartozó közterületek járdafelületeinek tisztaságáért felelős.

A kerületi lakossággal végzett információcsera alapján megállapítható, hogy a GAMESZ-szel történő együttműködés, kapcsolattartás gördülékeny, a településüzemeltetési feladatokat (bejelentésre, vagy anélkül) gyorsan, szakszerűen ellátják. A kéménysepréssel kapcsolatos feladatokat a *Fővárosi Kéményseprőipari Kft.* (I-XII. kerületi kirendeltsége) látja el.

I. kerületi Házgondnoksági Kft. fő tevékenysége, társasházak teljes körű üzemeltetése: társasházak közös képviselője, könyvvezetése, karbantartási és felújítási munkák előkészítése, bonyolítása, üzemfenntartás (takarítás, közüzemi szolgáltatásokkal, központi berendezésekkel kapcsolatos tevékenység) szervezése és bonyolítása, gyorsszolgálat, hibaelhárítás megszervezése.

SWOT / GAZDASÁG

ERŐSSÉGEK

- Egyenletesen növekvő helyi adóbevételek, amelyek a helyi gazdaság fejlesztésének alapjait jelenthetik a 2014-2020-as programozási időszakban;
- Épített és kulturális örökségen, a műemléki környezeten és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmusfejlesztés;
- Gyógyfürdőkben, gyógyturizmusban rejlő egyedi lehetőségek intenzívebb kihasználása;
- Felsőfokú végzettségűek magas aránya (a 25 éves és idősebb népességnek több mint 55%-a rendelkezik egyetemi vagy főiskolai oklevéllel).
- Önkormányzati lakóingatlanok magas aránya (8,65%), amely folyamatos bevételi forrásokat jelent az Önkormányzat számára;
- A kerület költségvetése stabil, a kiadások és a bevételek egyensúlyban vannak, és jelentős tartalékokkal rendelkezik az európai uniós pályázatok önréjének biztosításához;
- A nagyfokú beépítettség (befektetésre alkalmas üres telkek hiánya) állandóságot biztosít, gátat szabhat a gazdasági szereplők nem kívánatos tevékenységeinek;
- Új munkahelyek helyben történő kialakítása is hozzájárulhat a lakófunkció háttérbe szorulásához.

GYENGESÉGEK

- A Kerület gazdasági szerkezetét mikrovállalkozások határozzák meg, amelyek jobban kitettek a makrogazdasági környezet változásainak;
- A Várnegyedben a lakosságot kiszolgáló kiskereskedelmi és szolgáltatási ellátottság (pl. kisbolt, posta) hiányos;
- A turizmus egyes kerületterületekre koncentrálódik, míg más turisztikailag / építészeti értékes területek (pl. Kapisztrán tér) kimaradnak a főbb turisztikai útvonalakból;
- Külföldi gazdasági társaságok jelenléte elmarad mind az országos, mint pedig a budapesti átlagtól;
- Sűrű beépítettség, a befektetők számára rendelkezésre álló üres telkek száma elenyésző;
- Régi, részben elavult, felújításra szoruló épületállomány, az összkomfortos lakóingatlanok aránya (66%) elmarad a budapesti átlagtól;
- A barlang és pincerendszer kihasználatlansága;

LEHETŐSÉGEK

- A jogszabályváltozások miatt, 2011-től az Önkormányzat maga veheti ki, és szedheti be az idegenforgalmi adót;
- A Déli pályaudvar komplex fejlesztése több szereplő (állam, önkormányzatok, vállalkozások stb.) együttműködésével;
- A Várnegyed felújítására a Magyar Állam hazai forrásból 7,9 Mrd Ft-ot biztosít. Az alapvetően településfejlesztési beruházás közvetve a Kerület gazdaságélénkítéséhez is hozzájárul;
- Az energiahatékonyság növelésére a Közép-magyarországi régió forrásszüksége ellenére is elegendő mennyiségű európai uniós pénzforrás fog rendelkezésre állni.

VESZÉLYEK

- Az elhúzódozó pénzügyi- és gazdasági válság veszélyezteti mind az Önkormányzat, mind a vállalkozások pénzügyi stabilitását;
- Az általános pályázati rendszer nincsen tekintettel a műemléki környezetből (speciális helyszínek, épületek, tulajdoni helyzetek) adódó nehézségekre;
- A korábbi időszak (2007-2013) forrásbősége után az európai uniós források szűkössége a 2014-2020-as programozási időszakban;
- A polgárváros miliőjét veszélyezteti a turizmus növekvő mértéke;
- A gazdasági érdekcsoportok tevékenysége (pl. ingatlanfelvásárlás befektetési céllal) a lakófunkció háttérbeszorulását eredményezheti a Várnegyed területén;
- A kevés számú beépítetlen telek kerület arculatába nem illő gazdasági hasznosítása.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

Fenntartható gazdaság és turizmusfejlesztés a helyben élő lakóközösség érdekeinek sérelme és a lakófunkció visszaszorulása nélkül

- Épített és kulturális örökségen, a műemléki környezeten és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmusfejlesztés, valamint a gyógyfürdőkben, gyógyturizmusban rejlő egyedi lehetőségek intenzívebb kihasználása;
- A turizmus által „túlterhelt” területek tehermentesítése, a turizmus diverzifikálása az ágazattal kevésbé érintett területek irányába;
- A Várnegyed lakosságot kiszolgáló kiskereskedelmi ellátottságának fejlesztése valamint az egyéb lakossági szolgáltatások megerősítése;
- A Déli pályaudvar komplex fejlesztése több szereplő (állam, önkormányzatok, vállalkozások stb.) együttműködésével;
- A hazai forrásokból, állami részvételből tervezett várfelújításához kapcsolódó komplex gazdaságfejlesztés;

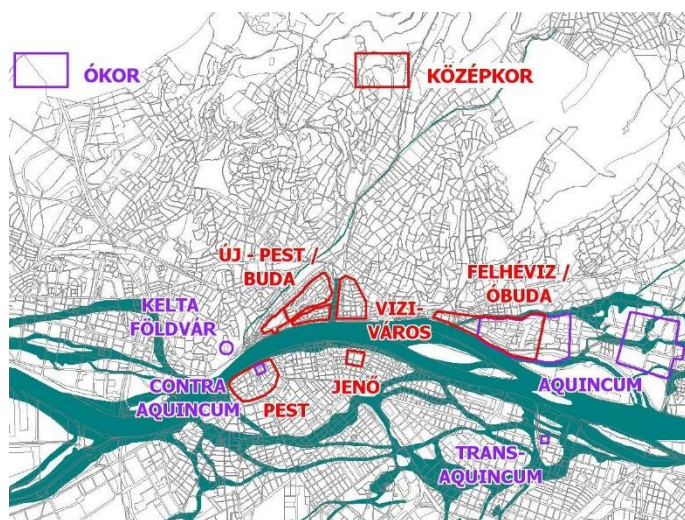
A helyi gazdaság fejlesztése az önkormányzat aktív közreműködésével

- Vállalkozásbarát, kiszámítható gazdasági környezet kialakítása, aktív városmarketing, a helyi kis- és középvállalkozások helyben tartása, újak megtelepedése érdekében;
- Helyi iparűzési adóbevételek egyenletes növelése, nem az adóterhek túlzott mértékű növelésével, hanem az adózói kör bővülésével, új vállalkozások megtelepedésével.

1.7. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK

Az I. kerület két, geológiai, morfológiai adottságaiban, karakterében alapvetően különböző földrajzi egység határán, a Budai-hegység lábánál, a Duna partján fekszik. A Duna tájalakító erőként befolyással volt/van a földtani viszonyokra, a mezoklimára, természetes élőhelyekre. A történelem során az ember lépett a legjelentősebb tájalakító tényező(k) helyére, így az I. kerület területe fokozatosan benépesült, beépült, s a Dunától is elhódított területeket

Természeti adottságok, tájhasználat, tájszerkezet

39. ábra Tájérténeti visszatekintés az ókorba és a középkorba

Forrás: Dr. Pécsi Márton: Budapest természeti földrajza és saját szerkesztés

A kerület legnagyobb része – napjainkban – tájtípusát tekintve városi táj, urbanizált környezet. Táj-történetét tekintve a Várhegy, a Gellért-hegy és környezete kisebb lakott területekkel már rendelkezett az ókorban és a kora középkorban is, de jelentős település csak az 1250-es években létesült a „várhegyen” Új Pest néven.

A kerület legjellegzetesebb táji-morfológiai adottsága Vár-hegy és a Gellért-hegy – Nap-hegy vonulata a kettő között húzódó (egykori) Ördög-árok völgyével. Az Ördög-árok völgye kertészek, majorok működési területe volt évszázadokon át.

A Budai vár és a Viziváros mellett a mai Döbrentei tér környéke volt jelentősebb beépítéssel bíró terület, mint azt a katonai felmérés térképrészlete mutatja.

41. ábra Buda vára és a Viziváros, valamint a Tabán a XVIII. század második felében

Forrás: I. katonai felmérés

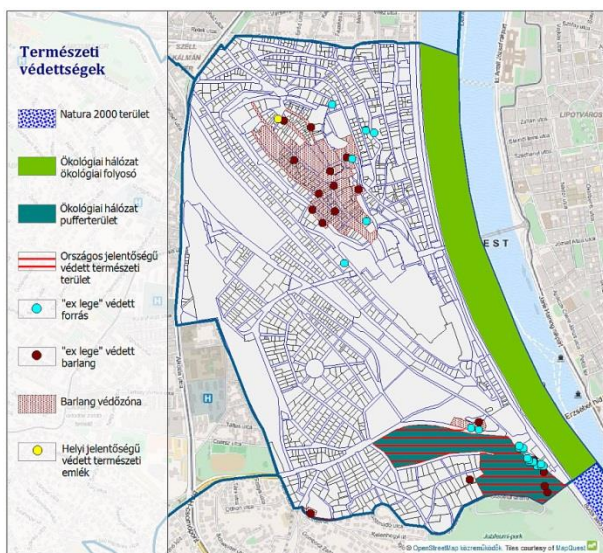
40. ábra Buda kataszteri térképe 1873-ból

Forrás: III. katonai felmérés

A Vérmező a vári helyőrség katonai gyakorlótere volt, majd katonai repülőtér lett a XX. század első felében. Abban az időben még gyakorlatilag egybefüggött a Városmajorral, és a Horváth kerttel, s így képezett „zöld éket” a lassan burjánzó városterületben. A Tabán karakteres beépítésű, kisházas falu a Gellért-hegy északi oldalán és a mai parkterületen. A Duna-part – Víziváros – árvízjárta terület. A Gellért-hegy déli oldala szőlőültetvényként üzemelt (bár ez ma a XI. kerület területe).

Tűzvész, háború és utána városfejlesztés eredményként alakult ki a mai parkokkal osztott városias táj.

Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

42. ábra Természeti védettségek az I. kerület területén

A kerület területét érintő védettségek EU és országos szintűek, Natura2000, országos jelentőségű védett természeti területek, értékek, illetve az országos ökológiai hálózat övezetei.

Natura2000 terület – HUDI 20034 SCI – a Duna medrét részlegesen fedve érinti a kerületet, határos a kerülettel a Gellért-hegy tövében.

Az országos ökológiai hálózat, ökológiai folyosó övezete a kerület keleti határát képező Duna medrét fedve érinti a kerületet. A Gellért-hegy területe az országos ökológiai hálózat, puffertérlet övezetével fedett.

Országos jelentőségű védett természeti értéként a Gellért-hegy parkos területét tartják nyilván. Szintén országos jelentőségű védett terület a várbarlangok felszíni területe

1.8. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

A zöldfelületi rendszer a település sajátos felépítésű, biológiai folyamatokkal és ökológiai törvényszerűségekkel jellemezhető alrendszere. A növényzettel borított zöldfelületeken túl biológiailag aktívnak számítanak a vízfelületek is. A településszerkezetet átszövő, tagoló városi szabadterek rendszere foglalja magába a területi és lineáris zöldfelületi elemeket. Ez a hálózat különböző jellegű és funkciójú, változatos zöldfelületi elemekből épül fel. A zöldfelületi elemek tipologizálhatók kiterjedésük, eltérő ökológiai jellemzőik, és rekreációs használatuk alapján.

Elhelyezkedéséből és beépítési jellegéből adódóan a kerületben összvárosi szinthez viszonyítva magas a zöldterületek aránya. A kerület területének közel 18 %-a tartozik zöldterületi övezetbe.

Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Rekreációs szempontból a közparkok, közkertek a meghatározóak, ezek alkotják a mozaikos elrendezésű zöldhálózatot, amelynek elemei korlátlan közhasználattal bírnak. A közhasználat elől elzárt, vagy korlátozott közhasználatú területek zöldfelülete szintén fontos strukturális alkotórész.

A zöldfelületi rendszer legjelentősebb területi elemei:

- Gellért-hegy parkja (városi park)
- Vérmező és a Tabán parkterülete (közpark)
- Horváth-kert, Döbrentei tér /Erzsébet-híd hídfő térsége (közkertek)
- Naphegy tér, Szilágyi Dezső tér (közkertek)
- Vár alatti kertek / Európa liget és a „várszoknya” (közkertek)
- Várkert-bazár (intézménykert)

Karaktervédelmet élvező és érdemlő fasorok, útfásítások:

- Attila út,
- Krisztina körút,
- Lovas út,
- Palota út
- Tóth árpád sétány,
- rakparti sétány

A zöldfelületi rendszer alapját azok a parkosított területek jelentik, amelyek vagy hadászati szempontból vagy terepadottságok miatt a történelem folyamán sem voltak beépítettek, illetve bontások révén váltak szabad térré. A budai térség zöldfelületi rendszeréhez összefüggő zöldfelületekkel, sétányokkal kapcsolódik. A Hűvösvölgy felől benyúló zöld ék része a szomszédos kerületben lévő Városmajor, folytatását a Vérmező, a Horváth-kert, a Tabán és a Gellért-hegy parkja képezik. A zöldfelületi rendszer vonalas eleme a Duna parti fásított sétány, a „budai korzó”, amely a II. és a XI. kerületek felé gyalogos kapcsolatot biztosít. A korzó és a Duna között sajnos nincs közvetlen kapcsolat az izoláló hatású a rakparti út miatt.

Városrészek eltérő karakterű zöldfelületekkel rendelkeznek:

- Vár területén kisebb kertek, díszter jellegű teresedések,
- Gellért-hegy oldala morfológiai viszonyok miatt nagyrészt beépítetlen védett terület,
- Duna mentén a Fő utcára felfűződő teresedések már a középkorban is beépítetlenek voltak, alapját képezve a mai tereknek,
- a várlejtők és a Vár alatti terület katonai gyakorló- és felvonulási terület volt,

- Tabán területének parkosítása csak a múlt század második harmadában kezdődött meg.

A Gellért-hegy oldalát nagykiterjedésű zöldfelület borítja, amely országos jelentőségű védett természeti terület. A hegy, a Várhegy mellett, a budai panoráma meghatározó eleme, fontos turisztikai célpont (magaslati pont). Ez a főváros leglátogatottabb, legterheltebb természetvédelmi területe. Természeti és zöldfelületi értékei mellett épített elemeket is találunk a parkban: egy 80.000 m³-es víztározót és a névadó Gellért püspök szobrát.

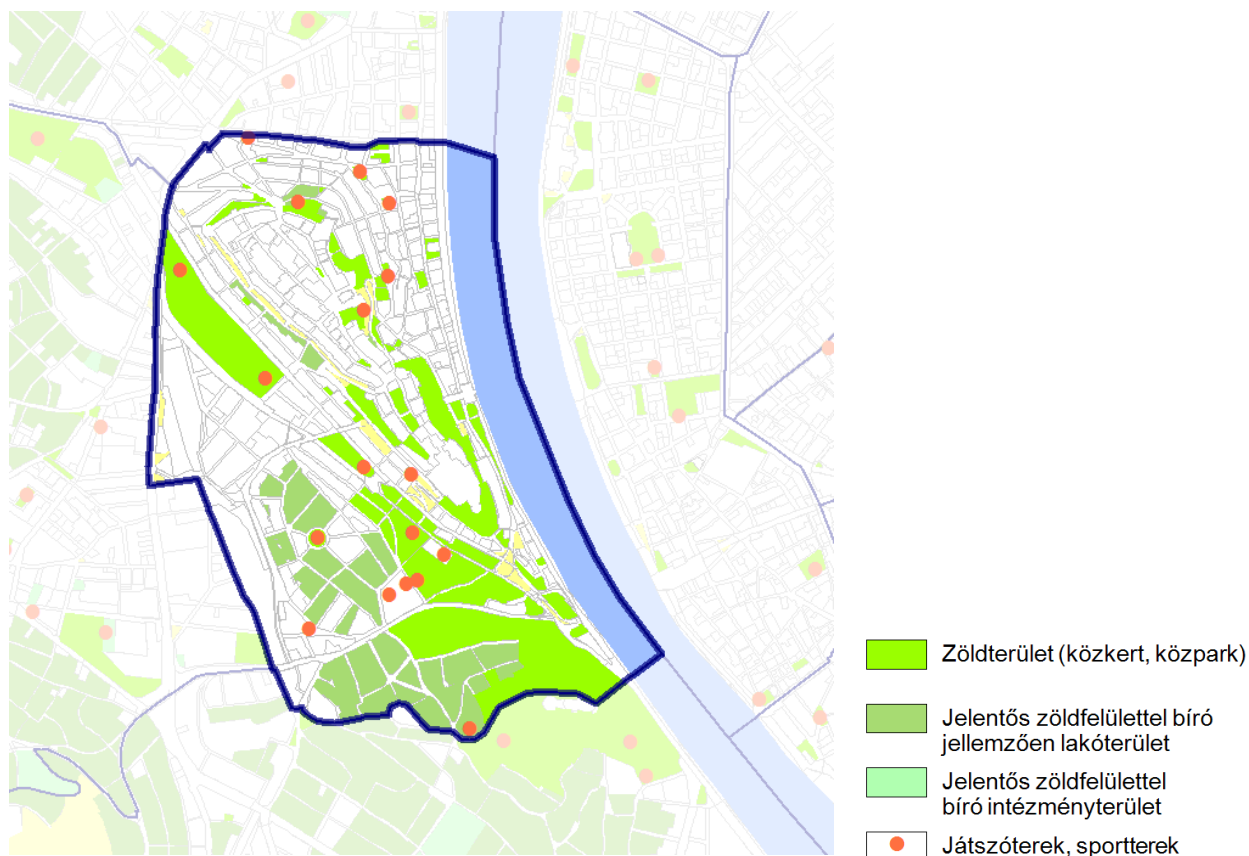
A Gellért-hegyi parkhoz kapcsolódó zöldfelület a Tabán közparkja. A több idősebb, értékes faegyedeket tartalmazó park a helyi és a térségi lakosságnak rekreációs igényeit elégíti ki. A park és a hozzá kapcsolódó intézmény több játszótér és sportpályát (focipálya, tenispályák) foglal magába.

Az Attila út és a Krisztina körút közti sávban szintén jelentős zöldfelületek találhatók, amelynek része a Horváth-kert. A komplex közpark játszótér is magába foglal, növényállománya több idős egyedet tartalmaz.

A szomszédos kerület felől benyúló zöld ék folytatásában található Vérmezőt, amely jelenleg városi park, a második világháború előtt katonai gyakorlóterként használták, majd törmelékkel töltötték fel és parkosították. A parkban több szobor és játszótér is megtalálható, a napozórétet napszakonkénti váltásban kutyások és családok veszik birtokukba.

A fő utcára fűződik fel több tér, amelyek átjárást biztosítanak a Duna menti korzóra. Ilyenek a Szilágyi Dezső tér, a Batthyány tér, és a korzóhoz kapcsolódó térként foghatjuk fel a Döbrentei teret is.

A Nap-hegy és a Gellért-hegy területén magas zöldfelületi arányú lakótelepek találhatók, amelyek a kerület klimatikus viszonyainak javításában is jelentős szerepet töltenek be.

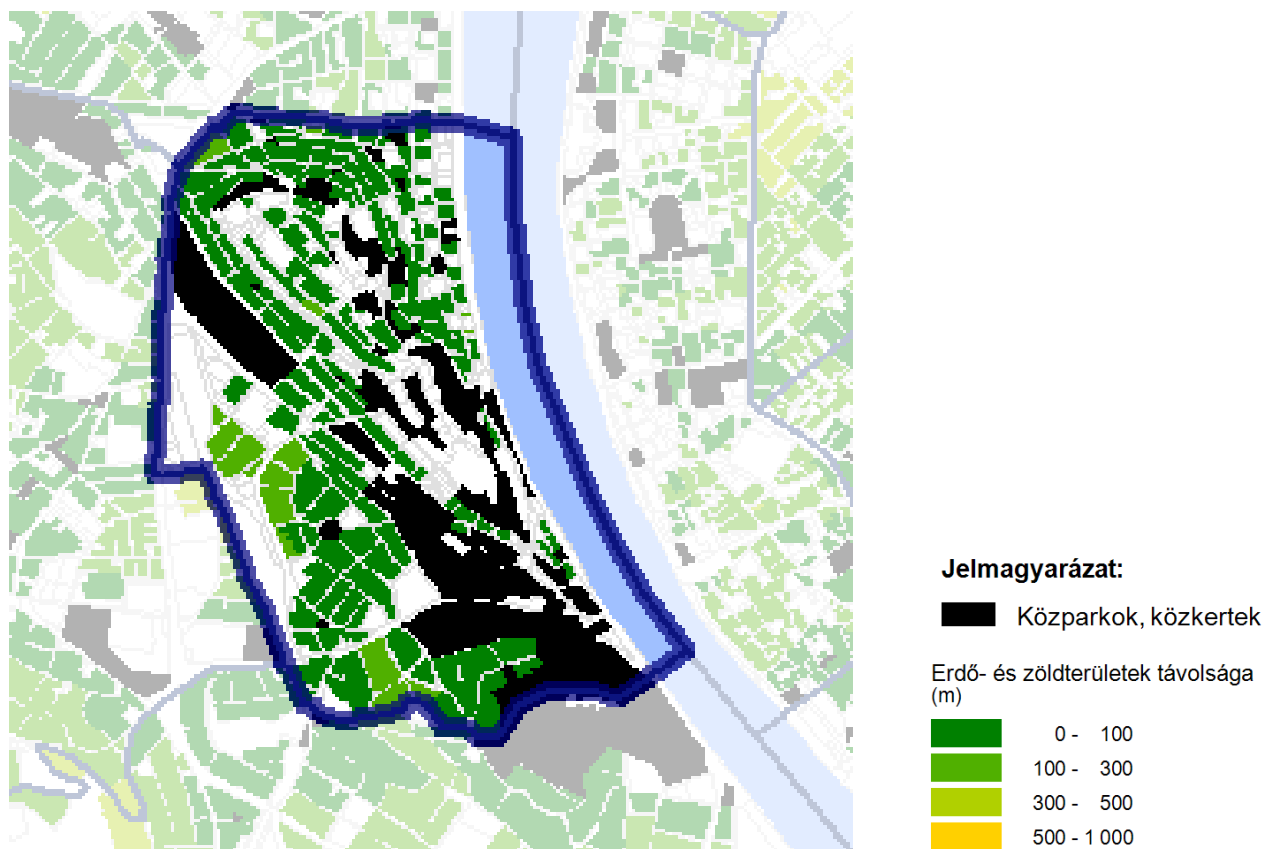
Zöldfelületi ellátottság értékelése

A zöldfelületi ellátottságot meghatározza egyrészt a közkertek, közparkok nagysága és térbeli elhelyezkedése, másrészt a településen található zöldfelületek intenzitás értéke.

Közkertek, közparkok

A település zöldterületi ellátottsága a közösség által igénybe vehető zöldfelületek nagyságától (funkcionális kínálatától), illetve ezek térbeli elhelyezkedésétől függ. A közösségi zöldfelületek típusonként eltérő funkcionális és rekreációs szereppel, valamint eltérő vonzáskörzettel bírnak. A mozaikosan elhelyezkedő kisebb közkertek a napközbeni rekreációt biztosítják, a komplexebb funkcióval rendelkező parkok az egész napos rekreációban játszanak szerepet. A vonzáskörzet mérete, kiterjedése a zöldfelület funkciójától, a környező lakóterületek elhelyezkedésétől, valamint a korlátozó tényezők lététől és elhelyezkedésétől függ. A településszerkezetből fakadóan az egyes városrészek zöldfelületi ellátottságát más-más típusú zöldfelületek biztosítják.

A zöldterületek távolsága alapján a kerületi lakóterületek nagyobb hányada jól ellátott a kerületben, a közkertek, parkok megközelítési távolsága kedvező, átlagosan 0 és 100 méter közötti, de rosszabb esetekben is 300 méternél kevesebb.

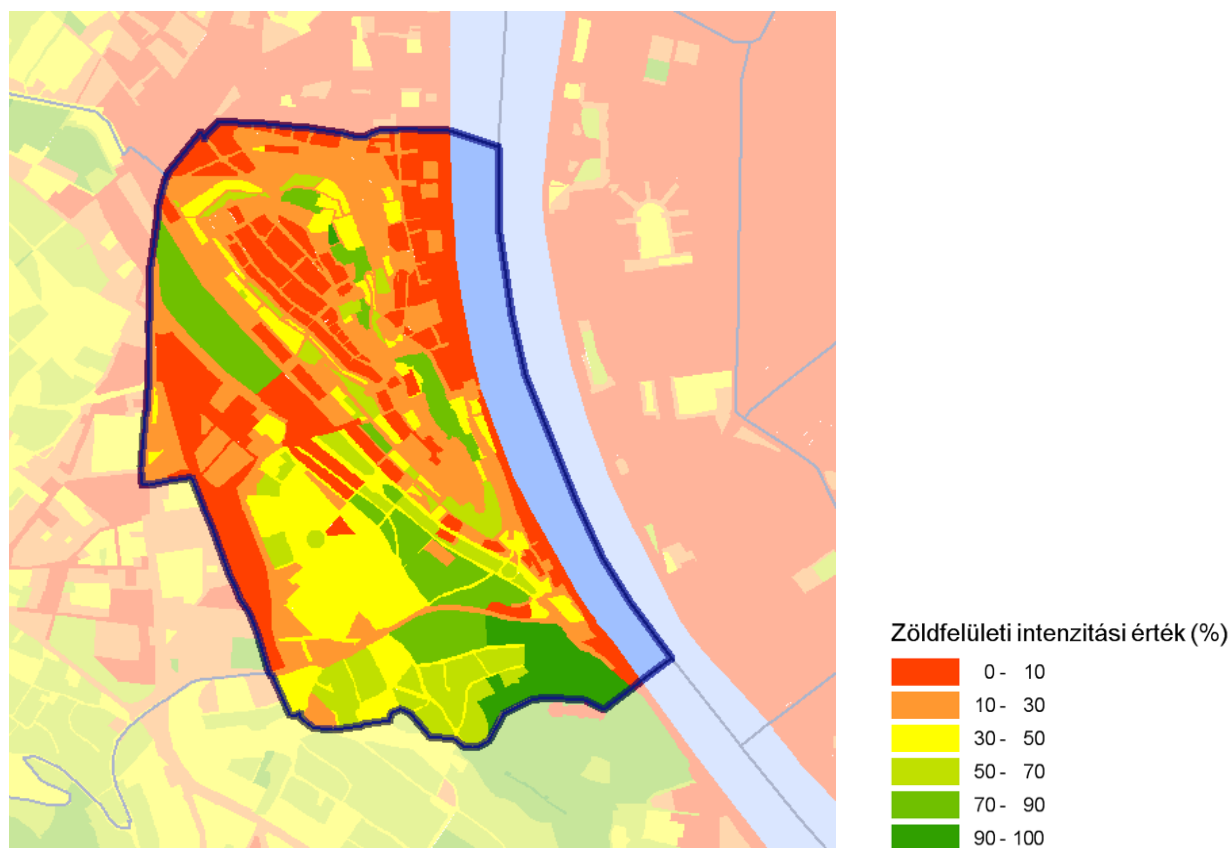
44. ábra Közparkok, közkertek és erdőterületek lakóterületektől való távolsága

Forrás: Budapest 2030

A zöldfelületi zöldterületi ellátottságot a kiszolgálandó lakosság száma is nagymértékben alakítja. Az 1 főre jutó zöldterületek nagysága a zöldterületek (közkertek, közparkok) összesített területe összevetve a kerület lakosszámaival. Az egy főre jutó zöldterület nagysága a kerületben 25 m², amely igen kedvező érték. A közkertek, közparkok állapota vegyes képet mutat, az elmúlt években több zöldfelület, illetve zöldfelületi jellegű intézmény esetében (Lánchíd park, Batthyány tér, Várkert bazár) felújítások is történtek.

Zöldfelületi intenzitás

A zöldfelületi intenzitás másik meghatározó indikátora zöldfelületi ellátottságnak, és ezáltal a települések élhetőségének. A zöldfelületek közvetetten, illetve közvetlenül hatással vannak a városklímára, közvetett módon pedig az élővilágra és az emberre is. A Zöldfelület Intenzitás érték (ZFI) a zöldfelület intenzitását jellemző %-érték, mely az adott területre eső zöldfelületek arányát (területi kiterjedés és borítottság minősége is) fejezi ki. Az érték nagysága nem egyezik a zöldfelületek tényleges nagyságával. (Pl. egy zárt lomkorona szint alatt lévő szilárd burkolat nem érzékelhető a felvételeken.)

45. ábra Zöldfelületi intenzitás érték, 2010.

Forrás: BCE, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék, Landsat TM5 műholdfelvétel felhasználásával)

Az ábrán látható, hogy a kerület nagy része (a történelmi városrészek) alacsony zöldfelületi intenzitású. Kirajzolódnak viszont a magas aktivitás értékű, ökológiai szempontból is értékes területek, mint a Gellért-hegy és a Tabán parkja, a Vérmező, magas zöldfelületi aránnyal rendelkező Gellért-hegyi lakótertek.

SWOT / TÁJ- ÉS TERMÉSZETI KÖRNYEZET, ZÖLDFELÜLETEK

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
▪ Források a Gellért-hegyben; ▪ Országos jelentőségű védett természeti terület; ▪ Kedvező geomorfológiai adottságok ▪ A kerület hosszú Duna-parttal rendelkezik ▪ Duna-parti városkép páratlanul látványos és értékes - Világörökség ; ▪ Történeti múlttal rendelkező zöldfelületek; ▪ Magas az egy főre jutó zöldfelület aránya (Tabán, Krisztinaváros és Nap-hegy területein); ▪ Nagy egybefüggő, egymással kapcsolatban lévő parkok (Ördög-árok vonalán megmaradt park-vonulat); ▪ Várbarlang és mesterséges járatok turisztikai értéke.	▪ Duna mesterséges mederkialakítású, nincsenek folyópartot kísérő vizes élőhelyek; ▪ Nincs közvetlen vízparti kapcsolata a Duna-parti korzónak az izoláló hatású rakparti utak miatt; ▪ A forráshiányos kerületi zöldfelület-gazdálkodás miatt a zöldfelületi értékek fokozatos degradációja, emiatt már jelenleg is zöldfelületek jelentős része közepes, illetve kevésbé jó állapotú; ▪ Alacsony zöldfelületi arányú belső területek (Vár, Víziváros); ▪ Sérülékeny nyílt karsztterület a Várhegyen és a Gellért-hegyen.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
▪ A déli Várkert revitalizációja kiemelt állami beruházásként megújulhat; ▪ A fővárosi jelentőségű parkvonulat (Gellért-hegy – Tabán – Vérmező) minőségi fejlesztésének lehetősége fővárosi együttműködéssel; ▪ A Duna-part fejlesztése prioritás a magasabb rendű fejlesztési tervekben és a fővárosi fejlesztési szándékokban, mely a kerület számára jobb kapcsolatot eredményezhet Duna-parttal.	▪ Forráshiány (Főkert) miatt a fővárosi jelentőségű zöldfelületi értékek pusztulása; ▪ Turisztikai vonzerőből adódó túlhasználat a közterületeken.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

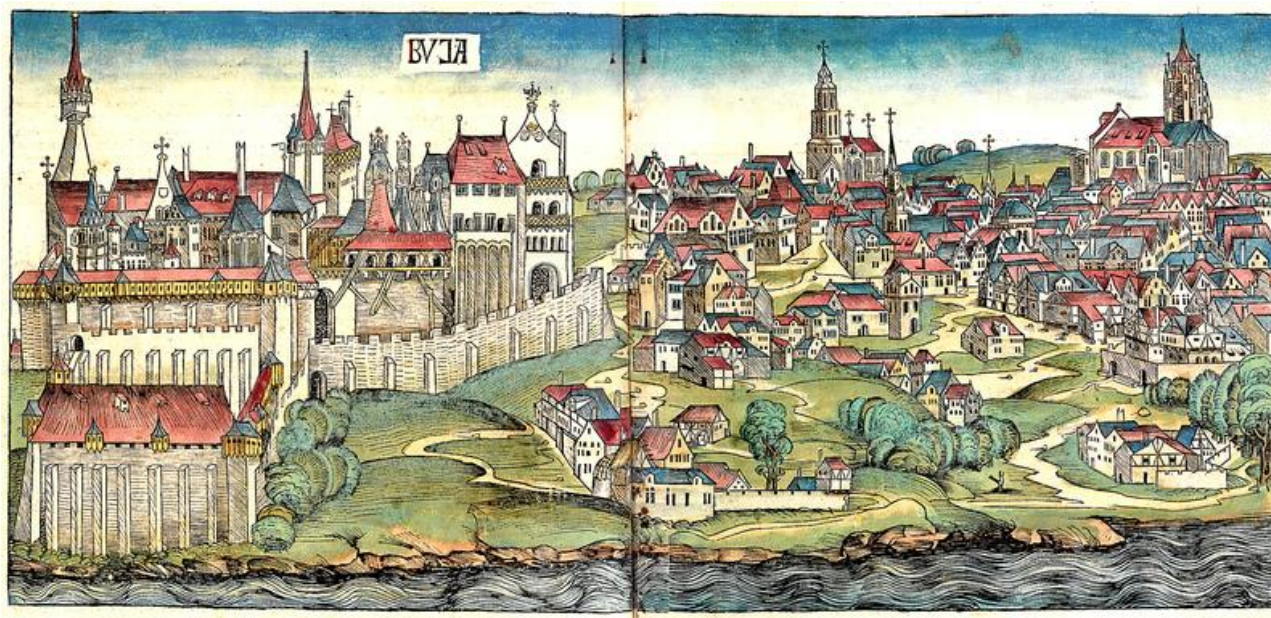
- Gellért-hegy OTVT, ex lege védett források, barlangok kezelésének fejlesztése;
- Nyílt karszt (Várhegy) védelme a szennyezések ellen;
- Természetvédelem és turizmus érdekeinek egyeztetése, természeti területek tehermentesítése;
- Ökológiai értékkel (élőhelyekkel) rendelkező területek megtartása, biodiverzitás megőrzése;
- Tájegységek morfológiai határa okán meglévő táj, tájképi potenciál (Duna-part) megőrzése.
- A gazdasági válság miatt a zöldfelületi, környezetrendezési fejlesztések (néhány kivételtől eltekintve) hátrányba kerültek az egyéb, fontosabbnak ítélt, vagy elkerülhetetlenül szükséges beavatkozások mellett.
- Közparkok, közterek fejlesztése, szabványoknak megfelelő játszóterek kialakítása;
- Zöldfelületek rekreációs és sportfunkciót is kielégítő fejlesztése (szabadtéri fitness, futókörök stb.)
- Ördög-árok völgy – Vérmező, Tabán park- és kertvonulat megőrzése, minőségi fejlesztése;
- Zöldfelület-hiányos területeken új zöldfelületek és aktív felületek létesítése (lakóházudvarok, tűzfalak zöldítése);
- Zöldfelület-fenntartás intenzifikálása;
- Fokozottan allergén növények „kiszorítása” a zöldfelületekről.

1.9. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.9.1. Az épített környezet értékei

Településszerkezet történeti kialakulása

A budai várhegynek kialakulása a középkorra vezethető vissza.

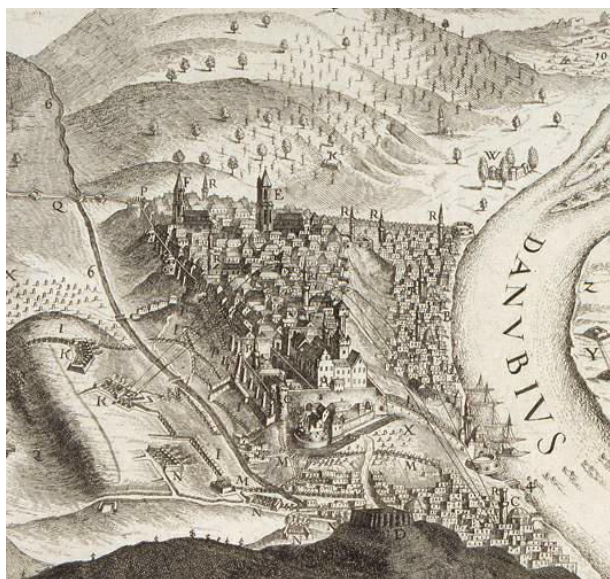

46. ábra Buda legkorábbi ismert ábrázolása Hartmann Schedel Világkrónikájában (1493)

IV. Béla (1235-1270) uralkodása alatt, tartva az mongol támadásoktól, jól védhető területet keresett a királyi székhely számára. A Budai Várhegyen a terepviszonyok alkalmasak voltak a védekezésre és előnyös, központi elhelyezkedése is előnyössé tette. A falakkal övezett és tornyokkal erősített városba betelepítette a tatárjárás után, a környező területeken életben maradt lakosokat. A kezdetektől két jól elkülöníthető területi egységből állt, a polgárvárosból és a palota épületekből.

Károly Róbert (1303-1342) Budát már, mint az ország fővárosát említette, annak ellenére, hogy székhelyét áthelyezte Visegrádra, alkalmasabbnak tartotta a királyi rezidencia számára. Zsigmond király (1387-1437) uralkodása alatt jelentős építkezéseket kezdeményezett a várban. Kibővítették az erődítéseket és megépítették a gótikus királyi palotát. A Budai vár az ő idején vált európai méretű uralkodói rezidenciává. Zsigmond terve volt Buda és Pest állandó híddal való összekötése, amelynek építését el is kezdték, de birodalom bővülésével székhelyét áthelyezte Pozsonyba, a híd építése nem folytatódott.

Mátyás király uralkodása alatt (1458-1490) a palotát átépíttette, jelentősen bővítette – a gótikus elemeket reneszánsz architektúra váltotta, elsősorban a belső terekben, amelyek a királyi „fényűzéshez” méltó, pazar díszítéssel készültek, a termekben padlófűtéssel. Jelentős számú fürdő is épült a palotában. A Biblioteka Corviniana létrehozása a tudás fontosságát jelképezte: a könyvtárban 2-3000 kötet volt elhelyezve, zárt és nyitott polcokon. 1526-ban a végzetes mohácsi csata után a magyar királyság összeomlott. A Budai vár lakói és a királyné, udvartartásával együtt elmenekült. II. Szulejmán elfoglalta Buda Várát, az itt maradt reneszánsz kultúra értékeit elvitte, majd felégette a várost és elvonult. Kis idő múltán azonban a magyar trónkövetelők viszálykodását, kihasználva, ismét elfoglalta Budát, majd ezek után 145 éven keresztül török fennhatóság alatt maradt.

47. ábra Buda ostroma 1684

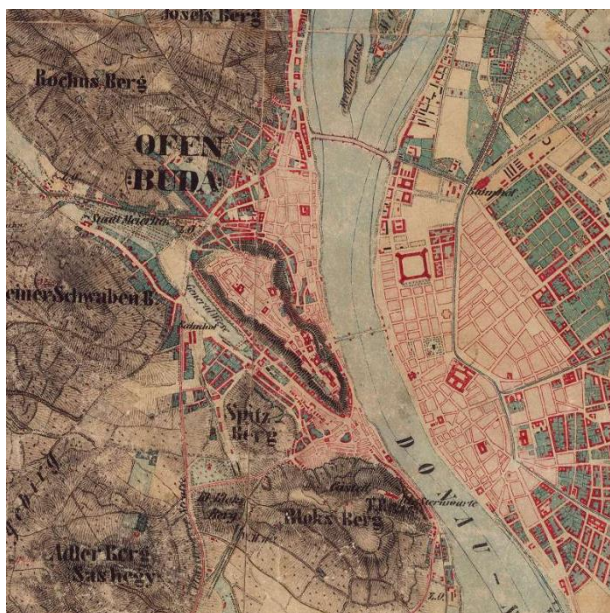
A Budai vár építészeti arculat megváltozott: a templomok a mohamedán előírások szerint átalakultak, az egykori fényes királyi palotát szertárként, raktárként használták. A török elleni szövetségesek csupán 1686-ban tudták visszafoglalni a várat.

1687-ben az utazó Toliuss Jakab, útrechti professzor a következőket írta a visszafoglalt várról:

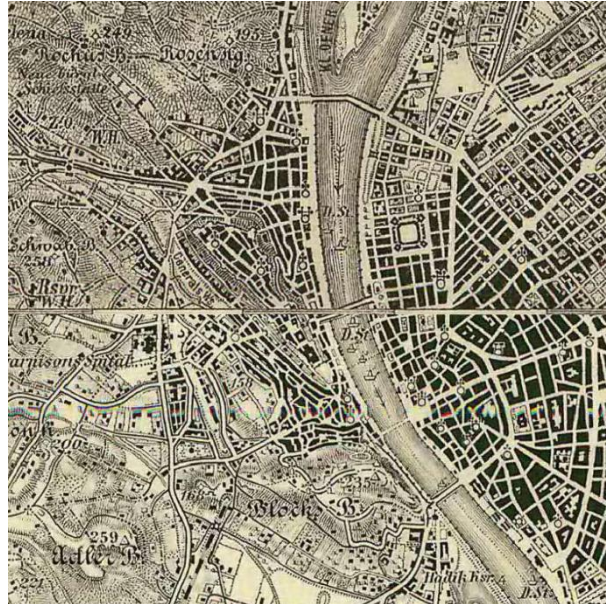
„A hajdan oly büszke és pompás vár és város a rettenetes ágyúzástól romhalmazzá volt löve, az egész városban egyetlenegy ép házat nem találtam.”

A török kiűzését követően, várfalak megerősítésén túl kaszárnyák, szertárak épültek. A törmelékekkel a várfalak mögötti területeket töltötték fel, az így kialakult „teraszokkal” területe jelentősen növekedett.

Új palota építését Mária Terézia (1740-1780) rendelte el, de az elkészült épület sosem vált királyi szálláshellyé. Többszöri funkcióváltás után, 1777-ben a Magyar Tudományos Egyetem részére adták át.

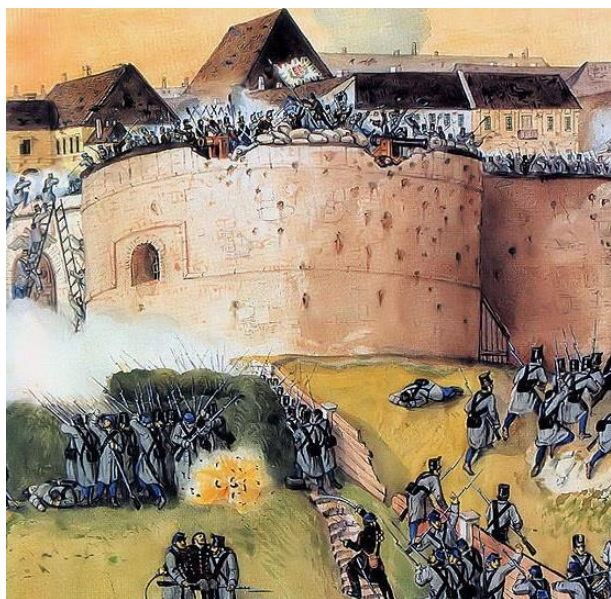
48. ábra Második katonai felmérés (1806-1869)

49. ábra Harmadik katonai felmérés (1869-1887)

1839-ben megkezdődött Budát és Pestet összekötő első állandó híd építése (Széchenyi lánchíd) melyet 1849-ben avatták fel. Döntően megváltoztatta a két városrész, Pest és Buda napi kapcsolatát.

Alagút épült (1852 -1857 között) a Várhegy alatt a Lánchíd folytatásában, Széchenyi gondolata alapján. Terveit Clark Ádám készítette. Az alagút összekötötte nemcsak a Duna két partját, de a Várhegy által megosztott két budai városrészt, a Vizivárost és a Krisztinavárost is. 1868 és 1870 között a keleti Várlejtőn, az alagút mellett építették meg a gőzsíklót, amely a Vizivárost, a Lánchíd budai hídfőjét a budavári Szent György térről kötötte össze.

50. ábra Az 1849-es ostrom Than Mór ábrázolásában

- A Várkert bazár Reitter Ferenc vázlata, majd Ybl Miklós terve alapján valósult meg. (1874)
- A Nagyboldogasszony templom (koronázási templom) melyet IV. Béla alapított romladozó állapotban volt: Schulek Frigyes tervei alapján építették át és az eredeti gótikus belső megmaradt részleteit restaurálták.
- 1895-ben Schulek „erőteljes” tanácsára a templomnak méltó környezetet biztosítandó határozták el a Halászbástya átépítését, megépítését és Szent István lovas szobrának elhelyezését.
- Magánépítkezések támogatása révén, nagyszámú építkezések folytak a vár környékén is.

1905-re a budai várpalota Európa szintű, korszerű királyi székhellyé válhatott volna, de Ferenc József a palotában csak látogatóként tartózkodott. Az utolsó „királyi esemény” a Budai Várban 1916-ban volt, IV. Károly megkoronázásával. A történelem sodrában a Budai Várpalota a két világháború között továbbra is kormányzósági központ maradt.

51. ábra Attila út 33., háttérben a Királyi Palota.

Az 1848-as forradalom és szabadságharc idején a Budai várnak kormányzósági szerepe nem volt, mégis igen komoly csaták színterévé vált, amikor 1849. májusában a magyar sereg elfoglalta a várat. A harcok következményeként az épületállományban jelentős károk keletkeztek. 1873-ban Pestet, Budát és Óbudát egyesítették, ekkor lett a város neve Budapest.

A kiegyezés után Andrássy Gyula miniszterelnök határozta el a magyar király méltóságához illő átépítését. A királyi palota tervezésével Ybl Miklóst bízták meg 1881-ben, majd az 1890-ben megkezdett építkezések irányítását Ybl halála után Hauszmann Alajos vette át.

A II. világháború végén a palota is romba dőlt. A hosszú ideig romos városrészt csak az 1960-as években kezdték felújítani. A világháború pusztításai után az újjáépítés során további károk keletkeztek: a palota homlokzata, kupolája nem az eredeti tervek alapján lett helyreállítva. Az újjáépítések után az épületek funkciója megváltozott: a Budavári Palotában kapott helyet a Budapesti Történeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár és többek között a Magyar Nemzeti Galéria. A Sándor-palota, az egykori miniszterelnöki rezidencia ma a Köztársasági Elnöki Hivatal székhelye.

Történeti településmag

A kerület legrégebben kialakult városrésze a Budai Várnegyed, majd a körülötte beépülő várlejtők és a Tabán. A várfalon belül spontán fejlődés révén létrejött polgári város napjainkban is őrzi a középkori

városszerkezetét, utcahálózatát, telekosztását, az épületek tömegalakítását. Ez az együttes a városegysítés előtt (névlegesen 1873) a Buda város központja volt. Napjainkban a városközpont tényleges szerepét nem tudná betölteni, elsősorban jelentős forgalom lebonyolítására alkalmatlan, szűkös utcahálózata és házállománya miatt. A XVIII. század végén, XIX. század első felében a várban és környékén sorra épültek a főúri paloták: az északi polgári városrészen pld. József nádor palotája, Sándor palota, Zichy gróf palotája, stb., melyek többsége ma is látható és a világörökség részét képező, értékes műemlék.

A Budavár szűkös telekviszonyai miatt a fejlődésnek indult város lakossága kiszorult a Várhegy alatti területekre ahol II. József (1780-1790) uralkodása alatt a „vár védősávját” feloldó rendelete után (egy ágyúlövésre a várfaltól nem lehetett építkezni) a várhegyi lejtők is kezdtek beépülni. A Tabánban az Ördögárok partján lévő törökkori utcahálózat kis vályogházai környékén késő barokk és klasszicizáló házak épültek a XVIII.-XIX. században. A Vízivárosban is fennmaradtak az eredeti utcahálózat nyomai, de beépítése városiasabb jellegűvé alakult, mint a Tabánban. A Krisztinaváros fejlődése csak II József uralkodása alatt kezdett kibontakozni. Az ország első kataszteri felmérését követően telkeket mértek ki a városrész területén.

Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A régészeti örökség leírása a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 71. § (1) bekezdése szerinti, a Lechner Lajos Tudásközpont által vezetett közhiteles hatósági nyilvántartásban található adatokon, az ide vonatkozó szakirodalmon, a Magyar Nemzeti Múzeum Adattárában található leletmentési dokumentációkon és a helyszíni szemlén alapul.

Történeti leírás, régészeti örökség

A kerület területének szinte egésze kutatásra érdemes régészeti, művészettörténeti és építészeti szempontból. A terület korai emlékei tipikusan temetkezések és azok tárgyai. A római kor előtti települések maradványai is temetkezések, de házhelyek, tűzhelyek, alapozások, temetők is. A kerület területén már Kr. e. 700-ból származtatott réz- és bronzkori telep maradványokat is találtak.

Régészeti és épített emlékekre találhatunk:

- a Várhegytől délre, a Gellért - hegyen és a hegy aljában réz- és bronzkori telepek maradványai, (Kr. e. 700 előtt),
- a kerület egész területén korai illír és preszkíta maradványok (Kr. e. 7-6. század), ezek valószínűbb előfordulása a Duna - part és a Tabán,
- a Duna - parton és a Gellért - hegyen kelta, illír-pannon és venét-liburn nyelvű törzsek településeinek maradványai (kr. e. 5-2. század),
- a Duna nyugati partján elszórtan romanizált eraviszkusz települések maradványai (Kr. e. 2. - Kr. u. 1. század),
- a Duna nyugati partján a partvonal mellett, a tabáni rév környékén és főleg a völgyekben római letelepedés emlékei, több átalakítási és újjáépítési ütemben, a háborúk, háborús katasztrófák és újrarendezések függvényében (Kr. u. 1-5. század); falvak, majorságok, auxiliáris légiós táborok, őrhelyek, vízvezetékek, olykor kevert lakosságra utaló nyomokkal,
- népvándorlás kori szvéb, gót, hun, langobard, gepida emlékek, keveredve egyéb néptörzsek emlékéanyagával, elsősorban a korábbi római letelepedések helyén, azok építményeit felhasználva (4-7. század), illetve védett völgyekben, a kerület területén elsősorban a várhegy nyugati oldala előtti völgyben,
- a stabil avar-kori letelepedés emlékei a Tabán, Gellért-hegy, Hegyalja út, Attila út, budai Várhegy helyén (6-8. század),

- újabb ideiglenes és vegyes korszak, frankokkal, szlávokkal, avarokkal a Duna-parton (8-9. század),
- honfoglalás kori emlékek a budai hegyeken, valamint a Tabán területén és a tabáni rév környékén (9-10. század),
- Árpád-kori emlékek a budai Várhegyen, Tabán területén (10-14. század), és a Vizivárosban,
- vegyesházbeli királyok román, korai gótikus és gótikus építészeti emlékei a Várban, a Viziváros, a Krisztinaváros és a Tabán területén (14-16. század),
- török kori emlékek a Várban, a Vizivárosban, és a Tabánban, (16-17. század),
- törököktől történt végleges visszafoglalás (1686) utáni barokk emlékek, tipikusan igénytelenül átalakított korábbi épületek és provizóriumok, valamint katonai létesítmények; raktárak, kaszárnyák, védőművek tipikusan a Vár területén (17. század vége, 18. század eleje),
- igényes barokk emlékek, lakó és középületek a Várban és a falak előtt (18. század),
- a barokk és a klasszicizmus közötti átmeneti korszak (copf, korai klasszicizmus) ritka emlékei a Vár, Viziváros és Krisztinaváros területén (18. század vége, 19. század eleje),
- a klasszicizmus emlékei a kerület területén, a Gellért-hegyet kivéve (19. század első fele)
- az építészeti romantika epizódjának emlékei a kerület területén, a Gellért-hegyet kivéve (1850-es-1860-as évek)
- a 19. század második fele és az első világháború vége közötti összetett építészeti korszak egymással keveredő eklektikus, szecessziós, premodern emlékei a kerület területén,
- az első világháború utáni neobarokk és a tovább élő premodern emlékei a kerület területén (1920-as évek, kb. 1935-ig),
- – az 1930-as évek német és olasz ihletésű modern építészetének emlékei a kerület területén (1930-as évek, 1944-ig),
- a második világháború emlékei a kerület területén; halottak, ideiglenes temetések, aknák, romok.
- a második világháború utáni eklektika emlékei a kerület területén (1950-as évek),

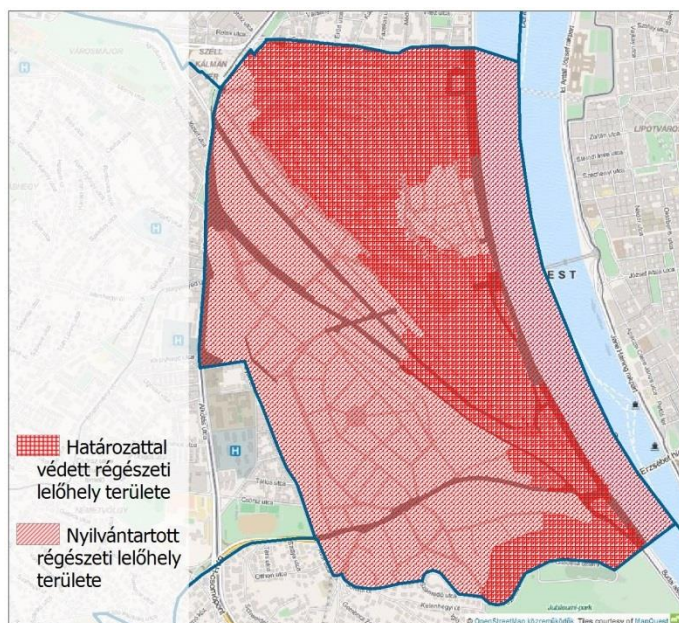
1946-ban megkezdődött a vár és a polgárváros régészeti feltárása és helyreállítása is.

Régészeti védettségek: területi és egyedi

A kerület teljes területe nyilvántartott régészeti lelőhely, a Budai Várnegyed teljes egésze, a Viziváros, a Tabán és a Gellért-hegy részterületei pedig határozattal védett régészeti lelőhely területek.

52. ábra Az I. kerület régészeti területei

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

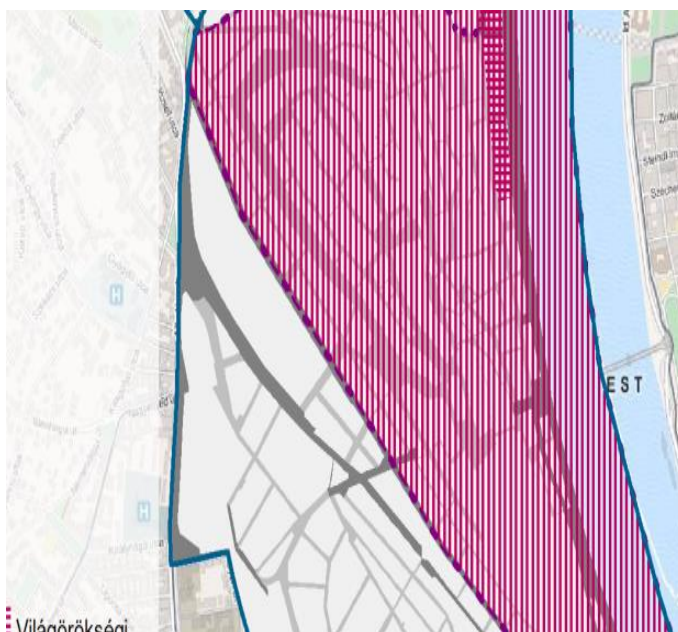
Világörökségi és világörökségi várományos terület

Az Országgyűlés az egyetemes értékek megőrzéséhez szükséges rendelkezések megállapítása érdekében megalkotta a 2011. évi LXXVII. Törvényt a világörökségről.

A törvény meghatározta a

- világörökségi helyszín,
- világörökségi helyszín védőövezete,
- világörökségi várományos helyszín
- világörökségi várományos helyszín védőövezete

Az UNESCO Világörökség Bizottsága 1987. december 11-én vette fel a világörökségek listájára a Budapest Duna-parti látképét és a Budai Várnegyed. A Budai Várnegyed meghatározó eleme a Világörökségi területnek. Lakóépületeinek és középületeinek többsége értékes műemlék.

53. ábra Az I. kerület Világörökségi helyszínei

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Az I. kerületben a Világörökségi helyszín részét képezi:

- A Budai Várnegyed teljes területe
- A várlejtő az Attila úttól keletre
- A teljes Víziváros a Csalogány utcától déli irányba
- A Tabán a Kereszt utca – Hegyalja utca – Sánc utca vonaláig
- A Gellért-hegy a Sánc utca – Szirtes utca vonaláig

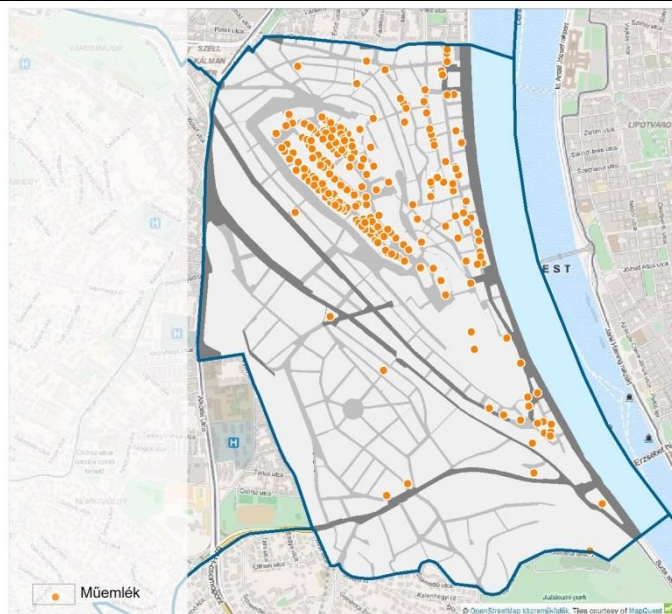
A kerület északi részén található Világörökségi várományos helyszín a római limes magyarországi szakasza a Ripa Pannonica. 2007 őszén Magyarország kulturális minisztériuma döntött, hogy az ország területén lévő limes-szakaszait jelölik a világörökségi címre. A „Danube Limes” projekt, amely a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal vezetésével folyik, fő célja a magyar és szlovák limes-szakaszok védelme és fejlesztése a világörökségi nevezés által.

Műemlék, műemlékegyüttes

Műemléki érték minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (ezek maradványa), valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt.

Az I. kerület területén a műemléki védetség alatt álló ingatlanok a Budai Vár, a Víziváros és a Tabán városrészek területén koncentrálódnak, azonban elszórtan a Gellért-hegy és a Krisztinaváros területén is találhatunk védelemmel érintett értékeket. A kerületben több mint 240 védett értéket tartanak nyilván.

A nyilvántartásba vett értékek jegyzékét a 4.2. számú melléklet tartalmazza.

54. ábra Az I. kerület műemlékei

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A kulturális örökségvédelemről szóló 2001. évi LXIV. törvény meghatározásában a műemléki területek:

- történeti táj
- műemléki jelentőségű terület
- műemléki környezet.

Műemléki jelentőségű terület

Az MJT törvényi meghatározása: „Műemléki jelentőségű területként kell védeni a település azon részét, amelynek jellegzetes szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva történelmi jelentőségű és ezért műemléki védelemre érdemes.”

Budapesten kormányrendelettel (7/2005. (III. 1.) NKÖM rendelet) nyilvánították műemléki jelentőségű területté a Budapest főváros területén világörökségi védelem alatt álló ingatlanokat.

Az I. kerületi MJT érintett területei:

- A Budai Várnegyed teljes területe
- A várlejtő az Attila úttól keletre
- A teljes Víziváros a Csalogány utcától déli irányba
- A Tabán a Kereszt utca – Hegyalja utca – Sándor utca vonaláig
- A Gellért-hegy a Sándor utca – Szirtes utca vonaláig

Műemléki környezet

A kulturális örökségvédelemről szóló 2001. évi LXIV. törvény 39.§. (2) bekezdése szerint „a védetté nyilvánított műemlék kormányrendeletben meghatározott környezete műemléki környezetnek minősül.”

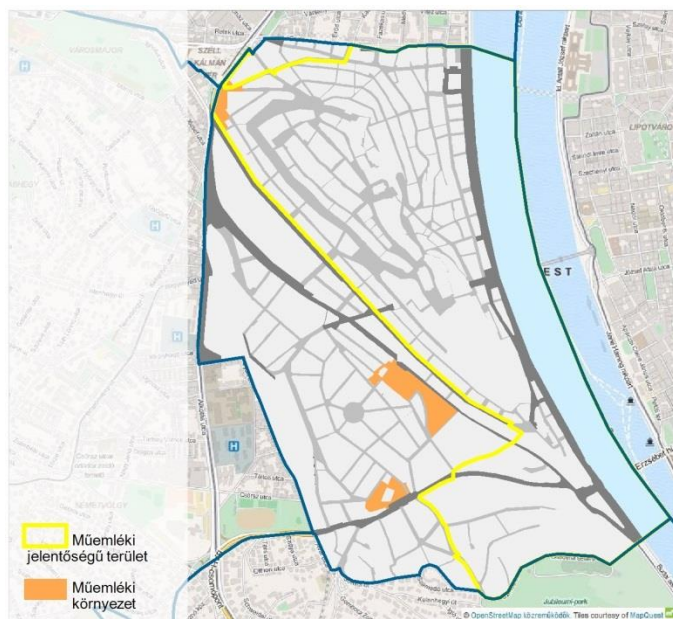
A kormányrendelet (3) bekezdése szerint „a 2013. január 1. előtt védetté nyilvánított műemlékkel vagy műemléki jelentőségű területtel közvetlenül határos telkek, a közterületrészek és a közterületrészekkel határos ingatlanok, valamint a védetté nyilvánításról szóló miniszteri rendeletben ettől eltérően kijelölt ingatlanok” szintén műemléki környezetnek minősülnek.

A 393/2012.(XII.20.) számú kormányrendelet 17.§-a szerint az alábbi telek jelölhető ki műemléki környezetnek:

- amely a műemléki érték telkével közvetlenül határos,
- amelyen az esetleges építési vagy más tevékenységek a műemléki érték állagát közvetlenül befolyásolhatják, vagy
- amelyen a műemléki érték megjelenését, értékeinek érvényesülését közvetlenül befolyásoló építmény áll.

55. ábra Az I. kerület műemléki jelentőségű területei és műemléki környezetek

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

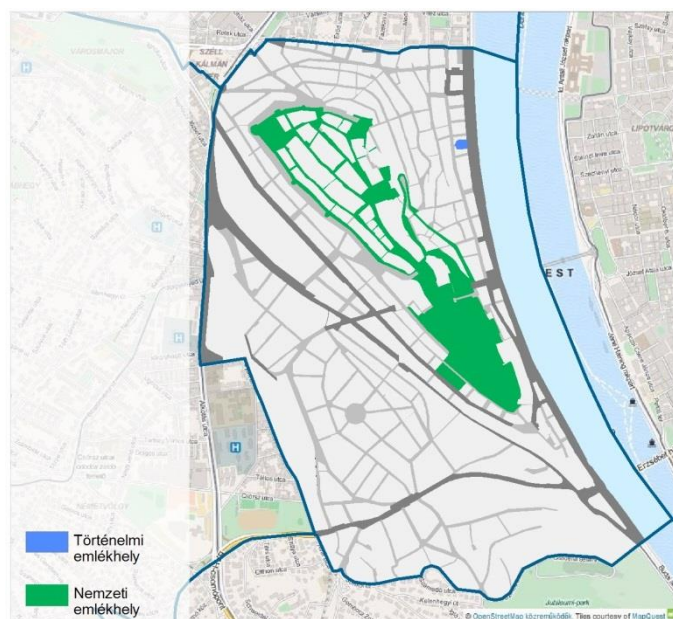
Nemzeti emlékhely, történelmi emlékhely

Nemzeti emlékhely

A nemzeti és történelmi emlékhelyek az ország történelmében központi szerepet betöltő helyszínek. 2012-ben a Magyar Országgyűlés bevezette a nemzeti és a történelmi emlékhelyek fogalmát és összesen 11 nemzeti és 36 történelmi emlékhelyet határozott meg. A nemzeti emlékhelyek listáját a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság javaslatára állította össze. A nemzeti és történelmi emlékhelyek listáját a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 2. számú melléklete tartalmazza. Az I. kerületben egy nemzeti emlékhely található, a Budai Várnegyed.

56. ábra Az I. kerület nemzeti és történelmi emlékhelyei

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Elhelyezkedés (városrész)

Nemzeti emlékhely lehatárolása

Várnegyed

A várfalon belüli közterületek közül a Szentháromság tér, a Dísz tér és a Szent György tér

a Budai Vár (Királyi Palota) épülete

Cím: 1014 Budapest, Szent György tér 2.

a Sándor-palota épülete

Cím: 1014 Budapest, Szent György tér 1.

a Mátyás-templom épülete cím:

1014 Budapest, Szentháromság tér 2.

a volt József-kaszárnya épülete

Cím: 1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 9.

a Hadtörténeti Intézet és Múzeum épülete

Cím: 1014 Budapest, Kapisztrán tér 2–4.

11. táblázat Nemzeti emlékhelyek

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Történelmi emlékhely

A történelmi emlékhelyek olyan kiemelkedő jelentőségű épített vagy természeti helyszínek, amelyek nemzetünk, vagy valamely hazánkban élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bírnak, ahol az ország politikai vagy kulturális életét befolyásoló és ezért megemlékezésre alkalmas intézkedések történtek. A történelmi emlékhelyet kormányrendeletben határozzák meg. Jelenleg 36 magyarországi emlékhely van kijelölve, ezek közül az I. kerületben 1 történelmi emlékhely található.

Kerület Megnevezés (tájékoztató jelleggel)

I. Szilágyi Dezső téri református templom

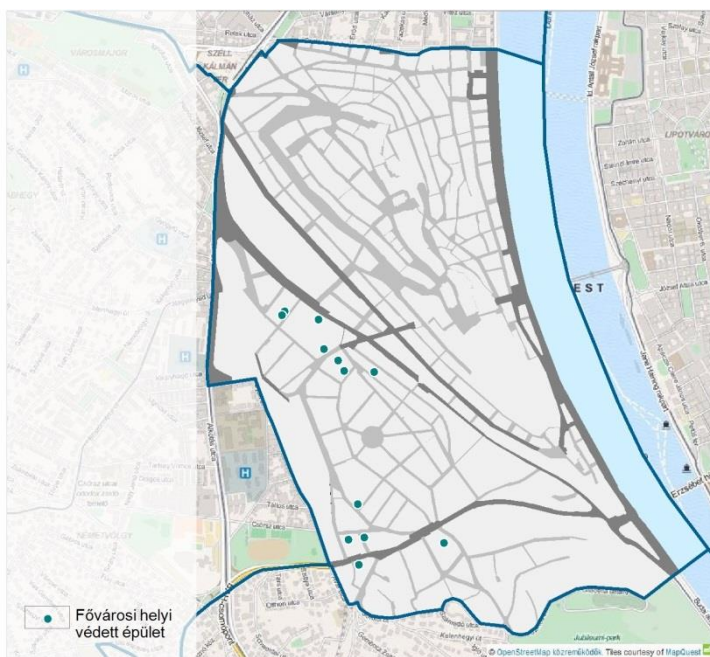
12. táblázat Történelmi emlékhely

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Helyi védelem**Fővárosi Helyi védelem**

Budapest főváros városképe és történelme szempontjából meghatározó építészeti örökség kiemelkedő értékű - műemléki védetség alatt nem álló - elemeinek védelme érdekében Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlése a 37/2013. (V.10.) Főv. Kgy. rendeletében határozza meg a helyi védetséggel kapcsolatos szabályokat. A rendelet új mellékletét a 13/2015. (III.16) önkormányzati rendelettel fogadták el.

AZ I. kerületben 17 helyi védett épület és építmény található. A védett értékek részletes jegyzéke a Melléklet 4.2. számú fejezetében található.

Az I. kerület nemzeti és történelmi emlékhelyei

Forrás: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ

Kerületi helyi védelem

A kerületben 2013.-ban készült el a kerületi helyi védelem alá helyezett épületek, épületrészek és látványok egységes jegyzéke, amely tartalmazza a 2008, 2009 és 2011-ben rendelettel elfogadott védett értékeket. A leltár nem csak védett épületeket, épületrészeket és látványokat tartalmaz, hanem szobrokat,

homlokzatokat és növényzetet is. A védelem alá helyezett értékek listáját a 4.2. számú melléklet tartalmazza.

1.9.2. Területfelhasználás vizsgálata

A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Az I. kerület a Duna jobb partján fekszik, területe 340,1 ha. A kerület északról a II. kerülettel, nyugatról a XII. kerülettel délről a XI. kerülettel, keletről pedig az V. kerülettel határos.

A fővárosi zónarendszerben az I. kerület kettő zóna (Duna menti, belső zóna) határán helyezkedik el. (Lásd. 1.2. fejezet *A kerületre vonatkozó településrendezési tervi előzmények vizsgálata* része - Budapest főváros településszerkezeti terve (TSZT 2015) pontjánál a térképi lehatárolást.)

A kerületben 5 fő karakterű városrész található, amelyek lehatárolását a 94/2012. (XII.27.) Fővárosi Közgyűlési rendelet 3. számú melléklete tartalmazza, amelyeken belül a kerületrészek egyedi sajátosságaik szerint további részekre bonthatók:

- Vár (1.) (Polgárváros, Palota negyed),
- Víziváros (2.),
- Tabán (3.),
- Gellért-hegy (4.),
- Krisztinaváros (5.) (Naphegy, Déli pályaudvar - Vérmező és környéke).

57. ábra Az I. kerület. kerületrészei

A Várhegy a Duna folyam partján magasodik a Budai hegység részeként, a Rózsadomb előhegyeként. A Duna-part irányából a Siklóval, egyébként autóbusszal közelíthető meg. Egész területén a gépjárműforgalom korlátozott. Hossza kb. 1,5 km, szélessége kb. 400 m. Legmagasabb pontjának tengerszint feletti magassága 175 m, Budapest sík részeihez képest pedig kb. 70 m.

A kerület szerkezetét, területfelhasználását alapvetően befolyásolta történeti kialakulása. Amíg a Budai várfal és környezete tulajdonképpen egy erődítmény volt, a várfalon belül összpontosult a település valamennyi funkciója. Itt voltak a település számára nélkülözhetetlen alapfunkciók, mint a piac, a templom(ok), az üzletek, szolgáltatók, valamint a királyi tartózkodó hely, a védsereg szállásolása, ellátása és az állandó népesség lakásai. Mikor a vár elvesztette stratégiai szerepét, a békésebb időkben benépesült a Várhegy lába, majd a védelmi szempontok ellenére a Várlejtők egy része. Így a kerületben jelen vannak egymás mellett a több száz éves, régi épületek valamint modern kor változó stílusú házai.

A kerület jelenlegi, tényleges területfelhasználása

Az I. kerület jelenlegi, tényleges területfelhasználásáról elmondható a vegyesség, azonban túlnyomórészt a lakódominancia és a városközponti területek a meghatározóak.

A **beépítésre szánt területek** közel felét (101,7 ha) lakóterületek teszik ki. A **lakóterületek** megoszlása jellemzően homogén, a kerületben csupán nagyvárosias és kisvárosias területekkel találkozhatunk, arányuk közel azonos. A **nagyvárosias lakóterületeket** főként a Víziváros, a Tabán (Naphegy térsége) és a Krisztinaváros (Attila út keleti oldala) városrészek területén helyezkednek el. A **kisvárosias területek** túlnyomóan a Naphegy felső területein, a Gellért-hegy és a budai Várhegy lankáin alakultak ki.

A kerületben a **vegyes, jellemzően városközponti területek** elsősorban a Budai Várnegyed területén, a Déli pályaudvar környezetében, a Krisztinaváros rakpart menti területein és a Várhegy lábánál, valamint a Széll Kálmán tér szomszédságában találhatók.

A kerület területének elenyésző hányadát adják a **különleges területek**. Ezek jellemzően közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló területek (Déli pályaudvar), honvédelmi és katonai területek (Hadtörténeti Múzeum), vízkezelési területek (Gellérthegyi víztároló), valamint rekreációs, szabadidős területek (Budavári Sport- és Szabadidőközpont).

A jelenlegi területfelhasználások az I. kerületben a több évszázados városfejlődés eredményeként kialakult állapotokat tükrözik, így az esetleges használatból eredő konfliktusok a történelem során rendeződtek, kedvező irányba alakultak. Ebből adódóan az I. kerületben nem jellemzőek a szomszédos területfelhasználás egységek konfliktusai. Ez alól azonban kivételt képez a TSZT 2015-ben a jelentős változással érintett területként megjelölt Déli pályaudvar és környezete. A pályaudvar szomszédságában található lakóterületek (Mészáros utca, Avar utca, Kosciuszko Tádé utca mentén) jelentős zajterheléssel érintettek, amelyek elsősorban a vasúti tevékenységből adódnak.

A **beépítésre nem szánt területek** tekintetében a kerület homogén szerkezetű. A 134,89 ha beépítésre nem szánt területből közel fele **zöldterület**, a fennmaradó területek pedig **vízgazdálkodási** és **közlekedési** területek. A zöldterületek aránya a nem beépíthető területek közel negyede, így az egy főre eső zöldterületek aránya a kerületben, a belső kerületekéhez képest kimagasló (~25 m²/fő)

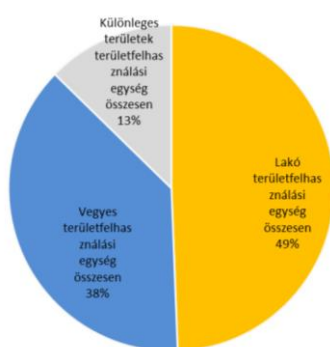
Az I. kerületben az alábbi tényleges beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek találhatók, az OTÉK által meghatározott területfelhasználási egység kategóriák közül:

Tényleges területfelhasználás az I. kerületben

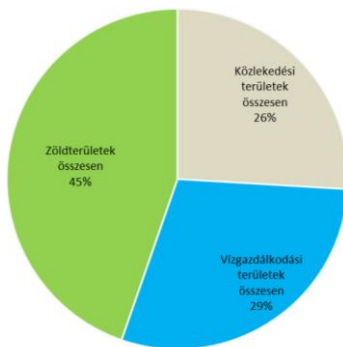
Beépítésre szánt területek			Beépítésre nem szánt területek		
Lakó területfelhasználási egység		ha	Közlekedési területek		ha
Nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú, zártudvaros beépítésű lakóterület	Ln-1	16,1	Közúti közlekedési terület	KÖu	35
Nagyvárosias, jellemzően zárt sorú, keretes beépítésű lakóterület	Ln-2	34,55	Közlekedési területek összesen:		35
Kisvárosias, jellemzően zárt sorú beépítésű lakóterület	Lk-1	9,81	Vízgazdálkodási területek		
Kisvárosias, jellemzően szabadonálló jellegű lakóterület	Lk-2	41,24	Folyóvizek medre és partja	Vf	39,62
Lakó területfelhasználási egység összesen		101,7	Vízgazdálkodási területek összesen:		39,62
Vegyes területfelhasználási egység			Zöldterület		
Városközpont területe	Vt-V	74,68	Közkert, közpark	Zkp	47,88
Intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű terület	Vi-1	0,45	Városi park	Zvp	12,39
Intézményi, jellemzően szabadonálló jellegű terület	Vi-2	2,96	Zöldterületek összesen:		60,27
Vegyes területfelhasználási egység összesen		78,09	Beépítésre nem szánt területek összesen:		134,89
Különleges területek területfelhasználási egység					
Nagyterjedésű rekreációs és szabadidős terület	K-Rek	2,53			
Honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célra szolgáló terület	K-Hon	1,44			

Közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló terület	K-Közl	16,1
Vízkezelési területek	K-Vke	6,07
Különleges területek területfelhasználási egység összesen		26,14
Beépítésre szánt területek összesen:		205,93

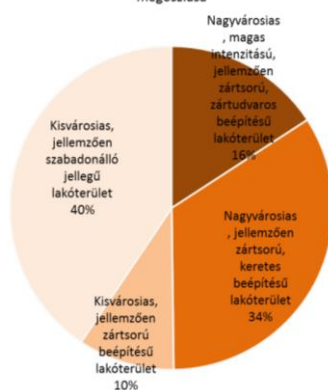
Tényleges beépítésre szánt területek megoszlása

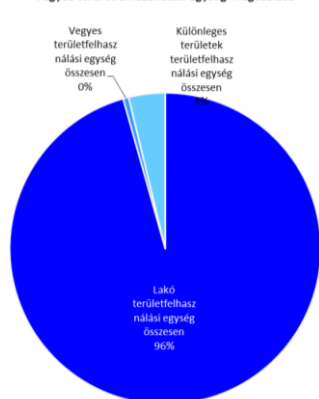
Tényleges beépítésre nem szánt területek megoszlása

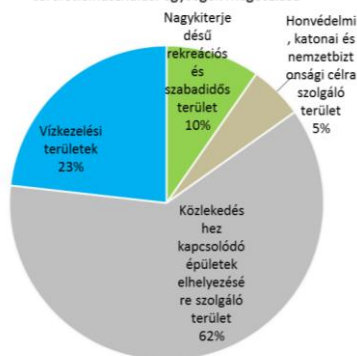
Tényleges lakó területfelhasználási egységek megoszlása

Vegyes területfelhasználási egység megoszlása

Tényleges különleges beépítésre szánt területfelhasználási egységek megoszlása

58. ábra Tényleges területfelhasználás az I. kerületben

A kerület területfelhasználásának konfliktusai

Az I. kerület építészeti és településképzési karakterének kialakulása egészen 1243-ig vezethető vissza, amikor is megkezdődött a vár építése. A kerület jelentős részének a kialakulása a távoli múltba gyökerezik, ezért a városrész jelentős részének építészeti és településképzési karaktere kialakult, beállt. Ebből adódóan, a TSZT 2015 szerinti tervezett területfelhasználás tükrözi a tényleges, valóságban meglévő területfelhasználást.

A kerületben azok a térségek, ahol a tervezett és a tényleges területfelhasználás között konfliktus keletkezik, elsősorban az olyan átalakuló, funkcióváltó területek, amelyek a történelmi városfejlődés során nem tudtak asszimilálódni a környező városszövettel. Ilyen térség a Déli pályaudvar és környezete, amely fejlesztésére ugyan több évtizede is születtek tervek, azonban kisebb-nagyobb felújításokon kívül jelentősebb változás nem történt.

A pályaudvar a Krisztinaváros városrész nyugati oldalán található, majd 1,5 km hosszan terül el az Alkotás utca és az Avar utca mentén. A terület jelenleg vasúti közlekedési terület, az Alkotás utca mentén kisebb kereskedelmi - szolgáltató egységek és az Intramasz irodaház található. A TSZT 2015 a területre kétszintes területfelhasználást határoz meg. A tervezett domináns területfelhasználás a közlekedéshez kapcsolódó

épületek elhelyezésére szolgáló terület, a második szint pedig vegyes városközponti terület. A pályaudvar területének felújítása, funkcionális megújítása nemcsak kerületi, hanem összvárosi érdekeket is szolgálna.

1.9.3. Telekstruktúra

Jellemző telekmorfológia és telekméret

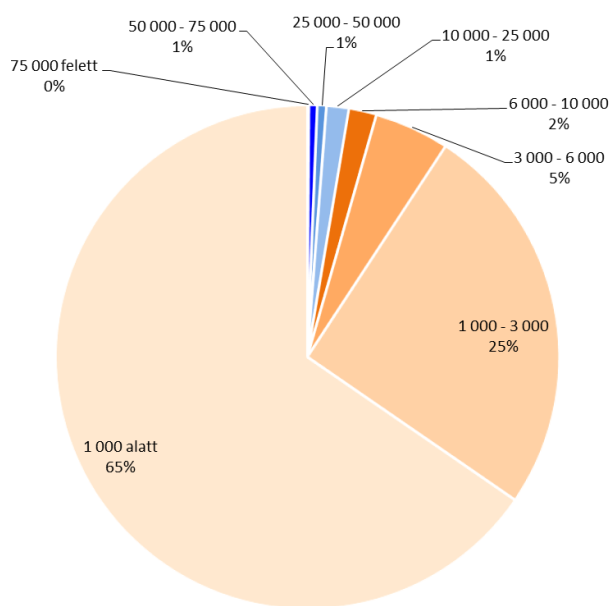
Egy településen belül a telekszerkezet, a telkek morfológiája alapvetően meghatározza annak szerkezetét és egyben a településképet. A történetileg kialakult utcahálózat, a telekosztások akár évszázadokra visszamenőleg is lekövethetők, a múlt lenyomataként szolgálnak. A telekstruktúra, a területi és szélességi-mélységi jellemzők meghatározzák a beépítés jellegét, vizsgálata ezért kulcsfontosságú.

Az I. kerület Budavár telekstruktúrájáról általánosságban elmondható, hogy homogén szerkezetű. A kerületben túlnyomórészt az 1000 m² alatti telkek dominálnak. A homogenitása ellenére azonban egyértelműen felfedezhetők a történelmi városfejlődés különféle időszakokhoz és építészeti karaktereihez kötődő jellemvonások. A kerületben jól elkülöníthetők a várfalon belüli és a várfal körüli telkek, a különféle városüzemeltetési és intézményi telkek, valamint a Naphegy – Tabán és a Gellért-hegy jellegzetes telektípusai.

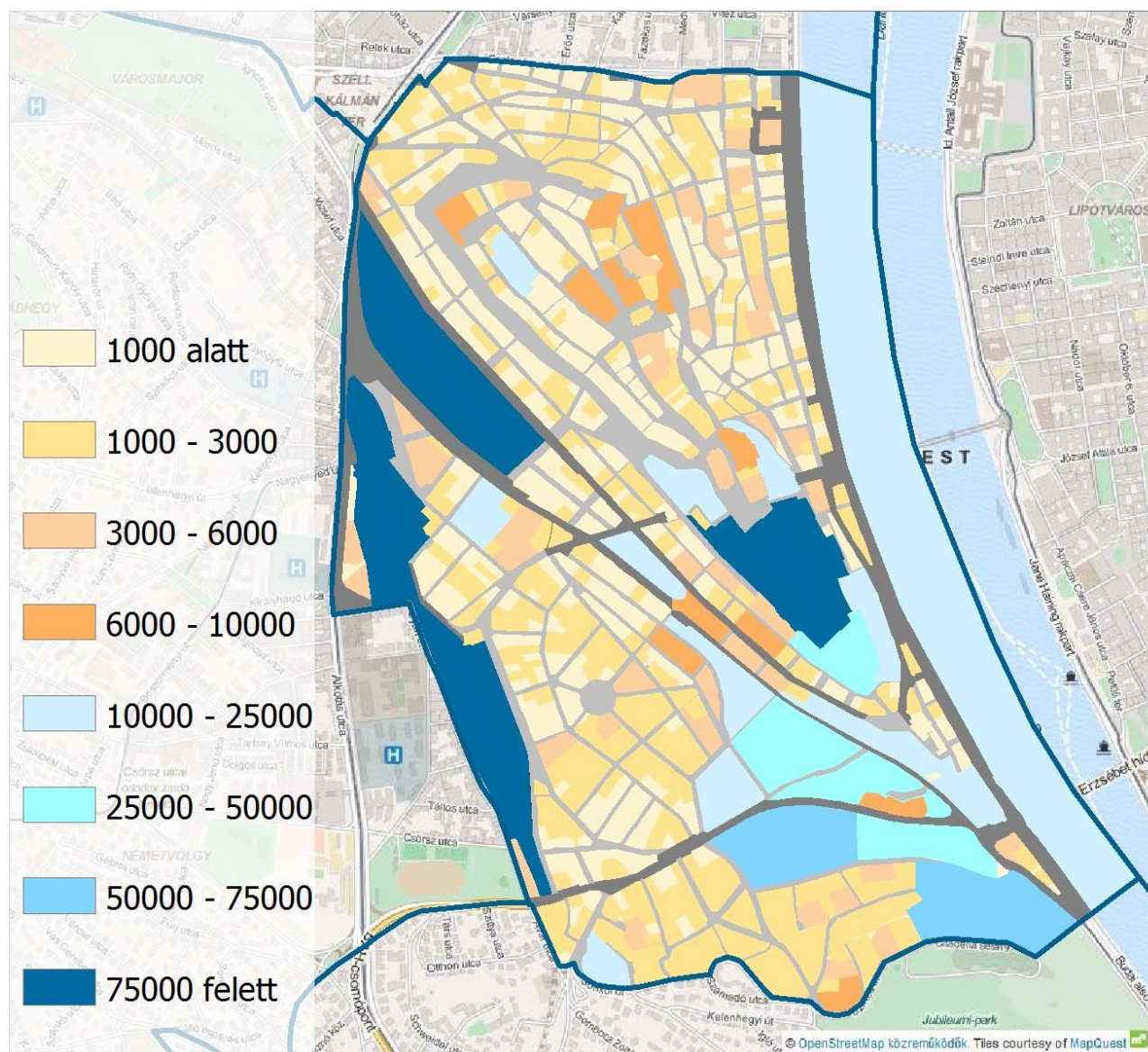
A várfalon belül spontán alakult polgári város megőrizte középkori városszerkezetét, utcahálózatát, telekosztását. Budavár szűkös telekviszonyai miatt a fejlődésnek indult város lakossága kiszorult a Várhegy alatti területekre. A Várhegy és az azt körülölelő telkek jellemzően 1000 négyzetméter alattiak, de találhatunk 1000 – 3000 négyzetméter közötti ingatlanokat is.

A Naphegy – Tabán és a Gellért-hegy telekviszonyai erősen utalnak a kerület többi részétől eltérő beépítési struktúrára. A területre jellemző a szabadon álló villa és a társasház jellegű beépítés. Ennek megfelelően a telekméretetek is nagyobbak a zárt sorú beépítésű területekhez képest, jellemzően 1000 – 3000 négyzetméter közöttiek. A telkek szélessége és mélysége nagyobb, mint a Budavár területén.

A harmadik típus a különféle városüzemeltetési és intézményi területek telkei. Jellemzően 6000 négyzetméter feletti, azonban 75 000 négyzetméter feletti ingatlanok is kialakultak (Déli pályaudvar, Budavári palota telke)

59. ábra I. kerületi ingatlanok telekméretének (m²) megoszlása

60. ábra Jellemző telekméret területi megoszlása (m²)

Önkormányzati tulajdonvizsgálat

Az adatszolgáltatás a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény (Stt.) 8. § (2) bekezdése alapján, 2014.03.03-én történt. Nyilvántartási szám: 1080, Jelentés az önkormányzatok ingatlankezelési és lakásellátási tevékenységéről (2013). Az I. kerület tulajdonában 522 db épület és lakóépület található.

Épületek és lakóépületek

megnevezés	db
Kizárólag önkormányzati tulajdonú lakóépület	132
Vegyes tulajdonú lakóépület	385
Vegyes tulajdonú nem lakás céljára szolgáló épület	5
Összesen	522

13. táblázat Önkormányzati ingatlanvagyon kataszter

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Lakás- és nem lakás céljára szolgáló bérlemények

megnevezés	db
kizárólag önkormányzati tulajdonú épületekben levő nem lakás céljára szolgáló bérlemény	150
kizárólag önkormányzati tulajdonú épületekben levő lakásbérlemény	1134
vegyes tulajdonú épületekben levő nem lakás céljára szolgáló bérlemény	369
vegyes tulajdonú épületekben levő lakásbérlemény	359
Összesen	2012

14. táblázat Önkormányzati lakás- és nem lakás céljára szolgáló bérlemények

Forrás Önkormányzati adatszolgáltatás

Az 519 db nem lakás céljára szolgáló, önkormányzati tulajdonú bérlemény összapterülete: 60.105 m². Az 1493 db lakás céljára szolgáló, önkormányzati tulajdonú bérlemény összapterülete: 92.940 m². Ebből összkomfortos 553 db, komfortos 874 db, félkomfortos 40 db, komfort nélküli 20 db. A 2013-as év során 17 lakás és 6 nem lakás céljára szolgáló bérlemény önkormányzati tulajdonjoga került törlésre.

Az Ingatlangazdálkodás bevételei

Lakásbérlet	285.735e Ft
Helyiségbérlet	569.322e Ft
Lakáseladás	3.960e Ft

15. táblázat Önkormányzati ingatlan gazdálkodási bevételek

Forrás Önkormányzati adatszolgáltatás

Az önkormányzat által (központi költségvetésből) nyújtott szociális lakhatási hozzájárulás: 7.051e Ft.

A lakáságazatban felújításra, korszerűsítésre és karbantartásra költött összeg: 1.218.489e Ft.

1.9.4. Építmények vizsgálata, településkarakter

Az épületek általános funkcionális jellemzői

Az épületállomány és a területhasználat összefüggései

A területfelhasználás vizsgálata bemutatja azokat a területeket, ahol funkcionálisan hasonló rendeltetésű épületek – pl. lakóépületek, intézmények (egészségügyi, oktatási) találhatók, vagy az adott helyszín épületei különböző típusú gazdasági célt szolgálnak (kereskedelem, ipar, raktár). A homogénként jelölt lakó- vagy településközponti területeken mozaikszerűen vagy beékelődve egyéb rendeltetések is megjelennek - pl. a lakosság ellátását szolgáló funkciók -, befolyásolva a városrész működését. A nagyságrend, a fő rendeltetés, a városrész életében betöltött szerep alapján indokolt az ellátást biztosító, vagy a közcélakat szolgáló létesítmények megkülönböztetése, különösen az intézmények körében, annak ellenére, hogy részletes épületenkénti funkcióvizsgálat nem történik. Az intézmények térbeli elhelyezkedése jelzi az egyes területek ellátottságát, sűrűsödésük kijelöli a központibb helyeket, de mutatja azt is, hogyan erősítik a különböző ellátórendszerek egymást. Az önálló intézményeket az ellátás szolgálatába állított épületföldszinti funkciók egészítik ki.

Az eltérő földszinti funkciók

A városszerkezettel összefüggésben a kerületben meghatározóak azok a fontosabb erővonalak, amelyek mentén az épületek fölszíni kialakítása lehetővé teszi a közvetlen közterületi kapcsolatot, így alkalmassá válnak az épületek a különböző ellátó funkciók, kereskedelem, vendéglátás, szolgáltatás, vagy egyéb közfunkciók befogadására. Ezek általában a forgalmasabb útvonalak, vagy kiemeltebb terek, közösségi

találkozások környékén találhatóak. Különösen jellemzőek a fő szerkezetet alkotó útvonalak mellett (Attila út, Hegyalja út, Bem rakpart, Fő utca, Széll Kálmán tér (Vérmező út), Batthyány tér, Országház utca,), de kevésbé jellemző pl. a Budai várlejtők területén és a Naphegy valamint a Gellért-hegy térségében.

Az intézmények jellemzői

Az I. kerület területén lévő jelentős számú intézmények részben a helyi alapellátását biztosítják, részben fővárosi, de több esetben országos ellátást biztosító intézményeket is találunk. A különféle intézmények eloszlása a kerületben jelentősen koncentrálódik a Budai Vár, a Krisztinaváros, a Víziváros és a Tabán Duna-menti térségeire. A kerület az alapellátás intézményeivel jól lefedett. A kerületet érintő intézményi infrastruktúráról részletesen az 1.4. fejezet *Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)* részében és az 1.6. fejezet *Intézményfenntartás* részében olvashatunk

Közigazgatás

A kerület / település legfontosabb közintézményei az önkormányzat és polgármesteri hivatala, a kerületi rendőrkapitányság és a tűzoltóság, a nagykövetségek és az egyéb Országos hatáskörű intézmények. A kerületi bíróság, ügyészség más kerületben működik.

Nevelési oktatási intézmények

Az oktatást, mint humán közszolgáltatást az óvodák, az általános iskolák és a középiskolák képviselik az I. kerületben. Budavári Önkormányzat a kerület három óvodaintézményének szervezeti átalakításával 2012-ben hozta létre a Brunszvik Teréz Budavári Óvodák intézményét, amelynek fenntartója. A Brunszvik Teréz Budavári Óvodák székhelye a Nyárs utcában van, telephelyei pedig az Iskola utcában, a Lovas utcában, a Toldy Ferenc utcában, a Tigris utcában és a Mészáros utcában vannak.

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Budapest I. Tankerületéhez három általános iskola (Batthyány Lajos Általános Iskola, Budavári Általános Iskola, Lisznyai Utcai Általános Iskola) és hét középiskola (Petőfi Sándor Gimnázium, Kosztolányi Dezső Gimnázium, Toldy Ferenc Gimnázium, Szilágyi Erzsébet Gimnázium, Farkas Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola, Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium, Alapfokú Művészeti Iskola és Szakközépiskola) tartozik. Az I. kerületi Pedagógiai Szakszolgálat a Logodi utcában működik. A KLIK Budapest I. Tankerülethez összességében így tíz intézmény tartozik. A kerületben található Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium és Kollégium, amely egyházi fenntartású.

61. ábra Oktatási létesítmények elhelyezkedése az 500 méteres ellátási körzetekkel a lakóterületekhez képest.

Forrás Budapest 2030

Egészségügyi intézmények

Az I. kerület egészségügyi ellátása az alapellátási és a járóbeteg-szakellátási szinten biztosított. Azonban a járóbeteg-ellátás intézménye nem a kerületben, hanem a szomszédos XII. kerületben található, a Maros

utcában (Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálat Szakorvosi Rendelőintézet). Az egészségügyi alapellátás minden szolgáltatása jelen van a kerületben. A felnőtt háziorvosi rendelők száma 4 db, míg a gyermek háziorvosi rendelők közül 2 db található a kerületben.

Az I. kerületben nincs kórház és egyéb fekvőbeteg-ellátó intézmény. A fekvőbeteg szakellátást szakmacsoportonként a szomszédos kerületekben található kórházak (pl. XII. kerület Szent János Kórház) és a belvárosban lévő egyetemi klinikák látják el.

Egyházi intézmények

A kerületben jelentős számú egyházi létesítmény, templom található. Elhelyezkedésük elsősorban a lakóterületeken belüli, több esetben zárt sorú beépítéshez illeszkedő módon jöttek létre. A Budai Várnegyedben található a fővárosi, országos szinten is kiemelkedő, turisztikailag is jelentős Budavári Nagyboldogasszony-templom.

Kulturális intézmények

Az I. kerület vonzerejét nem csupán a műemléki környezet és az egyedülálló városképi látvány teszi kimagaslóvá a főváros más kerületeihez képest, hanem a múzeumok, kulturális létesítmények és egyéb kulturális intézmények kimagasló száma is jelentősen közrejátszik benne. A Várnegyed, a kerület kulturális központja, a turisták kedvelt látogatási helye. Emellett jelentős számban találhatunk kulturális intézményeket a Víziváros, Tabán, Gellért-hegy és a Krisztinaváros területén is.

Az I. kerületben található múzeumok közül a legnevezetesebbek a Vár területén:

- A Budapesti Történeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria a Palota épületegyüttesében kapott helyet,
- A Telefónia Múzeum (Úri utca 49.),
- A Hadtörténeti Intézet és Múzeum (Kapisztrán tér 2-4.) a vár polgárvárosi részén található.

A vár területén kívül a

- Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár az Apród utca 1-3.,
- Az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet a Krisztina körút 57. szám alatt kapott helyet.

Az I. kerület egyéb, kulturális intézményei:

- A Tabán Helytörténeti Kiállítás és Dokumentációs Központ 2002-ben nyílt meg a legrégebbi tabáni műemlék épületegyüttesben, az úgynevezett Virág Benedek házban.
- Borsos Miklós Emlékmúzeum
- Várnegyed Galéria
- Várfok utcai Kortárs Művészeti Galéria

Egyéb látványosságok:

- Várbarlang
- Az egykori titkos katonai kórház és atombunker, a Sziklakórház (Lovas út 4/c) ma kiállításnak ad otthont.

A színházak, múzeumok mellett jelentős számban képviseltetik magukat a könyvtárak. A legjelentősebbek, amelyek nem csupán lokális, hanem országos szinten is kiemelkedőek:

- Országos Széchényi Könyvtár
- Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ Budapest
- Honvédelmi Minisztérium Hadtört. Intézet és Múzeum Hadtört. Könyvtár és Térképtár Hadtört. Könyvtár Hadtörténeti Múzeum Könyvgyűjteménye

- Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézet Könyvtára
- Magyar Országos Levéltár Központi Könyvtára

Rekreáció, sport

Rekreációs létesítmények tekintetében a kerület nem bővelkedik, ennek ellenére világhírű fürdőkultúrával rendelkezik gyógyfürdők tekintetében. A történelmi és napjain fürdőjele a kerületben a Tabán városrész területén centralizálódik. A Gellért-hegy lábánál található a 2014-ben felújított Rudas gyógyfürdő, a Hegyalja út és a Krisztina körút találkozásánál helyezkedik el a felújítás alatt álló és átadás előtt lévő Rác fürdő. Az elmúlt években került átadásra az Oxigén-Wellness központ is a Hegyalja út mentén.

A kerületben ezen kívül található egy többpályás teniszközpont a Krisztina körút mentén, valamint egy sportpálya a Hegyalja út mentén.

Turizmus intézményei

Tekintettel a térség természeti és épített környezeti védett értékeire, a kerületben a turizmus, idegenforgalom és az azt kiszolgáló infrastruktúra a főváros más kerületeihez képest kimagasló. Ennek térbeli elhelyezkedése elsősorban a Budai Várnegyed területére és a Duna-parti zónára jellemző, azonban elszórtan a Krisztinaváros és a Tabán területén is találhatóak turisztikai célpontok. Ezek elsősorban a már említett kulturális intézmények, fürdők, valamint a kimagasló építészeti értékek.

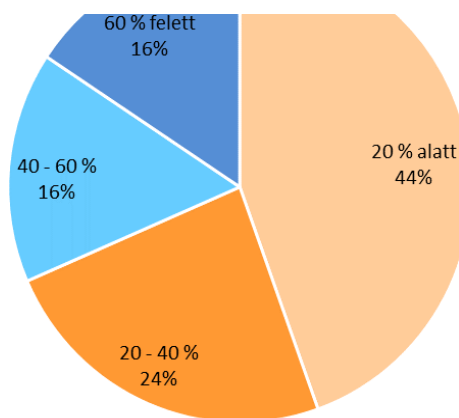
Kereskedelem - szolgáltatás

A kerületben nem találhatóak nagy kiterjedésű bevásárlóközpontok, plázák, vásárcsarnokok, és hipermarketek. A kerület számára ezt a funkciót a szomszédos kerületekben található plázák, bevásárlóközpontok pótolják (Mammut, MOM Park). Fontos megemlíteni a Batthyány tér mellett található Batthyányi téri Vásárcsarnokot, amely több kisebb kereskedelmi-, szolgáltató létesítménynek ad helyet.

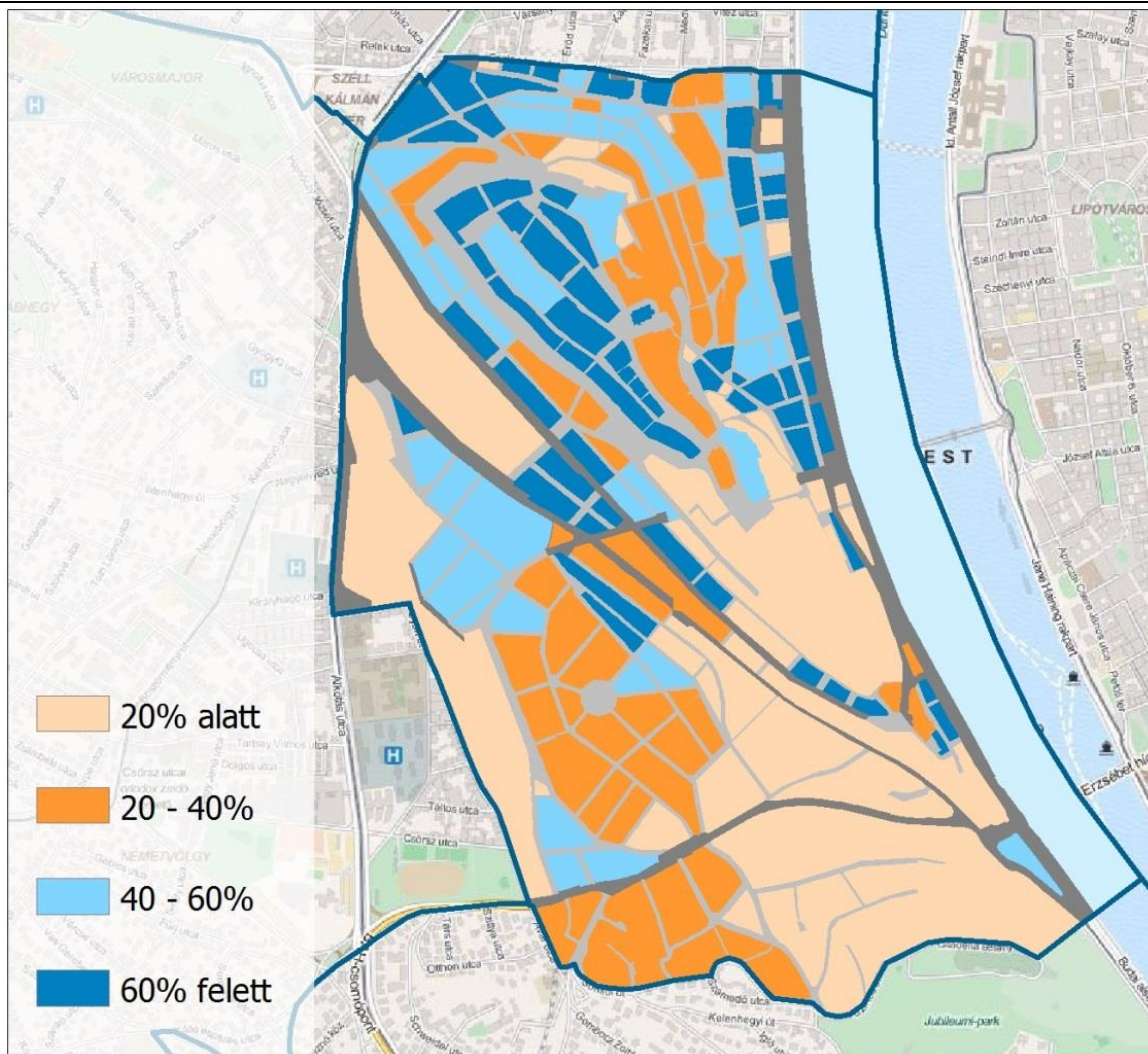
Jellemző beépítési mérték

A beépítési mérték a beépítés sűrűségének egyik fontos sajátossága. Az épülettel beépített terület és telek területének hányadosából adódó érték jól jellemzi az egyes területeket.

A Budai vár és a Víziváros városrészek területének jelentős részén a beépítési mérték jellemzően 60 % feletti. A várlejtő keleti oldalán a domborzati adottságok miatt a beépítési mérték 40 - 60 % és 20 - 40 % közötti. A Krisztinaváros, Naphegy és a Gellért-hegy egyes területei jellemzően 20 - 40 % között beépített, azonban a kerületi közlekedési tengelyek mentén több esetben találkozhatunk intenzívebb beépítéssel (Hegyalja út, Mészáros utca, Attila út). A Tabán városrész beépített területein a beépítési mértékek változatosak. Jól látható, hogy a kerület jelentős része 20% alatt beépített, jellemzően a Gellért-hegy, Krisztinaváros és a Palotanegyed területén.

62. ábra Jellemző beépítési mérték (%) megoszlása a kerület egészén

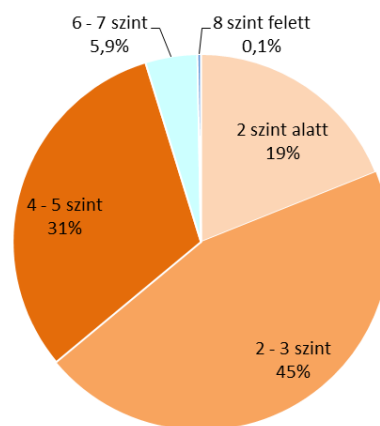
63. ábra Jellemző beépítési mérték területi megoszlása (%)

A beépítés magassági jellemzői (szintszám, beépítési magasság)

A beépítés magassága meghatározó eleme a városképnek, emellett a sűrűség másik meghatározó tényezője. A szintszámok vizsgálata valójában a beépítési magasság vizsgálatát helyettesíti.

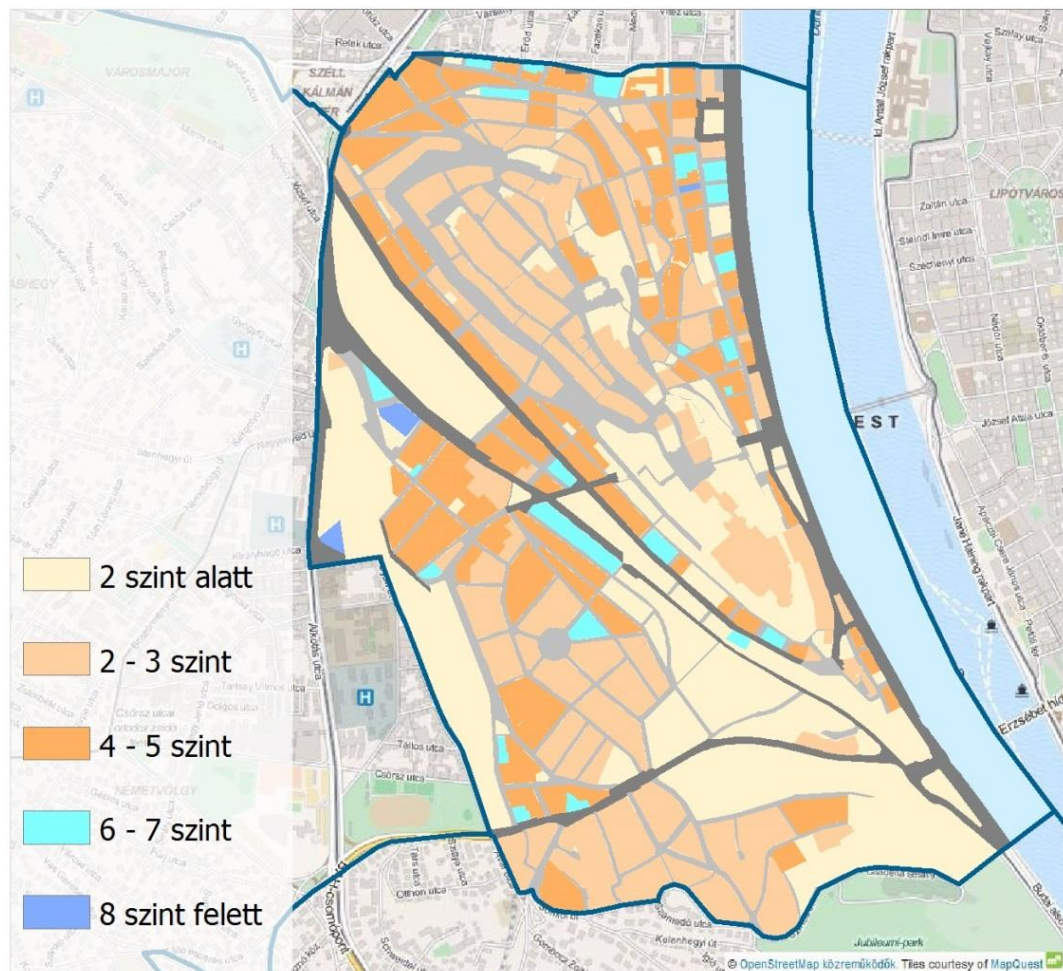
Az Attila út, a Széll Kálmán tér mentén és a Víziváros várlejtő felőli oldalán meghatározóak a 4-5 szintes épületek. A Krisztinaváros pályaudvar menti beépítése hasonló magassági mutatókkal rendelkezik, csakúgy, mint a Krisztina tér és környéke.

A kerület egészen elszórtan találhatunk 6 – 7 szintes beépítéseket (Csalogány utca, Attila út, Krisztina körút, Bem rakpart, Mészáros utca mentén). A szintszámokat tekintve kiemelkedő az Alkotás út menti Intransmas irodaház 13 szintes épülete, valamint a Krisztina körút menti Mercure Hotel épülete.

64. ábra Jellemző szintszámok (%) megoszlása a kerület egészen

Az épületek nagy része a múlt században, sok esetben az előtt épült, ennek megfelelően a szintszámok is a korabeli építéstechnológiának megfelelően alakultak ki. A Budavár területén jellemzően maximum 2 – 3 szintes épületeket találhatunk, hiszen ez a városrész a kerület legrégebbi épületállománnyal rendelkező területe. A kerület, hasonló magassági mutatóval rendelkező területe a Naphegy és a Gellért-hegy térsége, ahol a társasház és villaépületek adják a jellemző karaktert.

65. ábra Szintszámok területi megoszlása

Jellemző beépítési sűrűség

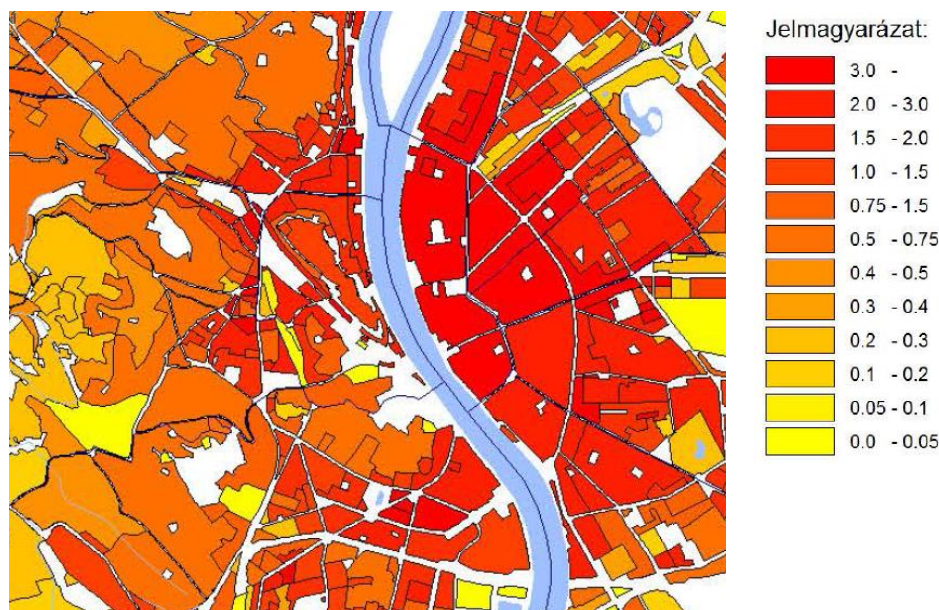
A beépítési sűrűség az épületek szintterületének és a lehatárolás közterületekkel együtt vett alapterületének hányadosa. A tömbméret, közterületi struktúra, annak a területi lehatároláshoz mért aránya alapvetően befolyásolja a beépítési sűrűség számítását. A beépítési sűrűség érzékeltetéséhez alkalmazott lehatárolások a közterület fő struktúrája (jellemzően fő és gyűjtőúthálózat), valamint az azokon belül funkcionálisan, vagy karakterében jelentősen elváló egységek figyelembevételével kerülnek meghatározásra. A szintterület megállapítása során az építményszintek összegzése a pinceszintet is tartalmazza.

A kerület beépítési sűrűség értékei városrészenként eltérőek, azonban az adott városrészen belül homogénnek nevezhető. A Budai vár területén 1,25 – 1,5 közötti értékek a meghatározóak, ellenben a Vízivároshoz és a Krisztinavárosához tartozó várlejtő keleti és nyugati oldalán a domborzati adottságok miatt a sűrűségi értékek csak 0,75 és 1,25 közöttiek.

A Víziváros területén, a Duna irányába a sűrűségi értékek növekednek. Míg a várlejtő irányába az 1,5 – 2,0 értékek a meghatározók, addig a Fő utca és a Bem rakpart mentén a 2,5 – 3,0 értékek dominálnak.

A Krisztinaváros városrész északi részén, a pályaudvar mentén 2,0 – 2,5, a Krisztina tér környékén az intenzív beépítésnek köszönhetően 2,5 – 3,0 értéket tapasztalhatunk. A Naphegy és a Gellért-hegy területén a kevésbé intenzív, szabadon álló beépítés miatt a beépítési sűrűség értéke 0,75 és 1,25 közötti.

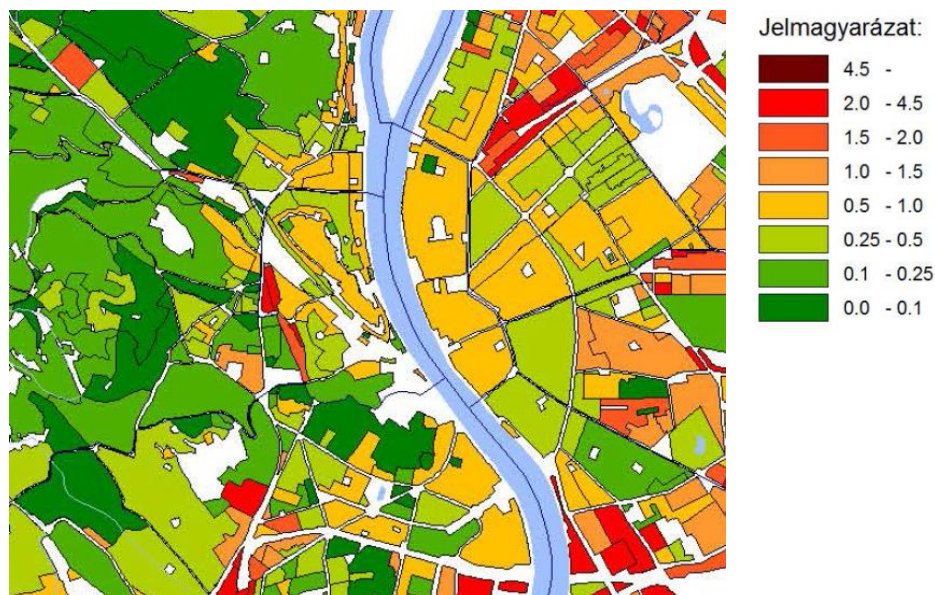
A Tabán környékén a beépített területek sűrűségi értékei 2,0 – 3,0 közöttiek.

66. ábra A beépítési sűrűség tényleges bsá értékei
Forrás: TSZT alátámasztó munkarész, 3.1.1.4. fejezet – részlet

Területi tartalék (fejlesztési potenciál)

A kerületre vonatkozó tervezett területfelhasználási egységeket és a ténylegesen meglévő területfelhasználást, annak léptékét (beépítési intenzitás, funkciók köre) vizsgálva, több területen is még jelentős **tartalékkal** rendelkeznek egyes területek (Déli pályaudvar és környezete, Víziváros, Budai vár).

67. ábra A területfelhasználási egységek fejlesztési potenciálja az I. kerületben
Forrás: TSZT alátámasztó munkarész, 3.1.1.4. fejezet – részlet

A területfelhasználási egységek intenzitását, vagyis a területek számszerűsített, tervezett beépítési sűrűség értékeit (határértékeket) az FRSZ 2. számú melléklete határozza meg. **A határértékeket és a kerület területfelhasználási egységeinek tényleges beépítési sűrűség értékeit összevetve, az egész kerületre**

tartalék mutatható ki. Az FRSZ-ben rögzített határértékek kerületi szintre való leképzése (a határértékek kihasználása, megközelítése, vagy „visszafogása”) a kerületi terveszköznek a kiemelt feladata. Ezek alapján a kerületi rendezési tervnek szükséges meghatározni, differenciálni részletesen az egyes területek hosszabb távú fejlesztési, intenzitásbeli alakulását (pl.: szintterületi mutató értékek).

A területi tartalékok az egyes kerületek részében:

1. Budai vár

- A Budai vár területén a vegyes városközponti területek jelentős tartalékkal rendelkeznek, lehetséges a lakó és a jelentős számban jelenlevő intézményépületek bővítése.

2. Víziváros

- Az Iskola utca és a Bem rakpart közötti vegyes városközponti területek jelentős tartalékkal rendelkeznek.

3. Tabán

- A Tabán városrész területén található területek fejlesztésére jelentős tartalék áll rendelkezésre.

4. Gellért-hegy

A terület épületállományának fejlesztésére alkalmas tartalékokkal rendelkezik.

5. Krisztinaváros

- A kerület legjelentősebb tartalékokkal rendelkező terület egysége a Déli pályaudvar csarnoki és rendező pályaudvari területe, jellemzően vasúti közlekedési területek

1.9.5. Településkarakter, helyi sajátosságok

Karaktervizsgálat módszertana

A vizsgálat célja, hogy feltárja a település beépített területeinek azon legjellemzőbb vonásait, amelyek meghatározzák az adott épített környezet arculatát, jellegét, hangulatát. Területi bontásban meghatározhatóak azok a közös jellemzők (karakterjegyek), amelyek egy-egy területen hasonlóak (és esetleg van máshol is belőlük), ezért ezek típusként leírhatóak, térképen körülhatárolhatóak. A vizsgálat során az adott településrészre jellemző, sajátos településkarakterrel bíró, legalább 300x300 m-es területeket határoztunk meg, amelyek a feltárt karakterjegyeket, jellemzőket magukba sűrítik, és amelyekre a területek megkülönböztetése (vagy meghatározása) szempontjából általánosítható megállapítások tehetők.

Településkarakter

Önálló típust képviselnek az olyan sajátos településkarakterrel bíró területek, amelyek közös jellemzői másutt is megtalálhatók, és az alább felsoroltak szerinti hasonló általános jellemzőkkel rendelkeznek, : Beépítés típusa, intenzitása, magassága, kora, környezethez való viszonya, térfal helyzetek, építészeti megjelenés, épülettípusok, domborzat, zöldbe ágyazottság.

A helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Az általános településkarakterbeli jellemzőket a vizsgált helyszín további sajátosságai, történelmi kialakulása, kiegészítik vagy befolyásolják, ezért a területre jellemző további minőségek (városszövetbe való illeszkedés, kedvező vagy kedvezőtlen megközelítés, más, jellemző karakterű területen belüli szigetszerűség, zöldfelületek, látványelemek, természeti környezethez való viszony, használati jellemzők, alulhasznosítottság, stb.) is bemutatása kerülnek.

A terület első ismert építési korszaka a **gótika** kora volt. Az ekkor épült polgárváros a maihoz képest magasabb – két-, három-, vagy többemeletes átlagú – volt, valamint a mai városi szövethez képest sűrűbb és kevésbé áttekinthető is; az épületek felfelé tipikusan konzolosan „bővültek”; udvaraik is részben be voltak épülve. Ekkoriban épülhettek ki a többszintes épített pincerendszerek. Viszonylagos egységben megmaradt gótikus ház a vár polgárvárosi területén kevés van; ilyen például az Országház u. 18. és 20. számú épület.

A terület **reneszánsz** részletei csekélyebb számúak. E kor építészeti gyakorlata – szerkezetében – alig tért el a korábbtól, illetve annak szerves folytatása volt. A reneszánsz emlékek inkább a királyi palotára jellemző. E korszak emlékei ma is felbukkanhatnak, toldalékok, átalakítások, kötődések, nyílászorok formájában. Felbukkanásuk lehetséges a Vár, Viziváros és Krisztinaváros területén.

A **török kor** emlékeinek két nagy központja a Rác és a Rudas fürdő. E korszak épített emlékei csekély számban maradtak fenn, mert ez a háború időszaka volt, ismétlődő ostromokkal. A palotarész erősen megrongálódott, épületei kiégtek. A törökök építési gyakorlata nem sokban különbözött a korábbi építéstől. A török kor utáni időszak kevés épített emléke a megmaradt falmegegerősítések, toldások általában igénytelen beavatkozásokra utalnak.

A **barokk** korban alakult ki a vár és a város napjainkban is látható arculata. A polgári város épületállománya ekkor épült fel, nagyrészt a korábbi telekosztáson és a korábbi házak maradványainak felhasználásával. A leginkább észrevehető általános változás a várban az épületek szintszám emelkedése volt; a romok helyenként csaknem egy teljes lakóházi szinttel emelték az utcák szintmagasságát. E korszakból már sok egészében megmaradt eredeti formájában azonosítható lakóház maradt fenn

A 19. század elején a **klasszicizmus** építési gyakorlata hátat fordított a barokknak. A 19. század elejére a homlokzatokról eltűntek a kitett tagozatok. A sima falfelületek gyakran festetlen fehérek maradtak, a barokk színessége visszavonult a bejárat előterekbe. Az épületek továbbra is hosszfalas módon, kő-tégla falazattal épültek, ám az előterekben megjelentek a lapos, szegmensíves boltozatok, a földszinti terek felett pedig inkább kosárfélsziget boltozatokat építettek be, fiókdongákkal.

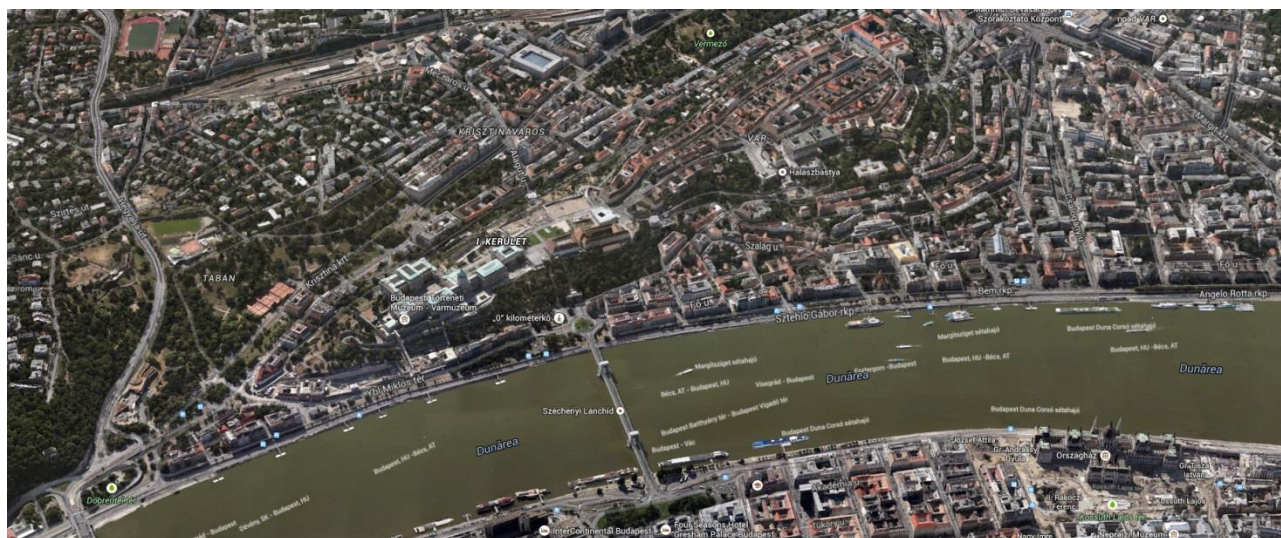
A **romantika** építészete a 19. század közepén alig érintette a Várat és környékét. A romantika építési gyakorlata nem különbözött a klasszicizmus koráétól. Az utána következő, az építészek által inkább eklektikának, a művészettörténészek által viszont többnyire historizálónak nevezett korszak kb. 1865-1885 között döntő változást hozott az építési gyakorlatban. Az 1890-es évektől elterjedt az építésben a beton, az 1910-es években pedig a vasbeton is. A tipikus eklektikus épület több emeletes volt, falainak tagolása és falnyílásainak keretezése a kor reneszánsz alapú mintakönyvei alapján készült.

A **historizáló** építészet korában, vagyis az 1865-1920 közötti korszakban kevés épületet emeltek vár polgári részén. A néhány ekkori épület – Tárnok u. 2., 20., 22-24., Hajadon u. 2. – szerencsétlen módon bontotta meg a polgárváros építészeti egyensúlyát. Csak a Polgárváros déli részén, a Dísz tér körül nem bomlott meg az építési egyensúly, itt épült a Honvédelmi Minisztérium- Főhadparancsnokság együttese, a két oldalt szomszédos Dísz tér 1-2, illetve 16. számú házakkal együtt, stílusban és léptékben egységes „karéjt” képez.

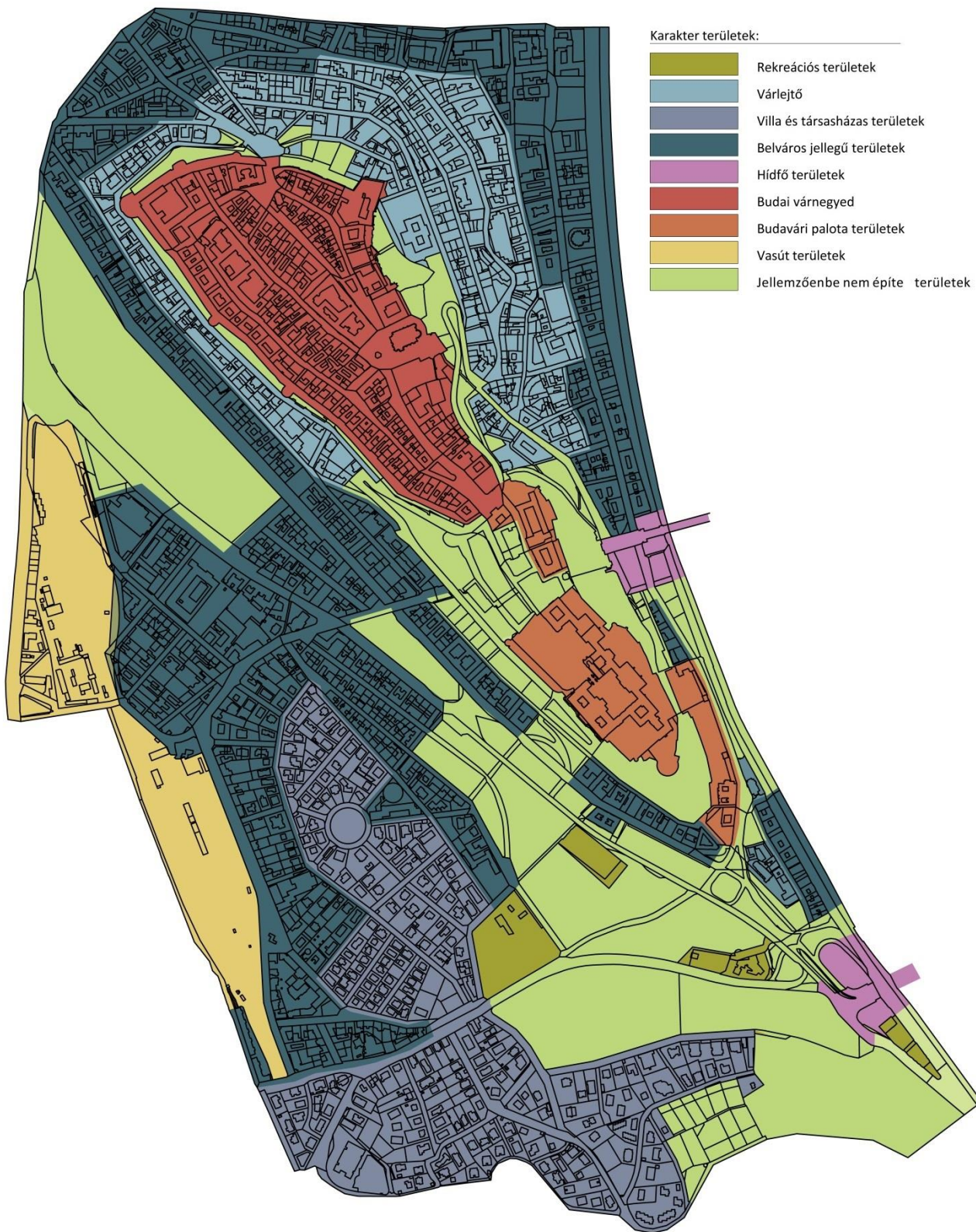
A kerület Váron kívüli területének építészeti arculatát meghatározta az eklektikus építészet. Nagyobb egységes épület-együttesek jöttek létre a Fő utca, Batthyányi utca. Lánchíd utca, Alagút utca és Mészáros utca környékén, valamint a Tabán keleti részén és az Erzsébet híd budai hídfőjének környékén is.

Az **1910-es években** jelenik meg ezen épületekben a vasbeton merevítés – a koszorú. Az Ekkor korszerű szerkezetekkel a budai főútvonalak mentén bérházakat, a Naphegyen és a Tabánban premodern villákat emeltek.

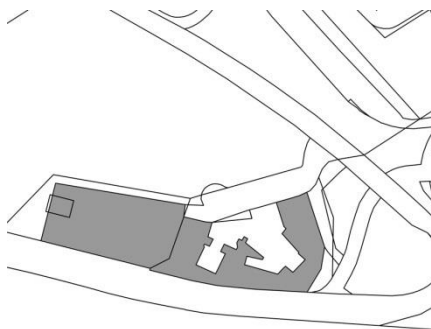
Az I. kerületből a Várat a **20. század** közepének építészeti irányzatai nagyrészt elkerülték. A második világháború azonban szörnyű pusztítást végzett a várbán. A megmaradt házállományt kb. 1950-1970 között restaurálták, kiegészítették. Az 1960-as évekig olykor az új tetőszékeket is a 18-19. századi építő gyakorlat szellemében építettek fel.

68. ábra Budavár a Duna felől
(forrás: www.google.hu/maps)

69. ábra Karaktértérkép

1. Rekreáció

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

- jellemzően szabadon álló beépítés
- magas beépítési intenzitás
- jellemzően fsz+1, fsz+2 szintmagasság
- jellemzően zöldterületek által határolt
- változatos domborzati viszonyok
- változatos építészeti karakter

Helyi sajátosságok

- jó megközelíthetőség
- jellemzően a kerület déli részén található funkciók
- kialakult városszövethoz képest szigetszerű elhelyezkedés

Jellegzetes épülettípusok

- jellemzően fürdők, sport funkciók

2. Várlejtő

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

- jellemzően zárt sorú beépítés
- magas beépítési intenzitás
- jellemzően az 1870 – 1950 években épült épületek
- jellemzően F+4 – F+5 szintes épületek
- homogén építészeti megjelenés
- változatos terepviszonyok
- alacsony zöldfelületi intenzitás
- *Világörökségi terület*

Helyi sajátosságok

- domborzathoz alkalmazkodó változatos beépítési formák
- kialakult városszövet
- lakódominancia
- gépjármű elhelyezés nehézségei

Jellegzetes épülettípusok

- jellemzően magas tetős, társasházak, lakó funkcióval

3. Várterület

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

- zárt sorú beépítés
- magas beépítési intenzitás
- homogén építészeti megjelenés
- F+2 F+3 szintes épületek
- sík terület
- jellemzően az 1870-es évek előtt épült épületek

Helyi sajátosságok

- korlátozott gépjárműforgalom
- történelmi városszövet
- a környező budai városszövetben szigetszerű megjelenés
- Világörökségi terület
- dunai panoráma
- Budavári Palota

Jellegzetes épülettípusok

- jellemzően magas tetős, társasházak, lakó funkcióval

4. Villa és társasházak területek

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

- jellemzően szabadon álló beépítés
- közepes beépítési intenzitás
- zölddel tagolt térfalak
- jellemzően F+1 – F+2 szintes épületek
- változatos terepviszonyok

Helyi sajátosságok

- magas zöldfelületi intenzitás
- kialakult városszövet
- jellemzően lakó-, elszórtan intézményi funkciók

Jellegzetes épülettípusok

- jellemzően magas tetős villaépületek és többlakásos társasházak

5. Belváros

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

- zárt sorú beépítés
- magas beépítési intenzitás
- jellemzően F+4 – F+5 szintes épületek
- alacsony zöldfelületi intenzitás
- változatos építészeti megjelenés
- sík terület
- Világörökségi terület

Helyi sajátosságok

- Duna part közelsége
- kialakult városszövet
- gépjármű elhelyezés nehézségei

Jellegzetes épülettípusok

- hagyományos építéstechnológiával készült magas tetős lakóépületek
- domináns lakófunkció, eltérő földszinti funkcióval

6. Hídfő területek

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

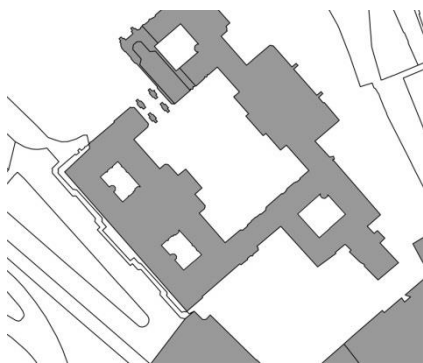
- jellemzően zárt sorú beépítés
- magas beépítési intenzitás
- épített és természetes térfalak
- közlekedési területek dominanciája
- változatos téralakulatok
- Világörökségi terület

Helyi sajátosságok

- jól megközelíthető Duna part
- jellemzően zajos környezet

Jellegzetes épülettípusok

- a térfalak jellemzően magas tetős lakóépületek eltérő földszinti funkcióval

7. Palota és vár területek

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

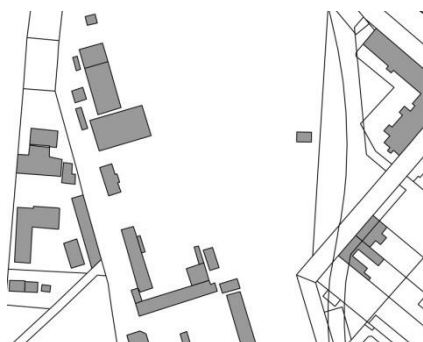
- jellemzően 1870 előtt épült
- heterogén építészeti megjelenés
- kimagasló építészeti érték
- történelmi városszerkezet
- *Világörökségi terület*

Helyi sajátosságok

- kiemelkedő kulturális és turisztikai központ
- korlátozott megközelíthetőség
- dunai panoráma

Jellegzetes épülettípusok

- gótikus, barokk, reneszánsz, szecessziós építészeti stílusjegyek
- kulturális intézményi funkciók

8. Vasút területek

Forrás: www.google.hu/maps

Településkarakter

- jellemzően szabadon álló beépítés
- alacsony beépítési intenzitás
- jelentős elválasztó hatás
- alacsony zöldfelületi intenzitás
- hiányzó térfalak
- jellemzően sík terület
- nincs összefüggő városi szövet
- városszövetben szigetszerű megjelenés

Helyi sajátosságok

- jó megközelíthetőség, nagy forgalmú utak közelsége
- kedvezőtlen látvány
- alulhasznosított területek jelentős mértéke
- jellemzően zajos környezet

Jellegzetes épülettípusok

- jellemzően vasúti funkcióhoz kapcsolódó kiszolgáló és üzemi épületek
- leromlott állagú épületek

1.9.6. Épített környezet konfliktusai, problémái

Szlömösödött, leszakadó, leromló és degradálódott területek

A lakóhely rossz fizikai körülményei olyanok, melyeken gyakran csak a városrehabilitációs beavatkozások segíthetnek. Az itt élőkre általában jellemző az alacsony iskolázottság és alacsony foglalkoztatási ráta, a lakhatási költségek megfizetésének mindennapos nehézsége, a rossz egészségi állapot, és az általános elszegényedés. Ilyen területek lehetnek többek között:

- a szegregátumok és a szegregációval veszélyeztetett krízisterületek (mély strukturális és komplex szocio-kulturális problémák következtében spontán rehabilitációs folyamat nem lehetséges);
- az erősen leromlott lakókörnyezetek;
- a környezetükhöz képest erőteljesen leértékelődő lakóterületek, ahol az alacsony státuszú lakók nagyarányú beköltözésével, a leértékelődés tovagyrúzó hatásával számolni lehet;
- a rozsdavezetékbe ékelődő és/vagy azok mellett elhelyezkedő lakóterületek.

A kerület **épített állományára jellemzően normál állapotú**, amely köszönhető annak is, hogy a kerület jellemzően nem a hátrányos szociális helyzetű lakosság célterülete. Mindezek mellett a kerület jelentős része világörökségi terület, így a kerület stratégiai céljai között is szerepelt az ehhez méltó épített és természeti környezet kialakítása. Ebből adódóan az épített állomány megőrzése és kezelése a kerület általános feladatai közé tartozott.

A fővárosban a rossz helyzetű népességet koncentráló, leromlott épületállományú területei viszonylag szétszórtnak helyezkednek el, ám egy-egy kerületben több kisebb terület is van, ahol a leromlott, rossz állapotú, alacsony komfortfokozatú, rossz minőségű (szubstandard, zsúfolt lakások) lakások aránya magas.

Az I. kerületi lakások között kevés substandard van. A lakások jelentős része összkomfortos vagy komfortos, 2011-ben a komfort nélküli, félkomfortos és szükségülakások aránya 3,6% volt a kerületben, amely a Budapesti átlag alatt marad.

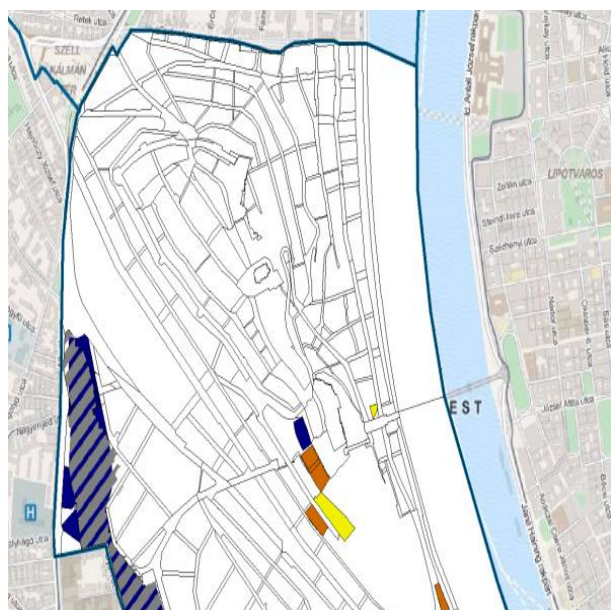
Alulhasznosított és barnamezős területek

Barnamezős területeknek nevezzük azon területeket - barnamező-fogalom egységes európai meghatározása CABERNET (Concerned Action on Brownfields and Economic Regeneration Network) szerint -, amelyekről elmondható, hogy hatással volt rájuk saját, valamint a közvetlen környezetük korábbi használata; felhagyottak, vagy alulhasznosítottak; vélt vagy valós környezeti szennyezettséggel terheltek; elsősorban fejlett városi térségben találhatóak; újra hasznossá tételük beavatkozást igényel.

Ezek alapján Budapesten a használaton kívüli, illetve alulhasznosított területek jelentős hányada „klasszikus” barnamezős terület (azaz az egykor ipari, közlekedési, vagy katonai funkcióval bíró területek).

Az alulhasznosítottság a belső területi tartalék nem megfelelő kihasználását, vagy városszerkezetileg nem megfelelő funkciót jelenti. Ezeken a területeken sok esetben nem értékes az épületállomány. Előfordul, hogy az elmúlt években a területen jelentős bontások történtek, de a terület (minőségi) átalakulása – jellemzően a gazdasági válság következtében – nem történt meg, és a visszamaradt, néha értékes épületek sem hasznosítottak megfelelően.

Az alulhasznosított területek mellett számos olyan használaton kívüli terület van, amelyen a korábbi használat megszűnt, az értéktelen épületek vagy elbontásra kerültek, vagy üresen állnak, de számos értékes épület pusztul megfelelő használat hiányában. A használaton kívüli területeken a város számára jelentős fejlesztési lehetőség kínálkozik beépítésre és szabadterületek fejlesztésére egyaránt. Jelenlegi állapotuk szerint, ezen területeken belül megkülönböztetésre kerültek az épületállománnyal rendelkező, illetve üres, épületállománnyal nem rendelkező területek.

- Használaton kívüli területek jellemzően meglévő épületállománnyal
- Használaton kívüli területek jellemzően meglévő épületállomány nélkül
- Alulhasznosított területek
- Fejlesztésre alkalmas vasúti területek

70. ábra Barnamezős területek az I. kerületben

Jelen vizsgálatban a használat alapján a következő kategóriák kerültek megkülönböztetésre:

- Használaton kívüli területek jellemzően meglévő épületállománnyal,
- Használaton kívüli területek jellemzően épületállomány nélkül,
- Alulhasznosított területek,
- Fejlesztésre alkalmas vasúti területek.

Az alulhasznosított és barnamezős területek helyrajzi számait a 4.3. számú melléklet tartalmazza.

Az I. kerületben az alábbi területek kerültek lehatárolásra (fenti térképen megjelenő területek):

A terület megnevezése	Alulhasznosított funkció	Egykori hasznosítás módja	Telekcsoport összes területe (m ²)	Fejlesztésre alkalmas terület (m ²)	Védettség típusa	Védett épület alapterülete (m ²)
Déli pályaudvar	közlekedés	közlekedés és	153311	137396	Nyilvántartott régészeti lelőhely területe	-
Budavári Sport- és Szabadidőközpont	sport	-	22563	22563	Nyilvántartott régészeti lelőhely területe	-
Váralja utca	-	-	3246	3246	Műemléki jelentőségű terület, Világörökségi helyszín, Nyilvántartott régészeti lelőhely területe	-
Palota út - Lovarda út közötti épülő mélygarázs	-	-	7713	7713	Műemléki jelentőségű terület, Világörökségi helyszín, Nyilvántartott régészeti lelőhely területe, Nemzeti emlékhely, Műemlék	-
Szent György út menti régi kastély romjai, romkert	romkert	-	6442	6442	Műemléki jelentőségű terület, Világörökségi helyszín, Nyilvántartott régészeti lelőhely területe, Nemzeti emlékhely, Műemlék	-
Szent György út menti romterület, Királyi Borház és Pincemúzeum	romkert, kereskedelem, szolgáltatás	-	3490	3490	Műemléki jelentőségű terület, Világörökségi helyszín, Nyilvántartott régészeti lelőhely területe, Műemlék	-
Fő utca, fogháztelek, egykori Budai Takarékpénztár	üres telek	szolgáltatás	680	680	Műemléki jelentőségű terület, Világörökségi helyszín, nyilvántartott Régészeti lelőhely területe	-
Várkert Casino (Várkert-kioszk)	használaton kívüli	kereskedelem, szolgáltatás	2037	2037	Műemléki jelentőségű terület, Világörökségi helyszín, Nyilvántartott Régészeti lelőhely területe, Műemlék	561

SWOT / ÉPÍTETT KÖRNYEZET

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Budapest történeti belvárosának része az értékes városszövet és épületállomány, különös tekintettel a kiemelt építészeti és történeti értékkel rendelkező Budai Várnegyedre; - Az épített és táji környezet harmóniája, kiegyensúlyozott egyedi városkép; - A terület beépítési struktúrái legnagyobb részben kialakultnak tekinthetők, állandósági státusszal bír, amihez a helyi lakosság kötődik - Megmaradt számos területrész lakóterület jellege - A turisztikai vonzerő miatt szállodák és egyéb szolgáltatások jelenléte a térségben - A központi elhelyezkedésből adódóan a belső városközponti területeken változatos, vegyes funkciók, kimagasló szolgáltatási színvonal; - Fürdők, gyógyturizmus objektumai jelentős vonzerőt jelentenek. - A védett elemek száma magas, a kerület területének mintegy 2/3-a Világörökségi terület - A védett elemek jelentős része önkormányzati tulajdonú; - A budai várban számos a felújított műemlék	- Funkcionális konfliktus: a forgalmas turisztikai helyeken levő lakóterületek turisztikai terhelése, lakó és turisztikai területek zavartalan használatot okozó keveredése; - A lakófunkció visszaszorulása; - Funkcióhiányos kerületek (Budai Várnegyed) - Jelentős számú alulhasznosított, sok esetben üresen álló ingatlan (ingatlanspekuláció miatt, Várnegyed) - Elégtelenek a városi terek revitalizációját célzó intézkedések (pl. Kapisztrán tér, Szilágyi Dezső tér, Fő utca, stb.) - Kevesek, illetve nem hatékonyak a számos üres telek hasznosítását ösztönző intézkedések - Feltáratlan a Budai Várnegyed pincerendszere, hiányoznak annak hasznosítására vonatkozó elképzelések - A bérlakások alacsony száma, az ebből is fakadó lakásgazdálkodási nehézségek - Kevesek a vári lakóterületek és a turizmus nem optimális ellátását javító intézkedések - Kevés az erőfeszítés információs súlyú területek (pl. mint a Clark Ádám tér) kialakítására - Hiányoznak vonzó tematikus utcák (pl. Várfokegyháza utca kulturális funkciókkal) alacsony számának, illetve hiányának megszüntetésére
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Különböző, magas szinten védett örökségi területek. (Világörökségi, műemléki, fővárosi helyi szint területre és objektumra vonatkozó védelme) - A turisztikai érdeklődés növekedésének eredményeként a fürdőélet színvonala emelkedhet, új fejlesztéseket generálhat; - A támogatásokkal vonzóvá tehető az épített értékek felújítása és funkcióváltó hasznosítása - Közterületek – utcák, közterek, lépcsők – gyalogosbarát rekonstrukciója	- Az értékvédelem rendszere, a többszintű védelmi kategóriák sokszor áttekinthetetlenek. - A többszintű értékvédelmi kategóriákkal védett objektumok megújításához nem rendelődnek megfelelő források, így a tulajdonosok ellenérdekeltek a minőségi megújításban, megőrzésben. - A gazdasági tendenciák romlásával csökkenhet az értékvédelemre fordítható fejlesztési keret; - Értékvédelem megszűnése. - Barnamezős területen a beavatkozás elmaradása erodálja a környező területek presztízsét (Déli pályaudvar). A MÁV nem él a hatályos szabályozás által biztosított fejlesztési, felülépítési lehetőségekkel - A munkahelyi területek kiszorulása a Budai Várnegyed területéről - A hajléktalanok problémájának megoldatlansága gátolja a közterületi állapotok rendezését - A kerületnek nincs ráhatása a Budai Várnegyed fejlesztését meghatározó kormányzati döntésekbe - Kórházépületek hasznosíthatatlanok

- Rossz állékonyságú, életveszélyes várfalak megerősítése elhúzódik, javítás csak részben valósult meg
- Fejlesztések, funkcióváltás során gazdasági célok és nem lakossági igények érvényesülnek

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Épített örökség értékvédelme, többszintű védelmi kategóriák között szabályozási összhang kialakítása, aktív partnerségi részvétel a Világörökségi terv kialakításában;
- Élő Várnegyed: a polgárvárosi rész és a palotaegyüttes értékőrző fejlesztése, kulturális és központi szerepkörének megerősítése komplex funkciókkal és az épületállomány hasznosításával, a kihasználatlan pince- és barlangrendszer új funkcióinak megtalálása és ehhez igazodó fejlesztése, a lakossági szolgáltatások terének megteremtése (pl.: piac a Várban), a turizmus koncentrációjából eredő konfliktus oldása
- A Duna-part elérhetőségének és a gyalogos, kerékpáros közterülethasználatnak a javítása a közlekedési konfliktusok csökkentése mellett, a Világörökségi területhez méltó közterületi kialakítás;
- Értékteremtő fejlesztési szemlélet a helyi egyedi arculat és építészeti karakter megőrzése érdekében;
- Értékőrző önkormányzati vagyongazdálkodás, bérlet-szektor fejlesztése a belső területek történeti épületállományának felújításával;
- Lakófunkció erősítése, megőrzése egyes kerületrészekben a fiatal lakosság helyben tartása érdekében (pl. tetőtterek beépítésének lehetőségei, lakóépületek örökségi környezetet figyelembevevő bővítése);
- Meglévő alulhasznosított területek funkcióváltásának, megújításának támogatása, „belső tartalékok” hasznosítása;
- A TSZT 2015 és FRSZ, új jogszabályi környezet és paraméterek körültekintő, épített ökséget figyelembe vevő alkalmazása.

1.10. KÖZLEKEDÉS

Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Budapest országos szintű közúti kapcsolatrendszerének három sugárirányú eleme közvetlenül is érinti az I. kerületet, ezen elemek a Dunakanyar és Nyugat-Magyarország elérését biztosítják.

Országos szintű kapcsolatrendszer közúti elemei

Hegyalja út – BAH csomópont – Budaörsi út – M1-M7 autópályák,
Pesti alsó rakpart – Szentendrei út – 11 sz. főút – Budafoki út – 6. sz. főút,
Alkotás utca – Budaörsi út – M1-M7 autópályák.

A vasúthálózat elemei közül a Déli pályaudvarra befutó vonalak biztosítanak közvetlenül országos hálózati jelentőségű kapcsolatot a kerület számára.

Országos szintű kapcsolatrendszer vasúti elemei

Budapest – Székesfehérvár – Nagykanizsa (30. sz.),
Budapest–Dombóvár–Pécs (40. sz.).

A kizárólag fővárosi szintű hálózati kapcsolatot nyújtó közúti, illetve közösségi közlekedési elemek szintén érintik az I. kerületet.

Fővárosi szintű kapcsolatrendszer közúti elemei

Erzsébet híd,
Széchenyi lánchíd.

Fővárosi szintű kapcsolatrendszer közösségi közlekedési elemei

M2 metróvonal,
H5 Szentendrei HÉV.

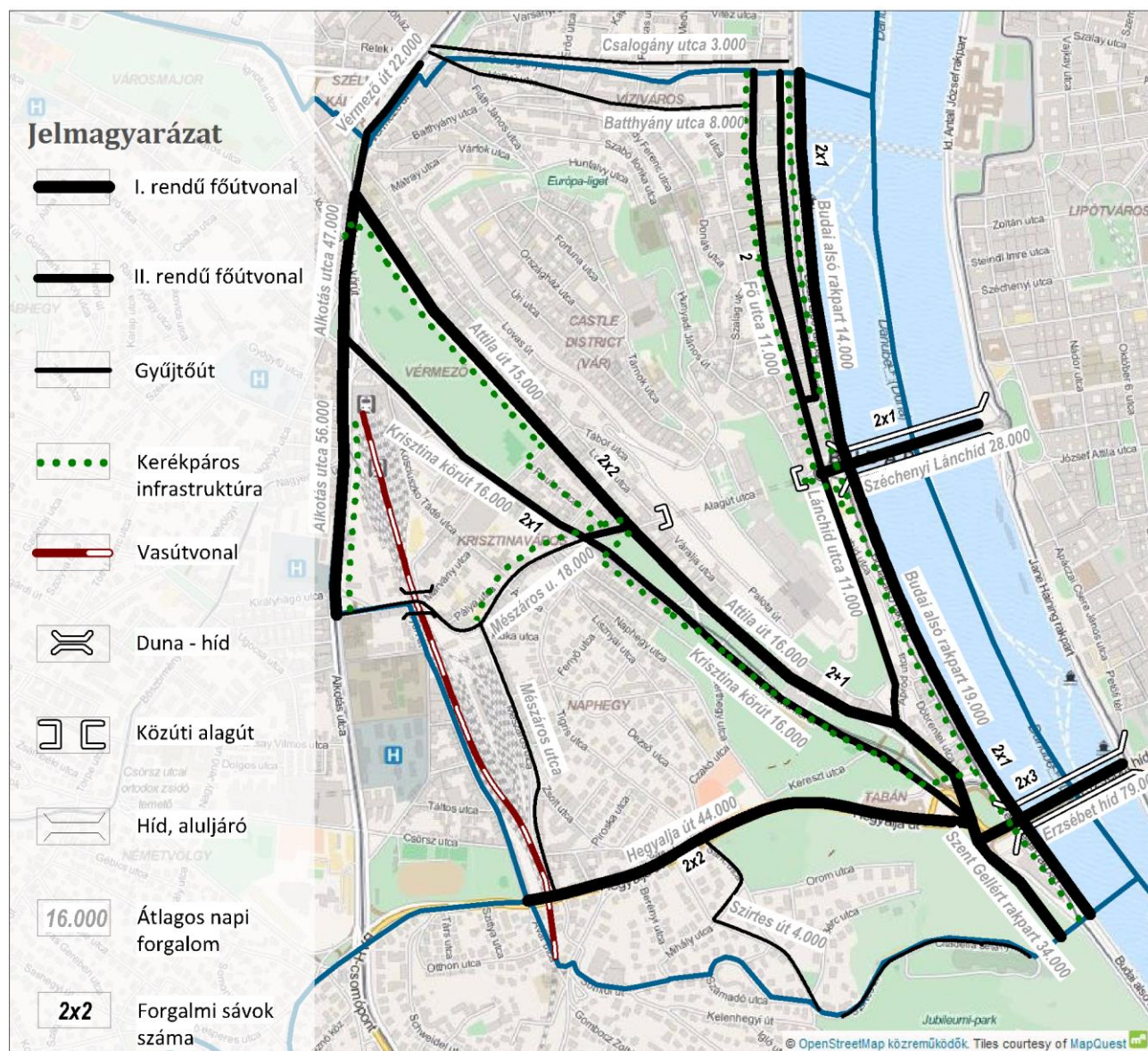
Közúti közlekedés

A közlekedést biztosító közúthálózat építési területe mára szinte teljes mértékben kialakultnak tekinthető, azok új elemmel történő bővítése, vagy meglévő elemei szélességének növelése az értékes nagyvárosi, igen jelentős piaci értéket képviselő beépítésre való tekintettel nem reális.

A kerület és a szomszédos fővárosi kerületek között – a 1.10.1. fejezetben szereplő hálózati jelentőségű elemeken túlmenően – további, a II. rendű főúthálózatba és a gyűjtőúthálózatba tartozó közúti elemek biztosítják az összeköttetést. A közúthálózat adottságai folytán az I. kerületet jelentős közúti átmenő forgalom terheli. A közúthálózati elemek forgalomterhelését (E/nap) és keresztmetszeti kialakítását a lenti ábra mutatja be.

Az átmenő forgalom meghatározó okai

a budai oldalon az Alkotás utca a Hungária gyűrűnek „megfelelő” legkülsőbb főúthálózati elem,
a közeli, belvárosi Duna-szakaszon három híd található megfelelő csomóponti kapcsolatokkal (Erzsébet híd Széchenyi lánchíd és a Margit híd),
a hegyvidékről a pesti belvárosba irányuló forgalom a kerületen keresztül halad át,
a Budai Vár, mint fontos turisztikai látványosság és intézményterület rendkívül sok látogatót vonz.

71. ábra Közúthálózat

Az I. kerületben – elsősorban a balesetveszély szempontjából meghatározó – szintbeni közúti-vasúti átjáró nincsen, ritkán használt jelzőőrrel biztosított üzemi vágánykeresztezés a Déli pályaudvarnál található.

A kerület mintegy 59 km hosszú úthálózatának – melyből 37,4 km kerületi tulajdonú – 98,3%-a burkolt. Sok gépkocsival nem járható meredek gyalogos út és sétány van a kerületben, az utak szélessége szűkös, a parkolás az utak mentén nehézkes. Az I. kerületben tempó 30-as zóna a Budai Vár teljes területe, a Naphegy (az autóbusz útvonalak kivételével), továbbá a Várszoknyák területe: Lovas út, Logodi utca, Mátrai utca továbbá a Szabó Ilonka utca és a Toldi utca. Újabb elemek a Lánchíd utca és a Döbrentei utcák.

A Budai vár Budapest 11 védett övezetének egyike, amelyet a 30/2010 (VI.4.) Főv. Kgy. rendelet szabályoz. A természeti vagy épített környezet tekintetében kiemelt területek alkotta úgynevezett védett övezetekbe a behajtás csak az indokolt célforgalom számára megengedett.

Az alsó rakpart kivételével a kerület közútjain 3,5 t össztömeg korlátozás van érvényben, amelyet a Budapest egészét egységes elvrendszer szerint differenciáltan szabályozó 92/2011 (XII.30) Főv. Kgy. rendelet határoz meg. A korlátozás biztosítja az átmenő teherforgalom távoltartását a beépített területektől.

Közösségi közlekedés

Az I. kerület közösségi közlekedéssel való ellátottsága, és annak színvonala jelentősen meghaladja a budapesti átlagot.

Jelentős, a közforgalmú közlekedéshez kapcsolódó átszálló forgalommal rendelkezik több, a területben vagy annak határán elhelyezkedő csomópont is.

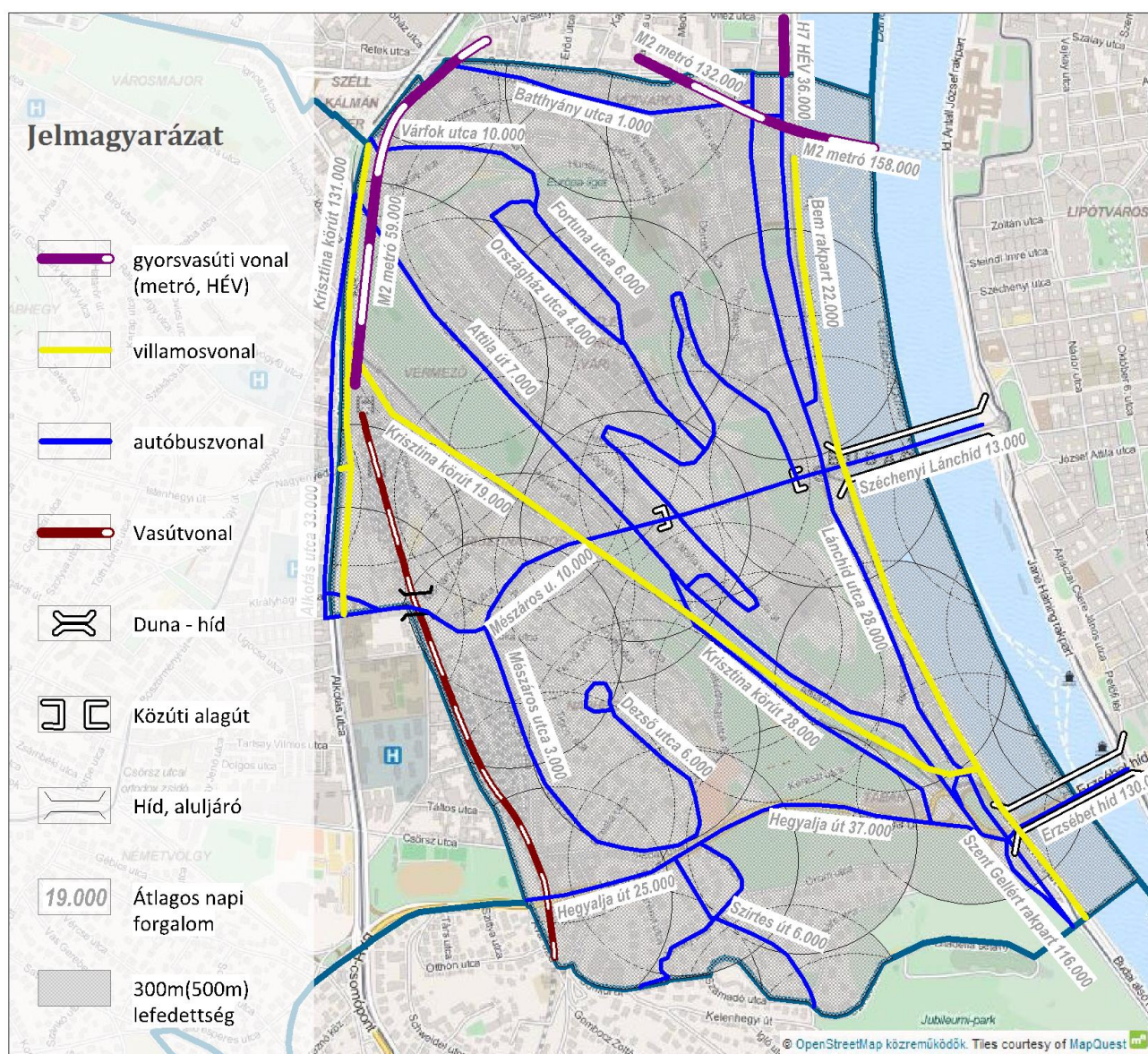
Jelentős átszálló forgalommal rendelkező csomópontok

a Széll Kálmán tér – a kerület határán – (metró, villamos, autóbusz),

a Déli pályaudvar és a Magyar Jakobinusok tere – a kerület határán – (vasút, metró, villamos, autóbusz),

a Batthyány tér (metró, HÉV, villamos, autóbusz).

A közösségi közlekedési hálózatok forgalomterhelését (Utas/nap), és azok megállóinak 300 m-es környezetének (metróállomás estében 500 m) lefedettségét a lenti ábra mutatja be.

72. ábra Közösségi közlekedési hálózat

Közúti közösségi közlekedés

Az I. kerület közösségi közlekedéssel történő ellátásában részt vállaló autóbusz elsősorban a szomszédos, vagy közeli kerületekkel való kapcsolatokat szolgálja.

A kerületben az autóbusz-közlekedéssel érintett útvonalak hossza 19,9 km, amely a fővárosi érték 2,4%-a. A kerületben lévő autóbusz végállomások és fordulók a Dísz téren, a Naphegy téren, a Sánc utcánál és a Batthyány téren található. Az autóbusz-hálózat üzemét biztosító garázs az I. kerületben nem található, a legközelebbi létesítmény a III. kerületben működik.

Kötöttpályás közösségi közlekedés

A városon belüli hálózati kapcsolatot jelentő 3 metróvonal közül 1, az üzemelő 41 metróállomásból 2 érinti a kerületet és 1 annak határán található.

A kerület határán haladó nagykörúti villamos vonal biztosítja a pesti belváros szélén lévő jelentős terek és átszálló csomópontok közvetlen elérését is. Az Európa legforgalmasabb villamosának számító vonal 21 megállójából 2 helyezkedik el a kerületben, vagy legalább érinti azt. A kerületi villamoshálózat jelenleg átfogó rekonstrukció alatt van, a budai fonódó villamoshálózat kibővített első üteme megvalósításával.

A kötöttpályás hálózatok üzemét biztosító metró járműtelep vagy villamos remíz nem található az I. kerületben, a legközelebbi létesítmény a II. kerületben helyezkedik el.

Vízi közlekedés

A vízi közlekedésben a Duna az egyetlen magyarországi nemzetközi víziút, ami egyben Helsinki folyosónak is minősül. A dunai vízi közlekedéséből az I. kerületet a városi személyhajó forgalom érinti. A BKK menetrendszerű közforgalmú hajójáratok 2012-óta márciustól októberig, a Haller utca (kis vízállások kivételével) és Újpest, illetve Óbuda között közlekednek.

BKK hajójáratok

D11 Haller utca – Újpest, Árpád út között, munkanap, óránként,

D12 Kopaszi gát* (Rákóczi híd) – Rómaifürdő, csúcsidőben óránként,

D13 Kopaszi gát* (Rákóczi híd) – Rómaifürdő hétvégén, óránként.

*2014-ben a Kopaszi gát kikötőt felhagyták

A Duna I. kerületi szakaszán a Batthyány téri és a Várkert Bazár előtt lévő új kikötő biztosítja a menetrendszerű hivatásforgalmi hajózást. A Batthyány téri kikötőben a D11, D12 és D13 járatok mellett városnéző programhajók és az Európa rendezvényhajó kikötője is megtalálható. A partszakasz forgalma a budai oldalon a legjelentősebb azonban elmarad a Belgrád rakparti Nemzetközi Hajóállomás és a Vigadóterei kikötő forgalmától. A lakókörnyezet, valamint az értékes dunai panoráma védelme miatt az I. kerületi partszakaszokra a kabinos (szálloda) hajó kikötése jelenleg nem megengedett.

Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Kerékpáros közlekedés

Az I. kerületben a kerékpáros infrastruktúra teljes hossza 4,6 km, kerületi fajlagos értéke 1,35 km/km², amely meghaladja a fővárosi 0,43 km/km² értékű átlagértéket.

Önálló kerékpáros infrastruktúrával rendelkező útvonalak

EuroVelo kerékpárút a budai felső rakparton,

Krisztina körút — Pauler utca — Mikó utca — Attila út.

A kerület lakóúthálózata a gépjárműforgalom biztonságosan elérhető sebességének figyelembevételével elvileg alkalmas a kerékpározásra.

A kerékpáros közlekedést akadályozzák:

- a nagy forgalmú/sebességű utak mentén és a hidakon a kerékpárforgalmi létesítmények hiánya,
- a csomópontok kerékpáros-barát kialakításának hiánya,
- az egyirányú utcákban való közlekedés,
- a gyalogosokkal közösen vezetett kerékpáros létesítmények,
- a kerékpár tárolási-, és parkolási lehetőségek hiánya a jelentős forgalmat vonzó létesítményeknél,
- terepviszonyok (Várhegy, Naphegy, Gellérthegy).

A főváros belső területein üzemelő MOL Bubi közbringa-rendszer (76 dokkoló állomáson 1.100 kerékpárból álló járműpark) jelenleg inkább a Duna felől érinti a kerületet, az állomások a Szarvas téren, a Clark Ádám téren, a Szilágyi Dezső térnél, a Batthyány téren, a Széna tér környékén, valamint a Déli pályaudvarnál találhatóak. Új állomások létesültek Alkotás utca és a Márvány utca kereszteződésénél, a Horváth-kertben, a Krisztina körút és az Alagút utca találkozásánál.

Gyalogos közlekedés

Az I. kerület gyalogos közlekedése sokrétű. Meghatározóak a gyalogos közlekedés útvonalai, amelyek nagy jelentőséggel bírnak a közlekedés más módjai szempontjából is. Különösen igaz ez az útvonalak részét képező, az 1.10.3. fejezetben nevesített közforgalmú közlekedési eszközökhöz kapcsolódó jelentős átszálló forgalommal rendelkező terekre vonatkozóan is.

A Vár utasforgalmának közlekedési módjai közül kiemelkedik a gyaloglás (40%), ezt követi a személygépkocsi és az autóbusz (mindkettő 20-25% között). A turistabuszok utasai adják a forgalom 11%-át, a Budavári Siklóval közlekedők pedig a maradék 5%-ot.

A kerületi domborzati viszonyok következtében a kevés alkalmas járdák száma, a járdák meredeksége és lépcsők elkerülése behatárolja a babakocsival, tolószékkel, gurulós bevásárlókocsival vagy bőrönddel közlekedők útvonal választási lehetőségeit. Mivel az útvonalválasztás lehetősége korlátozott, különösen fontos az előzőekben felsorolt közlekedők számára a burkolat minősége. Hiányoznak sok helyen akadálymentes kényelmi sávok, ahol a kerekes eszközöket zökkenőmentesen lehet mozogni.

A gyalogos közlekedés meghatározó térségei

Polgárváros, a Palota-negyed és a Várlejtők,

Víziváros, Tabán és a Duna-parti korzó,

Hídfőterek, Erzsébet híd budai hídfője, Clark Ádám tér,

Jelentős átszálló csomópontok; Széll Kálmán tér, Batthyányi tér, Déli pályaudvar,

Vérmező, Krisztina körút és Attila út.

Több közterület kizárólagosan a gyalogos forgalmat szolgálja, amelyek összefüggő hálózatot azonban nem képeznek.

Önálló gyalogos utcák

a Palota-negyed területe,

a Mátyás templom és a Halászbástya környezete,

Tóth Árpád sétány.

Az épített környezettel, illetve a megjelenő funkciókkal összhangban néhány közterület-szakasz gyalogos preferenciával rendelkezik az elmúlt évtizedek tervszerű átépítése következtében.

Gyalogos preferenciájú közterületek

Dísz tér,

Tárnok utca,

Szentháromság tér, Szentháromság utca,

Fortuna utca.

Az akadálymentesség érdekében a főbb gyalogosútvonalakon a várfalak szintkülönbségének leküzdésére gyalogos liftek épülnek, a Murád bástyánál, a Gránit lépcsőnél, az Ibolya utcánál és az Oroszlános udvarnál.

Parkolás

Az I. kerület közigazgatási területén – városközponti elhelyezkedésével összhangban – P+R rendszerű parkoló nem található.

A kerületben a személygépkocsik állománya az üzemeltető lakhelye szerint: 10. 888 jármű, a teherszállító járművek száma összesen 2.018 jármű. Az I. kerület 24. 620 fős lakónépessége 16 999 lakásban él. 1000 lakosra 442 személygépjármű jut, ami meghaladja Budapest 326-os, és Magyarország 301-es átlagértékét is.

A nyilvántartott közterületi parkolóhelyek száma 5.500 db utcai parkolóhely, amelyet a Déli pályaudvarnál egy 250 férőhelyes teremgarázs egészít ki. További teremgarázs található a Lovas úton az Anjou bástya mellett, és 297 parkoló férőhellyel elkészült a Várkert Bazár alatti mélyparkoló.

A fentiek következtében a kerületi önkormányzat tulajdonában lévő (és kerületi lakosság által kedvezményesen igénybe vehető) korlátozott várakozási övezetbe tartozó, mintegy 5.500 várakozóhelynek – amely a Budapest területén lévő hasonló parkoló kapacitásnak valamivel kevesebb, mint a 8%-a – igen fontos szerep jut.

A parkolási igények és a rendelkezésre álló várakozóhelyek közötti jelentős eltérés miatt a teljes közigazgatási terület – a fővárosi kezelésű főutak kivételével – ún. várakozási övezetbe tartozik. A várakozás rendjének egységes kialakítását a 30/2010 (VI.4.) Főv. Kgy. rendelet szabályozza.

Az intenzív beépítéssel rendelkező területeken a közterületek a nappali és az éjszakai időszakban is telítettek (a várakozóhelyek több, mint 90%-a foglalt). A kerület többi részén csak kismértékben kedvezőbb a parkolási helyzet.

A Budai Vár védett övezetébe csak az engedéllyel rendelkezők hajthatnak be, a célforgalom számára csak 30 perces időtartamra ingyenes a behajtás.

Az önálló parkolási létesítmények mellett több irodaépület garázsát is igénybe veheti a közcélú forgalom.

A turista buszok elhelyezése és a buszfordulók kialakítása megoldatlan.

SWOT / KÖZLEKEDÉS

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Sűrű közösségi közlekedés; - Közterületeken a lakossági igényeket preferáló várakozási övezeti rendszer. - A hatályos KÉSZ szabályozása korlátozza a parkolászám-növekedést eredményező tetőtérbeépítéseket	- Lakosság telken belüli parkolási igényeinek megoldatlansága; - Reprezentatív, turisztikai vonzerővel rendelkező közterületek parkolóként történő használata. - A teljes körű tömegközlekedési lefedettség ellenére, a topográfiai adottságok miatt, egyes városrészek közötti kapcsolatok nem megfelelőek

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Város külsőbb kerületeiben tervezett közúthálózat fejlesztések az I. kerület közlekedési terhelését csökkentő hatása (például: M0); - A Budai Várnegyed elérhetőségének javítása, környezetbarát közlekedési kapcsolatainak fejlesztése; - A közösségi közlekedés szolgáltatási színvonalának emelése; - Idegenforgalmi autóbuszok forgalmának kiszorítása a Budai Várnegyed területéről és környezetet kímélő járműpark használata jelentősen csökkentheti a közlekedésből eredő környezeti terhelést; - A Gellért hegyre vezető sikló és közlekedési rendszer kiépül; - A városi kerékpáros hálózat további fejlesztése; - További útvonalak burkolatcseréje; - A behajtási díj (dugódíj) hatása;	- Személygépjármű ellátottság további növekedése; - Jelentős közúti átmenő forgalom és ebből származó környezet terhelés (például Fő utcán, a rakpartokon); - Parkolási többletterhelés a turizmus miatt, nagy területigényű buszparkoló helyek; - Tervezett tehermentesítő hálózatfejlesztések elmaradása (például: M0); - Rendezvény- és szállodahajók városképet és lakosságot zavaró megjelenése (például: Batthyány térnél); - A vízi közlekedés lehetőségei kihasználatlanok maradnak (fővárosi, állami feladatok).

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A közlekedést – a gyalogos közlekedés kivételével – a kerülethatárokat átszelő hálózatok (közúthálózat, tömegközlekedési hálózat, kerékpárút hálózat) jellemzik. A kerületi közlekedés fejlesztése, illetve a központi pozíciójából adódó nagy átmenő forgalom alóli tehermentesítése ezért több kerület közlekedésének, valamint a fővárosi közlekedési rendszer egészének figyelembe vételével, többnyire a kerület határain kívüli beavatkozásokkal lehetséges;
- A lakossági parkolás végleges rendezését a parkolás gazdálkodás és parkolás szabályozás, valamint szükség esetén többlet férőhelyek biztosításával, differenciáltan kell kezelni;
- További közterületi rehabilitációk szükségesek, többek között az Erzsébet híd budai hídfőjénél, a Batthyány téren az alsó rakpart elválasztó hatásának csökkentésére, a kikötők és a közforgalmú közlekedés megállóinak jobb elérése érdekében;
- A Budai Vár akadálymentes megközelítéséről továbbá az idegenforgalmi autóbuszok elhelyezéséről, és visszafordításáról is gondoskodni szükséges;
- A kerület teljes úthálózatán lehetővé kell tenni a biztonságos, akadálymentes kerékpáros közlekedést, a kerékpárparkolás feltételeinek javítása annak érdekében, hogy a kerékpározás valós alternatíva lehessen.
 - A terepadottságok miatt mindenképpen fontos a közel vízszintes vonalvezetésű főutak mellett gyalogosoktól elválasztott, irányhelyes kerékpárút, kerékpársáv kialakítása (a gyalogosokkal közösen vezetett kerékpárút kiváltása);
 - A kisebb forgalmú útvonalakon, - a meglévő gyakorlat alapján pl. Logodi utca, - a kétirányú kerékpáros közlekedés engedélyezése az egyirányú utcákban;
 - Az elavult kerékpáros létesítmények korszerűsítése.

1.11. KÖZMŰVESÍTÉS

Vízi közművek

Vízgazdálkodás és vízellátás

A kerület vízellátása teljesen kiépített, amit több, 300 mm-nél nagyobb átmérőjű Sentab, eternit és öntöttvas anyagú vezeték biztosít. A főnyomó vezetésekről kisebb (80-300 mm), a fogyasztók ellátását szolgáló vezetékek csatlakoznak le. A főnyomó és elosztó ivóvízellátó-hálózat hossza 2007-ben 53,6 km volt. A hálózat életkora magas, ezért rekonstrukciója fontos feladat, különösen a kedvezőtlen talajviszonyok és a kerület kiemelt értékei miatt.

Budavár vízellátását 3 nyomásvonal egy-egy része, a Budai alap, a Vári és a Pesti alapzóna biztosítja. A Budai alapzóna és a Vári zóna az északi vízbázisról, a Pesti alapzóna pedig az északi és a déli vízbázisról kapja az ellátást. A kerületben található a fővárosi ivóvízhálózat egyik jelentős tározója, a 2 x 40 000 m³ kapacitású Gellérthegy-i ivóvíz tározó medence.

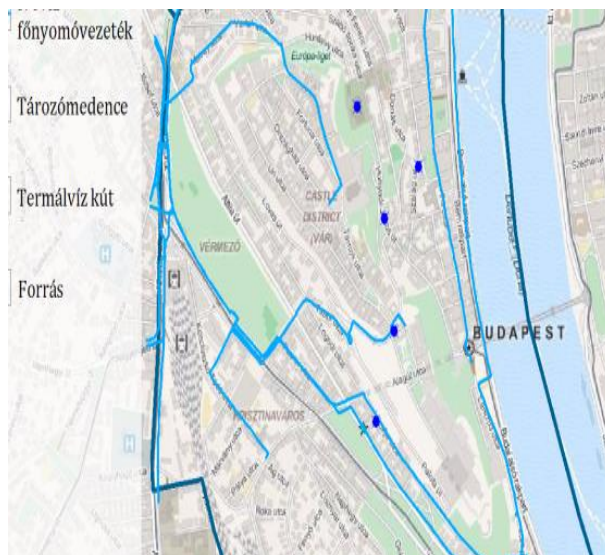
Két jelentős meleg karsztvízforrás található a kerületben. Az egyik a Rudas (Döbrentei tér 9.), a másik a Rác (Hadnagy u. 8-10.) Gyógyfürdő forrásai és kútjai. A Várhegy és Naphegy kőzetében tárolt rés- és hasadékvíz több helyen is felszínre tör (Hunfalvy-forrás és Kristály-forrás). A Lovas utcában talajvíz által táplált forrás található.

Szennyvízelvezetés

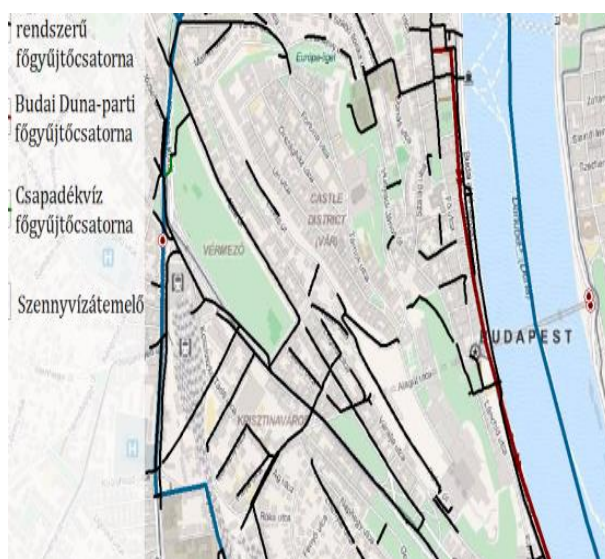
A kerületben a lakóterületek teljes mértékben csatornázottak. A csatornahálózat egyesített rendszerű.

A szenny- és csapadékvíz a Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telep (BKSZTT) fogadja, aminek végső befogadója a Duna. A szennyvíztisztító telep 2010-es üzemzerű működésének megkezdése előtt az összegyűjtött szenny- és csapadékvíz tisztítatlanul jutott a Dunába. A kb. 7 km hosszú Budai Duna-parti Főgyűjtőcsatorna megépítése lehetővé tette, hogy a budai oldalon keletkező szennyvíz nagy hányada a kelenföldi átemelő telepre jusson, onnan pedig Duna alatti átvezetéssel a csepeli BKSZTT-re.

A kerületben két szennyvízáttemelő található, mindkettő a Batthyány téren.

73. ábra Ivóvíz főnyomó vezetékek

74. ábra Csatorna főgyűjtő hálózat

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A kerületben egyesített rendszerű csatornahálózat üzemel, így a csapadékvíz elvezetése megoldott.

Budavár egyetlen nagyobb vízfolyása az Ördög-árok, ami a BKSZTT megépüléséig a budai oldal nagy részének szennyvíz befogadjaként szolgált, és ezen keresztül folyt tisztítatlanul a Dunába.

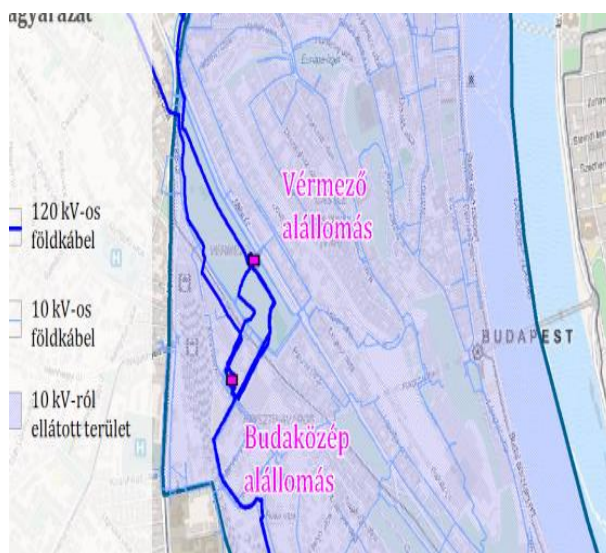
Energiaellátás, energiagazdálkodás

Villamosenergia-ellátás és közvilágítás

A kerületben két 120/10 kV-os elektromos alállomás üzemel. Az épületben elhelyezett Budaközép alállomás, illetve a Bugát utcai alállomás kiváltására létesített földfelszín alatti, korszerű Vérmező alállomás. Az alállomások táplálják meg a közcélú 10/0,4 kV-os transzformátorokat, amelyek a fogyasztói igényeket elégítik ki.

A kerület energiaellátását biztosító alállomások 2012. évi átlagos kiterheltsége, valamint a kiépült hálózatok alapján a kerület villamosenergia-hálózata területi lefedettség gyakorlatilag 100%-os, a hálózat kiterheltsége ugyanakkor magas.

A kisfeszültségű hálózat a középvezetékhez hasonlóan a kerületben jellemzően földkábeles kialakítású.

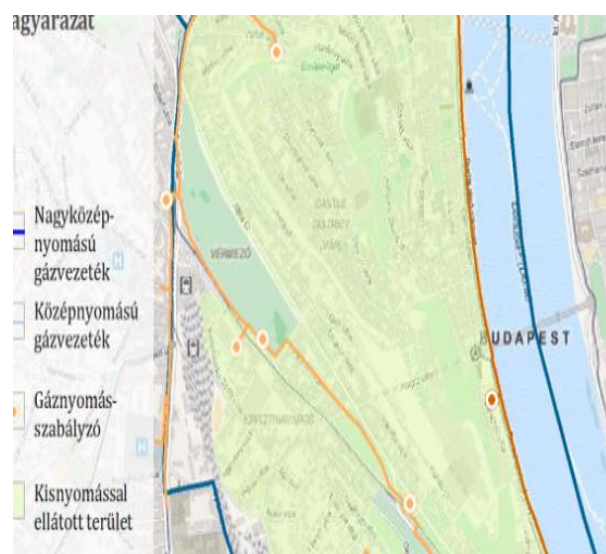
75. ábra Villamosenergia-ellátás

A KSH adatai alapján 2013. évben a kerületi villamosenergia-fogyasztási helyek száma 20 631 db, a szolgáltatott éves villamosenergia-mennyiség 155,5 GWh nagyságrendű volt. A szolgáltatott mennyiség közel 30%-át háztartási fogyasztók vételezik. A kisfeszültségű elosztóhálózat hossza a kerületben 155,6 km-t tett ki. A háztartások részére szolgáltatott villamos energia egy lakosra jutó mennyisége a főváros többi kerületéhez képest magas, 2012. évben a budapesti átlagot 56%-kal haladta meg.

Gázellátás

A kerület gázellátását a FŐGÁZ nagyközépnomású gázvezeték biztosítja, amely a kerületben a Duna parton létesült. A kerület középnomású hálózatának táppontja a Döbrentei tér melletti nagyközép/középnomású gáznyomásszabályzó. A KSH adatai alapján a kerületben a gázfogyasztási helyek száma kb. 16 048 db, melynek 91%-a háztartási fogyasztót jelent. A háztartási gázfogyasztók 87%-a használ gázszolgáltatást fűtésre. Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége 2013. évben 29 748 700 m³ volt.

A kerületben a FŐGÁZ gázcsőhálózatának hossza 70,5 km. A 100 lakásra jutó háztartási gázfogyasztók száma a főváros többi kerületéhez képest magas.

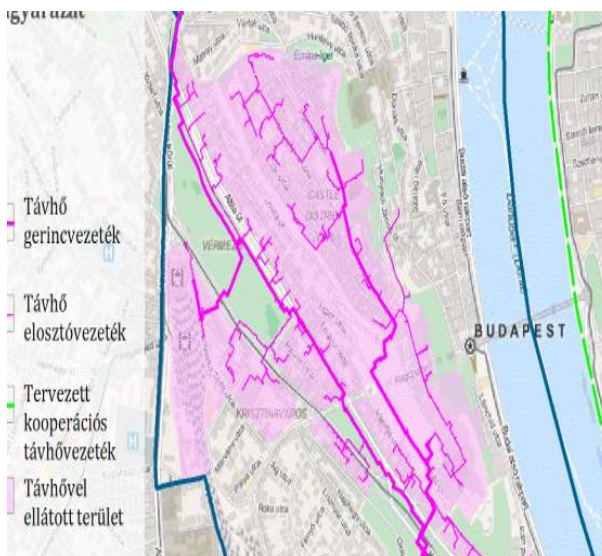

76. ábra Gázellátás

Távhőellátás

A kerületben a FŐTÁV Zrt. távhőhálózata üzemel, melynek hőközpontja a Kelenföldi Erőmű. A távfűtésbe bekapcsolt lakások száma 2013. évben 1667 db volt, a lakossági távhőellátásra felhasznált hőmennyiség 62 936 GJ volt.

A kerület távfűtött épületeinek ellátása a Csepeli Erőműből történik, mintegy 6300 lakás hőigényét (fűtés és használati melegvíz egyaránt) biztosítva. A KSH adatai alapján a kerületi lakosság számára szolgáltatott melegvíz mennyisége éves szinten 41 ezer m³, amely az elmúlt néhány év adatai alapján csökkenő tendenciát mutat.

77. ábra Távhőellátás

A Fővárosi Önkormányzat és a FŐTÁV Zrt. távlati tervei között szerepel a független távhőkörzetek összekapcsolására hivatott kooperációs gerinchálózat kiépítése, amely a kerületet a Döbrentei tér – Erzsébet híd térségében érinti. Célja a távhő versenyképességének javítása.

Az energiahatékonysági és klímavédelmi törekvések a távhőhálózat lefedettségének további bővítését teszik indokolttá. A gázhálózatok kiterjedtsége a távhőszolgáltatásra való igényt csökkenti, ugyanakkor a párhuzamos infrastruktúrák üzemeltetése költséges. A környezetbarát és megújuló energiaforrások energiaellátásba történő integrálásnak alapját adó távhő szolgáltatás versenyképességének javítása a hatályos jogi környezetben piacbővítéssel, valamint a független távhőkörzetek összekapcsolásával mozdítható elő.

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A kerületben számottevő megújuló energiaforrás hasznosítás nem valósul meg. Kedvező lehetőséget a napenergia és a geotermikus energia hasznosítása kínál.

Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Energiahatékonysági projektek vonatkozásában az elmúlt években az alábbi energetikai korszerűsítés valósult meg:

Intézmények energetikai korszerűsítése 2010. év óta

Lisznyai utcai Általános Iskola – hőszigetelés, fűtési rendszer korszerűsítés

Budavári Általános Iskola – hőszigetelés, nyílászáró csere, fűtési rendszer korszerűsítés

Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálat Maros utcai épülete (fűtési rendszer korszerűsítés, nyílászáró csere)

A 66/2012. (IX.28.) Főv. Kgy. rendelet melléklete alapján a teljes kerület területfejlesztési, környezetvédelmi és levegő-tisztaságvédelmi szempontok alapján távhőszolgáltatás fejlesztésére kijelölt, kiemelten kezelendő területnek minősül. Az energiahatékonysági és klímavédelmi törekvések érvényre jutása érdekében javasolt a távhő ellátás előnyben részesítése az egyedi gázfűtéssel szemben.

Elektronikus hírközlés

Vezetékes elektronikus hírközlés

A térség a Magyar Telekom Nyrt. (volt MATÁV Rt.) ellátási területéhez tartozik. A Városmajor AXE HOST, a Krisztina EWSD HOST és Lágymányos EWSD HOST távbeszélő központok látják el az előfizetőket ún. kültéri nagyelosztós rendszerű, rézkábelrel kiépített hálózaton keresztül. A kiépült hálózat a nagyvárosi beépítésre jellemzően földalatti kivitelű, alépítményben, helyenként közvetlenül földbefektetett kábeles rendszerű és valamennyi ingatlan önálló csatlakozással rendelkezik. A hagyományos rézkábelrel kiépült hálózat mellett számos optikai kábeles fejlesztés és kiépítés is történt. A kerületben jelen van a UPC Magyarország Kft. is, hálózatán mind televíziós, mind internet- és telefonszolgáltatás is elérhető. A távközlési hálózatok jellemzően alépítményként létesültek.

Vezeték nélküli elektronikus hírközlés

A kerületben mindhárom mobil szolgáltató hálózata a jelenlegi igényeknek megfelelően kiépült. Hálózataik fejlesztését a szolgáltatók mind vezetékes, mind vezetékek nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatások tekintetében az új igények megjelenésével, új szolgáltatások nyújtásának céljából, saját beruházásban végzik.

SWOT / KÖZMŰVESÍTÉS

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Az ivóvíz- és csatornahálózat kiépítése 100%-os; - Nagy hagyományú termálfürdők - Energiaközművek kellőképpen kiépültek; - Fővárosi távhőrendszer elérhető; - Elektronikus hírközlési hálózatok széleskörű szolgáltatást nyújtanak.	- Budai várlejtőn a felszíni és felszín alatti vizek rendezésének hiánya; - Közműhálózatok avultsága; - Minimális mértékű megújuló energiahasznosítás.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- A közműhálózatok korszerű közműsávok rekonstrukciója a közterületek minőségi átalakítását teheti lehetővé; - Távhőhálózat kooperációs vezetékszakasza érinti a kerületet, megépítésével a távhő versenyképesség javul; - Alternatív energiák térnyerése. - Lakossági érdeklődés az energia- és vízfelhasználás csökkentésére. - Elérhető és megfizethető korszerű energia hatékony technológiák megjelenése, elterjedése.	- Jogszabályi környezet ellehetetleníti a megújuló energiaforrások terjedését. - Megfelelő támogatási rendszer nélkül az energiahatékonysági és klímavédelmi törekvések által generált projektek beruházás gazdaságosság miatt nem indulnak el.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Energiahatékonysági korszerűsítések és megújuló energiaforrások alkalmazása önkormányzati intézmények energiafelhasználásának fedezésére.
- Lakossági energiahatékonysági és megújuló beruházások ösztönzése, támogatása és tanácsadás.
- Közüvilágítási hálózatok korszerűsítése, LED fényforrások alkalmazása, valamint intelligens vezérlések alkalmazása.

1.12. KÖRNYEZETVÉDELEM

Talaj

A térség talajainak általános helyzete és kondíciója mára tipikus városi jellegeket mutat, eredetinek mondható, bolygatatlan genetikai talajtípus gyakorlatilag nem található. A kerület nagy fokú beépítettsége a talajok degradációjához, átalakulásához és aktivitás-vesztéséhez vezetett.

A kerületben jelentős talaj- és talajvíz-szennyezettség nem ismert, a FAVI-KÁRINFO adatbázisa alapján tényfeltárás és műszaki beavatkozás nem vált szükségessé az elmúlt évtizedekben. A térség talajainak állapotára vonatkozó aktuális felmérés nem áll rendelkezésre. Potenciális talajszennyező forrásként elsősorban a közlekedés-áruszállítást tekinthető a térségben. Különösen a Déli pályaudvar rendező-pályaudvari részében kell a földtani közeg potenciális szennyezettségével számolni.

Felszíni és felszín alatti vizek

A kerületet keletről a Duna folyam határolja, amelynek vízminősége a környezetvédelmi felügyelőség rendszeres mérései alapján néhány paramétertől eltekintve megfelel a jogszabályban előírt határértékeknek. A minőségi elemek (fizikai-kémiai, biológiai, hidromorfológiai jellemzők) tekintetében a jó vagy a mérsékelt állapot/potenciál jellemző. A folyó a főváros közigazgatási határához már szennyezettén érkezik a nitrogén- és foszforháztartás tekintetében. A szerves- és tápanyag-szennyezettség szempontjából jónak mondható a vízminőség, köszönhetően a közelmúltban elvégzett fejlesztéseknek (Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep korszerűsítése).

A kerület egyetlen jelentősebb kisvízfolyása az (egykori) Ördög-árok. A Várhegy és a Naphegy közötti völgyben korábban lefolyó patak az I. kerületben (is) mesterséges, felszín alatti csatornaként került átalakításra. A patak vízébe korábban több engedélyezett és – főleg a kerületen kívüli felső szakaszon – illegális szennyvíz-bevezetés torkolt, így egyesített rendszerű csatornaként működött. A vízfolyás minőségére kedvező hatással volt az árok és a budai főgyűjtő csatorna rekonstrukciója, mára a szennyvízbevezetések a fővárosi szakaszon gyakorlatilag megszűntek. Ugyanakkor vízminőségére vonatkozóan aktuális mérési adatok nem állnak rendelkezésre.

A geológiai és talajtani adottságok következtében a kerület nagy részén a felszín közeli kőzetek talajvizet tartalmaznak. A Duna parti sávjában bőségesen található talajvíz, amely közvetlen összeköttetésben áll a folyó vizével. A talajvízszint alakításában meghatározó szerepe van ezért a Duna vízállásának. Magas vízállás és a háttér felől egyidejűleg beáramló nagyobb mennyiségű talajvíz következtében, a talajvíz szintjének jelentős megnövekedése miatt, a Víziváros síkvidéki épületeinek a pincéiben vizesedés, falnedvesedés fordulhat elő.

A kerület magaslati karsztos területeknek tekinthető. A változatos földtani felépítésüknek köszönhetően a források három típusa is megtalálható területükön. A Gellért-hegy lábánál karsztforrások törnek elő. A Várhegy és a Naphegy közeteiben rés- és hasadékvíz tárol, amely több helyen a felszínre bukkan. Ilyen források pl. a Hunyadi úti-forrás, a Kristály-forrás és a Logodi utcai forrás

A felszín alatti víz állapota szempontjából „a felszín alatti vizek védelméről” alkotott 219/2004. (VII. 21.) számú Korm. rendelet 2. számú melléklete, valamint „a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról” szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján az I. kerület „érzékeny” és „kiemelten érzékeny” besorolású.

A kerületet felszínalatti vízbázis és hidrogeológiai védőterület nem érinti.

A „Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről” szóló 1042/2012. (II. 23.) Korm. határozat mellékletei alapján Budapest I. kerület területét az alábbi víztestek érintik:

- sh.1.5 Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Budapest alatt nevű sekély hegyvidéki víztest;

- - sh.1.6 Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Visegrád - Budapest nevű sekély hegyvidéki víztest;
- - h. 1.5 Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Budapest alatt nevű hegyvidéki víztest;
- - h.1.6 Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Visegrád - Budapest nevű hegyvidéki víztest;
- - k. 1.3 Dunántúli-középhegység - Budai-források vízgyűjtője nevű karszt víztest.

A jelzett hegyvidéki, valamint az sh.1.6 sekély hegyvidéki víztestek kémia és mennyiségi állapota jó, az sh.1.5 sekély hegyvidéki víztest mennyiségi állapota jó, kémiai állapota gyenge, a karszt víztest kémiai állapota jó, mennyiségi állapota azonban gyenge minősítésű.

Levegőtisztaság és védelme

Az I. kerület a 4/2002. (X. 7.) KVVm rendelet alapján a "Budapest és környéke" légszennyezettségi agglomerációba sorolódik.

A vizsgált terület levegőminőségének jellemzése csak tágabb keretek között lehetséges, ugyanis a levegőminőség alakulását öszvárosi és regionális – esetenként határokon átnyúló – tényezők határozzák meg. A levegő tisztasága a különböző emissziók (szennyezőanyag kibocsátások) mellett nagyban függ a mindenkori meteorológiai viszonyoktól is. Általánosságban elmondható, hogy a kerületben (ahogyan az egész fővárosban) a mérési eredmények alapján az esetenként megnövekvő nitrogén-dioxid (NO_2) és a szálló por (PM_{10}) koncentráció jelent levegőminőségi problémát.

A kerülethez legközelebb elhelyezett automata mérőállomás jelentős közúti forgalommal érintett útszakaszok mellett a Széna téren található. A térség levegőjét az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat a 2013. évi eredmények alapján a nitrogén-dioxid tekintetében szennyezettnek, szálló por (PM_{10}) tekintetében megfelelőnek/jónak, ózon tekintetében kiválónak/jónak minősítette. A többi – vizsgált és a miniszter által értékelt – légszennyezőanyag esetében nincs, vagy kisebb jelentőségű a probléma, többnyire teljesülnek a levegőterheltségi szintre vonatkozó határértékek, illetve a nagyobb egészségügyi kockázatot hordozó kisméretű szálló por ($\text{PM}_{2,5}$) koncentrációt a térségben nem mérik.

A nitrogén-oxidok (NO_x) kibocsátásának gyakorlatilag egyik felét a közlekedés, míg másik felét a helyhez kötött források eredményezik: az ipari kibocsátás részaránya mintegy 25 %, ugyanakkor a lakossági földgázfelhasználás is gyakorlatilag ezzel azonos mértékű nitrogén-oxidokat termel.

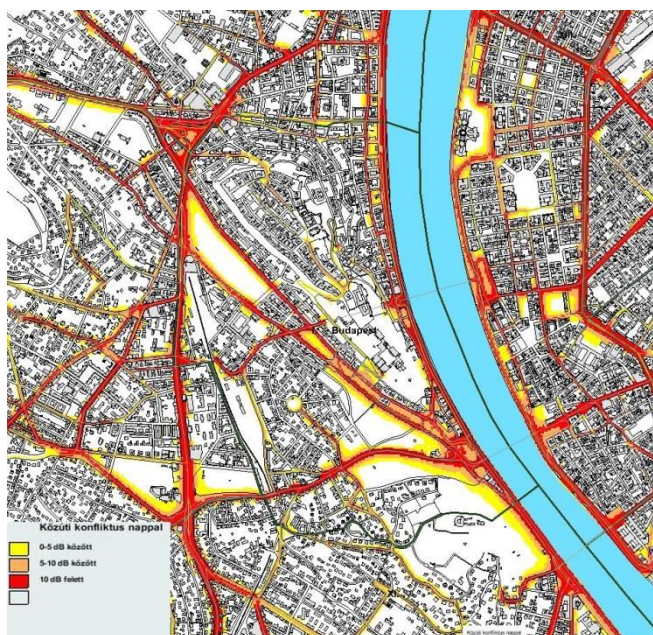
A fővárosi szálló por (PM_{10}) szint az őszi-téli időszakban mintegy egy harmada származhat a háztartási eredetű szilárd, leginkább fatüzelésből, míg a közlekedés hozzájárulása mintegy 40 %-ot eredményez.

A Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer (LAIR) adatai alapján elmondható, hogy az I. kerületben budapesti viszonylatban jelentős helyhez kötött légszennyező forrás nem található. A kerületben lévő bejelentés köteles pontforrások jellemzően intézményi funkciók fűtőberendezéséhez kötődnek.

A kerület morfológiai, illetve szél viszonyai nagyban segítik a folyamatosnak mondható légcserét.

Mozgó forrásokat tekintve a gépjárművek szén-monoxid, nitrogén-oxid és szálló por emisszióját kell megemlíteni. A kerület legforgalmasabb útjai a Krisztina körút, az Attila út, a Mészáros utca és Alagút utca, a Hegyalja út, a Fő utca, a Csalogány utca, a Vérmező út, valamint a rakparti utak.

Zajterhelés

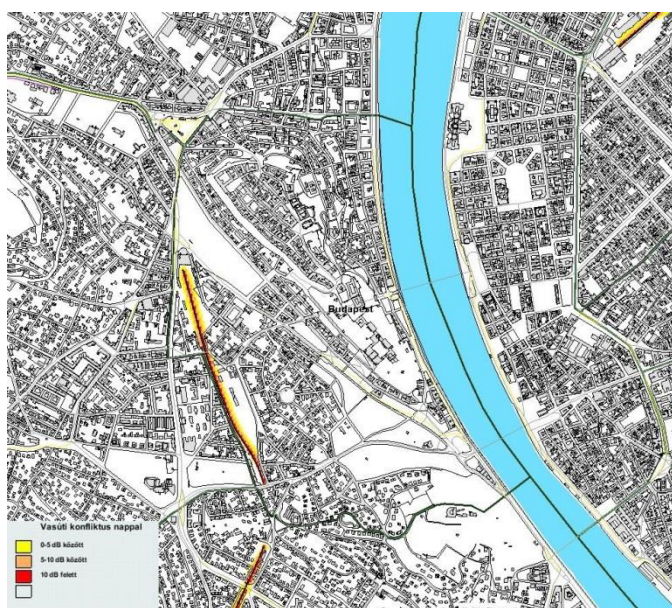

78. ábra Közúti zajkonfliktus nappal

A főváros egészének zajterhelésére vonatkozó legfrissebb adatokat a 2007 őszén elkészült Budapest és vonzáskörzete stratégiai zajtérkép szolgáltatja.

Az I. kerület területén zajvédelmi szempontból a legnagyobb problémát a **közlekedési eredetű zajterhelés** jelenti. A zajtérkép alapján a kerületet érintő, jelentősnek mondható – egyértelműen küszöbérték feletti sávba eső – egész napi **közúti zajterheléssel** érintett.

A kerületi közutakon működő **villamosvonalak** mentén fokozottabb zaj- és rezgésterhelés jelentkezik, mely a pálya és a szerelvények elavultsága miatt jelentős. A konfliktus mérséklésére már történtek lépések, de érdemi javulást hosszabb távon átfogó pályarekonstrukció, valamint teljes körű járműcsere hozhat.

79. ábra Vasúti zajkonfliktus nappal

A **vasúti közlekedés** esetén a Déli-pályaudvar és rendező-pályaudvari területrésze említendő, mint környezeti zajforrás. Megemlítendő ugyanakkor, hogy a vasúti zajterhelésből eredő konfliktus sokkal kisebb területet és lakosságot érint a kerületben.

A stratégiai zajtérkép jelentős **üzemi zajforrást** nem jelöl. (A Déli-pályaudvar rendező-pályaudvari része egyébként kettős zajforrásnak tekinthető, vasútforgalmi és tekinthető vasútüzemi eredetűnek is.)

A **repülési közlekedésből** eredő zajterhelés nem számottevő a térségben.

A kerület lakosságát érintő **egyéb zajforrások** tekintetében meg kell említeni az eseti építkezési tevékenységek okozta zajterhelést, valamint a nyári időszakban jellemző szabadtéri, kulturális és sportesemények, illetve a szórakozóhelyek környezetében jelentkező eseti zajproblémákat.

Hulladékkezelés

Budapesten a **hulladékgazdálkodási közszolgáltatás** megszervezése, működtetése alapvetően fővárosi önkormányzati és nem kerületi feladat, így az I. kerületben is a Fővárosi Önkormányzat a Fővárosi Közterület-fenntartó Nonprofit Zrt.-vel (a továbbiakban FKF) kötött közszolgáltatási szerződés útján biztosítja a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást, vagyis a települési hulladék rendszeres gyűjtését, elszállítását és kezelését.

- A hulladékok minél nagyobb arányú újrahasznosítására a szelektív hulladékgyűjtés különböző módozatai teremtenek lehetőséget a kerületben;
- a házhoz menő elkülönített hulladékgyűjtő rendszer (papír, műanyag és fémhulladékok rendszeres gyűjtése) gyakorlatilag az egész főváros területén kiépült;
- a szelektív hulladékgyűjtő szigetek a papír, műanyag, fém és üveg frakciók elkülönített gyűjtésére van lehetőség, hulladékgyűjtő udvar nem áll rendelkezésre a kerületben,
- a közszolgáltatás körébe tartozik évente egy alkalommal az ingyenes lomtalanítás is;
- a lakosságnál keletkező veszélyes hulladékok leadása a közszolgáltató részére a lomtalanítás keretében (külön kijelölt eseti területen) biztosított.

A kerületben a legjelentősebb hulladékkezelési/köztisztasági probléma a környezeti kultúra hiányosságaiból fakad: a szelektív gyűjtőszigetek környezetében gyakori az **illegális hulladékelhelyezés**, amely rendszeres többlet kiadást jelent a közszolgáltató számára. A közpark területeken, a közutak, de főleg a vasúti pályatestek mellett időről-időre felhalmozódó illegális hulladék jelentős konfliktustényező.

SWOT / KÖRNYEZETVÉDELEM

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
▪ A légszennyező anyagok kibocsátása és a mért immissziók zömében csökkenő tendenciát mutatnak. ▪ A terület kiváló átszellőzési viszonyai. ▪ A kerületben a szelektív hulladékgyűjtés megoldott, a szelektíven gyűjtött hulladékok aránya növekvő tendenciájú; ▪ A kerületben jelenleg azonnali intézkedést igénylő talaj- és talajvízszennyezés nem ismert.	▪ A kerület forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a gépjárműforgalomból eredő tartós zajterhelés és eseti légszennyezés; ▪ A Várhegy üreghálójának potenciális labilitása; ▪ A karsztos területek (pl. Várhegy, Gellért-hegy) környezeti sérülékenysége; ▪ Potenciális talajszennyezés a Déli pályaudvar területén.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
▪ A környezettudatosság erősödése.	▪ A Fő utca és a Duna-parti területek magas zajterhelése

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

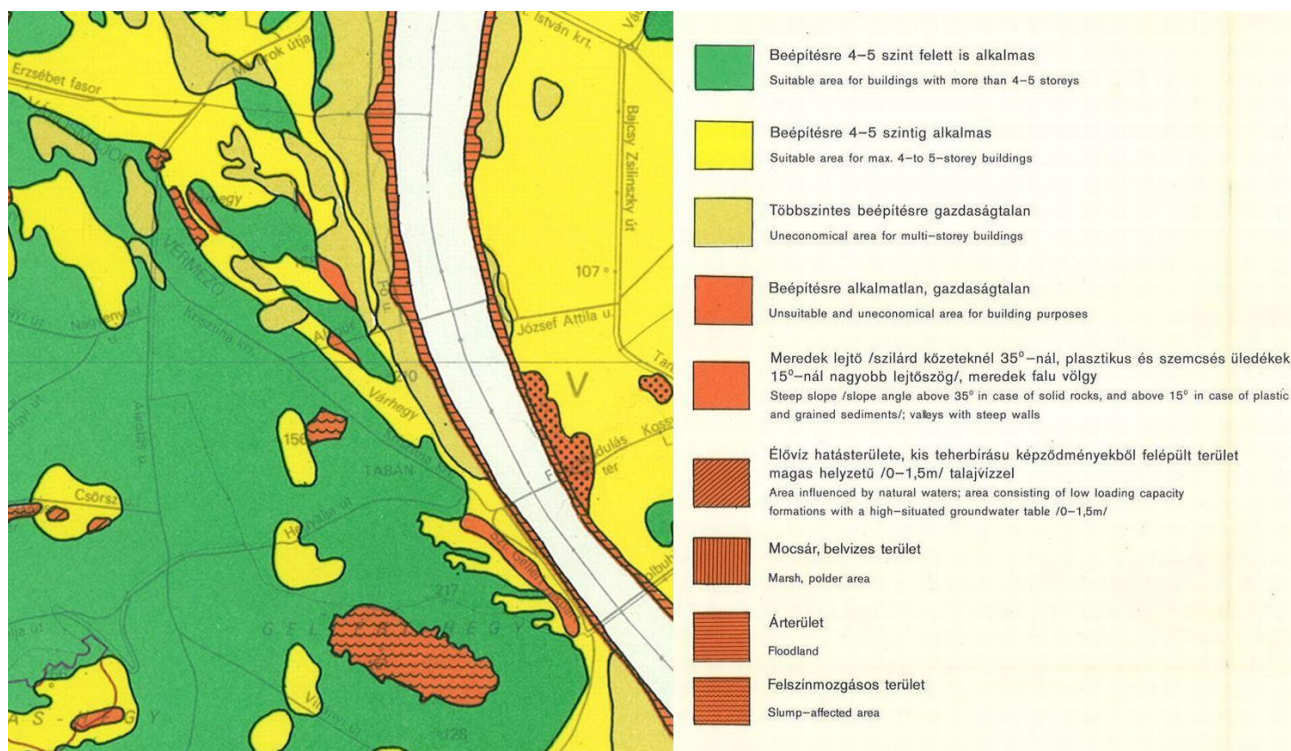
- A zaj- és légszennyezés csökkentése komplex, összvárosi szintű beavatkozást és fejlesztési szemléletet igényel.
- A környezeti konfliktusok mérséklése a területhasználat optimalizálásával - csak hosszútávon valósítható meg.
- Közlekedési zajterhelés csökkentése forgalomtechnikai eszközökkel;
- Hulladékkezelés (szelektív gyűjtés) fejlesztése;
- Csapadékvíz-felhasználás (visszatartás, hasznosítás) ösztönzése;
- A távhőszolgáltatás lehetőségének megteremtése, helyi légszennyezés, CO₂ emisszió-csökkentés;
- Klímaváltozásra felkészülés, városi hőszigetelés mérséklése.

1.13. KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)

Építésföldtani korlátok

Az I. kerületet alábányászott, illetve jelentősebb alápincézett területek a Várhegy területén érintik.

A Magyar Állami Földtani Intézet Építésalkalmassági térképe alapján a kerület nagy része beépítésre 4-5 szint felett is alkalmas, a várlejtők területe alacsonyabb beépítésre alkalmasak.

80. ábra Budapest építésalkalmassági térképe

Forrás: MÁFI

A kerületet kedvezőtlen morfológiai adottságú, csúszásveszélyes terület nem érinti. Felszínmozgás-veszély szempontjából megemlítendő területe a Gellért-hegy gerince, illetve délies lejtője.

A Duna parton jelölt árterület műszaki szempontból már védettnek tekinthető.

Geológiai szempontból a budai várbarlang-rendszer és az évszázadok alatt létesített mesterséges járatrendszert kell figyelembe venni területhasználatot korlátozó tényezőként, (81. ábra).

81. ábra Budai várbarlang-rendszer (ismert járatainak és üregeinek) elhelyezkedése

Forrás: www.dinpi.hu (Kadic Oszkár felmérése, XX. szd. első fele)

Vízrajzi veszélyeztetettség

82. ábra Árvízvédelem

A kerület keleti oldala a Dunával határos. Ezen a szakaszon az árvízvédelmi rendszer több helyen

- magasságihiányos Felső rakpart Margit híd és Lánchíd között valamint a Felső rakpart a Lánchíd és Erzsébet híd között,
- életkora miatt elavult, felújításra szorul: Bem rakpart alsó lépcsősorai a Margit hídtól délre, Bem rakpart felső rakparti támfala, Várkert rakpart felső rakparti támfala és a Várkert rakpart alsó lépcsősorai az Ördögárokotól délre.

Középtávon érdemes lenne megvalósítani a Döbrentei téri árvízvédelmi kapu megszüntetését az Erzsébet-híd alatt, egy, a helyi felső rakparti támfal megjelenésével megegyező, vízzáró, hidrosztatikus nyomásra

méretezett támfal építésével.

Korábban ez a kapu biztosította a kapcsolatot az alsó és felső rakpart között, azonban ma már ez a szerepe megszűnt.

Budavár területén, a Döbrentei téren található egy árvízvédelmi átemelő.

Egyéb

Közművek és elektronikus hírközlés korlátozásai

A villamosművek, valamint a termelői, magán- és közvetlen vezetékek biztonsági övezetéről szóló rendelkezéseket, köztük a biztonsági övezet terjedelmét és a biztonsági övezetben végezhető tevékenységeket a 2/2013. (I.22.) NGM rendelet szabályozza.

A földgáz elosztóvezetékek, az egyéb gáz és gáztermék vezetékek, valamint a bányászati létesítmények, célvezetékek és mindezek környezetének védelme, zavartalan üzemeltetése, ellenőrzése, karbantartása, javítása és üzemzavar-elhárítás biztosítására biztonsági szabályzat szerinti méretű biztonsági övezet kerül megállapításra, melynek terjedelmét a bányafelügyelet határozza meg. A biztonsági övezeten belül építési tilalom van.

Tevékenységből adódó korlátozások

Az Országos Katasztrófa-védelmi Főigazgatóság adatai alapján az I. kerület területen **veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem** nem működik.

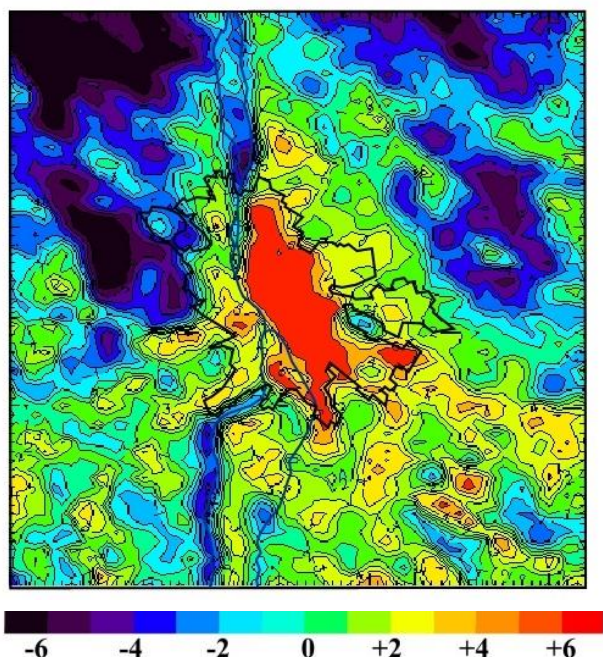
SWOT / KATASZTRÓFAVÉDELEM

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, illetve az üzemekhez kijelölt veszélyességi zóna a kerületet nem érinti.	- A kerületet alábányászott, illetve felszínmozgás-veszélyes területek lokálisan érintik (Várhegy, Gellért-hegy); - Csúszásveszélyes területek (Déli pályaudvar); - A Várhegy üregrendszerének potenciális labilitása.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
	Magassághiányos szakaszok a Duna menti árvédelmi vonalon, magasításkor nem érvényesülnek az örökségvédelmi szempontok.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Az árvízveszélyes területek védelmének biztosítása az árvízi védművek és műtárgyak korszerűsítése, megerősítése révén – a Világörökségi területnek megfelelő és az épített örökségi szempontokat figyelembe vevő eszközökkel.

1.14. VÁROSI KLÍMA

Az I. kerület a főváros mezoklimatikus körzetrendszerében a mesterséges alapú, vegyes beépítésű, átmeneti városi; a mesterséges alapú, vegyes beépítésű, módosított völgyi, városi, valamint a vízfelszín-közei, Duna menti klímátípusokba tartozik, illetve azok határterületén helyezkedik el. (Tőkei L. 1995-2007.) Éghajlati viszonyainak alakulásában egyértelműen megjelenik a globális klímaváltozás. 1901 és 2013 között, mintegy 112 év alatt, 1 °C-os emelkedés mutatható ki az évi középhőmérsékletének alakulásában (budapesti adatok). Az általános felmelegedés mellett legalább annyira fontos a szélsőséges időjárási események gyakoriságának alakulása (pl. hőség hullámok sűrűbb előfordulása).

83. ábra Budapest felszínhőmérsékleti anomáliájának átlagos júniusi szerkezete délutáni időszakban 2013-ban

Forrás: Bartholy-Pongrácz-Baranka (Ökomet Kft.)

A mezoklimatikus jelenségek közül kiemelendő a jelentős mértékű hősziget hatás, ami a kerület belvárosi elhelyezkedése folytán még hangsúlyosabb: a sűrűn beépített területek hőmérséklete több fokkal melegebb a jelentősebb zöldfelületekkel rendelkező külső területeken mérhető értéknél (a városkörnyéki átlaghőmérsékletet tavasszal 3-4 °C-kal, míg nyáron 4-6 °C-kal meghaladva). A kerületet morfológiai és biológiai-aktivitási viszonyai miatt azonban kevésbé terheli. A hősziget hatást a beépítésen és burkolt felületen túl az utakon zajló gépjárműforgalom is növeli a kipufogógázok és a leadott motor-meleg hője által.

SWOT / VÁROSI KLÍMA

ERŐSSÉGEK

- A kerület zöldfelülettel jól ellátott területeken a hősziget hatás alacsony szintje.
- A Duna közelségének klímajavító hatása érvényesül

GYENGESÉGEK

- A sűrűn beépített területek (Vár, Víziváros) és a forgalmas utak hőreflexe és hőemissziója magas (hősziget hatás)

LEHETŐSÉGEK

- Növekvő környezettudatosság
- A vasúti területek melletti hasznosítatlan területek zöldfelületként való átmeneti hasznosítása kondicionáló hatással lehet a kerület klimatikus viszonyaira.

VESZÉLYEK

- A beépítések intenzifikálódásával romlik az átszellőzés, fokozódhat a városi hősziget hatás;
- A szélsőséges időjárási események növekvő gyakorisága.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A környezettudatos szemlélet még mindig nem eléggé elterjedt, vagy csak látszólagosan valósul meg, így klímavédelem nem kap kellő hangsúlyt; a klímaadaptáció gyakorlati megvalósítása kezdetleges
- A gazdasági válság miatt a klímavédelmi intézkedések (néhány kivételtől eltekintve) hátrányba kerültek/kerülhetnek a gazdaságélénkítő intézkedésekhez képest, fontosabbnak ítélt, vagy elkerülhetetlenül szükséges beavatkozások mellett erre kevesebb forrás jut

2. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

2.1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

Fejlesztési és rendezési környezet, illeszkedés

Az országos és a fővárosi fejlesztési dokumentumok a közelmúltban készültek, megfelelő keret adva az új kerületi fejlesztési dokumentumok készítéséhez. Tág, a mai kor szellemét hordozó palettát biztosítanak a kerület által megfogalmazandó, elérendő céloknak, azaz Budavár fejlesztési elképzeléseinek.

Budavárt fejlesztési terve, 2009-ben készült, a 314/2012. (XI.12.) Korm. rendeletnek megfelelő tartalommal készített városfejlesztési koncepciója még nincs a kerületnek. A 2009-ben készült IVS előirányzott céljai közül sok minden megvalósult és látványos fejlődést és eredményt hozott a kerület számára

A főváros rendezési tervei, a TSZT 2015 és az FRSZ 2015 márciusában lépett hatályba, megfelelő területi tartalékot, fejlesztési potenciált ad az I. kerület (kerületi terveszköz) kezébe. Budavár területén a kerületrendezési tervek a korábbi jogszabályi háttér alapján készültek ugyan, mégis 2018 decemberéig megfelelő háttérrel biztosíthatnak a jövőbeni fejlesztéseknek.

Társadalom

Budapest I. kerületének társadalmi helyzete számos tényező miatt kedvezőnek tekinthető, azonban az országos folyamatokhoz hasonlóan kedvezőtlen demográfiai jelenségek is megfigyelhetők. A lakónépesség száma évtizedek óta csökken – az utóbbi években lassuló mértékben –, ami adódik a természetes fogyásból és az elvándorlásból. Ugyan az elmúlt években pozitívvá vált a vándorlási egyenleg, de ez sem tudja ellensúlyozni a csökkenő népességszámot. Az idősödés folyamata előrehaladott, a népesség több mint 30%-a 60 év feletti. A helyi népesség budapesti viszonylatban is magasabb iskolai végzettsége, jobb munkaerőpiaci pozíciója, kedvezőbb jövedelmi helyzete tapasztalható.

A lakásállomány magas presztízzsel bír, részben védett, bár funkcionálisan nem minden kerületrészben kihasznált (pl. Vár). Kiemelkedő értéket képviselnek a zöldfelületek, természeti adottságok, amelyek az életminőség magas szintjéhez is hozzájárulnak. A kerületben nincs KSH által körülhatárolt szegregátum.

A helyi érték az erős lokálpatriotizmus, a hagyományőrzés, az élénk kulturális élet, valamint a turizmus.

Humán infrastruktúra

A humán infrastruktúra legfontosabb elemei jelen vannak az I. kerületben, a közszolgáltatások hozzájárulnak a helyi lakosok ellátásához. A feladatok ellátását nagyjából az Önkormányzat biztosítja, kisebb részben pedig civil szervezetek szerződéses formában.

Az egészségügyi alapellátásban a háziorvosi körzetek átlagos praxisnagysága 1.200 fő alatt van. Járóbetegszakellátó a szomszédos XII. kerületben található. Az Önkormányzat kezelésében lévő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény jelenleg nincs a kerületben. A meglévő bölcsődei és óvodai férőhelyek megfelelőek. Az általános iskolai tanulók száma az utóbbi években mérsékeltebben csökken. A kerületi középiskolákban a tanulók kb. 30%-a más kerület vagy település lakói. A kerületnek egyetlen általános közművelődési intézménye van, sporttelepe pedig a Czákó utcai Sport- és Szabadidőközpontéhoz kötődik. A helyi esélyegyenlőség megnevezett célcsoportjai a kerületi idősek, romák, nők és gyermekek, fogyatékkal élők, szociálisan rászoruló, munkanélküliek.

Gazdaság

A Kerület gazdasági struktúráját alapvetően a kis- és középvállalkozások határozzák meg, 500 vagy több főt foglalkoztató vállalkozás csak elenyésző számban (összesen 3 db) található a kerületben. A nemzetgazdasági ágak közül kiugróan magas ezek az ingatlanügyletek a szakmai tudományos, műszaki tevékenység, információ, kommunikáció és kereskedelem szerepe. Ezeken a területeken működik a regisztrált társas vállalkozások 65%-a.

A kerület gazdasági arculatát tehát nem nagy iparvállalatok határozzák meg, hanem térség látogatói vonzerejére, épített és kulturális örökségére, a műemléki környezetre és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmus. A jövőben további fejlesztések (pl. a Vár felújítása, a meglévő fürdők bázisán a gyógyturizmusban rejlő lehetőségek kihasználása) biztosíthatják a Kerület hosszú távú egyenletes gazdasági fejlődését.

Az idegenforgalmi adottságokban rejlő gazdasági potenciál bár vitathatatlanul a Kerület gazdaságának erőssége, ugyanakkor a turizmus növekvő - és a Kerület egyes pontjain koncentráltan megjelenő – mértéke veszélyezteti a polgárváros miliőjét, háttérbe szoríthatja a Várnegyed lakófunkcióját. Ugyancsak erre visszavezethető probléma, hogy a területen viszonylag gyenge a lakosságot kiszolgáló kiskereskedelmi ellátottság.

A Kerület költségvetése stabil, a kiadások és a bevételek egyensúlyban vannak, és az Önkormányzat jelentős tartalékokkal rendelkezik az európai uniós pályázatok öneréjének biztosításához. Elmondható tehát, hogy az iparüzési és egyéb adóbevételek valamint a lakás és helységgazdálkodásból származó bevételek segítségével az Önkormányzat biztosítani tudja az egyenletes gazdasági fejlődéshez szükséges intézményi háttérrel.

Épített környezet

A kerület **városszerkezete** túlnyomó részt kialakult, de a kerület nyugati térsége (Krisztinaváros – Déli pályaudvar és térsége) még jelentős változások előtt áll.

A kerületben a **lakó területhasználat dominál**, ezen belül közel azonos arányban a nagyvárosias és a kisvárosias területek. A kerületben a lakóterületek mellett meghatározóak a **vegyes területfelhasználású** területek, amelyek elsősorban a Víziváros, a Budai Várnegyed és a várlejtők területén találhatók. A kerület **különleges beépítésre szánt** területei közül kiemelkedőek a gyógyfürdői, amelyek a Tabán városrész területén találhatók (Rác fürdő, Rudas gyógyfürdő).

A lakóterületek zöme kialakult és beépült, minimális a be nem épített lakóterület (Gellért-hegy, Bérc utcától északra). **Alulhasznosított** területekkel a kerület nem bővelkedik. A kerületben elszórtan találhatunk alulhasznosított területeket (pl.: Budavári Sport- és Szabadidőközpont), használaton kívüli területeket (pl.: Fő utcai foghíjtelek - egykori Budai Takarékpénztár), azonban jelentős méretű fejlesztésre alkalmas, alulhasznosított vasúti területekkel rendelkezik a Déli pályaudvar teljes területén.

A kerület ingatlanjaira vonatkozó **építési paraméterek vizsgálatából** megállapítható, hogy a kerület jelentős részén a KVSZ paramétereit az ingatlanok építési paraméterei nem lépik át.

A kerület egészéről elmondható, hogy a TSZT 2015 és FRSZ szerinti, a kerületre vonatkozó tervezett területfelhasználási egységeket és a ténylegesen meglévő területfelhasználást, annak léptékét (beépítési intenzitás, funkciók köre) **vizsgálva**, több területen is még jelentős **tartalékkal** rendelkeznek egyes területek (Déli pályaudvar és környezete, Víziváros, Budai vár).

A kerület a főváros **történelmi városközpontja**, ennek köszönhetően európai és világviszonylatban is jelentős turisztikai és idegenforgalmi jelentőséggel bír. A területén található több száz műemlék, helyi védelem alatt álló épület, építmény és természeti érték, valamint a világörökség részét képező Budai Vár **kiemelt értékmegőrző szemléletű kezelést** igényel.

Zöldfelületek, környezetvédelem

Táji-természeti adottságok, zöldfelületi rendszer

A kerület táji, természeti adottságai karakteresek, mivel tájegységi, morfológiai határterületen helyezkedik el.

A kerület arculatát alapvetően a sűrű beépítettségű, lakóterületek dominanciája határozza meg, amelyek zöldfelületi aránya (intenzitása) lokálisan ugyan elmarad a kívánt értéktől, de az egy főre jutó zöldfelület aránya – a jelentős parkterületek okán – magas.

Kiemelkedő természeti értéként a kerületet keleti irányból határoló Duna folyam értékelhető, amely medrének egy része a Natura2000 HUDI 20034 számú jóváhagyott, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területtel fedett és az Országos ökológiai hálózat, ökológiai folyosó övezet részét képezi. A Duna mentén természetes, illetve természetközeli élőhelyek nincsenek.

Jelentős értéket képviselnek a források, és a barlangok. A Gellért-hegy országos jelentőségű védett természeti terület.

Jelentősebb beépítetlen – biológiailag aktív, illetve rekreációs potenciállal rendelkező területek a közparkok, közkertek (Gellért-hegy és a Tabán, a Vérmező és a Horváth kert, Döbrentei tér) vonulata, valamint a Várhegy zöldfelületei.

Környezetvédelem

A kerület környezeti állapota a főváros belső területeinek átlagához képest kedvezőbbnek mondható, ez elsősorban topográfiai adottságainak és átszellőzési lehetőségeinek köszönhető.

A talaj általános helyzete és kondíciója tipikus városi jellegeket mutat, a térségben eredetinek mondható, bolygatatlan genetikai talajtípus gyakorlatilag nem található, ugyanakkor a földtani közeget érintő, beavatkozást igénylő (potenciális) szennyezettségről csak a Déli pályaudvar térségében van tudomásunk.

A Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer (LAIR) adatai alapján elmondható, hogy az I. kerületben budapesti viszonylatban jelentős helyhez kötött légszennyező forrás nem található. A kerületben lévő bejelentés köteles pontforrások jellemzően intézményi funkciók fűtőberendezéséhez kötődnek. A kerület morfológiai, illetve szél viszonyai nagyban segítik a folyamatosnak mondható légcserét. Mozgó forrásokat tekintve a gépjárművek szén-monoxid, nitrogén-oxid és szálló por emisszióját kell megemlíteni. A kerület legforgalmasabb útjai a Krisztina körút, az Attila út, a Mészáros utca és Alagút utca, a Hegyalja út, a Fő utca, a Csalogány utca, a Vérmező út, valamint a rakparti utak.

Az I. kerület területén zajvédelmi szempontból a legnagyobb problémát a közlekedési zajterhelés jelenti. A zajtérkép alapján a kerületet érintő, jelentősnek mondható – egyértelműen küszöbérték feletti sávba eső – egész napi terheléssel érintett. Lényegében azonos útvonalak sorolhatók fel, mint az előbbi levegős fejezetben.

A Déli-pályaudvar és rendező-pályaudvari területrésze említendő, mint környezeti – vasúti – zajforrás. Megemlítené ugyanakkor, hogy a vasúti zajterhelésből eredő konfliktus sokkal kisebb területet és lakosságot érint a kerületben.

Üzemi eredetű zaj gyakorlatilag nincs, a repülési zaj a kerületben nem számottevő.

A hulladékkezelés szervezett, megoldott, a szelektív gyűjtés feltételei adóttak. Az emberi hanyagság okozta köztisztasági problémák viszont általánosak.

Közlekedés

A közúthálózat túlterhelt, a főúthálózaton jelentkező forgalmi torlódások okát a fővárosi közúthálózati hiányosságok, a mellékúthálózaton jelentkező helyhiányt pedig a helyi, telken belül megoldatlan parkolás okozza.

A közösségi közlekedési ellátottság jó, mind a hálózat sűrűsége, mind a szolgáltatás színvonala tekintetében.

A legösszetettebb problémát a parkolás jelenti, amely a rendelkezésre álló közterületek korlátozott rendelkezésre állása folytán befolyásolja a többi közlekedési módot, illetve azok fejleszthetőségét is.

A kerület teljes úthálózatán lehetővé kell tenni a biztonságos, akadálymentes kerékpáros közlekedést annak érdekében, hogy a kerékpározás valós alternatíva lehessen.

Közművesítés

Az ivóvízhálózat teljesen kiépített, azonban több vezetéke koros, elavult anyagú, így a lerakódások és meghibásodások esélye nagyobb.

A kerület talajviszonya, üregrendszere és talajvíz viszonyai miatt is nagy jelentőségű a közművezetékek rendszeres és folyamatos karbantartása, cseréje.

Budavár csatornázottsága teljes, a csatornahálózat egyesített rendszerű. A Budai Duna-parti Főgyűjtő, valamint a Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telep megépítése révén több kerülettel együtt, az I. kerület szennyvizei is tisztítás után jutnak a Dunába.

A kerületben távhőszolgáltatás elérhető. Számottevő megújuló energiaforrások hasznosítása nem valósul meg. Az energiahatékonysági és klímavédelmi törekvések a távhőhálózat lefedettségének további bővítését teszik indokolttá.

Helyzetértékelés az európai unió tematikus céljaihoz kapcsolódóan

Fontos szempont minden fejlesztési dokumentum esetében, hogy a tervezett célok megvalósításához milyen – elsősorban – pénzügyi eszközök állnak rendelkezésre. A 2014–2020-as időszakban várhatóan az uniós kohéziós források is fontosak lehetnek kerület fejlesztése szempontjából, ezért a helyzetelemzés eredményei az európai elvárások szem előtt tartásával kerül értékelésre.

Az Európa 2020 - José Manuel Barroso, az Európai Bizottság elnökének megfogalmazása szerint a következő évtizedre szóló európai uniós növekedési stratégia:

Az EU országai
Forrás: BTFK

„Célunk, hogy változó világunkban az EU gazdasága intelligens, fenntartható és inkluzív legyen. E három, egymást kölcsönösen erősítő prioritás azt hivatott elősegíteni, hogy az Unióban és a tagállamokban magas legyen a foglalkoztatottság és a termelékenység, és erősödjön a társadalmi kohézió. Az EU öt nagyszabású célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és az éghajlat/energiapolitika területén, melyeket 2020-ig kíván megvalósítani. Mindegyik tagállam saját nemzeti célokat fogadott el az említett területeken. A stratégia megvalósítását konkrét uniós és tagállami intézkedések segítik.”

1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése

- - feltételezhetően alacsony szintű KKV innovációs potenciál, valamint kevés számú innovatív nagyvállalat - inkább a vidéki térségekre jellemzői érvényesek a kerületbe, szemben a fővárosi átlagos jellemzőkkel
- - kutatóhelyek, egyetemek nem találhatók a kerületben
- - A kerületben műszaki jellegű kutatás-fejlesztési tevékenység nem jellemző. A vári múzeumok, könyvtárak a humán kutatások bázisát jelentik.

2. Az IKT-khoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása

- - önkormányzati térinformatikai és adatállomány kezelési alkalmazások hiánya
- - elavult hivatali hardware-állomány
- - kedvezőtlen társadalmi mutatók miatt a fővárosi átlagnál feltételezhetően alacsonyabb szintű digitális kompetenciák és eszközellátottság a lakosság körében

3. A KKV-k versenyképességének fokozása

- - A kerület gazdasági arculatát a kkv szektor (azon belül is elsősorban a mikrovállalkozások) határozzák meg. Már a 2007-2013-as programozási időszakban ezek a szervezetek pályáztak és nyertek legnagyobb arányban.
- - Az Önkormányzatnak nem célja a bérleti díjak díjának folyamatos emelése (legfeljebb inflációval történő korrigálása). Az önkormányzat ezzel tud hozzájárulni a kkv szektor (éttermek, kávézók, boltok stb.) versenyképességének fokozásához.

4. Az alacsony szén-dioxid kibocsátásra való áttérés támogatása minden ágazatban

- - kerületben található intézményeinek energetikai korszerűsítésre, megújuló energiaforrások alkalmazása
- - Az Önkormányzat elkötelezett az energiahatékonyság növelésére, és minden lehetőséget megragad pályázati források megszerzésére. Az energiahatékonyság növelése cél mind a kerület tulajdonában lévő lakásállomány, mind pedig az önkormányzat által fenntartott intézményekre.
- - a város külsőbb kerületeiben tervezett közúthálózat fejlesztések mentesítő hatása csökkenti a szén-dioxid-kibocsátást
- - CO mentes vagy vegyes üzemű közlekedési eszközök és infrastruktúra preferálása
- - táv- és tömbfűtés elterjesztése, alacsony emissziójú technológiák kizárólagos engedélyezése

5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése

- - zöldfelületek megőrzésére törekvés, a hősziget hatás korlátozása és a klímaváltozás lassítása érdekében

6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése

- - hulladékkezelés fejlesztése, szelektív gyűjtés alkalmazása a teljes kerületben

7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása

- - a kerékpárút hálózat célirányos fejlesztése, a gyalogos konfliktusok mérséklése
- - a menetrendszerű vízi közlekedés kikötőinél jobb átszállókapcsolat biztosítása indokolt

8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése

- - Foglalkoztatási kapacitás erősödése: egyre több helyi lakos képes a kerületben elhelyezkedni, így egyre kevesebben kényszerülnek ingázásra;
- - Az Önkormányzat, mint közfoglalkoztató jelenik meg a közfoglalkoztatásban. Ennek közvetett célja, hogy a közfoglalkoztatottakat vissza segítse a munka világába;
- - Az Önkormányzat, mint intézményfenntartó (bölcsődék, óvodák) tud hozzájárulni a mobilitás ösztönzéséhez (kisgyermekes családnyak munkába állásához).

9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem

- - a kerületben lehatárolt veszélyeztetett lakótömbökben élők nem a legkedvezőtlenebb szociális helyzetű társadalmi csoportokhoz tartoznak, de elszegényedésük valós társadalmi kockázatot jelent

10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba

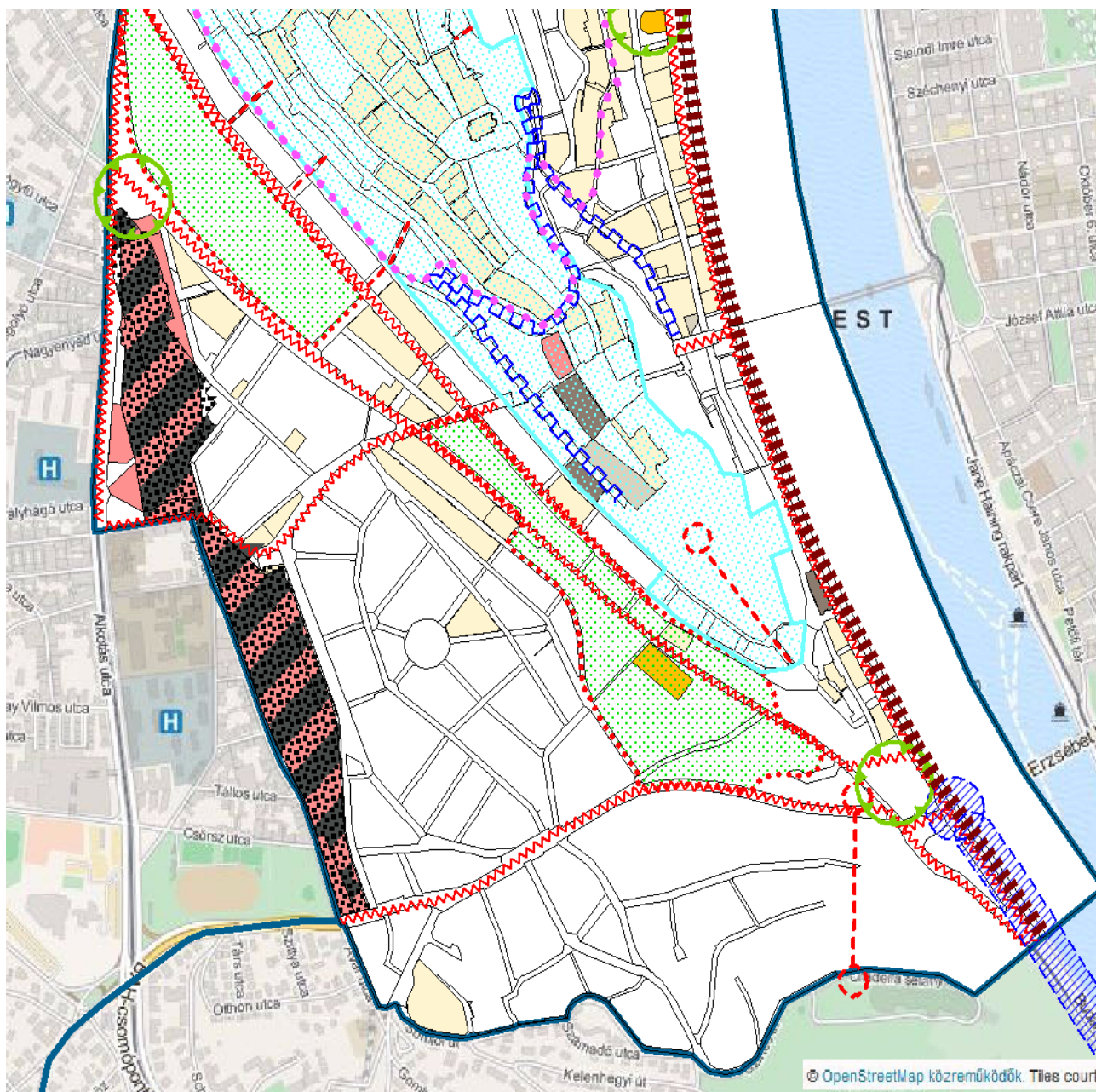
- - a kerületben több, országosan is jó teljesítménnyel rendelkező középiskola található, ahol jelentős számban nem kerületi lakosok is tanulnak

11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása

- - a szociális és egészségügyi ellátás intézményi infrastruktúrájának megnövekedett igénybevétele elsősorban a kerületben élő idős népesség nagyobb arányából adódik

2.2. PROBLÉMA- ÉS ÉRTÉKTÉRKÉP

Problématérkép/értéktérkép

Használaton kívüli területek jellemzően meglévő épületállomány nélkül

Használaton kívüli területek jellemzően meglévő épületállomány

Alulhasznosított területek

Fejlesztésre alkalmas vasúti területek

7.3. Konfliktusok elárterése és a következtetések

 Rakpart elválasztó hatása
Kerékpárút (EuroVelo6) és sétány konfliktus

Parkolóhiányos terület

■ ■ ■ ■ ■ Akadálymentesség hiánya (lépcsők,
■ ■ ■ ■ ■ főbb gyalogos útvonalak, liftek)

 Idegenforgalmi buszok várakozása

Köztér funkcionális konfliktusa

84. ábra: Problématérkép

Épített környezet / Területfelhasználás konfliktusai

- A kerület jellemzően nem rendelkezik gazdasági területekkel, ennek ellenére több olyan területet is találunk a kerületben, amelyek alulhasznosítottak. Ide tartozik a Déli pályaudvar és környéke, amely vasúti közlekedési terület, jelentős területi tartalékokkal és több használaton kívüli vasútüzemi épülettel rendelkezik. A nyugati várfal mentén húzódik az egykori kastély romkertje, amelynek egy része jelenleg építési terület. A kerület legjelentősebb használaton kívüli épülete továbbá a Bem rakpart mentén található Várkert-kioszk. Mindezek mellett elszórtan található kisebb használaton kívüli területeket is (Fő utcai foghíjtelek).
- A kerületben azok a térségek, ahol a tervezett és a tényleges területfelhasználás között konfliktus keletkezik, elsősorban az olyan átalakuló, funkcióváltó területek, amelyek a történelmi városfejlődés során nem tudtak asszimilálódni a környező városszövettel. Ilyen térség a Déli pályaudvar fejlesztésre alkalmas vasúti területe, amely fejlesztésére ugyan több évtizedre visszamenőleg is születtek tervek, azonban kisebb-nagyobb felújításokon kívül jelentősebb változás nem történt. A pályaudvar egyik legjelentősebb területfelhasználási konfliktusa a környező lakóterületek közelsége. A degradálódott környezettel és jelentős zajhatással járó vasúti tevékenység jelentős konfliktusforrás az ott élők számára.
- A várfal állaga jelentősen leromlott.

Közlekedés

- Az intenzív beépítéssel rendelkező területeken a közterületek a nappali és az éjjeli időszakban is telítettek. A lakossági parkolás, különösen a Várnegyedben nem megoldott.
- A turista buszok elhelyezése és a buszfordulók kialakítása megoldatlan.
- A Duna-mentén, a felső rakparton halad az EuroVelo 6 útvonal, kialakítása minden szempontból méltatlan hálózati szerephez. A járda és a rajta kijelölt kerékpárút új burkolatot kapott, a felújítás azonban nem orvosolta az alapvető problémákat, nem alkalmas a kerékpáros közlekedésre.
- A Duna-parti forgalom elválasztó hatása érvényesül a folyó teljes kerületi szakaszán, emiatt a Duna megközelítése nehézkes, sőt gyakran veszélyes.
- A topográfiai adottságokból adódóan számos helyváltoztatás csak gyalogosan tehető meg, azonban a gyalogos közlekedés útvonalai sokszor nem akadálymentesek.
- A közterületek alulhasznosítottak, az Erzsébet híd budai hídfőjénél, a Déli pályaudvar környezetében, továbbá a Batthyány téren, ahol a menetrendszerű hivatásforgalmi kikötő elérése hátrányos.

Közművek

- A rossz állapotú árvízvédelmi védvonal olyan nyomvonalas problémát jelöl, ami árvíz idején különösen nagy figyelmet, illetve rövid vagy középtávon beavatkozást igényel. A kerületben a Döbrentei térnél az árvízvédelmi kapu megszüntetése, és az Erzsébet híd és Szabadság híd között a Szent Gellért rakpart alsó lépcsősorának teljes felújítására van szükség.

Zöldfelületek, környezetvédelem

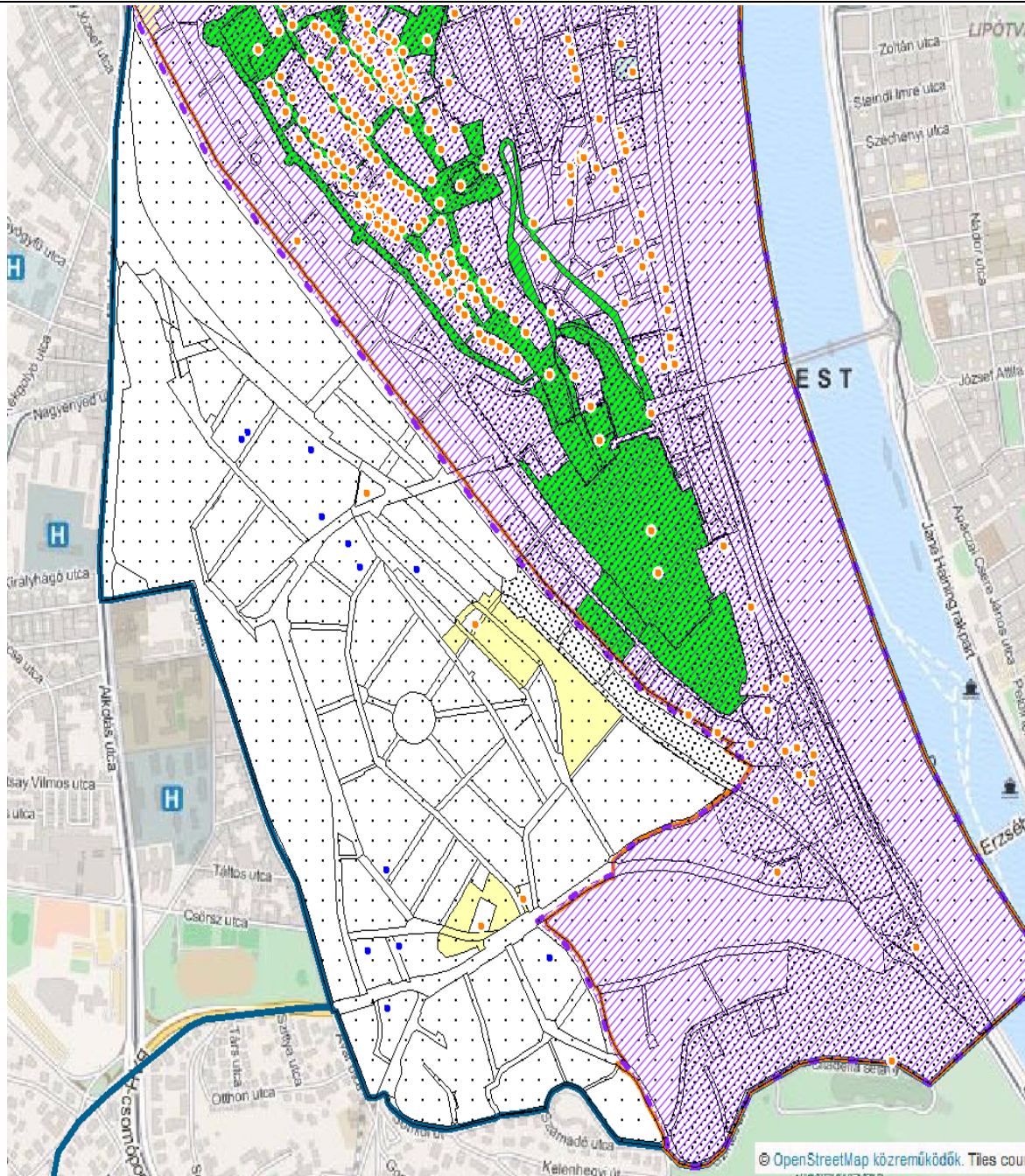
Zöldfelületi problémák, konfliktusok

- Zöldfelületi konfliktussal érintett területek: sűrűn beépített, vári és vízvárosi területek, ahol a normatív zöldfelületi arányt nem éri el a meglévő zöldfelület mértéke

- Alulhasznosított zöldfelület: a Vérmező, a Horváth kert és a Tabán tartozik ide, e területeken lehetőség van a zöldfelületi-rekreációs „produkció” fejlesztésére. A Horváth kert területén egyébként ez a folyamat már megkezdődött és jó eredményeket lehet tapasztalni.
- Izoláló útszakasz: ez részben környezeti, részben rekreációs probléma, a Duna part és a belsőbb városrész között lévő – a város egyébként fontos közlekedési vonalát képező – kétszintű rakparti utak és forgalmuk, amik akadályozzák az „élő folyó” és a zöldfelületi rendszer kapcsolatát.

Környezeti problémák, konfliktusok

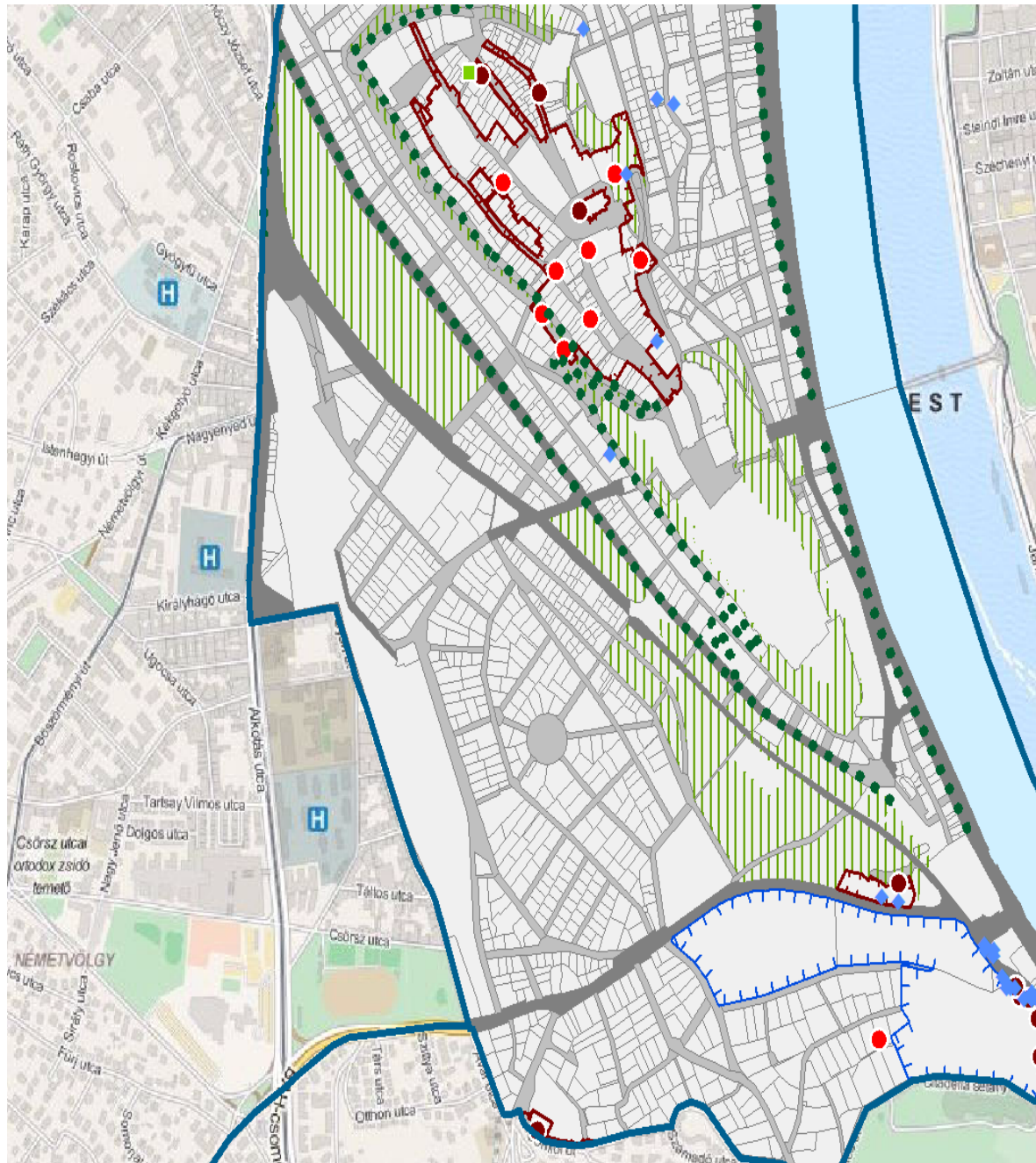
- Zajkonfliktussal érintett útszakasz: feltüntetésre kerültek a stratégiai zajtérkép alapján jelentősnek mondható, küszöbérték feletti zajszinttel érintett útszakaszok (jellemzően közösségi közlekedéssel érintettek): Attila út, Krisztina körút, Mészáros utca, Alagút utca, Hegyalja út, rakparti utak
- Elhagyott hulladékkal érintett terület: az egész kerületben (sajnos) jellemző köztisztasági probléma az emberi fegyelméletlenségből fakadó illegális hulladék „elhelyezés”, főbb területei a közparkok, közkertek, turizmus által intenzívebben igénybe vett területek és a hulladékszigetek környezete. Mivel ez nem jelent koncentrált problémát, így a térképen nem kerül ábrázolásra.
- Feltöltött terület: a Vérmező területe több (korábbi) időszakban feltöltött terület, amelynek feltöltése vegyes anyaggal történt, nem jelent számottevő környezeti problémát.
- Potenciális talajszennyezettséggel érintett terület: e kategóriába a Déli pályaudvar és annak is főként a rendező-pályaudvari része tartozik, feltételezhető a fémszennyezés, a szénhidrogén-származékok jelenléte, valamint egyéb antropogén eredetű szennyezés.
- Alábányászott terület, barlangrendszer: gyakorlatilag a teljes várhegyi terület fedett e kategória által.

85. ábra: Értéktérkép (épített környezet)

Az épített környezet értékei

- Az értéktérképen feltüntetésre kerültek a kerületben található Műemlékek, műemléki jelentőségű területek, műemléki környezetek, történelmi és nemzeti emlékhelyek.
- A kerület teljes egésze nyilvántartott régészeti lelőhely, a Budai Várnegyed, a Tabán és a Víziváros területén jelentős számú határozattal védett régészeti lelőhely található.
- Az értéktérkép feltünteti a Világörökségi helyszín területét és annak védőterületét.
- Az értéktérképen feltüntetésre kerültek a Fővárosi helyi védelem alatt álló épületek.
- A kerületben 2013-ban készült el a kerületi helyi védelem alá helyezett épületek, épületrészek és látványok egységes jegyzéke. A védelem alá helyezett értékek listáját az XXX számú melléklet tartalmazza

86. ábra: Értéktérkép (természeti, zöldfelületi értékek)

Természeti, zöldfelületi értékek

- Ex lege védett források
- Védett barlangfelszín terület (Várhegy)
- Országos jelentőségű védett természeti terület (Gellért-hegy)
- Fővárosi helyi jelentőségű védett természeti terület (Bécsi kapu téri szőlőtő)
- Fővárosi helyi védelem alatt álló, karakterében megőrzendő útfásítások (Attila út, Várfok utca, Lovas utca, Palota út, felső rakparti sétány)
- A kerületi helyi védelem alatt álló természeti értékek jegyzékét a Melléklet I.9. számú fejezete tartalmazza.

Budavár I. kerület összefoglaló SWOT analízise

A SWOT elemzéseknek számos módszertana létezik, jelen esetben az Európai Unió által alkalmazott módszertant vettük figyelembe, amely a SWOT elemeit belső és külső tényezőkre osztja fel az alábbiak szerint:

A helyzetelemzés összefoglalásnak módszertana

Erősségek – Belső tényezők	Pozitív dolgok egy helyzetről, vagy tevékenységről, ami jól működik, és lehet rá befolyása Budavárnak.
Gyengeségek – Belső tényezők	Olyan dolgok, amik nem jól működnek, de lehet rá befolyásunk, hogy Budavár megváltoztassa.
Lehetőségek – Külső tényezők	Olyan adottságok, amelyeket a kerület egyértelműen nem tud befolyásolni, de rájuk építve kihasználhatja az erősségeit.
Veszélyek – Külső tényezők	Olyan korlátok, amelyeket az I. kerület nem tud befolyásolni, és kockázatot jelentenek.

ERŐSSÉGEK

KÖRNYEZET

- Országos és nemzetközi szinten is erős turisztikai szerepkör;
- Történetileg kialakult központi szerepkörök – ezen belül az I. kerület városközponti és kiemelt budai körúti helyszíneinek szerepe jelentős;
- A fejlesztési dokumentumok kiemelt szerepet biztosítanak a kerület központi térségeinek;
- A TSZT és az FRSZ 2015 által meghatározott szabad fejlesztési potenciálról a kerület rugalmasan, mérlegelve saját szabályozásában rendelkezhet;
- A hatályos KÉSZ korlátozza az egyes területrészek túlépítését, besűrűsödését, támogatja a lakások méretének és komfortjának növekedését;
- Források a Gellért-hegyben;
- Országos jelentőségű védett természeti terület;
- Duna-parti városkép páratlanul látványos és értékes - Világörökség;
- Magas az egy főre jutó zöldfelület aránya (Tabán, Krisztinaváros és Nap-hegy területein);
- Nagy egybefüggő, egymással kapcsolatban lévő parkok (Ördög-árok vonalán megmaradt park-vonulat);
- Várbarlang és mesterséges járatok turisztikai értéke;
- Budapest történeti belvárosának része az értékes városszövet és épületállomány, különös tekintettel a kiemelt építészeti és történeti értékkel rendelkező Budai Várnegyedre;
- Az épített és táji környezet harmóniája, kiegyensúlyozott egyedi városkép;
- A központi elhelyezkedésből adódóan a belső városközponti területeken változatos, vegyes funkciók, kimagasló szolgáltatási színvonal;
- Fürdők, gyógyturizmus objektumai jelentős vonzerőt jelentenek;
- A védett elemek száma magas, a kerület területének mintegy 2/3-a Világörökségi terület;
- A védett elemek jelentős része önkormányzati tulajdonú;
- A budai várban számos a felújított műemlék;
- Sűrű közösségi közlekedés;
- Közterületeken a lakossági igényeket preferáló várakozási övezeti rendszer;

- A hatályos KÉSZ szabályozása korlátozza a parkolószám-növekedést eredményező tetőtérbeépítéseket;
- Nagy hagyományú termálfürdők;
- A terület kiváló átszellőzési viszonyai;
- A kerületben a szelektív hulladékgyűjtés megoldott, a szelektíven gyűjtött hulladékok aránya növekvő tendenciájú;
- Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzem, illetve az üzemekhez kijelölt veszélyességi zóna a kerületet nem érinti;
- A kerület zöldfelülettel jól ellátott területeken magas aránya és ebből fakadóan a hősziget hatás viszonylag alacsony szintje egyes kerületszervezetekben (Naphegy, Krisztinaváros).

TÁRSADALOM

- Erős lokálpatriotizmus, ami a történelmi múltból és
- a hagyományőrzésből fakad;
- Helyi népesség legnagyobb részének magasabb az iskolai végzettsége, kedvezőbb a munkaerőpiaci pozíciója és jobb a jövedelmi szintje a fővárosi átlagnál;
- Nagy értékű, részben védett, magas presztízzsel rendelkező lakásállomány.

GAZDASÁG

- Egyenletesen növekvő helyi adóbevételek, amelyek a helyi gazdaság fejlesztésének alapját jelenthetik a 2014-20-as programozási időszakban;
- Épített és kulturális örökségen, a műemléki környezeten és az egyedül álló városképi látványon alapuló turizmusfejlesztés;
- Gyógyfürdőkben, gyógyturizmusban rejlő egyedi lehetőségek intenzívebb kihasználása;
- A kerület költségvetése stabil, és jelentős tartalékokkal rendelkezik az európai uniós pályázatok önerejének biztosításához.

GYENGESÉGEK

KÖRNYEZET

- Gyenge együttműködés a szomszédos kerületekkel, melyhez hozzájárul a vasúti terület átjárhatatlansága;
- A kerületi koncepcióba foglalt főbb célkitűzésekből nem valósult meg, felülvizsgálatra szoruló akcióterületek és fejlesztési célkitűzések;
- Az új területfelhasználási rendszerből adódó fejlesztési lehetőségek (TSZT és FRSZ 2015), a beépítési sűrűség kerületi szintre történő mérlegelés nélküli leképezése és használata jelentős túlépítést eredményezhet;
- A jelentős fejlesztési potenciállal rendelkező, értékes építészeti karakterrel rendelkező területeken eltérő karakterű fejlesztések megjelenése;
- Duna mesterséges mederkialakítású, nincsenek folyópartot kísérő vizes élőhelyek;
- Nincs közvetlen vízparti kapcsolata a Duna-parti korzónak az izoláló hatású rakparti utak miatt;
- Sérülékeny nyílt karsztterület a Várhegyen és a Gellért-hegyen;
- Funkcionális konfliktus: a forgalmas turisztikai helyeken levő lakóterületek turisztikai terhelése, lakó és turisztikai területek zavartalan használatot okozó keveredése;
- A lakófunkció visszaszorulása;

- Városrészek közötti gyenge együttműködés, részben a megfelelő közlekedési kapcsolatok hiánya, akadályai miatt;
- Funkcióhiányos kerületsrészek (Budai Várnegyed);
- Jelentős számú alulhasznosított, sok esetben üresen álló ingatlan (ingatlanspekuláció miatt, Várnegyed);
- Feltáratlan a Budai Várnegyed pincerendszere, hiányoznak annak hasznosítására vonatkozó elképzelések;
- Kevés a vári lakóterület és a turizmus optimális ellátását összehangoltan biztosító intézkedés;
- A vonzó tematikus utcák (pl. Várfook utca kulturális funkciókkal) száma alacsony;
- Lakosság telken belüli parkolási igényeinek megoldatlansága;
- Reprezentatív, turisztikai vonzerővel rendelkező közterületek parkolóként történő használata;
- A teljes körű tömegközlekedési lefedettség ellenére, a topográfiai adottságok miatt, az egyes városrészek közötti kapcsolatok nem megfelelőek;
- Közműhálózatok avultsága;
- Minimális mértékű megújuló energiahasznosítás;
- A kerület forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a gépjárműforgalomból eredő tartós zajterhelés és eseti légszennyezés;
- A sűrűn beépített területek (Vár, Víziváros) és a forgalmas utak hőreflexe és hőemissziója magas (hősziget hatás);

TÁRSADALOM

- Az idősödés folyamatának kibontakozása és előrehaladott szintje a helyi lakosság körében;
- A budapesti átlaghoz képest nagyobb arányú a népességfogyás mértéke.

GAZDASÁG

- A Várnegyedben a lakosságot kiszolgáló kiskereskedelmi és szolgáltatási ellátottság (pl. kisbolt, posta) hiányos;
- A turizmus egyes kerületsrészekre koncentrálódik, míg más turisztikailag / építészetiileg értékes területek (pl. Kapisztrán tér) kimaradnak a főbb turisztikai útvonalakból.

LEHETŐSÉGEK

KÖRNYEZET

- Erősödő idegenforgalmi tendenciák miatt a Duna-part kihasználtsága javulhat;
- A kerület arculatát jelentősen meghatározó kiemelt kormányberuházások;
- A déli Várkert revitalizációja kiemelt állami beruházásként megújulhat;
- A fővárosi jelentőségű parkvonalat (Gellért-hegy – Tabán – Vérmező) minőségi fejlesztésének lehetősége fővárosi együttműködéssel;
- A Duna-part fejlesztése prioritás a magasabb rendű fejlesztési tervekben és a fővárosi fejlesztési szándékokban, mely a kerület számára jobb kapcsolatot eredményezhet Duna-parttal;
- Különböző, magas szinten védett örökségi területek. (Világörökségi, műemléki, fővárosi helyi szint területre és objektumra vonatkozó védelme);
- A turisztikai érdeklődés növekedésének eredményeként a fürdőélet színvonala emelkedhet, új fejlesztéseket generálhat;

- Város külsőbb kerületeiben tervezett közúthálózat fejlesztések az I. kerület közlekedési terhelését csökkentő hatása (például: M0);
- A Budai Várnegyed elérhetőségének javítása, környezetbarát közlekedési kapcsolatainak fejlesztése;
- A közösségi közlekedés szolgáltatási színvonalának emelése;
- Idegenforgalmi autóbuszok forgalmának kiszorítása a Budai Várnegyed területéről és környezetet kímélő járműpark használata jelentősen csökkentheti a közlekedésből eredő környezeti terhelést;
- A Gellért hegyre vezető sikló és közlekedési rendszer kiépül;
- A városi kerékpáros hálózat további fejlesztése;
- További útvonalak burkolatcseréje;
- Alternatív energiák térnyerése;
- A vasúti területek melletti hasznosítatlan területek zöldfelületként való átmeneti hasznosítása kondicionáló hatással lehet a kerület klimatikus viszonyaira;

TÁRSADALOM

- Helyi civil szervezetek széleskörű bevonása a kerület kulturális és sportéletének szervezésébe az identitástudat további erősödését eredményezheti;
- Az utóbbi években pozitívvá váló vándorlási egyenleg a jövőben eredményezheti, hogy a kerület migrációs célponttá váljon.

GAZDASÁG

- A jogszabályváltozások miatt, 2011-től az Önkormányzat maga vetheti ki, és szedheti be az idegenforgalmi adót;
- A Déli pályaudvar komplex fejlesztése több szereplő (állam, önkormányzatok, vállalkozások stb.) együttműködésével;
- A Vár felújítására állami támogatással további lendületet adhat a kerület gazdaságának.

VESZÉLYEK

KÖRNYEZET

- Központi elhelyezkedése miatt a szomszédos területek fejlesztési elképzelései súlyozottan érinthetik a kerületet;
- A nemzetközi turisztikai érdeklődés csökkenésével a kerület gazdasági ereje csökkenhet;
- Forráshiány (Főkert) miatt a fővárosi jelentőségű zöldfelületi értékek pusztulása;
- Turisztikai vonzerőből adódó túlhasználat a közterületeken.
- Az értékvédelem rendszere, a többszintű védelmi kategóriák sokszor áttekinthetetlenek;
- A többszintű értékvédelmi kategóriákkal védett objektumok megújításához nem rendelődnek megfelelő források, így a tulajdonosok ellenérdekeltek a minőségi megújításban, megőrzésben;
- A gazdasági tendenciák romlásával csökkenhet az értékvédelemre fordítható fejlesztési keret;
- Értéktörző személet megszűnése;
- Barnamezős területen a beavatkozás elmaradása erodálja a környező területek presztizsét (Déli pályaudvar). A MÁV nem él a hatályos szabályozás által biztosított fejlesztési, felülépítési lehetőségekkel;
- A munkahelyi területek kiszorulása a Budai Várnegyed területéről;
- A kerületnek nincs ráhatása a Várnegyed fejlesztését meghatározó kormányzati döntésekre;

- Rossz állékonyságú, életveszélyes várfalak megerősítése elhúzódik, javítás csak részben valósult meg; a Vár objektumainak megújítása fővárosi, állami feladat, a kerület nem rendelkezik megfelelő forrásokkal;
- Személygépjármű ellátottság további növekedése;
- Jelentős közúti átmenő forgalom és ebből származó környezet terhelés (például Fő utcán, a rakpartokon);
- Parkolási többletterhelés a turizmus miatt, nagy területigényű buszparkoló helyek;
- Tervezett tehermentesítő hálózatfejlesztések elmaradása (például: M0);
- Rendezvény- és szállodahajók városképet és lakosságot zavaró megjelenése (például: Batthyány térnél);
- A vízi közlekedés lehetőségei kihasználatlanok maradnak (fővárosi, állami feladatok).
- Megfelelő támogatási rendszer nélkül az energiahatékonysági és klímavédelmi törekvések által generált projektek beruházás gazdaságosság miatt nem indulnak el.
- Magassághiányos szakaszok a Duna menti árvédelmi vonalon, magasításkor nem érvényesülnek az örökségvédelmi szempontok.

TÁRSADALOM

- Élhető lakókörnyezet egyensúlyának megbomlása a turizmus növekvő mértéke miatt;
- A humán közszolgáltatások nem megfelelő mértékben alkalmazkodnak a helyi népesség korszerkezetéhez.

GAZDASÁG

- Egy esetlegesen bekövetkező újabb pénzügyi- és gazdasági válság veszélyezteti mind az Önkormányzat, mind a vállalkozások pénzügyi stabilitását;
- A korábbi időszak (2007-2013) forrásbősége után az európai uniós források szűkössége a 2014-2020-as programozási időszakban;
- A polgárváros miliójét veszélyezteti a turizmus növekvő mértéke.

2.3. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A kerületben 5 fő karakterű városrész található, amelyeket egyedi sajátosságai alapján eltérő részterületekre bonthatunk:

- Vár (1.) (Polgárváros, Palota negyed),
- Víziváros (2.),
- Tabán (3.),
- Gellért-hegy (4.),
- Krisztinaváros (5.) (Naphegy, Déli pályaudvar - Vármező és környéke).

87. ábra Az I. kerület. kerületszélei

1. Vár

A kerületszék településszerkezete, és történelme, városfejlődése, épületállománya, építészeti és táji értéke szerves egységet képez. A városrész a kerületet észak-déli irányba elválasztja, a kerület keleti és nyugati részei között a Váralagút biztosít kapcsolatot. A városrész egyedi jellegzetességei alapján további kettő területre bontható: Polgárváros, Palota negyed.

A kerületszékben a lakónépesség száma alacsony (KSH 2011.-es népszámlálás alapján 2164 fő), ami jellemzően a Polgárváros területén oszlik meg. Az ittlakók a többi kerületszékhez képest magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek. A lakásállomány kevesebb mint 10%-a található a területen, az alacsony komfort fokozatú lakások aránya a kerületi átlagnál kevesebb.

1.1. Polgárváros

A terület a budai Várhegy északi részén található, vegyes, lakó- és intézmény domináns (önkormányzat, múzeum, templomok, stb.), terület, részint lakossági alapellátást biztosító üzletekkel, óvodával, iskolával, részint a turizmust szolgáló létesítményekkel (szálloda, étterem, bazár, stb.). A városrészben található kiemelt intézmények: Hadtörténeli Múzeum, Magyar Országos Levéltár, Mátyás-templom, Halászbástya.

1.2. Palota negyed

A Palota negyed a Várhegyen belül a Dísz tértől délre helyezkedik el, egységesen vegyes területfelhasználású egység, dominánsan intézményi funkciókkal (Országos Széchényi Könyvtár, Budapesti Történeli Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Sándor-palota). A Budai vár területe elsősorban városrehabilitációs célterület, ahol a felújítások, egyéb beavatkozások fontos szempontja és célja, hogy a Világörökség területén a különféle védelmek alatt álló épített és természeti környezet színvonala minden elvárásnak megfelelő módon stabilizálódjon.

2. Víziváros

A kerületszék a Duna-mentén húzódik, a Csalogány utcától az Ybl Miklós térig tart. A térség történelmi, városképi jelentősége nem kisebb az előző kerületszékknél, a Várhegy lejtőin kialakult építészeti karakter, a morfológiai adottságok miatt jelentősen eltér a Víziváros sík területén jellemző építészeti,

településépítészeti arculatától. Kiemelt fontosságú problémája a Duna-parton beszűkülő területen áthaladó, összvárosi jelentőségű közlekedési utak (Alsó-, és Felső rakparti út, Fő utca) terhelése, zaj- és légszennyezése. A kerületrészben a lakófunkció mellett jelentős közigazgatási épületek, minisztérium is található.

A kerület városrészei közül ez a második legnépesebb (KSH 2011.-es népszámlálás alapján 8364 fő). A területen 6272 lakás található amelyek 3,6 % alacsony komfort fokozatú. A kerületrészi összehasonlításban itt a legmagasabb a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül.

A várlejtő morfológiai adottságai miatt hosszú, szerpentinek úthálózattal feltárt, amin a közlekedés nehézkes, a parkolás csak nehezen oldható meg. A XIX. században üdülőházak terület a XX. században lakóházakkal (zömében társas) beépült, változatos megjelenésű és stílusú városrész, teraszos kialakítású zöldterületekkel. Az idegenforgalom részére átjáró forgalmat biztosít a Budai Vár látványosságaihoz, jelentős terhelés úthálózatán a buszos és személygépkocsis közlekedés és várakozás. Területén a lakófunkció mellett megtalálhatók követségek, rezidenciák, intézmények, középiskolák és alapellátó létesítmények. A várlejtő területe elsősorban város-rehabilitációs feladatok célterülete, ahol önkormányzati, befektetői és lakossági finanszírozású feladatok megvalósítása egyaránt várható. A térség kiemelt fontosságú problémája a közlekedés, elsősorban a Budai Vár és a Várlejtőn túli területek viszonylatában és az ezzel szorosan összefüggő parkolási (elsősorban autóbusz) problémák megoldása.

3. Tabán

A terület az Ybl Miklós tér déli vonalától a XI. kerület határáig tart, nyugati irányba a Gellért-hegy, a Hegyalja út, a Naphegy, északnyugati irányba a Dózsa György tér határolja. A terület jelentős zöldfelületeket fűz fel és köt össze, a Duna-parti sétánytól, a Rácz fürdő, Rudas fürdő, a Tabán mint park területén át, a Vérmező felé folytatódóan.

A Tabán területén a legalacsonyabb a lakónépesség száma (KSH 2011.-es népszámlálás alapján 1005 fő). Az idősskorúak aránya a kerületi átlaghoz képest magasabb (33,5 %). A kerület lakásállományának kevesebb mint 5% található a területen (776 db lakás), amelyek 4% alacsony komfort fokozatú. A 15-64 évesek közötti foglalkoztatottak aránya némileg a kerületi átlag alatt marad.

Az Ybl Miklós tér környéke, az Ybl bazár már évtizedek óta felújításra szorult, a felújításokról 2011-ben született kormányhatározat. Az átadásra 2014-ban került sor, amely kapcsán nemcsak a Várbazár, hanem az Ybl Miklós tér is megújult. A fürdők felújítása lezajlott, a Rudas gyógyfürdő felújítása befejeződött, a Rác gyógyfürdő felújítása szintén befejeződött, azonban átadása még várat magára. A Gellérthegyi kilátó megközelítésére, a Tabánból kiindulva, több terv született

A térségben kismértékben van jelen lakófunkció, a Döbrentei tér környékén. A Lánchíd utca, Attila út, Krisztina körút, Hegyalja út, Erzsébet híd, Szent Gellért rakpart találkozási jelentős főváros közlekedési csomópont, az észak-dél és kelet-nyugat irányú forgalom találkozó és irányváltó helye.

A kerületrészben rehabilitációs tevékenység az összvárosi értéket képviselő közterületek, utak és zöldfelületek kialakítása, fejlesztése, karbantartása. A hely kiváló adottságai, közlekedési kapcsolatai funkcióbővítő városrészközpont (kulturális, sport- és szabadidő, szórakoztató és rekreációs negyed) kialakítására kínálnak lehetőséget.

4. Gellért-hegy

A Gellért-hegy I. kerületre eső, annak déli részén található területe csak közigazgatásilag kezelhető külön a XI. kerületre eső részétől. A kerületrész területén a meglévő funkciók, épületek bővítése, fejlesztése csak kivételesen és korlátozott mértékben képzelhető el. A zöld domináns, túlnyomóan közterületi parkként ismert terület gondozása, sétányok, padok, térvilágítás, játszóterek kulturált megjelenése, létesítése és fenntartása kiemelt fontosságú, a kerület érdekein túlmutató rehabilitációs feladat. A terület rekreációs

célú használata mellett jellemző a lakófunkció, elsősorban szabadon álló többlakásos társasházakkal és villaépületekkel.

A kerületrész lakónépességének száma a KSH 2011.-es népszámlálási adatai alapján 1563 fő. A lakónépességben az időskorúak aránya itt a legmagasabb (39,7%), a felsőfokú végzettségűek aránya a kerületi átlag felett van. A munkanélküliek aránya a kerületben itt a legalacsonyabb (5,9%). A kerületrész lakásállománya 1049 db, amelynek csupán 1,6 % alacsony komfort fokozatú.

Várható beavatkozás a Tabán és a Citadella közötti síkló építése, mely a Gellérthegy pihenő, kiránduló hely jellegű használatát, továbbá e két terület egységesítését fogja erősíteni.

5. Krisztinaváros

A Krisztinaváros területét tekintve a legnagyobb, s így a legösszetettebb kerületrésze az I. kerületnek. A terület egészen a Széll Kálmán tér déli részétől a Naphegyen át a Hegyalja útig tart. Nyugati irányba az Alkotás út és az Avar utca határolja a Déli pályaudvar vonalában, keletről a Budai Várnegyed fala és a Tabán. A terület eltérő karakterű és jellegű, de szervesen összefüggő részterületekre osztható: a Déli pályaudvar – Vérmező és környéke valamint a Naphegy.

A kerületrész jelentős területe miatt itt található a lakónépesség (KSH 2011.-es népszámlálás alapján 11037 fő) és lakásállomány (7550 db lakás) jelentős része. A kerületrészen a lakónépességet jellemző mutatók a kerületi átlagnak megfelelőek. Az időskorúak aránya 32,8%, a felsőfokú végzettségűek aránya 56,2 %. A lakásállomány 4,1% alacson komfort fokozatú, ami minimálisan a kerületi átlag felett van.

5.1 Krisztinaváros – Déli pályaudvar – Vérmező és környéke

A részterület a városrész északi részén található, jellemzően sík területen, kivétel az Attila út keleti oldalán található várlejtő, ami változatos domborzatú. A Várlejtőhöz csatlakozó Vérmező a belbudai térség egyik legfontosabb városi közparkja, aminek vonalát csak a Mikó utca – Alagút utca közötti lakótömb választ el a Tabán zöldfelületi rendszerétől. A területet nyugat felől a Déli pályaudvar mintegy 1,5 km hosszú vasútüzemi és pályaudvari területe határolja. Átjárhatóságot, kapcsolatot az Alkotás utca felé, illetve az attól nyugatra eső területekre egyedül a Márvány utcai szűkös, 2x1 sávós vasúti felüljáró híd biztosít. A pályaudvar környékén jellemzően kisebb bazárok, kis üzletek, kocsma, italmérések telepedtek meg.

A vasúti végállomáshoz egyedül a metró biztosít kulturált tömegközlekedési kapcsolatot, a busz- és villamos megállók elhelyezése esetleges, térbiztosítása szűkös, gyalogos kapcsolatai komplikáltak. A térség közlekedési rendszerének összehangolása, fejlesztése a Moszkva tér (I.-II.-XII. kerület) rendezésével együtt kezelve, fővárosi és kerületközi együttműködéssel lenne megoldható.

A pályaudvar és az Alkotás utca közötti terület vegyes használatú, lakófunkció nélküli, egy irodaépület, egy benzinkút és a MÁV háttérintézményei telepítik be. A Mészáros utca és a Krisztina körút közötti vegyes területfelhasználású területen jellemzően lakó-, irodaépületek találhatóak csakúgy, mint a Krisztina körút és az Attila út közötti intenzív beépítésű területen valamint az Attila út keleti oldalán a várlejtő lábánál. A kerületrészben a pályaudvar és környéke funkcióbővítő fejlesztési akcióterület.

5.2. Krisztinaváros – Naphegy

A Déli pályaudvar rendező vágányaitól keletre található Naphegy jellemzően családi- és társasházakkal, valamint villaépületekkel betelepült kerületrész. A rétegvonalakat és az enyhe lejtéseket követő úthálózat a magaslaton kialakult központi térre szerveződött (Naphegy tér). A területet elkerüli az átmenő forgalom, így csendes, nyugodt „sziget”-et képez a fővárosi forgatagban. A terület határoló útjai mellett a beépítés zárt sorú (Mészáros utca, Hegyalja út, Krisztina körút), a belső területen szabadon álló, jelentős zöldfelülettel. A kerületrész város-rehabilitációs célja a meglévő állapot fenntartása, a lakókörnyezeti elemek szinten tartása, korlátozott fejlesztése.

Városrészekre vonatkozó tendenciák

Budapest I. kerület korábbi, 2009. évi IVS-e az egyes városrészekre vonatkozóan 2001. évi népszámlálási adatokat tartalmazott. Azonban az ITS elemzési szempontjai, valamint az ITS elkészítéséhez generált adatállomány (Lechner Nonprofit Kft. által a TelR-ben) nem teljes mértékben van összhangban a korábbi IVS városrészekre vonatkozó adataival. Például a 2009-es IVS-ben egyáltalán nem szerepeltek városrészi adatok a munkanélküliségre, a gazdaságilag nem aktív népesség arányára, vagy az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak arányára. Ráadásul a 2009. évi IVS városrészi besorolása, azok utcák szerinti lehatárolása eltér a 2015. évi ITS-ben használtaktól, emiatt bizonyos adatok nem összehasonlíthatók az eltérő területi kategóriák miatt. Ugyanakkor a 2009. évi IVS rendelkezésre álló adatai és megállapításai, valamint a 2015. évi ITS-ben felhasznált adatok alapján releváns információk szűrhetők le a városrészekben lejárt társadalmi folyamatokra, változásokra, tendenciákra vonatkozóan.

A kerület népességszáma 2001-2011 között több mint 1.700 fővel csökkent: a népességszám csökkenése legnagyobb mértékű a Várban (217 fő), legkisebb mértékű a Gellérthegyen (71 fő) volt. Vagyis az I. kerület népességcsökkenésének 12%-a a Vár területére esett. A népesség korcsoportok szerinti megoszlásában jelentősebb különbségek tapasztalhatóak a városrészek között, és a vizsgált 10 év átlagában ellentétes folyamatok zajlottak le. Az időskorú népesség legnagyobb arányban (közel 40%-ban) a Gellérthegyen él, és itt közel 2 százalékponttal emelkedett a 60 év feletti népesség aránya 2001-2011 között. Minden városrészben kb. 10% a fiatalok aránya, amely kerületi szinten kisebb mértékű növekedést mutatott 2001-2011 között: ez a növekvő tendencia a Vár kivételével minden városrészt érinti (általában 0,5-1 százalékponttal közötti értékkel). Az aktív korú, 15-59 év közötti népesség aránya legkisebb a Gellérthegyen (50%), a többi városrészben arányuk 57-58%: a két népszámlálási év között arányuk minden városrészben növekedett (kb. 1-1,5 százalékponttal), míg a Gellérthegyen 3 százalékponttal csökkent. A kerület egészére és az összes városrészt is külön-külön igaz, hogy számottevő módon javult a népesség iskolázottsági szintje a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányának csökkenésével, illetve a felsőfokú végzettségűek arányának növekedésével. Az alacsony iskolai végzettségűek kerületi szinten legkisebb mértékű csökkenése a Tabánban volt tapasztalható, míg ugyanebben a városrészben volt az egyik legnagyobb értékű a diplomások arányának növekedése (közel 15 százalékpontos). Ugyanakkor azokban a városrészekben – pl. Gellérthegy, Vár –, ahol korábban is magas volt a felsőfokú végzettségűek aránya, 2001-hez képest általában 5-10 százalékpont közötti értékkel növekedett az arányuk. Továbbra is a Tabánban és a Vízivárosban a legalacsonyabb a diplomások aránya (53-54%), a többi városrészben ez a mutató 55-56% körül mozog. A 2008/2009-es válság ellenére összességében a kerületben és az egyes városrészekben is javult a népesség munkaerő-piaci pozíciója. Mindenhol csökkent 2001-2011 között a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők, valamint a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül. A kerületi átlagot jelentősebb mértékben meghaladó javulás a Gellérthegyen és a Várban volt megfigyelhető, de máshol is ez a javuló tendencia általában 5-6 százalékpontos csökkenést jelentett. Mindezekkel párhuzamosan nőtt a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül, illetve csökkent a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya. 2001-ben és 2011-ben is a legtöbb foglalkoztatott nélküli háztartás a Gellérthegy, Tabán, Vár területén volt, de a két időpont között átlagosan 6-8 százalékponttal csökkent arányuk a városrészekben. A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül kerületi átlagot meghaladó értéke 2001-ben és 2011-ben egyaránt a Krisztinavárosban és a Vízivárosban volt.

Az I. kerületi alacsony komfortfokozatú lakások aránya 6,5% volt 2001, míg 3,6% volt 2011-ben. Arányuk minden városrészben csökkent, jelentősebb mértékben a Gellérthegyen, a Várban és a Tabánban.

3. FELHASZNÁLT IRODALOM

Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

- Országos Területrendezési Terv
- Közép-Magyarországi Operatív Program
- Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció
- Budapesti Agglomeráció Területrendezési Terv
- Budapest 2030 Hosszú távú fejlesztési koncepció
- Budapest Területfejlesztési Koncepciója
- Fővárosi Területfejlesztési Program
- ITS Budapest stratégia 2020
- Budapest Főváros Településszerkezeti Terve (2015), Budapest Főváros Rendezési Szabályzata (2015)
- Budapest Főváros stratégiai zajtérképére épülő Intézkedési Terv 2008.
- Budapest Környezeti Állapotértékelése 2013.
- Budapesti Komplex Integrált Szennyvízelvezetési és Szennyvíztisztítási Program
- Beszámoló a Budavári Önkormányzat elmúlt egy éves tevékenységéről és a 2011-2014-es ciklusprogramról
- A Budai Vár és környéke közlekedésfejlesztése Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány
- Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2009.
- Budapest, I. kerület Kerületi Építési Szabályzat
- A Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Képviselő-testületének 5/2007. (III.30.) Kt. rendelete az adósságkezelési szolgáltatásról
- Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Program
- Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat tulajdonában levő nem lakás céljára szolgáló helyiségek állománya a 2014. szeptember 30-i állapotnak megfelelően
- Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat bérletlakás állománya a 2014. október 31-i állapot szerint
- Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat helyi védelem alá helyezett épületek, épületrészek és látványok jegyzéke
- Budapest I. kerület Budavári Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció felülvizsgálata 2012
- Budapest I. kerület Örökségvédelmi Hatástanulmánya 2006
- TeIR ITS tervezését támogató adatbázis
- KSH Területi statisztika
- Duna menti területek összehangolt fejlesztése Tematikus Fejlesztési Program
- Barnamezős területek fejlesztése Tematikus Fejlesztési Program
- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
- 37/2013. (V. 10.) Főv. Kgy. rendelet Budapest főváros építészeti örökségének fővárosi helyi védelméről
- Budavár 2012 Éves költségvetési beszámoló
- LSH Jelentés az Önkormányzatok Ingatlankezelési és Lakásellátási Tevékenységéről 2013
- 94/2012. (XII.27.) Fővárosi Közgyűlési rendelet

-
- Siklóssy László: Hogyan épült Budapest 1870-től 1930-ig,(1931)
 - Edvi Illés Aladár: Budapest Műszaki Útmutatója (1896)
 - Budapest legszebb látképei Dr. Rózsa György, 1995.
 - Budapest régi térképeken Holló Szilvia Andrea, 1994.
 - Spekner Enikő: A Budavári Királyi Székhely és Palota története a középkortól a törökkor végéig
 - www.budavar.hu Városrészek
-

4. MELLÉKLETEK

4.1. HATÁLYOS KERÜLETFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA MELLÉKLET

A 2009-ES IVS-BEN RÖGZÍTETT AKCIÓTERÜLETEKKEL, FEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEKKEL KAPCSOLATOS INFORMÁCIÓK

Jelmagyarázat

Készültségi fok	További szándék
„I” igen	„V” változatlanul fenntartva
„X” nem	„M” módosítás szükséges a tartalomban
„R” részben	„T” törlendő

Projekt megnevezése	Készültségi fok	További szándék	A projekt rövid leírása amennyiben módosítás szükséges az IVS tartalmához képest
---------------------	-----------------	-----------------	--

I. JELŰ AKCIÓTERÜLET: A BUDAI VÁR TÉRSÉGE

I./1. Csikós udvari mélygarázs	R	V Csikós udvari mélygarázs építése folyamatban van, a Nyugati kertben még nem kezdődött meg a kivitelezés, de változatlanul a terület szándékában áll..	
I./2. Mátyás-templom felújítása	I		
I./3. Halászbástya felújítása	I		
I./4. Tóth Árpád sétány felújításának folytatása	I	A Bástya sétány felújításának folytatása.	
I./5. Épületek, műemlékházak felújításának folytatása	R	Nándor u. 9. (Pettermann Bíró u. 9.) - elkészült Nándor u. 5-7. (Pettermann Bíró u. 5-7.) – nem, de tervben van Bécsi kapu tér 8. – elkészült Országház u. 22. - elkészült	
I./6. Vári -liftek és busz-visszafordító	R	V folyamatban van	
I./7. A Szentháromság tér és a Hess András tér rendezése	I		
I./8. Dísz tér 17.	R	A meglévő/megmaradt épületrész műemléki helyreállítása megtörtént. További átalakítás, hozzáépítést nem tervezett, azonban kormányzati döntésen múlik.	
I./9. A Dísz tér 2. telkének beépítése	X	V	
I./10. Táncsics börtön	X	Az épület visszaadása megtörtént nem sokára megkezdődnek a régészeti feltárások az	

		ingatlanon. Az épületet később 48-as emlékhelyként alakítanák ki.
I./11. Nyugati romkert felújítása	R	T
I./12. Felvonó elhelyezése a Magdolna toronyban	X	A kerület célja a Kapisztrán tér megújítása, piactér kialakítása, romterület lefedése, a Magdolna torony kilátóként való használata (esetlen felvonóval), altemplom látogathatóvá tétele.
I./13. Logodi u. 37. sz. lakóépület	R	V Az épületet kiürítése megtörtént, erősen leromlott állapotú.
II. JELŰ AKCIÓTERÜLET: VÍZIVÁROS TÉRSÉGE		
II./1. Clark Ádám téri foghíj-telek	X j.e. építési engedély, megkezdés bejelentve	A j.e. terv alapján nem szálloda, hanem irodaház épül.
II./2 Iskola utca 12. szám	I	
II./3. Iskola utca 14. szám	I	
II./4. Pala utca 8. szám	I	
II./5. Fő u. 20. szám	I	
II./6. Batthyány tér és környéke felújítása, akcióterület kijelölése	R	Csak a tér belső felújítása készült el.
II./7. A 19-es és 41-es villamosok felújítása, a Duna-parti sétány – bicikliút és sétáló zóna elválasztása	R	A villamosok felújítása része a budai fonódó villamoshálózat megújítása projectnek, ami folyamatban van; a Duna-parti sétány-bicikliút és sétáló zóna elválasztása nem valósult meg, továbbra is cél.
II./8. Markovits és Iskola utca egy szakaszának felújítása	I	
III. JELŰ AKCIÓTERÜLET: TABÁN - GELLÉRTHEGY		
III./1. Várbazár	I	
III./2. Műemlékházak felújítása a Tabánban		Döbrentei u. 15. (Mesemúzeum) – elkészült Döbrentei u. 17. elkészült
III./3. Rác Fürdő felújítás	I	
III./4. Rudas Fürdő	I	
III./5. Ivócsarnok	I	
III./6. Bérc utcai fejlesztések	X	V
III./7. Volt ciszternarendszer felújítása és múzeummá alakítása	X	V
III./8. Citadella Kristálybarlang (Bérc utca 4.)	X	V (a jogi helyzet tisztázatlan)

III./9. Döbrentei utca utca és környéke rendezése	I	
		V Új neve: Friedrich Born rkp. Megtörtént: főgyűjtőcsatorna. rekreációja, villamos pálya felújítása Továbbra is cél: gyalogos és biciklis forgalom fizikai szétválasztása. Szálloda-hajók problémája: jelenleg azért nem probléma, mert nem kaptak közterület foglalási engedélyt, de amint a rakpart jogi helyzete a fővárossal rendeződik (megállapodás szükséges) újra aktuális lesz.
III./10. Budai Duna-part – alsó rakpart és a sétány	R	
III./11. Gellérthegyi Sikló	X	V j.e. építési engedély van
III./12. Szarvas ház terasz	I	
IV. JELŰ AKCIÓTERÜLET: KRISZTINAVÁROS		
IV./1. Krisztina téri templom felújítása	I	
IV./2. Horváth Kert	R	V Nem készült el: Budavár típusú kandeláberek
IV/3. Roham utca	I	
IV./4. a Kosciuszko Tádé utca – Márvány utca – Győző utca – Kuny Domonkos utca által határolt tömb felújítása, üres telkek, rosszallagú épületek helyének beépítése	R	V Márvány u. 3/a. – a bontás megtörtént, az új épület kivitelezése jelenleg is folyik
IV./5. Pálya utcai fejlesztések	R	V Pálya u. 2/b. – az ép. eng. j.e., a kivitelezést idén fogják kezdeni Pálya u. 11. – az ép. engedély lejárt nem valósult meg
IV./6. Pauler u. 18.	R	V a kivitelezés megkezdődött, eddig részben valósult meg
V. JELŰ AKCIÓTERÜLET: NAPHEGY TÉRSÉGE		
V./1. Naphegy utca 29. és 31.	N	V
V./2. Lisznyai utca 40-42. szám alatti iskola	I	
V./3. Farkas Ferenc Zeneiskola, Dezső utca 8.	N	Az iskola átköltözött a Lisznyai u. 40-42-be (a hasznosítás még kérdés)
IV./4. Tigris – Aladár utcai telkek	R	V Tigris 61. – a kivitelezést megkezdték
V./5. Oxigén-Wellness beruházás a Czakó utcában	I	
V/6. Tigris utca 27.	I	
VI. JELŰ AKCIÓTERÜLET: DÉLI PÁLYAUDVAR TÉRSÉGE		
VI. Déli pályaudvar	N	V

4.2. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉRTÉKEI MELLÉKLET

Régészeti védettségek

azonosító	lelőhely-szám	megnevezés	védési jogi aktus
23886	1	Budai Vár-barlang	2/2005. (I. 24.) NKÖM
30767	3	Kapucinus utca 16	
32379	4	Budai Várnegyed, középkori Buda városa	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
34135	5	Donáti utca 69.	
34290	7	Ybl Miklós tér	
34291	8	DNY-i várlejtő	2/2005. (I. 24.) NKÖM
34292	9	Állami Nyomda épületei	2/2005. (I. 24.) NKÖM
34295	10	Toldy Ferenc utca 9.	
34385	11	Szent György tér	2/2005. (I. 24.) NKÖM
34623	12	Fő utca 14-18.	
34697	14	Csónak u. 1-3.	117292/1994 XXVII-252 MKM
34699	15	Fő u. 2.	117292/1994 XXVII-252 MKM
34700	16	Gyorskocsi u. 6.	
32369	34	Szabó Ilonka u. 22.	117641/1994 XXVII. 592 MKM
34701	35	Szalag u. 21.	
34702	36	Volt Honvéd Főparancsnokság épülete	2/2005. (I. 24.) NKÖM
34703	37	Szent György tér nyugati oldala	2/2005. (I. 24.) NKÖM
34747	38	Toldy Ferenc u. 8-10 - Szabó Ilonka u. 7.	
37426	39	Kapucinus utca 4-6.	
37530	40	Fiáth János utca 14.	117641/1994 XXVII. 592 MKM
37531	41	Táncsics Mihály utca 14.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
38006	42	Szabó Ilonka u. 73.	
38783	43	Szalag utca 22-30.	
38788	44	Szabó Ilonka utca 32.	117641/1994 XXVII. 592 MKM
39572	46	Bugát utca	92431/1993 XX.1394 MKM
39574	47	Corvin tér	
39576	48	Fő utca 30-32.	
39577	49	Rácfürdő	83385/1961 MM
39579	50	Attila utca 11.	83385/1961 MM
39583	51	Logodi utca	
39588	52	Budavári palota	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
39589	53	Clark Ádám tér és környéke	117292/1994 XXVII-252 MKM
39594	54	Középkori Minor Pest, Alhévíz, Középkori Kelenföld	83385/1961 MM, 117292/1994 XXVII-252 MKM
39683	55	Tótfalu	117641/1994 XXVII. 592 MKM
39684	56	Víziváros Clark Ádám tér és Corvin tér közé eső	

területe			
39706	57	Víziváros déli része	91861/1993 XX. 796 MKM, 92431/1993 XX.1394 MKM, 117641/1994 XXVII. 592 MKM, 103703/1995.XX MKM
43163	58	Rudas fürdő környéke	83385/1961 MM
43168	59	Bérc utca	
43174	61	Gellérthegy	1/2009. (I. 23.) OKM
43670	62	Rudas fürdő	83385/1961 MM
44714	63	Logodi u. 11-13.	
44886	64	Ostrom utca 3. - Szabó Ilonka utca 28.	117641/1994 XXVII. 592 MKM
45789	65	Logodi utca 53-55.	
46917	66	Bécsi kapu északi előtere	2/2005. (I. 24.) NKÖM
47265	67	Országház u. 30-32.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
49618	68	Batthyány utca 56.	
52397	69	Csikós udvar	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52234	70	Tóth Árpád sétány	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52398	71	Bécsi kapu tér	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52401	72	Fortuna utca	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52413	73	Domonkos templom alatti várlejtő	
52403	74	Attila u. 25.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52415	75	Bécsi kapu tér 8.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52405	76	Attila u. 41- Sarló u. sarok	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52416	78	Savanyúleves bástya	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52418	79	A Veli bej és a Földbástya közötti várfalszakasz	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52396	83	Fortuna utca 6.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52387	84	Fortuna utca 18.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52394	85	Dísz tér déli oldala	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52393	86	Dárda utca	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52392	87	Úri utca 37.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52389	88	Döbrentei tér II.	83385/1961 MM
52388	89	Donáti utca 9- 11.	
52385	91	Öntőház udvar	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52265	92	Volt Domonkos templom és kolostor	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52339	93	Hess András tér 1.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52378	94	Szentháromság tér	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52374	95	Mátyás- templom	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52281	96	Mária Magdolna templom	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52370	97	Kapisztrán tér	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52369	98	Petermann bíró utca	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52341	99	Hess András tér	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52340	100	Fortuna köz	2/2005. (I. 24.) NKÖM

52338	101	Hunfalvy utca 8.	117641/1994 XXVII. 592 MKM
52337	102	Iskola utca 20.	
52334	103	Hadtörténeti Múzeum	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52330	104	Naphegy- Agyagbánya	
52332	105	Országház utca	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52329	106	Országház utca 10.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52283	107	Országház utca 20.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52285	108	Lovas úti park és parkoló	
52286	109	Tárnok utca 6.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52288	110	Úri utca 10.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52246	111	Úri utca 45.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52289	112	Úri utca 20.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52270	113	Dísz tér 10.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52268	114	Fortuna utca 12.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52291	115	Szarvas tér	117292/1994 XXVII-252 MKM
52293	116	Országház utca 32.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52294	117	Petermann bíró utca 5- 7.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52306	118	Sándor palota	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52297	119	Országház utca 21.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52299	120	Öntőház utca	117292/1994 XXVII-252 MKM
52310	121	Szalag utca 17.	
52312	122	Szalag utca 19.	
52314	124	Ostrom utca 13.	
52316	126	Szent György tér- volt Lovarda	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52317	127	Színház utca	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52318	128	Szentháromság utca	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52319	129	Pasapalota- Színház utca 5- 9.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52320	130	Sikló hegyállomás	
52321	131	Táncsics Mihály utca 11. előtti sikátor	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52322	132	Táncsics Mihály utca 1.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52323	133	Táncsics Mihály utca 7.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52324	134	Döbrentei tér	83385/1961 MM
52326	135	Úri utca 23.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52327	136	Táncsics Mihály utca 9.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52272	137	Hess András tér 4.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52230	141	Tóth Árpád sétány 4.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52231	142	Tárnok utca 10.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52232	143	Esztergomi rondella	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52233	144	Tóth Árpád sétány 30.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52235	145	Táncsics Mihály utca 20.	2/2005. (I. 24.) NKÖM

52236	146	Táncsics Mihály utca 9- 13.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52237	146	Tárnok utca 9- 13.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52238	147	Táncsics Mihály utca 23.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52241	149	Várszínház	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52244	150	Úri utca 34.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52245	151	Úri utca 42.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52242	152	Sándor palota K-i és D-i oldala körül	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52249	153	Úri utca 38.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52251	154	Váralja út 15. előtt	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52252	155	Tárnok utca 18.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52253	156	Tárnok utca 16.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52254	157	Bécsi kapu tér 1.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52255	159	Dísz tér 3.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52259	160	Dísz tér 4- 5.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52260	161	Bécsi kapu tér 5.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52262	162	Bécsi kapu tér 7.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52264	163	Bécsi kapu tér 6.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52266	164	Fortuna utca 14.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52267	165	Fortuna utca 10.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52269	166	Fortuna utca 4.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52273	167	Úri utca 41.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52274	168	Úri utca 47.	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
52275	169	Úri utca 48- 50.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52277	170	Úri utca 8.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
52279	171	Corvin tér 5.	
52280	172	Corvin tér 2.	
54410	173	Palota út	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
54413	174	Szt. György utca 4-10.	92431/1993 XX.1394 MKM
54674	175	Lánchíd u. 19-21.	117292/1994 XXVII-252 MKM
54758	176	Országház utca 14.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
55237	177	Alagút u.-Pauler u.-Roham u.-Attila u. által határolt terület	
57742	178	Jégverem utca 5.	
57743	179	Nyugati várkert	92431/1993 XX.1394 MKM, 2/2005. (I. 24.) NKÖM
58962	180	Lovas utca 41 - Várfok utca 2. (saroktelek)	
58975	181	Toldy Ferenc utca 32-36.	
58984	182	Fő utca 1.	117292/1994 XXVII-252 MKM
60982	183	Palota út- Dísz tér	2/2005. (I. 24.) NKÖM
71261	185	Petermann bíró utca 9.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
72195	186	Budai Főgyűjtőcsatorna	

72919	187	I. kerület teljes terület	
76431	188	Ostrom utca 5.	117641/1994 XXVII. 592 MKM
76433	189	Logodi utca 49.	
76435	190	Tárnok u. 12.	2/2005. (I. 24.) NKÖM
80581	191	Pala utca 8.	
85111	192	Toldy Ferenc utca 4. előtt	
85113	193	Lovas út 6/a.	
85115	194	Logodi utca 31.	
85117	195	Logodi utca 19-21.	
85119	196	Várfok utca 7-9.	

Műemlék, műemlékegyüttes

törzsszám	azonosító	megnevezés	védelem	cím
15037	13014	Domonkosok egykori kolostorának maradványai	Műemlék	Hess András tér 2.
15036	13015	egykori jezsuita kollégium	Műemlék	Hess András tér 1., Szentháromság tér 5.
15157	13018	Volt Kapucinus templom	Műemlék	Fő utca 30-32.
15157	13019	Kolostor	Műemlék	Corvin tér 14.
15093	13022	régi templom	Műemlék	Úri utca 49.
15093	13023	Kolostor	Műemlék	Úri utca 49.
16147	13120	MOKTÁR Sportklubház műemléki környezete	Műemléki környezet	Aladár utca 1/b-3.
16148	13121	Lakóház műemléki környezete	Műemléki környezet	Czakó utca 15.
16228	13122	Épület műemléki környezete	Műemléki környezet	Gellérthegy utca
15068	15555	Börtönépület (eredetileg lőportár)	Műemlék	Táncsics Mihály utca 9.
15128	15583	Épület, régi vendégfogadó	Műemlék	Döbrentei utca 9.
15848	15607	palota maradványai	Műemlék	Szent György tér 6.
15879	15611	Fal	Műemlék	Úri utca 33.
15991	15628	Ágostonos kolostortemplom	Műemlék	Szalag u. 19.
15991	15629	temető	Műemlék	Szalag u. 19.
15991	15630	kápolna	Műemlék	Szalag u. 19.
15991	15631	kapuzat	Műemlék	Szalag u. 19.
15848	17269	palotát körülvevő erődrendszer	Műemlék	Szent György tér 6.
15152	17316	Egyemeletes lakóház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	
15131	18145	Várkert bazárhoz északról csatlakozó ház	Műemlék	Öntőház utca 11.
15131	18146	Várkert bazárhoz délről csatlakozó ház	Műemlék	Sándor Mór lépcső 1.
15131	18147	Várkert bazár	Műemlék	Ybl Miklós tér 2-6.
15002	72	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Anna utca 1., Tárnok utca 18.

15003	73	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Anna utca 2., Tárnok utca 16.
15004	74	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Bécsikapu tér 1.
15005	75	Sarokház	Műemlék	Bécsikapu tér 5., Peterman bíró utca 2.
15006	76	Ház	Műemlék	Bécsikapu tér 6.
15007	77	Volt Grigely-ház	Műemlék	Bécsikapu tér 7.
15008	78	Sarokház	Műemlék	Bécsikapu tér 8., Kard utca 1.
15009	71	Budavár falai	Műemlék	Anjou bástya, Tóth Árpád sétány, Dísz tér 2., Dísz tér 6., Dísz tér 7., Babits Mihály sétány
15010	79	Kétemeletes lakóház	Műemlék	Dísz tér 3.
15011	80	Emeletes Irodaépület	Műemlék	Dísz tér 4-5.
15012	81	Ház	Műemlék	Dísz tér 10., Tóth Árpád sétány 8.
15013	82	Ház	Műemlék	Dísz tér 11., Tóth Árpád sétány 7.
15014	83	Ház	Műemlék	Dísz tér 12., Tóth Árpád sétány 6.
15015	84	Ház	Műemlék	Dísz tér 13., Tóth Árpád sétány 5.
15016	85	De la Motte-palota	Műemlék	Dísz tér 15., Tóth Árpád sétány 3.
15017	86	Ház	Műemlék	Fortuna utca 3.
15018	87	Volt Fortuna Szálló	Műemlék	Fortuna utca 4., Fortuna köz 1.
15019	88	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Fortuna u. 5.
15020	89	Ház	Műemlék	Fortuna utca 6.
15021	90	Ház	Műemlék	Fortuna utca 7.
15022	91	Ház	Műemlék	Fortuna utca 8.
15023	92	Ház	Műemlék	Fortuna utca 9 .
15024	93	Ház	Műemlék	Fortuna utca 10 .
15025	94	Ház	Műemlék	Fortuna utca 11 .
15026	95	Ház	Műemlék	Fortuna utca 12 .
15027	96	Ház	Műemlék	Fortuna utca 13 .
15028	97	Ház	Műemlék	Fortuna utca 14 .
15029	98	Ház	Műemlék	Fortuna utca 17 .
15030	99	Középkori épületmaradványok	Műemlék	Fortuna utca 18., Kard utca 2.
15031	100	Ház	Műemlék	Fortuna utca 19.
15032	101	Ház	Műemlék	Fortuna utca 23.
15033	102	Ház	Műemlék	Fortuna utca 25.
15034	103	Halászbástya épülete díszlépcsővel	Műemlék	Halászbástya
15035	112	Ház	Műemlék	Kard utca 4.
15036	104	Szent Miklós templom maradványai	Műemlék	Hess András tér 1 -2., Szentháromság tér 5., Ibolya utca 2., Hess András tér 1.
15037	105	Domonkosok egykori temploma tornyának maradványai	Műemlék	Hess András tér 2., Ibolya utca 2., Szentháromság tér 5.
15038	106	A Vörös Sün ház	Műemlék	Hess András tér 3., Fortuna utca 1., Táncsics Mihály utca 2.
15039	107	Épület	Műemlék	Hess András tér 4., Szentháromság tér 6.

15040	108	Gimnázium lépcső	Műemlék	Iskola lépcső
15041	109	Épület, ma Állami Nyomda	Műemlék	Kapisztrán tér 1., Anjou bástya 7., Országház utca 34.
15042	110	Régi Nándor-laktanya	Műemlék	Kapisztrán tér 2-4., Anjou bástya 8., Tóth Árpád sétány 40.
15043	111	volt Mária Magdolna (Helyőrségi) templom tornya és falmaradványai	Műemlék	Kapisztrán tér 6., Uri utca 55.
15044	113	Ház	Műemlék	Móra Ferenc utca 2-4., Dísz tér 9., Tóth Árpád sétány 9.
15045	127	Ház	Műemlék	Országház utca 2.
15046	128	Ház	Műemlék	Országház utca 4.
15047	129	Ház	Műemlék	Országház utca 5., Fortuna köz 3.
15048	130	Ház romos maradványai	Műemlék	Országház utca 6.
15049	131	Ház	Műemlék	Országház utca 7.
15050	132	Ház	Műemlék	Országház utca 8.
15051	133	Ház	Műemlék	Országház utca 9.
15052	134	Ház	Műemlék	Országház utca 10.
15053	135	Ház	Műemlék	Országház utca 11.
15054	114	Ház	Műemlék	Országház utca 13.
15055	115	Sarokház	Műemlék	Országház utca 14., Dárda utca 2.
15056	116	Ház	Műemlék	Országház utca 16., Dárda utca 1.
15057	117	Ház	Műemlék	Országház utca 17.
15058	118	Ház	Műemlék	Országház utca 18.
15059	145	Volt Várszínház	Műemlék	Színház utca 1-3.
15060	146	karmelita rendház	Műemlék	Színház u. 5-11.
15061	152	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 1., Ibolya utca 1.
15062	153	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 3.
15063	154	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 4.
15064	155	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 5.
15065	156	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 6.
15066	157	Volt Erdődy-palota	Műemlék	Táncsics Mihály utca 7.
15067	158	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 8.
15068	159	József-kaszárnya	Műemlék	Táncsics Mihály utca 9.
15069	160	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 10.
15070	150	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 12.
15071	162	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 14.
15072	163	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 15.
15073	164	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 16.
15074	151	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 17., Babits köz 1.
15075	166	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 21-23., Babits Mihály köz 2.
15076	167	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 24., Fortuna utca 21.

15077	147	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 25.
15078	165	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 18.
15079	161	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 13.
15080	148	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 26.
15081	149	Ház	Műemlék	Táncsics Mihály utca 27.
15082	168	Ház	Műemlék	Tárnok utca 1.
15083	169	Ház	Műemlék	Tárnok utca 3.
15084	199	Sarokház	Műemlék	Úri utca 38., Nőegylet utca 2., Tóth Árpád sétány 27.
15085	200	Sarokház	Műemlék	Úri utca 39., Dárda utca 4.
15086	201	Ház	Műemlék	Úri utca 40., Nőegylet utca 1., Tóth Árpád sétány 28.
15087	202	Kis templom maradványai	Műemlék	Úri utca 41., Dárda utca 3.
15088	203	Ház	Műemlék	Úri utca 42-44., Tóth Árpád sétány 29., Úri utca 42.
15089	204	Ház	Műemlék	Úri utca 43.
15090	205	Ház	Műemlék	Úri utca 45.
15091	206	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Úri utca 47.
15092	207	Ház	Műemlék	Úri utca 48-50., Tóth Árpád sétány 30.
15093	208	Volt Klarissza templom és kolostor	Műemlék	Úri utca 49., Országház utca 28.
15094	209	Hivatali épület	Műemlék	Úri utca 51., Országház utca 30.
15095	210	Ház	Műemlék	Úri utca 52., Tóth Árpád sétány 31.
15096	211	Volt Ferences kolostor	Műemlék	Úri utca 53., Országház utca 32.
15098	213	Sarokház	Műemlék	Úri utca 62., Lant utca 2., Tóth Árpád sétány 35.
15099	214	Középkori épület maradványai	Műemlék	Úri utca 64-66., Tóth Árpád sétány 36.
15100	215	Lakóház	Műemlék	Úri utca 70., Tóth Árpád sétány 38.
15101	6	Tabáni r.k. templom	Műemlék	Attila utca
15102	7	Ház	Műemlék	Attila út 15., Váralja utca 45.
15103	8	Pince a Mayerffy-féle hordóval együtt	Műemlék	Attila út 19., Váralja utca 39.
15106	10	Ház	Műemlék	Batthyány tér 3.
15107	11	Volt Fehérkereszt szálló	Műemlék	Batthyány tér 4., Gyorskocsi utca 3.
15108	12	Felső-vízivárosi r. k. templom	Műemlék	Fő utca 39.
15109	13	plébániaépület	Műemlék	Batthyány Lajos tér 7., Aranyhal utca 1.
15110	14	Ház	Műemlék	Batthyány Lajos utca 25.
15111	15	Szt. Lázár templom romjai	Műemlék	Bugát utca
15112	16	Az alagút keleti bejárata	Műemlék	Clark Ádám tér
15114	18	Ház	Műemlék	Corvin János tér 2., Bem József rakpart 16.
15115	19	Ház	Műemlék	Corvin János tér 3.
15116	20	Ház	Műemlék	Corvin János tér 4.
15117	21	Ház	Műemlék	Corvin János tér 5.

15118	22	Ház	Műemlék	Corvin János tér 13.
15119	24	Sarokház	Műemlék	Donáti utca 2., Hunyadi János út 21.
15120	25	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Donáti utca 32., Franklin utca 3.
15121	26	Ház	Műemlék	Donáti utca 34., Toldy Ferenc utca 13.
15122	27	Ház	Műemlék	Donáti utca 36., Toldy Ferenc utca 15.
15123	35	Ház	Műemlék	Fő utca 4.
15124	33	Ház	Műemlék	Fő utca 1., Bem József rakpart 1.
15125	56	Sarokház	Műemlék	Kapucinus utca 9., Pala utca 5.
15126	32	Ház	Műemlék	Attila út 7.
15127	31	Sarokház	Műemlék	Döbrentei Gábor utca 15., Hegedűs köz 2., Attila út 11.
15128	29	Lakóház	Műemlék	Döbrentei utca 9.
15129	60	Lakóház	Műemlék	Szabó Ilonka utca 57., Jácint lépcső 3.
15130	70	Várkert kiosk	Műemlék	Ybl Miklós tér
15131	69	Várkert bazár és csatlakozó házak	Műemlék	Ybl Miklós tér 2-6., Öntőház utca 11., Sándor Móric lépcső 1.
15132	68	Iskola	Műemlék	Toldy Ferenc utca 9., Donáti utca 30., Franklin utca 6.
15133	67	Középkori épületek maradványai	Műemlék	Tabáni park
15134	66	Református templom	Műemlék	Szilágyi Dezső tér
15135	65	Sarokház	Műemlék	Szarvas tér 1., Váralja utca 49.
15136	64	Ház	Műemlék	Szalag utca 20.
15137	62	Ház	Műemlék	Szalag utca 18.
15138	61	Ház	Műemlék	Szalag utca 12.
15139	59	Ház	Műemlék	Pala utca 8.
15140	58	Mária-szobor	Műemlék	Mária tér
15142	57	Krisztinavárosi r.k. templom	Műemlék	Krisztina tér
15143	55	Ház	Műemlék	Jégverem utca 2., Fő utca 7., Bem József rakpart 4.
15144	54	Ház	Műemlék	Jégverem utca 1., Fő utca 9., Bem József rakpart 5.
15145	53	Ház	Műemlék	Iskola utca 32.
15146	52	Ház	Műemlék	Iskola utca 31., Gyorskocsi utca 2-4., Markovits Iván utca 3.
15147	51	Sarokház	Műemlék	Iskola utca 28., Franklin utca 2.
15148	50	Sarokház	Műemlék	Iskola utca 20., Vám utca 6.
15149	49	Ház	Műemlék	Iskola utca 18.
15150	48	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Iskola utca 14.
15151	47	Ház	Műemlék	Iskola utca 12., Donáti utca 37.
15152	46	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Hunyadi János út 18., Csónak utca 7.
15153	44	Szent Imre, volt Rác fürdő	Műemlék	Hadnagy utca 8-10., Hegyalja út mentén
15154	43	Volt Marczibányi-féle menház	Műemlék	Fő utca 43., Bem József rakpart 28., Csalogány

				utca 2.
15155	41	Volt Erzsébetiek temploma	Műemlék	Fő utca 41., Bem József rakpart 29.
15156	42	Volt Erzsébetiek kórháza	Műemlék	Fő utca 41., Batthyány Lajos tér 1., Bem József rakpart 28.
15157	40	Volt Kapucinus templom és kolostor	Műemlék	Fő utca 30-32., Corvin János tér 14., Ponty utca 1-3.
15158	39	Ház	Műemlék	Fő utca 20., Pala utca 3.
15159	38	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Fő utca 16., Farkasbíró utca 5.
15160	36	Ház	Műemlék	Fő utca 5., Bem József rakpart 3.
15839	119	Sarokház	Műemlék	Országház utca 19., Kard utca 6.
15840	120	Ház	Műemlék	Országház utca 20.
15841	121	Sarokház	Műemlék	Országház utca 21 ., Kard utca 5.
15842	122	Ház	Műemlék	Országház utca 22.
15843	123	Ház	Műemlék	Országház utca 23.
15844	124	Ház	Műemlék	Országház utca 24.
15845	125	"Kis Országház"	Műemlék	Országház utca 26.
15846	126	Egykori Budai Országház	Műemlék	Országház utca 28-30-32., Országház utca 28.
15847	136	Sarokház	Műemlék	Petermann bíró utca 9., Országház utca 31.
15848	138	Volt Királyi palota	Műemlék	Szent György tér 6.
15849	137	Sándor-palota	Műemlék	Szent György tér 1-2-3., Szent György tér 1-2.
15850	139	Mátyás templom	Műemlék	Szentháromság tér
15851	141	Szentháromság-oszlop	Műemlék	Szentháromság tér
15852	140	Régi budai városháza	Műemlék	Szentháromság tér 2., Tárnok utca 28., Úri utca 21.
15853	142	Ház	Műemlék	Szentháromság utca 5.
15854	143	Ház	Műemlék	Szentháromság utca 7.
15855	170	Ház	Műemlék	Tárnok utca 5.
15856	171	Ház	Műemlék	Tárnok utca 6., Úri utca 5.
15857	172	Ház	Műemlék	Tárnok utca 7.
15858	173	Sarokház	Műemlék	Tárnok utca 10.
15859	174	Romépület	Műemlék	Tárnok utca 13., Tárnok utca 9-11.
15860	175	Ház	Műemlék	Tárnok utca 14.
15861	176	Sarokház	Műemlék	Tárnok utca 20., Balta köz 2.
15862	177	Ház	Műemlék	Úri utca 6., Tóth Árpád sétány 12.
15863	178	Ház	Műemlék	Úri utca 8., Tóth Árpád sétány 13.
15864	179	Sarokház	Műemlék	Úri utca 9.
15865	180	Sarokház	Műemlék	Úri utca 13., Tárnok utca 14., Anna utca 4.
15866	181	Ház	Műemlék	Úri utca 14., Tóth Árpád sétány 16.
15867	182	Ház	Műemlék	Úri utca 16., Tóth Árpád sétány 17.
15868	183	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Úri utca 17., Balta köz 4.
15869	184	Ház	Műemlék	Úri utca 18., Tóth Árpád sétány 18.

15870	185	Ház	Műemlék	Úri utca 19., Balta köz 3.
15871	186	Ház	Műemlék	Úri utca 20., Tóth Árpád sétány 19.
15872	187	Ház	Műemlék	Úri utca 22., Tóth Árpád sétány 20.
15873	188	Ház	Műemlék	Úri utca 24., Tóth Árpád sétány 21.
15874	189	Ház	Műemlék	Úri utca 25.
15875	190	Ház	Műemlék	Úri utca 27.
15876	191	Ház	Műemlék	Úri utca 29.
15877	192	Ház	Műemlék	Úri utca 31.
15878	193	Kapualj	Műemlék	Úri utca 32., Tóth Árpád sétány 24.
15879	194	Ház	Műemlék	Úri utca 33.
15880	195	Ház	Műemlék	Úri utca 34., Tóth Árpád sétány 25.
15881	196	Ház	Műemlék	Úri utca 35.
15882	197	Ház	Műemlék	Úri utca 36., Tóth Árpád sétány 26.
15883	198	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Úri utca 37.
15884	212	Egyemeletes lakóház	Műemlék	Úri utca 58., Tóth Árpád sétány 33.
15885	5	Semmelweis szülőháza	Műemlék	Árpád utca 1.-3.
15886	28	Rudasfürdő	Műemlék	Döbrentei tér 9.
15887	34	Épület	Műemlék	Fő utca 3., Bem József rakpart 2.
15898	45	Lakóépület	Műemlék	Hunfalvy utca 2., Ilona lépcső 3.
15907	216	Sarokház	Műemlék	Úri utca 72., Tóth Árpád sétány 39.
15914	1120	A gellérthegyi díszkivilágítás transzformátorháza	Műemlék	Gellérthegy
15926	144	Volt Pénzügyminisztérium	Műemlék	Szentháromság tér 6.
15955	37	Épület	Műemlék	Fő utca 15., Bem József rakpart 8., Pala utca 2. Döbrentei Gábor utca 10., Groza Péter rakpart 10.
15979	30	Lakóház	Műemlék	
15991	63	Lakóépület	Műemlék	Szalag u. 19.
16025	23	Arany-bástya	Műemlék	Csónak utca 1-3.
16071	11185	Mailáth-palota	Műemlék	Úri u. 54-56.
16090	11468	Honvéd Főparancsnokság	Műemlék	Szent György utca 3., Dísz tér 17.
16091	11469	Várfalrészlet	Műemlék	Országház utca 33.
16147	11576	MOKTÁR Sportklubház	Műemlék	Aladár utca 1/b-3.
16148	11577	Lakóház	Műemlék	Czakó utca 15.
16153	11339	Lakóház	Műemlék	Toldy Ferenc u. 80.
16179	11737	Sőtér-villa	Műemlék	Jégverem u. 5.
16180	11738	Lakóépület	Műemlék	Szilágyi Dezső tér 1.
16227	12332	Északkeleti Vasút Társaság Székháza, Postapalota	Műemlék	Hunyadi János út 3.
16228	12218	Lakóépület	Műemlék	Gellérthegy u. 33.
16289	12221	Budai Vigadó	Műemlék	Corvin tér 8.
16290	12523	Lakóház	Műemlék	Fő utca 21.

Fővárosi helyi védelem

Az I. kerület fővárosi helyi védettségű építészeti örökségének jegyzéke — Építmények

ssz.	helyszín	hrsz.	megnevezés
	Aladár utca 18. = Csopaki utca 2.	7408	lakóház Csaba Dezső, 1942.
	Aladár utca 24.	7422	lakóház Illyés Gyula, 1897.
	Csopaki utca 2. lásd: Aladár utca 18.		
	Derék utca 23. lásd: Zsolt utca 7.		
	Gellérthegy utca 13. = Naphegy utca 20.	7232	villa Fischer József, Detoma Alfonz, 1911.
	Harkály utca 2. lásd: Hegyalja út 26.		
	Hegyalja út 26. = Harkály utca 2.	4882/5	lakóépület Felföldy, 1909.
	Kosciuszko Tádé utca 1. lásd: Mészáros utca 5-7.		
	Krisztina körút 57.	7599/2	Színházi Intézet
	Kuny Domokos utca 9.	7608	lakóépület Porgesz József, 1910 körül
	Kuny Domokos utca 11.	7609	lakóépület Kertész K. Róbert, 1911
	Mészáros utca 4.	7537	lakóház Szőke Imre, 1910.
	Mészáros utca 5-7. = Kosciuszko Tádé utca 1.	7592	gimnázium Hübner Tibor-Weichinger Károly, 1937.
	Naphegy utca 20. lásd: Gellérthegy utca 13.		
	Sánc utca 3/B	5220	Uránia Csillagvizsgáló
	Tigris utca 3.	7538	villa Franz Baumgartner, 1904.
	Zsolt utca 7. = Derék utca 23.	7480	Porgesz József, 1910.

Kerületi helyi védelem

A kerületi helyi védelem alá helyezett épületek és szobrok

Ág u. 3. sz. 7527 Hrsz., lakóház
Attila út 22. sz. 7099/1 Hrsz., lakóház
Batthyány u. 8. sz. 14101 Hrsz., iskolaépület
Bécsi kapu tér 2-4. sz. 6627 Hrsz., Magyar Országos Levéltár épülete
Bécsi kapu tér 9. sz. 6565/1 Hrsz. Evangélikus templom és paplak.
Corvin tér 11. sz. 14281 Hrsz., lakóház
Csalogány u. 36. sz. 13929/2 Hrsz., lakóház
Czakó u. 11. sz. 7390 Hrsz., lakóház
Czakó u. 11. sz. 7390 Hrsz., telken álló, vadászó oroszlánt ábrázoló, Andrejka József által készített bronzszobor
Dezső u. 2. sz. 7388/1 Hrsz., lakóház
Dezső u. 3. sz. 7379 Hrsz., lakóház
Fenyő u. 7. sz. 7326 Hrsz., lakóház
Fő u.37/c. sz. 14440/10 Hrsz., lakóház

Hegyalja út 28. sz. 4882/4 Hrsz., lakóház
Hunyadi János u. 19. sz. 14232 Hrsz., lakóház
Kosciuszkó Tádé u. 3. sz. 7591 Hrsz., iskolaépület utcai valamint arra merőleges udvari szárnnya
Kosciuszkó Tádé u. 5. sz. 7590 Hrsz., tűzoltósági épület
Kosciuszkó Tádé u. 6. sz. 7561/1 Hrsz., lakóház
Kosciuszkó Tádé u. 18. sz. 7583/7 Hrsz., lakóház
Krisztina körút 26. sz. 7075/2 Hrsz., lakóház
Krisztina körút 30. sz. 7076 Hrsz., lakóház
Krisztina körút 34. sz. 7078/1 Hrsz., lakóház
Lisznai u. 25/b. sz. 7374 Hrsz., lakóház
Lisznai u. 27. sz. 7375 Hrsz., lakóház
Lovas u. 16. sz. 6741/1 Hrsz., lakóház
Mihály u. 2. sz. 5243 Hrsz., lakóház
Naphegy tér 3. sz. 7323/19 Hrsz., lakóház
Naphegy tér 6/a. sz. 7323/12 Hrsz., lakóház
Naphegy tér 5/b. sz. 7323/13 Hrsz., lakóház
Ostrom u. 7. sz. 13999/4 Hrsz., lakóház
Ostrom u. 29. sz. 13956 Hrsz., lakóház
Pauler 8. sz. 7081 Hrsz., lakóház, pince földszint+ emeleti része
Pauler u. 18. sz. 7085 Hrsz., lakóház utcai szárnnya
Pauler u. 20. sz. 7088 Hrsz., lakóház
Pauler u. 22. sz. 7087 Hrsz., lakóház
Szalag u.7. sz. 14304 Hrsz., lakóház
Szilágyi Dezső tér 4. sz. 14276 Hrsz., lakóház
Tigris u. 54. sz. 7386/4 Hrsz., lakóház
Tigris u. 56. sz. 7386/5 Hrsz., lakóház
Úri u. 60. sz. (Tóth Árpád sétány 34.9 6689 Hrsz., lakóház
Várkert rakpart 16.sz. 6243 Hrsz., lakóház

A kerületben védelem alá helyezett homlokzatok

Attila út 8. sz. 7167 Hrsz., lakóház, utcai (közterületről látható) homlokzata
Attila út 10. sz. 7164 Hrsz., lakóház, utcai (közterületről látható) homlokzata
Pauler u. 10. sz. 7078/2 Hrsz., lakóház, utcai (közterületről látható) homlokzata
Pauler u. 19. sz. 7097 Hrsz., lakóház, utcai (közterületről látható) homlokzata

A kerületi helyi védelem alá helyezett épületrészek

Pauler u. 17. sz. 7096 Hrsz., lakóház, utcai kapuzata és annak közvetlen építészeti környezete
--

A kerületi helyi védelem alá helyezett látványok

Krisztina körút páros oldalának a Krisztina körút-Mikó utcai útkereszteződéséből feltárulkozó látványa
--

Mészáros u. 22.sz. 7517/9 Hrsz., Mészáros u. 24. sz. 7515/1 Hrsz., és Mészáros u. 26.sz. 7514/1 Hrsz. Épületek együttes látványa

Pauler utca mindkét oldalának a Pauler u.-Mikó utca kereszteződéséből feltárulkozó látványa

A kerületi helyi védelem alá helyezett növényzet

Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Döbrentei tér 5544 Hrsz. közterületen álló platánfát (Platanus acerifolia)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Döbrentei tér 5959 Hrsz. közterületen álló platánfát. (Platanus acerifolia)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Krisztina körút menti 6184 Hrsz. közterületen álló tölgyfát. (Quercus lepidobalanus)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Tabáni zöldterületen a tenispálya délnyugati térségében, a 6112 Hrsz. közterületen álló eperfát. (Morus alba)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Várhegy déli lejtőjén a török temető környezetében a 6452/3 Hrsz. közterületen álló cédrusfát. (Cedrus atlantica)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Tabáni zöldterületen a tenispálya délnyugati térségében a 6112 Hrsz. közterületen álló tölgyfát. (Quercus lepidobalanus)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Budai Vár Déli Rondellája alatti 6452/3 Hrsz. zöldterületen a Bástyához közel eső japán akácát. (Sophora japonica)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. 7543/2 Hrsz. közterületnek a Krisztinavárosi templom szentélyétől nyugatra eső, a Mészáros utca menti területén álló vadgesztenyefát. (Aesculus hippocastanum)
Kerületi helyi védelem alá helyezi a Budapest I. ker. Krisztina krt. 7543/2 Hrsz. közterület krisztinavárosi templomtól balra eső kis parkjának kis gesztenyefáit. (Aesculus hippocastanum)

4.3. ALULHASZNOSÍTOTT ÉS BARNAMEZŐS TERÜLETEK

A terület megnevezése	HRSZ.	Telekcsoport összes területe (m2)	Fejlesztésre alkalmas terület (m2)
Déli pályaudvar	7678/3, 7735/2, 7640, 7639, 7638, 7642, 7634, 7619/8, 7628, 7627, 7626, 7625, 7624, 7623, 7622, 7619/4, 7071/8, 7588, 7617, 7616/1, 7615/2, 7806/2, 7648/1, 7619/7, 7619/6	153311	137396
Budavári Sport- és Szabadidőközpont	5809	22563	22563
Váralja utca	7139	3246	3246
Palota út - Lovarda út közötti épülő mélygarázs	6452/1	7713	7713
Szent György út menti régi kastély romjai, romkert	6453/2, 6464	6442	6442
Szent György út menti romterület, Királyi Borház és Pincemúzeum	6452/1, 6455/1, 6453/2	3490	3490
Fő utca, foghíjtelek, egykori Budai Takarékpénztár	14337/1	680	680
Várkert Casino (Várkert-kioszk)	14386	2037	2037

